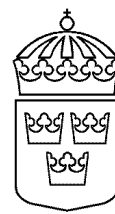

Riksdagens protokoll

1997/98:82

Onsdagen den 18 mars

Protokoll
1997/98:82

Kl. 09.00 – 17.59

19.00 – 20.43

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 12 mars.

2 § Meddelande om interpellationer

Tredje vice talmannen meddelade att ett meddelande om praktiska frågor beträffande interpellationer delats ut till kammarens ledamöter.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition

1997/98:116 till konstitutionsutskottet

Skrivelse

1997/98:138 till skatteutskottet

Förslag

1997/98:TK1 till konstitutionsutskottet

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Kulturutskottets betänkanden 1997/98:KrU7–KrU9

Näringsutskottets betänkande 1997/98:NU7

5 § Beslut rörande utskottsärenden som slutdebatterats den 11 mars

SoU20 Tobaksfrågor

Mom. 4 (tobaksförebyggande åtgärder)

1. utskottet

2. res. 3 (fp, mp, kd)

Votering:

245 för utskottet

55 för res. 3

3 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 66 m, 22 c, 17 v

För res. 3: 3 m, 1 c, 22 fp, 16 mp, 13 kd

Avstod: 1 m, 2 v

Frånvarande: 21 s, 10 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kd

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 6 (rökfria miljöer)

1. utskottet

2. res. 4 (mp)

Votering:

286 för utskottet

16 för res. 4

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 69 m, 23 c, 21 fp, 19 v, 13 kd

För res. 4: 16 mp

Avstod: 1 m

Frånvarande: 20 s, 10 m, 4 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 2 kd

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 7 (rökavvänjning)

1. utskottet

2. res. 5 (fp, kd)

Votering:

244 för utskottet

53 för res. 5

4 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 66 m, 22 c, 15 v

För res. 5: 2 m, 1 c, 22 fp, 15 mp, 13 kd

Avstod: 4 v

Frånvarande: 20 s, 12 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 3 mp, 2 kd

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU6 Idrott

Mom. 2 (etik inom idrotten)

Yrkanden:

1. utskottet

2. mot. Kr510 yrk. 1 (kd)

Votering:

291 för utskottet

13 för mot.

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 69 m, 23 c, 22 fp, 19 v, 16 mp

För mot.: 13 kd

Frånvarande: 19 s, 11 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kd

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 5 (breddidrott)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

280 för utskottet

19 för res. 2

4 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 68 m, 23 c, 22 fp, 16 mp, 9 kd

För res. 2: 19 v

Avstod: 4 kd

Frånvarande: 19 s, 12 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kd

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Prot. 1997/98:82
18 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 21 (utredning om professionell boxning)

1. utskottet

2. res. 4 (m)

Votering:

239 för utskottet

61 för res. 4

2 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 11 m, 21 c, 21 fp, 16 v, 16 mp, 13 kd

För res. 4: 1 s, 56 m, 2 c, 1 fp, 1 v

Avstod: 1 m, 1 v

Frånvarande: 19 s, 12 m, 4 c, 4 fp, 4 v, 2 mp, 2 kd

Henrik S Järrel och Anna Åkerhielm (båda m) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JoU14 Livsmedelskontroll och genteknik

Mom. 3 (märkning av livsmedel som innehåller omestrade fetter, m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (mp)

Votering:

282 för utskottet

16 för res. 2

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 66 m, 23 c, 21 fp, 18 v, 12 kd

För res. 2: 16 mp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 4 c, 5 fp, 4 v, 2 mp, 3 kd

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 5 (importkontroll)

1. utskottet

2. res. 3 (c)

Votering:

246 för utskottet

57 för res. 3

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 69 m, 21 fp, 1 v, 13 kd

För res. 3: 23 c, 18 v, 16 mp

Frånvarande: 19 s, 11 m, 4 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 2 kd

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 13 (sanering av radon i dricksvatten)

1. utskottet

2. res. 4 (v, mp)

Votering:

269 för utskottet

35 för res. 4

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 69 m, 23 c, 22 fp, 13 kd

För res. 4: 19 v, 16 mp

Frånvarande: 19 s, 11 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kd

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JoU16 Vissa forskningsfrågor

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JoU17 Kärnsäkerhet

Mom. 1 (slutförvaring av kärnavfall)

1. utskottet

2. res. (m)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation

Mom. 2–3

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SkU17 Mervärdesskatt

Mom. 1 (böcker m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (mp)

3. res. 2 (kd)

Förberedande votering:

25 för res. 1

13 för res. 2

264 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Prot. 1997/98:82
18 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Huvudvotering:
271 för utskottet
19 för res. 1
14 avstod
45 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 141 s, 69 m, 23 c, 22 fp, 16 v
För res. 1: 3 v, 16 mp
Avstod: 1 s, 13 kd
Frånvarande: 19 s, 11 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kd
Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 2 (djurparker m.m.)

1. utskottet
2. res. 4 (fp, mp, kd)
Votering:
183 för utskottet
50 för res. 4
71 avstod
45 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 141 s, 23 c, 2 fp, 17 v
För res. 4: 20 fp, 1 v, 16 mp, 13 kd
Avstod: 1 s, 69 m, 1 v
Frånvarande: 19 s, 11 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kd
Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 15 (tidpunkt för inbetalning av moms)

1. utskottet
2. res. 10 (m, fp, kd)
Votering:
195 för utskottet
106 för res. 10
1 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 142 s, 20 c, 19 v, 14 mp
För res. 10: 69 m, 2 c, 22 fp, 13 kd
Avstod: 1 mp
Frånvarande: 19 s, 11 m, 5 c, 4 fp, 3 v, 3 mp, 2 kd
Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SkU18 Vissa punktskattefrågor

Mom. 1 (energibeskattnings allmänna inriktning)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (fp)

4. res. 3 (v)

5. res. 4 (mp)

6. res. 5 (kd)

Förberedande votering 1:

13 för res. 4

14 för res. 5

274 avstod

48 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Elisa Abascal Reyes (mp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Förberedande votering 2:

19 för res. 3

15 för res. 5

268 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Förberedande votering 3:

22 för res. 2

19 för res. 3

263 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Förberedande votering 4:

68 för res. 1

23 för res. 2

213 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

165 för utskottet

69 för res. 1

70 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1997/98:82

18 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 23 c

För res. 1: 69 m

Avstod: 22 fp, 19 v, 16 mp, 13 kd

Frånvarande: 19 s, 11 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kd

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 4 (medlemsägda vindkraftverk)

1. utskottet

2. res. 7 (mp)

Votering:

288 för utskottet

16 för res. 7

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 69 m, 23 c, 22 fp, 19 v, 13 kd

För res. 7: 16 mp

Frånvarande: 19 s, 11 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kd

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 5 (industrins och växthusnäringens energiskatt)

1. utskottet

2. res. 9 (v)

Votering:

203 för utskottet

19 för res. 9

82 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 23 c, 22 fp, 16 mp

För res. 9: 19 v

Avstod: 69 m, 13 kd

Frånvarande: 19 s, 11 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kd

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 7 (jordbrukets energiskatt, m.m.)

1. utskottet

2. res. 12 (kd)

Votering:

216 för utskottet

15 för res. 12

73 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 18 c, 21 fp, 19 v, 16 mp

För res. 12: 1 c, 1 fp, 13 kd

Avstod: 69 m, 4 c

Frånvarande: 19 s, 11 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kd

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Prot. 1997/98:82

18 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 8 (vägtrafikbeskattningens allmänna inriktning)

1. utskottet

2. res. 17 (kd)

Votering:

168 för utskottet

13 för res. 17

123 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 6 c, 20 fp

För res. 17: 13 kd

Avstod: 69 m, 17 c, 2 fp, 19 v, 16 mp

Frånvarande: 19 s, 11 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kd

Marie Wilén (c) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Juan Fonseca (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

6 § Vissa ändringar i lagstiftningen om genomförande av EG:s försäkringsdirektiv

Föredrogs

Finansutskottets betänkande 1997/98:FiU12

Vissa ändringar i lagstiftningen om genomförande av EG:s försäkringsdirektiv (prop. 1997/98:54)

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Meddelade om samlad votering

Tredje vice talmannen meddelade att lagutskottets betänkanden LU14 och LU15, försvarsutskottets betänkanden FöU2, FöU3, FöU4 och FöU5 samt utbildningsutskottets betänkanden UbU8, UbU10, UbU11, UbU12, UbU13 och UbU14 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Insolvens- och utsökningsrättsliga frågor

7 § Insolvens- och utsökningsrättsliga frågor

Föredrogs

Lagutskottets betänkande 1997/98:LU14
Insolvens- och utsökningsrättsliga frågor

Anf. 1 STIG RINDBORG (m):

Herr talman! Ledamöter! Jag vill lägga några synpunkter på denna del av dagens sammanträde. Det gäller den motion jag har väckt om konkurser och handläggning av konkurser.

Vi kan konstatera att det svenska näringslivet under senare år har genomgått betydande förändringar. Förändringarna har tillsammans med en ökad internationalisering och en snabb teknisk utveckling medfört att lagar behöver ses över i materiellt hänseende.

Det finns här anledning att se över olika lagar. En översyn har gjorts av aktiebolagslagen. Man har gått igenom regler om styrelse, verkställande direktör, stämma och revisorer, och det har resulterat i en proposition som kommer om några veckor.

En av utgångspunkterna vid översynen av aktiebolagslagen har varit att aktiebolagslagen bör främja en aktiv ägarfunktion i företagen. Ägarna måste övervaka sina investeringar genom att hålla sig underrättade om hur deras företag utvecklas och söka påverka deras verksamhet. Företagens ägare bidrar på det sättet till att resurserna i enskilda företag och i näringslivet som helhet utnyttjas så effektivt som möjligt. Ägare som tar ansvar för företagen och näringslivets utveckling är därför ett viktigt inslag i en fungerande marknadsekonomi.

Genom regler som främjar en aktiv ägarfunktion i företagen skapas således bästa möjliga förutsättningar för en fortlöpande och snabb anpassning av företagens organisation och verksamhet till förändringar i omvärlden och för en dynamik i näringslivet. Regler med denna inriktning är därför till nytta för såväl det enskilda företaget som näringslivet i stort.

När det gäller konkurser är det väsentligt att förutsättningar skapas för en aktiv borgenärsfunktion på samma sätt som aktiebolagslagen i sin nya utformning kommer att främja en aktiv ägarroll. I nuvarande konkurslag har borgenärerna, leverantörer och långgivare, förlorat allt egentligt inflytande. Det måste tillsättas en parlamentarisk utredning som med mönster från Aktiebolagskommittén skapar bästa förutsättningar för att utnyttja den erfarenhet och den kunskap som finns hos borgenärerna vid konkurser.

Kort kan sägas att i en konkurs ställs konkursbolagets vd, dess styrelse och revisor och aktieägarna offside. De har inget inflytande av betydelse i konkursen. I dessa organs ställe skulle träda en konkursförvaltare, en konkursrevisor och en borgenärsstämma. Borgenärerna skulle under konkursen fungera på samma sätt som aktieägarna i ett igångvarande företag. Konkursförvaltaren skulle gå in och fungera som styrelse och vd, och en konkursrevisor skulle utföra redovisning, såväl ekonomisk redovisning som förvaltningsredovisning. Varje halvår skulle det sedan göras en sammanställning på ett sätt som sker, men den skulle skickas till bolagsbyrån med revisorns yttrande. Patentverket har under senare år skapat förutsättningar och resurser på ett helt annat sätt än vad som funnits tidigare.

Jag räknar med att till allmänna motionstiden i år återkomma med en preciserad genomgång av hur jag ser på möjligheterna att ta vara på dynamiken hos företagare även i rollen som borgenärer. Det är fel att som i dag vid konkurser ersätta borgenärerna med en statlig myndighet. Borgenärerna har ju samma intresse av att konkursen drivs framgångsrikt som de har av att deras egna företag går bra. Konkursboet är ju för borgenärerna att likställa med ett intressebolag.

Mot den bakgrunden yrkar jag bifall till motionen. Eftersom jag uppfattar att litet utvecklande av de tankar som ligger bakom förslaget vad gäller en omprövning av lönegarantin skulle göra att förslaget fick bifall, återkommer jag till hösten även i den delen med en förnyad motion.

Anf. 2 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Då gäller det återigen ett slags uppsamlingsheat, dvs. ett antal motioner som behandlas i ett betänkande. Själv har jag motionerat i två ärenden rörande skuldsanering.

Lagutskottet var för ett och ett halvt eller två år sedan i Umeå för att litet grand studera de domäner som lyder under utskottet. Bl.a. fick vi en föredragning av ett antal hovrättsdomar när det gäller beslut om skuldsanering. Personligen blev jag väldigt förfärad när jag såg resultaten, när jag såg vilka ärenden som hade fått avslag, dvs. där man inte hade medgivit skuldsanering. Det fick många i lagutskottet att fundera en hel del. Det visade sig att personer som lagstiftaren säkert hade menat skulle kunna komma i fråga för skuldsanering inte hade fått det. Det var personer som absolut inte hade någon som helst möjlighet att betala tillbaka sina skulder och inte kunde betala räntan. Trots detta hade hovrätten kommit fram till att skäl för skuldsanering icke förelåg.

Vid den tidpunkten gällde en form av gräns vid 200 000 kr, dvs. det var minimibeloppet för att en begäran om skuldsanering över huvud taget skulle kunna prövas. Därefter har det från högsta instans kommit beslut som innebär att skuldsanering har medgivits vid ett skuldbelopp på 108 000. Det är i och för sig bra att storleken på beloppen börjar krypa nedåt litet grand.

Utskottet skriver i betänkandet: ”Det som är en orimligt stor skuldbörda för en person är inte anmärkningsvärt stor för en annan. Det kvalificerade insolvensrekvisitet kan vara uppfyllt även vid förhållandevis låg skuldsättning när det gäller personer med mycket låg eller oregelbunden inkomst. Det bör dock understrykas att det skall vara fråga om nettoskuldbördan, dvs. den skuldbörda som återstår när gäldenären har reali-

*Fel! Okänt
växelargument.*

serat den egendom som han eller hon eller gäldenärens familj inte är i oundgängligt behov av.”

Jag känner till fall där den totala skuldbördan ligger mellan 35 000 och 38 000 kr och där det bl.a. finns skulder till CSN – jag återkommer till det senare. I det fallet har vederbörande inte någon inkomst över huvud taget och lär inte kunna få det inom överskådlig framtid men är alltså bunden av skulden. Detta stämmer väldigt bra överens med det utskottet skriver, att det som är en orimligt stor skuldbörda för en person inte är anmärkningsvärt stor för en annan. För denna person är detta en psykologiskt väldigt betungande skuld, men vederbörande kan inte få skuldsanering.

Vad får då detta för konsekvenser? Skatterna är inget större problem, eftersom de under alla förhållanden avskrivs efter fem år. Banken är värre, och CSN är ännu värre. Vederbörande hade en skuld till CSN på ungefär 4 500 eller 5 000 kr. Hon skulle börja studera på högskola, men i och med att hon är restförd på CSN kan hon inte få nya studiemedel. Hon är tvingad att gå kvar på socialen. Hon kan inte få ett lån. Tar man kontakt med CSN säger de: Nej, det här skriver vi inte av. Det är ju rena ekorrhjulet. Vederbörande kan inte börja studera. Hon skulle kunna skaffa sig en högskoleutbildning men kan inte göra det.

Vad gör man då? Man kan naturligtvis gå till socialen och säga att eftersom den tjänar så mycket på att betala skulden till CSN på 4 500 kr borde den också göra det, så att vederbörande kan få studiemedel. Då gör den naturligtvis det. Men är det meningen att vi på detta sätt skall föra över kostnader som egentligen är statliga till kommunerna?

Jag har också motionerat om att statens ansvar, dvs. CSN:s rätt att fatta beslut, skall föras över till kronofogden. Det är ju kronofogden som i dag har den totala synen på personens ekonomi. CSN intresserar sig bara för sina egna pengar, ingenting annat. Det relaterade fallet visar väl det absurda i situationen. Vederbörande kan inte få skuldsanering generellt sett, därför att beloppet är för lågt. Inte heller kan vederbörande gå in och diskutera med CSN, eftersom CSN inte har någon som helst syn på personens totala situation utan bara ser att beloppet är relativt lågt. Detta innebär att kostnaden förs över till kommunen.

Majoriteten i utskottet vill tydligen att det är detta förhållande som skall gälla. Jag har litet svårt att förstå resonemanget.

Att ange ett belopp vore naturligtvis en väldigt viktig signal till domstolarna: Det här anser lagstiftaren. Jag har fastnat för 30 000 kr som ett lämpligt belopp. Jag är medveten om att man kan diskutera det. T.o.m. 30 000 kr kan vara ett väldigt högt belopp för ett antal personer. Då skall man veta att räntan i dag är relativt låg, så den totala kostnaden per år för ett sådant lån kanske inte blir så hög. Men jag tycker att det är väldigt viktigt att riksdagen faktiskt fastställer ett belopp i den här frågan. Processerna ute i domstolarna kommer att ta väldigt lång tid, och innan vi är nere på de nivåer där lagstiftaren säkert egentligen vill hamna kommer det att ta oerhört lång tid. Jag tycker inte att vi skall utsätta människor med stora eller medelstora skuldbördor – skuldbördor som man inte klarar av och som man mår psykiskt dåligt av – för detta, när vi nu har antagit en lag om skuldsanering som är bra i övrigt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 4.

Anf. 3 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till reservation 1 under mom. 1 och reservation 4 under mom. 8.

Det här med konkursförvaltning i allmänhet är nu föremål för en utredning, vilket jag tycker är bra. Jag har dock en känsla av att det ligger någonting i vad moderaterna har sagt här, nämligen att direktiven är något för snäva. Man skulle alltså ha ännu större möjligheter att förutsättningslöst pröva hur det här skall gestalta sig.

Det kanske mest besvärande inslaget i konkursförvaltning i dag är tillsynsmyndigheten. Det är en institution som blev en restpost på grund av en politisk uppgörelse på 1970-talet om hur konkursförvaltning skall äga rum. Det blev som så ofta i sådana här kompromisser: Ingen blir nöjd, men det blir heller inte riktigt bra. Det råder nog en ganska djup enighet om att myndighetsfunktionen som den nu är utformad inte är bra. Det är väldigt mycket av att kasta pengar i sjön.

Jag skulle vilja att man, som Stig Rindborg var inne på, helt enkelt aktualiserade auktoriserade revisorer för den ekonomiska revisionen, även för förvaltningsrevision. Vi skulle inte behöva någon statlig myndighet för detta. Det visar sig också i praktiken att tillsynsmyndigheten använder auktoriserade revisorer när det krävs en kompetens i den här frågan. I övrigt behövs det inte någon tillsyn. Den funktion som behövs, nämligen allmänhetens möjlighet att klaga, skall ligga hos Finansinspektionen. Sedan går man ut och ger sig in i de få konkreta fall där det behövs ingrepp. Man skall inte ha en kontinuerlig tillsyn i alla konkurser, dvs. ett uttalat dubbelkommando. Det är fullständigt absurt att en utvecklad civil ekonomi har det på det sättet.

Sedan kan jag inte låta bli att ha en del synpunkter också beträffande skuldsanering. Jag tycker att det här är en beklämmande lagstiftning. Den är såväl juridiskt som socialt närmast en katastrof. När vi ursprungligen jobbade med det här i Insolvensutredningen ville vi ha en enkel och rak modell, som den som finns i Danmark och som det inte är några större problem med. Men sedan skulle vi krångla till det och införa den här trestegsraketeten. Det kan bara vara människor som egentligen inte vill ha ett fungerande system som har hittat på det här. Det är artfrämmande för hela vårt rättsväsende, och det är mentalt nästintill omöjligt att ta sig igenom den här strukturen. Det är verkligen Kafka i verkliga livet.

Vi som känner att det finns ett starkt socialt behov att reglera de här förhållandena tycker naturligtvis att det här inte är bra. Jag tycker att det känns skönt att åtminstone få säga det, även om jag inte har någon större förhoppning om att inom överskådlig tid få någon reformering av det här systemet. Men det måste sägas hela tiden: Vi har fått ett dyrt, krångligt och besvärligt system som inte svarar mot de syften som ligger bakom lagstiftningen.

Som Per Rosengren säger har det motionerats om en beloppsgräns. Jag håller med om att den sega utvecklingen av rättspraxis inom det här området inte heller är bra. Det är ganska tydligt hur lagstiftarna har tänkt sig att det här skall fungera. Ändå har myndigheterna så litet civilkurage. Man vågar inte fatta beslut. Det är verkligen sorgesamt! Man låter de här arma människorna dra sina fall ända upp till Högsta domstolen innan de får ganska självklara utgångar på prängt. Det är tungt.

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vi resonerade mycket i Insolvensutredningen om huruvida vi skulle ha en beloppsgräns eller inte. Egentligen strider det också mot svensk rättstradition. Vi tycker att man skall kunna laga efter läglighet, genomlysas det enskilda fallet och träffa rätt. Det skall inte behövas en sådan här enkel pekpinne av den här karaktären. Först var jag inne på att yrka bifall till Vänsterns motion, men jag tycker ändå att det känns litet fel att inte rättssystemet kan fånga upp det här på ett bättre sätt. Per Rosengren var själv inne på att även 30 000 kr kan vara för mycket i det enskilda fallet. Man skall inte behöva vara bunden av detta, utan man skall kunna pröva det här sakligt. Jag avstår alltså från att dela uppfattningen att vi skall införa den här gränsen, även om jag nästan är benägen att göra det som en pekpinne mot den ynkedom som visas på myndighetsnivå, dvs. att man inte kan pröva det här på ett bättre sätt.

Däremot yrkar jag bifall i fråga om idén att kronofogdarna skall sköta det här. Det är alldeles riktigt. Även i andra sammanhang har det framkommit att vi har en samsyn beträffande vem som skall företräda staten i de här sammanhangen, nämligen kronofogdemyndigheten. Man måste samla det här på en hand, och som Per Rosengren säger är det den myndighet som i det här sammanhanget har den totala överblicken. Dessutom är myndigheten hyggligt befolkad med personer som har någorlunda anknytning till livets realiteter. De administrativa myndigheterna är ofta en katastrof i sådana här sammanhang. Jag yrkar alltså bifall i den delen. Det är verkligen sakligt grundat.

Några ord om företagsrekonstruktion. Här är det också bara att konstatera det beklämmande förhållandet att man inte kan lösa knutarna när det gäller att sjösätta ett system som skulle kunna fungera någorlunda vettigt. Två regeringar har misslyckats med det här, så det är inte någon partiskiljande fråga i den meningen. Alla är lika handlingsförlamade.

Det är två bitar som måste till. Det statliga skatteprivilegiet måste bort, och sedan måste man införa förmånsrätt för produktiva löner så att man skapar en balans. Bankerna måste alltså backa när det gäller förmånsrätten för sina hypotek. Svårare än så är det inte. Men av olika skäl, som jag tycker blir mer och mer fördolda, kan man inte komma loss i den här frågan. Nu är det återigen tydligen så att den utredning som sitter har fått förlängt förordnande till efter valet, så det blir väl ingenting av detta heller.

Det är ju litet egendomligt: En teknisk lagstiftning som egentligen inte borde ha några partiskiljande aspekter blir blockerad av olika skäl, och det händer ingenting. Just nu spelar det inte så stor roll, för behovet av rekonstruktionslagstiftning är inte så stort. Men det dröjer väl inte länge förrän det är aktuellt igen, och då står vi där utan några som helst redskap för att rekonstruera i de fall det faktiskt går.

Jag tycker helt enkelt att regeringen där någonstans skulle ta sig samman och föra fram en vettig lagstiftning rätt snabbt. Eller också skulle man lägga ned hela det projektet och bara konstatera att det finns två alternativ, konkurs eller en underhandsuppgörelse. Någon annan rekonstruktionslagstiftning skall vi inte ha, som ett av få länder i hela världen. Men vi kan väl utmärka oss på detta område såväl som på andra, där vi har blivit litet udda fåglar.

Tack, herr talman!

Anf. 4 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är litet synd att Rolf Åbjörnsson inte stöder vår reservation. Fick man ned beloppet till 30 000 kr skulle det betyda oerhört mycket för många personer med skuldsaneringsbehov. Jag tror att den pekpinen faktiskt behövs till myndigheterna. Åbjörnsson pekar ju på trögheten i bildandet av rättspraxis.

Vi är helt överens när det gäller kronofogdens roll i sammanhanget. Kronofogden är den person som skall företräda staten, oavsett om det gäller skatter eller vad det än gäller. Det är kronofogdarna som har den totala insynen, det är de som kan göra en riktig bedömning.

När det sedan gäller skatteprivilegiet och företagshypotekens för-
månsrätt tror jag att Rolf Åbjörnsson kan känna sig ganska lugn. När utredningen lägger fram sitt förslag tror jag att Rolf Åbjörnsson kan känna sig mycket nöjd med utredningens förslag. Där arbetas just i den riktning som Rolf Åbjörnsson önskar och som Rolf Åbjörnsson och jag är helt eniga om.

Men jag tycker att det är litet synd att Rolf Åbjörnsson trots allt inte stöder de 30 000 kronorna. Det är ett första steg för att få ned beloppet till hanterlig nivå och för att snabba på processen.

Anf. 5 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik:

Herr talman! Det beror på de betänkligheter av rent principiell art som jag har. Vi är ju helt överens i sak. Man kan möjligen hoppas att den här debatten i kammaren kan utgöra ett stöd för vankelmodiga tjänstemän att fatta riktiga beslut.

Anf. 6 CARIN LUNDBERG (s):

Herr talman! Det här betänkandet från lagutskottet handlar om 17 motioner om olika insolvens- och utsökningsrättsliga frågor. En motion föreslår vi skall bifallas. Den handlar om "herrelösa" fastigheter, där utskottet anser att rättsläget är oklart och att frågan bör utredas. I övrigt yrkar jag på utskottets vägnar avslag på de andra 16 motionerna.

Konkurserna har under 90-talet nått sådana höjder i antal och omfattning som man tidigare inte kunnat föreställa sig, från ungefär 6 000 per år under 80-talet till runt 20 000 år 1993. Numera har antalet konkurser minskat, men de är fortfarande inte nere i 80-talets siffror. Den stora mängden konkurser har naturligtvis utsatt det konkursrättsliga systemet för stora påfrestningar. Lagutskottet har också behandlat frågor kring konkurser vid ett flertal tillfällen.

Den här gången anser moderaterna och även kd att en parlamentarisk utredning skall utses med uppgift att utreda och lämna förslag om konkurslagen, främst när det gäller förvaltningen och tillsynen. Men, herr talman, det Stig Rindborg föreslår skall göras är redan gjort. Enligt regeringen finns ett antal övergripande problem med konkurstillsynen. Regeringen beslutade därför i maj 1997 att tillsätta en särskild utredare. Enligt direktiven till Konkurstillsynsutredningen skall den nya inriktningen vara sådan som moderaterna nu föreslår. Borgenärskollektivet är konkurshand-
teringens viktigaste grupp. Det är deras rättigheter som berörs, vanligen på ett mycket ingripande sätt. En ny annorlunda inriktning av konkurstill-

synen bör därför utformas så att borgenärskollektivets ställning inte försvagas och helst förstärks.

Regeringen har också i sina direktiv pekat på de s.k. förvaltarlistorna. Näringsombudsmannen, Justitiekanslern och Insolvensutredningen har också uppmärksammat frågan. Listorna har ansetts utgöra en form av etableringshinder. De tillämpas också olika på olika håll i landet.

När det gäller tillsättande av konkursförvaltare är utredaren också fri att föreslå åtgärder som kan innebära effektiviseringar och besparingar för såväl staten som enskilda som berörs av konkursen. Särskilt viktigt är att beakta intresset av såväl en hög kompetensnivå bland dem som utses till konkursförvaltare som en fri konkurrens bland dem som uppfyller kompetenskravet.

Utgångspunkten för utredningen skall dock vara att den statliga konkurstillsynen behålls. Den skall vara knuten till kronofogdemyndigheten, men konkursförvaltningen skall vara privat. I moderatmotionen får vi en historieskrivning över konkurstillsynen i Sverige och förslag till en privatisering. Jag känner inte till hur det fungerar i andra länder. Jag undrar om Stig Rindborg kan ge mig exempel på länder där tillsynen är privatiserad. Tills annat bevisats är jag, liksom regeringen, enligt direktiven dock helt övertygad om att den statliga konkurstillsynen skall behållas.

Det här betänkandet handlar också om skuldsaneringslagen, ett annat av våra mer diskuterade ämnen. Här hade vi förra vintern en hearing som väl bekräftade vad många av oss redan visste: Skuldsaneringslagen är en lag som behövs. Vi har också beslutat om en del förändringar. Jag håller med om det Per Rosengren anser om beloppet när det gäller möjlighet till skuldsanering. Jag tror att möjligheten till omprövning av belopp, som vi har beslutat om, kan ha stor betydelse för det vi nu pratar om, nämligen skuldernas sammanlagda belopp. Vänsterpartiet anser att skuldbördan skall vara minst 30 000 kr i stället för dagens praxis, ett par hundra tusen. Då vill jag påminna om det vi sade i samband med lagens tillkomst: Någon beloppsgräns vill vi inte ha. Det som är en orimligt stor skuldbörda för en person kanske inte är anmärkningsvärd för en annan. Det är därför viktigt att varje fall bedöms individuellt. Precis som Per Rosengren gjorde i sitt anförande vill jag citera det vi säger i betänkandet: "Det kvalificerade insolvensrekvisitet kan vara uppfyllt även vid förhållandevis låg skuldsättning när det gäller personer med mycket låg eller oregelbunden inkomst."

En annan fråga som vi brukar diskutera i samband med skuldsaneringslagen är frågan om vem som skall företräda staten vid skuldsanering. När vi behandlade förslaget till företagsrekonstruktion var vi överens om att regeringen borde överväga frågan. En proposition har också nyligen överlämnats till riksdagen, där regeringen föreslår att kronofogden och inte längre skattemyndigheten skall företräda staten när det gäller skatter och avgifter vid skuldsanering. Men förslaget gäller inte studieskulder, som Vänsterpartiet anser borde innefattas.

Studieskulder skiljer sig på många sätt från andra typer av skulder. Det är två olika rättssystem som berörs. Studieskulden är speciella på det sättet att återbetalningsskyldigheten fördelas på lång tid. Det finns möjligheter till befrielse från eller nedsättning av betalningsskyldigheten och till avskrivning av skulden. Det finns också särskilda regler för in- drivning av studieskulder. Därför anser utskottet att det nu inte är befogat

med en överflyttning från Centrala studiestödsnämnden till kronofogden. Men det är möjligt att man bör titta på det i framtiden.

Rolf Åbjörnsson tar upp frågan om företagsrekonstruktion. Vi är helt överens om att det är en viktig fråga. Men som Rolf Åbjörnsson är mycket väl medveten om håller Förmånsrättsutredningen på med sitt arbete. Såvitt jag har förstått är det en svår uppgift som den sliter med. Fastän det inte är så väldigt många konkurser just nu är det väldigt viktigt att frågan löses. Jag hoppas att Förmånsrättsutredningen så småningom skall komma fram till ett bra resultat. Jag ser fram mot det.

Sammanfattningsvis, herr talman, yrkar jag bifall till lagutskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 7 STIG RINDBORG (m) replik:

Herr talman! Det är riktigt att en utredare är tillsatt, som Carin Lundberg säger. Utredningen skall ske förutsättningslöst, men med den inskränkningen att det skall vara statligt även i fortsättningen.

Jag återkommer till vad jag sade i min inledning och vad Aktiebolagskommittén konstaterar när det gäller regler för att främja ett aktivt näringsliv, nämligen att det skall skapas största möjliga förutsättningar för ägarfunktionen för en fortlöpande och snabb anpassning av företagens organisation och verksamhet inför förändringar i omvärlden och för en dynamik i näringslivet. Regler med denna inriktning är därför till nytta för såväl det enskilda företaget som näringslivet i stort.

Jag upplever att en statlig myndighet för rekonstruering har en egenkap, och det är att man där är van vid att vara kronofogde och tjänsteman. Men här skall det förutsättningslöst undersökas om inte de idéer och tankar som jag har framfört i motionen är det som skall vara vägledande. Viktigt att notera är att utredaren inte har fått arbeta förutsättningslöst, utan han har fått beskedet att det hela skall vara statligt. Det finns ingestans så mycket kritik skriven i direktiven för det som skall utredas som just i detta fall. Sedan landar man på att man skall bibehålla allt. Det är för mig obegripligt. Det har i 25 år visat sig att det inte fungerar. Då är det väl dags att pröva om man kan hitta på något bättre.

Anf. 8 CARIN LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! I direktiven finns en genomgång av gällande förhållanden. Utredaren har fått direktiv att komma med förslag till en ny inriktning, som moderaterna har föreslagit, nämligen att borgenärskollektivet är den viktigaste gruppen, vars rättigheter helst borde förstärkas. Samtidigt svarar inte Stig Rindborg på min fråga om vilka länder – Finland, Norge eller Danmark – som privatiserat tillsynen på det sätt som moderaterna föreslår.

Jag vet att utredaren, som nu hållit på med sitt arbete ett tag, har börjat med en enkät till domstolar, tillsynsmyndigheter och förvaltare för att få reda på hur det nuvarande tillsynssystemet fungerar. Han ämnar att åka till Finland för att informera sig om den finländska tillsynsformen. Jag undrar om Stig Rindborg känner till något om just den.

Anf. 9 STIG RINDBORG (m) replik:

Herr talman! Jag är inte närmare insatt i hur det förhåller sig där, utan jag har den grundinställningen att skall man göra en förutsättningslös undersökning skall den vara förutsättningslös. Jag har den absoluta uppfattningen, precis som Aktiebolagskommittén, att företagen är kompetenta att tillvarata sina egna intressen. De behöver inte en statlig instans som skall tillvarata deras intressen, utan de klarar av det själva.

Anf. 10 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Jag blir litet förvånad när jag hör Carin Lundberg. Hon säger: Det som är en orimligt stor skuldbörda för en person är inte anmärkningsvärt stor för en annan. Det kan vi vara eniga om.

Oroar sig inte Carin Lundberg en hel del för att man efter de år som gått är nere på ett belopp på 108 000 kr som minimibelopp? Det strider precis mot det som Carin Lundberg själv läste upp. Känner man sig tillfreds med den rättspraxisutveckling som har skett? Har det inte gått litet för sakta? Bör inte lagstiftaren på ett tydligare sätt ange åtminstone i detta läge ett belopp som gör att man kommer till en situation som är rimlig för de här människorna?

Sedan till CSN:s roll. Jag tog upp ett fall i mitt anförande. Carin Lundberg sade inte någonting om det. CSN, utifrån sin egen bedömning och inte utifrån den skuldsattes upplevelse, vägrar att skriva av ett belopp på 4 500 kr. Det innebär att vederbörande inte kan få nya studiemedel i framtiden för t.ex. högskolestudier. Är detta riktigt rimligt? Skall man behöva gå till socialen och begära att den skall betala det bara för att socialens kostnader på det viset skall nedbringas? Anser Carin Lundberg att socialen inte skall betala det utan fortsätta att betala socialbidrag i stället när denna person inte kan studera? Det är precis vad det handlar om. Hade kronofogden haft hand om detta skulle beloppet ha blivit omedelbart bortstruket. Kronofogden har en annan social inriktning än vad jag upplever att CSN har.

Anf. 11 CARIN LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Per Rosengren tycker att rättspraxisutvecklingen går alltför sakta och att vi därför bör fatta ett annat beslut här i dag. Som jag ser det ger lagutskottet i sitt betänkande den pekpinne som Per Rosengren efterlyser, nämligen att vi påminner om att vi i lagstiftningsärendet sade att vi inte ville ha någon beloppsgräns eftersom det är så olika förhållanden för dem som behöver skuldsanering. På så sätt visar vi på vad lagutskottet anser om skuldsaneringen och hur vi skall påverka rättspraxis.

Frågan om studieskulden tycker jag är svår att avgöra här och nu. Det normala är att studieskulden regleras genom offentliga beslut och inte civilrättsliga. Jag ser gärna att man ser vidare på frågan.

Anf. 12 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Jag tar den sista frågan först. Vi har under en längre tid haft den uppfattningen att det är kronofogden som skall ha hand om skattekulder. Det är riktigt. Det har kommit en proposition där man gått oss till mötes. Det är positivt och bra. Varför skall CSN som enda myndighet vara kvar som statens borgenär? Vad är det som utmärker CSN så speci-

ellt att man anser att det är väldigt viktigt att den står kvar som borgenär i sammanhanget? Jag förstår ingenting av det resonemanget. Om man ändå kunde få någon logisk förklaring till varför just CSN utmärker sig så specifikt att den skall ha borgenärsansvaret när inte ens skatteskulderna i dag längre skall ligga på skattemyndigheten! Där har man vikit sig och insett att det är kronofogden som gäller.

Jag tror att vi som lagstiftare måste vara ännu tydligare än vad majoriteten i utskottet är när det gäller bildandet av rättspraxis. Vi måste faktiskt sätta ett belopp i detta skede för att över huvud taget komma någonvart med dessa relativt sett låga belopp. Jag tror inte att den skrivning som majoriteten i utskottet har räcker för att snabba på processen. Jag tror att samtliga som tog del av hovrättens förklaringar i Umeå blev litet förfärade över hur man hade resonerat.

Nu har man i och för sig tagit ett steg åt rätt håll, men det räcker inte. Det måste snabbas på.

Anf. 13 CARIN LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Under den hearing som lagutskottet anordnade förra vintern visade samtliga inblandade i skuldsaneringsärenden på hur viktigt det är med denna lagstiftning. Samtidigt är det en ny lag och det finns vissa knöligheter i den.

Just det som Per Rosengren visar på när det gäller studieskulder kan vara en sådan sak som vi måste titta vidare på. Problemet är att detta berör två rättsområden: offentliga beslut om studiestöd och det civilrättsliga området.

I mitt anförande talade jag om hur speciella studieskulderna är. Jag kan inte ge Per Rosengren något ytterligare svar i dag än att vi får titta vidare på detta. Vi brukar diskutera dessa frågor och hålla dem aktuella, och det här kan vara ett sådant ämne.

Anf. 14 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Herr talman! Jag har egentligen fått svar på min fråga genom den här debatten. Jag bara noterar att det är glädjande att det finns en öppenhet för att se över detta. Det måste ändå vara så som Per Rosengren säger, att det är helt orimligt med två parallella system om man skall reglera förhållandet för en privatperson. Detta med det administrativa håller ju inte, eftersom skatterna tillkommer på samma sätt.

Jag vill bara framföra en vädjan om att man fullföljer tankegångarna att renodla systemet så att inte enskilda människor kommer i kläm på ett orimligt sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

8 § Utvärdering av fastighetsmäklarlagen, m.m.

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1997/98:LU15
Utvärdering av fastighetsmäklarlagen, m.m.

Anf. 15 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Herr talman! Till grund för betänkandet LU15 Utvärdering av fastighetsmäklarlagen ligger en rapport som en arbetsgrupp inom lagutskottet har arbetat fram. Det arbetet har varit konstruktivt, bra och intressant. Det visar också på hur ett utskott genom den typen av arbete kan fördjupa sig och ta initiativ i frågor.

Arbetet har genomförts bl.a. genom utfrågningar av branschorganisationer samt genom ganska omfattande skriftväxlingar med enskilda och organisationer som inte haft företräde inför lagutskottet, och detta har varit nyttigt för oss.

Rapporten utmynnar i kritik över hur Fastighetsmäklarnämnden är organiserad. Den pekar också på brister beträffande representation i nämnden och långa handläggningstider. Det har också framförts kritik mot hur tillsynsfunktionen har skötts. Vi är överens om dessa punkter, men kanske inte om alla formuleringar.

En hel del vatten hann rinna under broarna från det att rapporten lades fram till dess att den behandlades i lagutskottet – tyvärr, måste jag säga. Men det var bra att regeringen under den tiden tog initiativ som innebar att Fastighetsmäklarnämnden har erhållit extra medel för att arbeta bort de ärendebalanser som har funnits. Man har också utökat antalet ledamöter och utsett ersättare för dessa, vilket enligt min mening visar betydelsen av arbetsgruppens rapport. Detta är en arbetsform som riksdagens utskott kanske mera skall använda sig av.

Betänkandet är enhälligt i den meningen att det inte finns några reservationer fogade till det. Utskottet hemställer att riksdagen skall ge regeringen till känna att den organisatoriska ordning som valts för tillsynsfunktionen måste ses över och att riksdagen bifaller motion Lu501, yrkande 3 och ger regeringen till känna om en ändring av fastighetsmäklarlagen av innebörden att den som förmedlar en fastighetsöverlåtelse där en fastighet ingår i rörelsen själv skall kunna hantera förmedlingsuppdraget utan att vara fastighetsmäklare och utan att säljaren tvingas använda sig av en fastighetsmäklare.

Vi är också överens om att utbildningskraven beträffande fastighetsmäklare måste skärpas. Vi avvaktar det arbete som pågår.

För moderaternas del innebär det faktum att vi inte avger några reservationer till betänkandet inte att vi har ändrat inställning när det gäller vår syn på företeelsen ”opartisk mellanman” i fastighetsmäklarlagen. Tvärtom anser jag att arbetet i utvärderingsgruppen ger stöd för uppfattningen att den typen av beteckningar och den syn som man redovisar på mäklaruppdraget i fastighetsmäklarlagen har varit onödig och skapat oreda. De finns redan genom upprätthållandet av god mäklarsed.

Vi moderater tycker också – vilket framgår av vårt särskilda yttrande – att utskottet borde ha tagit ett bredare initiativ, men man valde utvärderingsgruppens arbete för att försöka nå konsensus, vilket man också har lyckats med.

Det bredare initiativet när det gäller fastighetsmäklarlagen och utvärderingen och hanteringen av det ärendet borde ha omfattat frågor av typen: På vilka grunder utfärdas auktorisation? Vem utfärdar auktorisation? Det borde också ha handlat om sådana frågor som självinträde. Branschorganisationer och enskilda har pekat på område efter område som behöver ses över. Vi återkommer till dessa frågor i särskild ordning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

9 § Sotningsmonopolet

Föredrogs
Försvarsutskottets betänkande 1997/98:FöU2
Sotningsmonopolet

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 15 §.)

10 § SOS Alarm

Föredrogs
Försvarsutskottets betänkande 1997/98:FöU3
SOS Alarm

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 15 §.)

11 § Kommunal räddningstjänst

Föredrogs
Försvarsutskottets betänkande 1997/98:FöU4
Kommunal räddningstjänst

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 15 §.)

Föredrogs
Försvarsutskottets betänkande 1997/98:FöU5
Ersättningsfrågor m.m. i samband med inträffade naturkatastrofer

Anf. 16 LEIF MARKLUND (s):

Herr talman! Försvarsutskottets betänkande är ju byggt på sju motioner som har uppmärksammat de senaste tio årens stora problem. I motionerna har det krävts att Sveriges riksdag på något sätt skulle börja arbeta med situationen där människor har blivit väldigt drabbade av naturkatastrofer. Det har varit en stor förtvivlan ute i bygderna.

Jag är inte tillfreds med försvarsutskottets hantering av frågan. Man skjuter ett problem framför sig i stället för att ta itu med problemet och ge ett uppdrag. Kraven i de väckta motionerna är väldigt sparsamma. Man kräver en utredning som skall klarlägga situationen när inte samhället eller försäkringsbolag står för kostnaderna.

Vi har sett, förutom katastrofen i Vagnhärad som skall utvärderas, Tuve för tio år sedan. Vi har sett hur Pitebygden i Norrbotten i princip blev bortspolad och människor kom i kläm. Vi har sett hur man i Torne-dalen vid isbrytningen bryter sönder väldigt många stugor. Vi har också sett hur Dalälven har rusat och rasat ibland. Vi har sett hur Sysseleback förstördes. Vi har också sett hur ett helt bostadsområde rasade ned i Göta älv. Idre är ett annat område.

Vid varje tillfälle har människor kommit i kläm. Varken samhälle eller försäkringsbolag har tagit ansvar för stora materiella förluster och skador. Jag tycker faktiskt att man borde ha anammat de motionsyrkanden som fanns om att snabbt tillsätta en utredning för att belysa problemet, se till att samhället står för kostnaderna och göra det möjligt att bygga upp en naturkatastroffond för att skydda människor mot sådana här naturkatastrofer.

Herr talman! Jag skall vara hovsam och icke lägga något yrkande. Men jag är faktiskt ganska besviken över att försvarsministern inte gavs ett uppdrag från riksdagen vid det här tillfället.

Anf. 17 BIRGITTA GIDBLOM (s):

Herr talman! Leif Marklund har ju beskrivit vad motionerna innehåller, dvs. frågor om översvämningar, jordskred osv.

Motionärerna pekar på att det är svårt att ha ett försäkringsskydd som täcker de förluster som enskilda människor, företag och regioner åsamkas. Därför föreslår man inrättandet av en nationell statlig katastroffond. Det är väldigt viktiga frågor som motionärerna tar upp, därför att de människor som oförskyllt drabbas av både mänskligt lidande och ekonomiska förluster får ju bära en stor börda till följd av katastroferna. Därför är förslaget om en statlig katastroffond väl värt att beakta. Detta är ju en ganska komplicerad fråga.

Utskottet menar att det är viktigt att frågan om ekonomisk ersättning blir ordentligt belyst. Därför motser vi den utvärdering som Räddningsverket skall göra främst när det gäller jordskredet i Vagnhärad och de

frågor som aktualiserades i detta sammanhang. De ekonomiska konsekvenserna skall övervägas inom ramen för en sådan utvärdering.

Vi måste ju börja någonstans, och när utvärderingen är gjord får vi ta ställning till hur vi skall gå vidare. Ett enigt utskott har bedömt att frågan om en statlig katastroffond eller något liknande kan prövas först när resultatet av utvärderingen är klar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på alla motionsyrkanden.

Anf. 18 SIRI DANNAEUS (fp):

Herr talman! Vagnhäradskatastrofen inträffade den 15 maj 1997. Strax efteråt skrev jag en fråga till försvarsministern om ifall staten tänkte ta några initiativ. Jag fick svaret att det skall finnas försäkringssystem som klarar av detta, att de skall ge det ekonomiska skydd som de enskilda medborgarna behöver och att staten inte tänkte vidta några ytterligare åtgärder.

28 av de 33 husen dömdes ut i Vagnhärad. 5 hus rasade ju ned. Detta kostade Trosa kommun 1,2 miljoner kronor. Dessutom kostade det att försäkra sig om att de återstående husen skulle stå på plats. Statens räddningsverk har lagt ned ett stort arbete som naturligtvis också har kostat en hel del pengar.

Det är inte tillfredsställande att en liten kommun som Trosa t.ex., där 1,2 miljoner betyder väldigt mycket i kommunbudgeten, skall ta en så stor smäll, utan det bör finnas något statligt organ som kan hjälpa till vid naturkatastrofer. Därför är vi flera som har skrivit om de här fonderna som vi tycker är nödvändiga.

Statens räddningsverk fick i mars ett uppdrag av regeringen att utvärdera genomförda åtgärder främst i samband med katastrofen i Vagnhärad. De ekonomiska konsekvenserna skall då övervägas inom ramen för en sådan utvärdering. Jag tycker att det är tillfredsställande att regeringen äntligen har ändrat sig. Men utskottet har behandlat frågan och tycker att man kan vänta med att avgöra den tills utvärderingen är klar. Jag tycker nog att utskottet redan nu skulle ha kunnat ta ett initiativ till ett tillkännagivande med ett uppdrag till regeringen. Men jag förväntar mig att regeringen snarast efter utvärderingens slut kommer med ett nytt förslag, så att vi kan ha möjlighet att fatta ett beslut om inrättande av naturkatastroffonder.

Anf. 19 ARNE ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag kan självfallet inte annat än bara instämma i vad Birgitta Gidblom har sagt i denna fråga. Hon har alldeles korrekt redogjort för utskottets syn på frågan. Därav följer att jag vänder mig till Marklund, som tyckte att han skulle vara så human att han inte kunde förstå varför vi inte löste problemet. Jag förstod inte vari det humana låg, Leif Marklund. Det är helt enkelt inte utskottets sak, utan det är regeringens sak. Det må väl vara att Leif Marklund och jag har gemensamma synpunkter på regeringens handlingskraft. Men i detta fall tror jag inte att den skall ifrågasättas, därför att det är just i dessa dagar som uppdraget ges till Statens räddningsverk. Att vi då skulle lägga tårta på tårta och uppträda som något slags duktiga pojkar och flickor i försvarsutskottet

*Fel! Okänt
växelargument.*

tyckte vi ändock helt enigt i utskottet inte var motiverat. När nu detta ändå är på gång tycker jag att Marklund skall vara nöjd med Birgitta Gidbloms redovisning. Jag bara understryker den.

Anf. 20 LEIF MARKLUND (s):

Herr talman! Det humana, Arne Andersson, låg i att inte yrka bifall utan att faktiskt nöja mig med hanteringen och med den utvärdering som skall ske. Men jag tycker ändå att den utvärdering som har gjorts när det gäller Tuve, där ett helt bostadsområde hamnade i Göta älv, och de övriga katastrofområdena borde vara tillräcklig för att försvarsutskottets hantering skulle ha lett till krav på tillsättande av en utredning som hade att se till att bygga upp en fond. Det är inte säkert att den bara skall bestå av statliga pengar, utan den kan också bestå av pengar från försäkringsbolag och kommuner. Men det skall vara en central statlig fond som kan gå emellan när människor kommer i kläm. Det kommer säkert att ta tio år till innan vi är framme, och det kommer att inträffa många naturkatastrofer. Därför får vi inte försena och underlåta att ta ansvar för sådana här frågor i Sveriges riksdag.

Anf. 21 ARNE ANDERSSON (m):

Herr talman! Men, Leif Marklund, det är väl ändå läsekonsten som brister litet nu. Det står ju väldigt tydligt i utskottsbetänkandet att vi skall avvakta Räddningsverkets utredning och därefter ta ställning. Det är en tidtabell som möjligen kan variera litet, men det är inte fråga om avslag eller om något annorlunda tänkande. Saker och ting måste ändå komma i rimlig ordning.

Jag tycker att Marklunds iver nu tar över hans normalt så solida omdöme.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 15 §.)

13 § Beslut om ändring av stadgar för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond

Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU8

Beslut om ändring av stadgar för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond
(redog. 1997/98:RJ2)

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades efter 15 §.)

Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU10

Gymnasieskolfrågor

Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU11

Grundskolan – ämnen, betygssystem, föräldrainflytande m.m.

Skolfrågor

Anf. 22 ULF MELIN (m):

Herr talman! Bilden av den svenska skolan är ju milt uttryckt ganska skiftande. Å ena sidan kan man se att Skolverket tillsammans med statsrådet Ylva Johansson har en presskonferens där man säger att den svenska skolan är i världsklass. Då syftar jag på den timsundersökning som Sverige deltog i nyligen. Där nådde vi i vissa delar väldigt bra resultat. Jag tror emellertid att det faktiskt är väldigt viktigt att man gör en rejäl analys av undersökningen och resultaten.

Å andra sidan kan man också få en bild att det är kris i den svenska skolan. Det är mycket våld. Det är mobbning, okvädingsord och mycket annat. Många elever blir underkända i grundskolan – och även i gymnasieskolan.

Jag tror att man, om man tittar på debatten som sådan, kan säga att den svenska skolan i vissa delar är bra. Det skall vi vara stolta över. Men i vissa delar är det problem, och dessa problem måste vi också diskutera och försöka hitta lösningar på.

Ett stort problem, tycker jag, är att Socialdemokraterna har duckat väldigt mycket i debatten. Man *pratar* ibland om kvalitet och sådana saker, men det man åstadkommer är egentligen bara kvantitet. Ett ganska bra exempel på det är att regeringen enligt den propositionsförteckning som vi fick när vi började sessionen i januari avsåg att komma med en proposition som skulle heta *Kvaliteten i skolan*. Den hade jag stora förväntningar på. Jag trodde att den skulle innehålla en hel del förslag till lösningar, kvalitetshöjande åtgärder och sådana ting. Men därav blev platt intet.

Det enda man orkade var att komma med en proposition som man kallar för *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet m.m.* Det var allt man orkade komma fram till. Det är ett oerhört tunt dokument – precis som alla andra dokument som den här regeringen har presterat. I vissa stunder pratar man om att öka lärarkraften i skolan, utnyttja de professionella, elevernas valmöjligheter och sådana saker. Men de förslag som man lägger på riksdagens bord har ju motsatt inriktning hela vägen. Vad som nu krävs är faktiskt att vi får en rejäl debatt om vad som bör göras i Sverige för att både grundskolan och gymnasieskolan skall nå bättre undervisningsresultat.

Det Socialdemokraterna gjort som enligt min mening har inneburit att man faktiskt har sänkt kvaliteten i grundskolan är följande: Man har tagit bort möjligheterna för skolan att ge betyg före årskurs 8. Nu får man bara ge betyg i årskurs 8, och det är så dags då. Det är frivilligt för skolorna att vara med på de nationella proven i årskurs 5. Man har tagit bort obligatoriet att skolorna skall ge studieomdöme till eleverna efter årskurs 5. Man har minskat elevernas valmöjligheter i timplanen. Svenska 2 likställs med

svenska när man skall söka till gymnasiet. Allt detta är kvalitetssänkningar.

Vad som i stället behöver göras för att vi skall höja kvaliteten i grundskolan är för det första att ge betyg tidigare. För det andra skall det vara flera betygssteg än i dag. När man är ute och träffar lärare och elever är nästan alltid det största önskemålet att man skall få ge betyg tidigare och att det skall vara fler steg.

Eleverna skall ha rätt att få skriftliga omdömen i grundskolan. Skolorna skall delta i de nationella utvärderingarna. Det är oerhört viktigt om vi som fattar beslut om målen i skolan också skall kunna utvärdera dem på rätt sätt.

Vi måste också, tycker jag, mer diskutera undervisningsresultaten i grundskolan. Det är inte rimligt att 8–9 % av eleverna är icke godkända i ett eller flera ämnen när de lämnar grundskolan. I stället för att diskutera längden i grundskolan borde man debattera resultaten. Enligt vårt perspektiv kommer de flesta att gå i grundskolan i nio år. Men en del klarar av det på åtta år, och några behöver tio år. Det viktigaste är att man är förberedd för att gå vidare till gymnasiet. Man måste jobba mer åldersblandat, våga nivågruppera och ha större flexibilitet i grundskolan än vad man har i dag.

Samma sak gäller gymnasiet. Det är ju ändå så att vi ser – det gäller framför allt de yrkesförberedande programmen – att många elever är icke godkända i främst ämnena matematik, engelska och svenska. Det är inte rimligt att ha samma mål för alla elever i gymnasieskolan när det gäller kärnämnen. I stället måste vi tillåta att man kan ha alternativa kurser med lägre mål. Det ger i och för sig inte högskolebehörighet, men detta skall inte vara ett självändamål. Eleverna skall dock naturligtvis ha möjlighet att komplettera sina betyg om de vill läsa vidare till högre utbildning.

Det är också viktigt att vi får färre kärnämnen i gymnasieskolan än vad vi har i dag. Vi måste vidare se över programstrukturen. Vi menar att gymnasieskolan i vissa delar inte är anpassad till det arbetsliv och det samhällsliv som vi ser framför oss. Vi måste få till stånd en bättre samverkan mellan skolan och arbetslivet. Vi måste ha en större andel av yrkesutbildningen förlagd ute i arbetslivet om vi skall ha en god kvalitet i gymnasieskolan.

Vi måste också införa en modern lärlingsutbildning. Det måste vara en lärlingsutbildning som bygger på en kombination av lärande i skolan och i arbetslivet. Arbetslivet skall få ersättning utifrån den prestation man utför, den utbildning man genomför, och lärlingen skall också få ersättning utifrån den prestation som han eller hon utför i produktionen.

Vi måste införa en modern gymnasieexamen. Det är ju bara Sverige av de västeuropeiska länderna som inte har någon gymnasieexamen. Den skall vara internationellt gångbar, och den skall också innebära en kvalitetssäkring för gymnasieskolan där man skall se om man har nått upp till de mål vad gäller kurser, ämnen osv. som föreskrivs i kursplaner och läroplaner. Det skall alltså vara en form av skolans ISO 9000.

Man skall dessutom, herr talman, ha möjlighet att komplettera sina betyg när man går i gymnasieskolan. Det är ett fullständigt absurt system som man har infört från regeringens sida att de elever som har betyg som ligger över Godkänd-nivån inte skall ha möjlighet att komplettera dessa

när de går i gymnasieskolan. Det får man göra när man har slutat gymnasieskolan, och då i den kommunala vuxenutbildningen.

Det gör att man hamnar i en ändlös rundgång, vilket innebär att elever, gymnasiestudenter, sitter på komvux och tar upp platser året efter för att komplettera upp sina betyg och höja dem. Sedan blir de förhoppningsvis antagna till högskolan året efter. Då får de elever som *då* kommer ut gå i komvux för att komplettera *sina* betyg. Annars blir de utslagna av dem som har varit inne i systemet. Det är ett fullständigt absurt system.

Vad vi också behöver göra är att införa ett kvalitetsinstitut i detta land, som skall ha ansvar för att göra uppföljning och utvärdering av både grundskolan och gymnasieskolan. Den skall vara helt fristående från staten. Det är först när skolan kan få en oberoende granskning där vi kan se om den når de mål, de resultat, som vi har fattat beslut om på respektive nivåer.

Det är en ganska lustig situation vi har i Sverige i dag; att Skolverket dels är myndigheten, dels den som utvärderar skolan. Skolverket fastställer kursplaner, betygskriterier osv. Sedan utvärderar man också dessa. Självfallet skall man utvärdera. Det skall man göra på alla nivåer. Men vi måste ha ett fristående kvalitetsinstitut som gör detta.

Slutligen, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 1 under mom. 1 i betänkande 10 och till reservation 4 i betänkande 11.

Anf. 23 ANDREAS CARLGREN (c):

Herr talman! Med den framtid som Sverige kommer att gå till mötes duger ingenting mindre än att vi utvecklar en skola i världsklass för de barn och ungdomar som växer upp i vårt land. Många har ju fått känna av de förändringar som har varit under senare år när Sverige gått igenom en svår ekonomisk kris. Många människor i vårt land har gjort stora uppoffringar för att detta skall vara möjligt. Nu måste svenska folket också få känna att man inte har ställt upp på de här uppoffringarna förgäves, utan dessa måste också leda till att det blir mera pengar för skolan.

Kvaliteten i skola, vård och omsorg måste höjas. Det behövs en ny syn på lärande i svenska skolor och en ny humanism i vård och omsorg. Behoven är stora och kommer att bli större. Därför vill vi i Centerpartiet satsa ytterligare 4 miljarder kronor på skolan, vården och omsorgen redan 1999. Det är viktigt att kommunerna ser till att en stor del av dessa pengar används för att höja kvaliteten i våra skolor. Vi har ju redan tidigare varit med om att ge beskedet att kommunerna får mera pengar såväl 1997 som 1998 och 1999. Vårt besked innebär också att vi i vårbudgeten lägger undan pengar för ytterligare en satsning 1999. Det blir en nivåhöjning på sammanlagt 8 miljarder kronor till skola, vård och omsorg det året.

Vi ser nu att tusentals elever går ut skolan utan att kunna läsa och skriva. Samtidigt ökar kraven på kunskap i samhället. Samhället måste satsa mera på skolan, inte mindre. Men det skall ske i ett läge där vi har råd med det, där vi inte längre lånar pengarna utan där vi kan se till att allt är finansierat med en ansvarsfull ekonomisk politik. I ett sådant läge är det hög tid att riksdagens partier går från ord till handling, att vi vågar prioritera skolan, vården och omsorgen när pengarna skall fördelas. Vi menar att det inte går att dra denna fråga i långbänk.

Viktigast är inte en debatt om vi skall ha riksdagssammanträde i sommar eller inte, utan det viktiga är att skolan och vården verkligen får mera pengar som märks i den verksamhet som vi som medborgare runt om i landet möter vare sig det gäller våra barn i skolan eller det gäller våra gamla i vården och omsorgen. Därför kommer vi i Centerpartiet att föreslå mera pengar redan nu i april i vårt alternativ till vårbudgeten. Med samma fördelning som tidigare innebär det 2,8 miljarder kronor till kommunerna och 1,2 miljarder kronor till landstingen.

Centerpartiet är det enda partiet som orkat med saneringen av statens finanser hela vägen, från start till mål. Nu syns resultatet av det arbetet. Sverige går bättre än vi tidigare vågat tro. Därför finns det äntligen ett ekonomiskt utrymme för att prioritera det som vi politiskt tycker är viktigt. Vi i Centerpartiet prioriterar satsningar som svarar mot de växande behoven i skolan, vården och omsorgen.

Det är också ett viktigt besked att för oss går mera pengar till skolan före stora ofinansierade skattesänkningar eller olika sorters höjda bidrag. När vi nu har gjort de här uppoffringarna tror vi att det är detta som människor tycker är viktigast. Om vi menar allvar med talet om att vi skall ha en skola i världsklass behöver vi göra de satsningarna men, som sagt, med pengar som vi har och som svenska folket har tjänat ihop – inte med pengar som vi lånar! Jag tror att det också är ett sätt att visa att vi menar allvar med vårt tal om att vi nu måste uppvärdera läraryrket i vårt land.

Det är orimligt att gång på gång möta lärare som har hand om våra barn i skolan under en så avgörande tid i barnens liv och som säger: Jag vill egentligen inte fortsätta i skolan med det här yrket. Vad skall det vara för inspiration för lärarna att arbeta och vad skall det vara för inspiration för våra barn som går i skolan om man som lärare inte känner att man arbetar inom ett av samhällets absolut viktigaste yrken? Därför måste uppvärderingen också märkas i lönekuverten. För att detta skall kunna märkas i lönekuverten måste det finnas mera pengar i kommunerna. Detta räcker dock inte. Det gäller också att öppna nya karriärtjänster för lärare och att se till att man kan förena det här med t.ex. intressanta forskningsuppgifter, liksom att det finns möjligheter att specialisera sig i sitt yrke och skaffa sig en ordentlig vidareutbildning.

För att få en skola i världsklass måste vi också se till att det finns läroböcker till våra barn. När jag är ute på besök brukar jag fråga: Vet ni hur mycket som egentligen satsas på läroböcker i barnens skola? De flesta tror inte att det är sant när jag säger att det bara handlar om 500 kr om året som satsas på läroböcker per elev i den svenska skolan. Jag har frågat min son vad en årsprenumeration på Kalle Anka kostar. Den är dyrare jämfört med vad vi per år satsar på läroböcker för våra barns skola. Det är klart att vi inte kan skapa en skola i världsklass om vi prioriterar läroböcker lägre än Kalle Anka-prenumerationer till våra barn.

Dessutom måste föräldrar och elever tidigare få information om hur det ligger till med kunskaperna. Vi tycker att det viktigaste är utvecklingssamtalet med föräldrarna men det måste också finnas en ordentlig skriftlig information när man haft samtalen. Det måste finnas nationella prov som genomförs för *alla* elever i skolan så att man också vet hur man ligger till jämfört med de mål som gäller för hela landet. Man måste kunna få betyg i tid så att det fortfarande går att rätta till sina resultat, inte så sent under skoltiden att det är kört och man inte längre kan göra

någonting om man märker att man är på väg att misslyckas. Därför tycker vi att det nuvarande betygssystemet, som är bra, skall kompletteras med betygssättning tidigare än i dag och med fler betygssteg.

Vidare tycker vi att det är på tiden att staten ställer tydligare krav på kommunerna. Vi är de främsta förkämparna för decentralisering och lokala beslut men vi tycker att staten skall ställa tydligare krav på kommunerna för vad som måste uppnås. Det skall vara ett tydligt åtagande att grundskolan inte är avslutad förrän eleverna har fått godkänt. Riktmärket skall vara tio års grundskola med start vid sex års ålder men med möjlighet att både börja och sluta senare eller tidigare, beroende på vad som passar det enskilda barnet bäst. Vi skall ha en skola som är till för barnen; det är inte barnen som är till för skolan.

Vi vill också att det skall vara möjligt att jämföra olika kommuner med varandra. Om kommuner misslyckas med att uppnå målen och om skolan inte prioriteras när kommunen satsar pengar måste det vara möjligt för väljarna att tydligt se det vid jämförelser mellan kommunerna så att de kan dra sina slutsatser och välja andra politiker i samband med de allmänna valen om de tycker att det behövs andra satsningar på skolan.

På samma sätt måste ansvaret vara tydligt för våra skolledningar. Jag har sett skolledningar tvingas avgå därför att de inte har följt budgeten. Däremot har jag inte sett någon skolledning tvingas avgå därför att man inte har lyckats uppnå målet att eleverna skall bli godkända. Jag tycker att det skall vara en självklarhet att det ansvaret är tydligt fastlagt för den enskilda skolledningen, samtidigt som det i idealfallet skall finnas avtal mellan kommun och skolledning som visar att skolan verkligen har möjligheter.

Det behövs också förändringar i gymnasieskolan. Vi måste få en skola som verkligen tar vara på olika begåvningar. I många fall lär sig elever på olika sätt. Det praktiska sättet att lära sig måste uppvärderas. Det är därför som vi i Centerpartiet har gått i spetsen för en lärlingsutbildning i den svenska gymnasieskolan, något som nu är på väg att införas. Men låt inte det bli ett sätt att återigen skicka chanserna i det svenska samhället! Den som har det praktiska sättet att lära sig skall inte få sämre chanser i det framtida livet i kunskapsamhället.

Därför tycker vi att det är mycket viktigt att alla som genomgår gymnasieskolan, också de som går i lärlingsutbildning, skall få högskolebehörighet. Det är ett sätt att skapa jämlikhet, men man skall inte tro att det betyder att alla skall vara lika. Tvärtom skall man inse att likvärdighetens förutsättning ofta är just olikhet.

Vi menar också att gymnasieskolan skall utvecklas genom en gymnasieexamen och genom att vi minskar antalet kärnämnen i gymnasieskolan, så att det blir bättre förutsättningar för elever att lära sig, dock utan att avkall görs på målet en gymnasieskola som ger alla ungdomar i Sverige chansen att gå vidare med en högre utbildning senare i livet, utan att behöva göra den uppoffring som det innebär att gå på komvux och få svårigheter att klara sig ekonomiskt.

Jag tror att vi på detta sätt kan skapa en skola i världsklass.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 9 vid betänkande 11 och till reservation 5 under mom. 10 vid betänkande 10. Centerpartiet står självfallet bakom allt det som vi har reserverat oss för i utskottet, men vi tycker att det är bra att genom få voteringar spara kammarens tid.

**Fel! Okänt
växelargument.**

Anf. 24 OLA STRÖM (fp):

Herr talman! Det var väldigt trevligt att lyssna på Andreas Carlgren. Jag tycker att han i många stycken talar som en sann liberal. Det är en komplimang.

Det är egentligen bara en fråga som jag skulle vilja få svar på i dag från socialdemokraterna. Ni har i snart fyra år haft den politiska makten i Sverige, naturligtvis också över skolan. Ni har den politiska makten även i många kommuner. Min fråga är: Har det blivit bättre eller sämre i skolan under de här fyra åren? Det är en rak fråga, som jag tycker att det skulle vara intressant att höra svaret på.

Jag kan i den här kretsen avslöja att vi i Folkpartiet har ett svar på den frågan. Vi tycker att det har blivit sämre. Det är inget som vi är glada över. Vi känner inte något slags skadeglädje över att socialdemokraterna inte har lyckats ha en så stark reformtakt och visa en sådan tydlighet när det gäller skolans uppgifter att problemen har kunnat undvikas.

Det är naturligtvis inte så att alla problem har uppstått under den här fyraårsperioden, men för mycket tid har gått åt till att göra andra saker än att prioritera skolan, som är ett av de absolut viktigaste områden som vi har att arbeta med i svensk politik.

Vi i Folkpartiet blir väldigt upprörda när skolan inte fungerar. Den upprördheten grundar sig på en kärlek till bildningen eller snarare en kärlek till vad bildning kan göra för människor. Grundläggande i social-liberalismen är tron på den enskilda människans förmåga, och bildning är det absolut viktigaste och kraftfullaste verktyg som vi har i svensk politik eller i politiken över huvud taget för att ge människor livschanser.

Barn föds med olika begåvning och får olika stöd hemifrån, men om vi kan erbjuda en förskola, en skola och högre utbildning med yppersta kvalitet, åstadkommer vi inte bara världens bästa skola eller vad vi brukar säga när vi skall stå oss i konkurrensen. Det är oerhört viktigt, men jag anser inte att det är huvudmålet. Huvudmålet är att få starka människor i Sverige, människor som kan förstå och värdera sin omvärld och som själva kan forma sina liv.

Detta är grunden, och det är därför som det är så oerhört viktigt att vi har en skola med kvalitet. Det har vi inte i dag.

Egentligen är det snudd på tjänstefel varje gång en ung människa lämnar skolan utan tillräckliga kunskaper och utan självförtroende och självkänsla – snudd på tjänstefel av skolministern och av alla dem som har makten ute i kommunerna.

När vi i den här kammaren brukar tala om trafikpolitik används ibland begreppet nollvision. Jag tycker att det vore bra om vi hade en nollvision också när det gäller skolan. Inga elever borde få lämna skolan utan tillräckliga kunskaper. Inga lärare borde känna sig otillräckliga eller tyngda av den verklighet de ser ute i skolorna. Där skulle jag vilja låna trafikpolitikens nollvision.

Det finns naturligtvis oerhört mycket att göra för att vi skall få världens bästa skola eller vad vi väljer att kalla det. Det har tagits några goda steg. Vi behandlar just nu propositionen om förskolan. Det är alldeles utmärkt. Folkpartiet har länge drivit på för ett pedagogiskt innehåll i tidigare år. Vi är också för en tioårig grundskola, även det för att fler barn och särskilt de barn som har de största behoven av att få stimulans av god pedagogik i tidiga år verkligen skall få det.

Vi tycker också att det är oerhört viktigt att göra föräldrarna mer delaktiga. Jag tycker att det här är någonting som vi i Sverige har varit ganska dåliga på under många år. Ansvar för barnens utbildning vilar naturligtvis på skolan men också på föräldrarna. Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi kan få en ännu mer öppen och inbjudande attityd från våra skolor, att man verkligen motiverar föräldrarna och bjuder in dem att delta i arbetet och även de vara lärare för sina barn. Genom att få aktiva och motiverade föräldrar kan vi också bryta klassuppdelningar o.d.

Vi skall naturligtvis inte fortsätta att avveckla stödet till de barn som har de särskilda behoven i skolan. Det är skrämmande att se den utveckling som i dag pågår i många kommuner, där man mer eller mindre har rensat bort specialresurser i form av psykologer, skolhälsovård osv. Detta är oerhört allvarligt just för de barn som behöver detta för att över huvud taget kunna tillgodogöra sig utbildningen. Vi måste vända den trenden. Vi skall utveckla och inte avveckla stödet till barn med särskilda behov.

Vi borde också införa nationella prov och betyg från årskurs 6, inte därför att vi känner något behov av att eleverna skall mätas och jämföras med varandra utan i första hand därför att föräldrar och elever har rätt att veta hur man ligger till. Genom kanske t.o.m. skriftliga omdömen, som vi propagerar för, får man också en väldigt bra utgångspunkt för att ställa krav på lokala politiker och på skolläring. Det är så man upptäcker att det finns brister i skolans undervisning.

En konstig logik har lett till att man länge har avstått från betyg och nationella prov, i något slags missriktad välvilja mot barnen. Naturligtvis är sådana till för barnen, inte för någonting annat. Därigenom blir deras rätt till god kvalitet i skolan synliggjord.

Jag kommer så till frågan om lärarna, som togs upp också av Andreas Carlgren. Jag tycker att jag känner igen mycket av det som han sade i det som också vi från Folkpartiet brukar hävda. Vi kan aldrig få stolta och motiverade skolbarn, om vi inte har stolta och motiverade lärare. Det är en lång rad saker vi måste göra för att lärarna skall få den status som de är värda.

Det handlar naturligtvis om karriärmöjligheter, vidareutbildningar och på de högre stadierna möjligheter att forska i det egna ämnet men naturligtvis också arbetsvillkor i övrigt, löner och annat. Vi skall ge lärarna mer frihet. Vi skall avskaffa timplaner och i stället stärka ansvaret. Mer frihet och tydligare ansvar är genomgående krav i Folkpartiets politik när det gäller skola och gymnasium.

Skolan är den största arbetsplats som vi har i Sverige. Det borde också vara den bästa arbetsplats som man kan ha, men vi är oerhört långt ifrån den visionen. Många barn tvingas arbeta i miljöer som jag tror att väldigt få vuxna skulle acceptera. Förr var skolhuset det finaste huset i byn. I dag är det inte så.

Vi måste ha stimulerande lokaler och få en miljö i skolorna som präglas av trygghet och ömsesidig respekt. Skolan skall vara ett ställe dit man gärna och med glädje går på morgonen.

Till sist: Kunskapen måste stå högst upp på varje politiskt manifest som antas i denna kammare eller i våra kommuner.

Jag tycker att det finns en tydlig parallell mellan detta och när man t.ex. diskuterar diktaturer. Samhällen som är på väg att spåra ur är samhällen där den enskilda människan inte sätts främst. En skola som är på

*Fel! Okänt
växelargument.*

väg att spåra ur är en skola där kunskapen inte sätts i första rummet. Det har blivit bättre. Det fanns mörka perioder under 70- och 80-tal när andra saker blev viktigare i skolan än kunskapen. Mycket av det vi ser i form av brister i dag är ett resultat av detta.

Vi måste öka valfriheten på gymnasiet. Vi måste mer beakta elevernas rätt att välja. Vi måste få färre kärnämnen. Det fria valet blir också ett aktivt val där man väljer kurser. Det innebär att motivationen genom detta kan öka. Motivationen är i dag tyvärr en bristvara på gymnasiet på grund av att många känner att de inte klarar av de krav som ställs. Det bidrar naturligtvis till ytterligare utslagning.

Det behövs mer individualisering, moderna lärlingsplatser, alternativa kurser i kärnämnen och färre kärnämnen. Allt detta är små steg som tillsammans kan skapa ett gymnasium med större valfrihet.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis i UbU10 yrka bifall till reservation 4 under mom. 2 och reservation 6 under mom. 4 och i UbU11 reservation 1 under mom. 1.

Anf. 25 ANDREAS CARLGREN (c) replik:

Fru talman! Jag vill gärna återgälda Ola Ströms komplimanger till mig. Jag tycker också om att lyssna på vad Ola Ström säger. Det finns många likheter mellan vad Centerpartiet säger och vad Folkpartiet säger om skolan när det gäller att uppvärdera läraryrket, betygen och också behovet av mer pengar till skolan.

Men det är också där jag vill ställa en fråga till Folkpartiet. Det är naturligt att Centerpartiet som mer än något annat parti har tagit ansträngningarna av att se till att vi verkligen får budgeten att gå ihop också är det parti som med ekonomisk trovärdighet och med en viss moralisk rätt går i spetsen och säger: Nu är det också dags att vi ser till att det blir mer pengar till skola, vård och omsorg.

Det var mitt besked här i debatten tidigare. Då blir naturligtvis frågan vad Folkpartiet gör för ställningstagande. Jag begär inte ett exakt besked om budgetalternativen. Även om vi i Centerpartiet råkar vara tidiga på den här punkten kan ju andra partiet behöva tid att tänka. Jag tycker ändå att det kan finnas skäl att ställa frågan om principer.

Det finns verkligen en konflikt med mycket stora skattesänkningar. Då menar jag inte skattesänkningar som jag tror att vi är överens om för att få fart på ekonomin och se till att det blir fler arbeten i företagen. Det gäller de mycket stora skattesänkningar som inte minst våra vänner till höger i Moderaterna föreslår. De riskerar att gå ut över mer pengar till skolan. De kan tvärtom leda till nya stora nedskärningar i skolan.

Skall man sänka skatten med lika mycket pengar som vi nu under senare år har sparat förstår ju alla att det kommer att kännas lika mycket. Då är frågan: Vad väljer Folkpartiet? Väljer Folkpartiet skolan, eller väljer Folkpartiet att i stället få vara med och samarbeta med det politiska parti som vill skära ned? Därför tycker jag att det är värt att ställa frågan till Folkpartiet: Vad gör ni för principiellt ställningstagande?

Anf. 26 OLA STRÖM (fp) replik:

Fru talman! Får jag först säga till Andreas Carlgren att jag delar hans uppfattning om att det förmodligen krävs en hel del resurser i skolan för

att den skall få den kvalitet vi önskar. På den punkten har vi ingen annan uppfattning. Grundproblemet när det gäller resurserna i skolan är att vi alldeles för ensidigt har fokuserat på x antal miljarder som vi här i riksdagen kan besluta om att tilldela kommunerna.

Det som gör att vi i Folkpartiet är oerhört kritiska mot regeringen är att det under dessa fyra år inte har tillkommit ett enda nytt jobb. Vi spenderar 150 miljarder på att ha människor överksamma. De 150 miljarderna är oerhört mycket pengar som t.o.m. får Andreas Carlgrens miljardsatsning på skola och omsorg att framstå som rätt fattig. Där ligger grundproblemet. Där ligger problemet med resurser till kommunerna.

Därför säger vi att de mest skadliga skatterna måste sänkas först så att vi får fart på jobben och kommunerna får skatteintäkter. Där ligger den absolut viktigaste bidragande orsaken till att det finns brister i skolan i dag. Det beror inte på något slags njugghet från riksdagen med att dela ut extramiljarder.

Vi kan naturligtvis diskutera om vi skall ge ytterligare 1, 2 eller 3 miljarder till skola, vård och omsorg. Jag är absolut öppen för det. Men grundproblemet är som jag sade: Vi spenderar 150 miljarder på att ha en stor del av den svenska befolkningen överksam. Det är slöseri med resurser.

Anf. 27 ANDREAS CARLGREN (c) replik:

Fru talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Vi är överens om att arbetslöshet är dyrt och förkastligt och att arbetslösheten måste ned. Vi är överens om att ett sätt att göra det är skattesänkningar riktade just mot det. Men min fråga var principiell. I valet mellan att ge mer pengar till skolan eller att bifalla andra partiers krav på enorma ofinansierade skattesänkningar, vilket val gör Folkpartiet då? Vi i Centerpartiet väljer skolan.

Anf. 28 OLA STRÖM (fp) replik:

Fru talman! Det låter litet på Andreas Carlgren som att det här är en debatt som inte har förts. Det är väl alldeles uppenbart och framgår tydligt av alla de budgetförslag som Folkpartiet har lagt fram under den här mandatperioden att vi inte föreslår så omfattande skattesänkningar som Moderaterna. Vi tror inte att man kan genomföra sådana på kort sikt och ändå upprätthålla kvaliteten i skola och omsorg.

Jag är väldigt ödmjuk i den här frågan. Vi talar om en skola i världsklass. Det enda vi egentligen har i världsklass i Sverige är ett skattetryck i världsklass. Det är klart att man inte kan bortse från att vi trots att vi ligger i världsklass i skattetryck år från år ser att resurserna minskar till skola och omsorg. Konsekvensen av detta är enligt min mening alldeles uppenbar. Skattetrycket i sig har bidragit till att krympa möjligheterna för människor att få nya jobb.

Vi måste därför ha en kursomläggning. Vi måste börja se att det är människor i arbete som skapar resurser till skola, vård och omsorg, inte att vi här i riksdagen i första hand sitter och beslutar om 1 eller 2 miljarder extra hit eller dit. Det har ett mycket stort symbolvärde. Men skall man verkligen få nya fräscha, friska resurser i skolan, vården och omsorgen, som de så väl behöver, är det fler jobb som måste till.

För att svara ytterligare en gång: Nej, Folkpartiet ställer inte upp på några gigantiska skattesänkningar. Vi ställer upp på att sänka de mest skadliga skatterna, de som gör att färre människor har jobb i Sverige i dag.

Anf. 29 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Fru talman! De två tidigare talarna Andreas Carlgren och Ola Ström har angivit tonen i debatten. Den har fått en mycket allmänpolitisk inriktning. Jag kommer därför att mycket snabbt försöka att konkretisera de förslag som Vänsterpartiet har när det gäller skolan och avsluta med det som betänkandet egentligen handlar om.

Ola Ström sade att fler jobb är väldigt viktigt. Det är någonting som vi i Vänsterpartiet har poängterat hela tiden under den här mandatperioden. Låt mer pengar återgå till kommuner och landsting, där behoven finns, för att slå vakt om kvinnojobben. Ge skolan ökade resurser. Vi tycker att man skall överväga ett sektorsbidrag för förskolan, grundskolan och gymnasieskolan. Det är staten som har ansvaret för att alla barn får en likvärdig utbildning.

Vänsterpartiet vill arbeta för en sammanhållen trettonårig ungdomsskola där teori och praktik varvas och där stor hänsyn tas till elevernas intellektuella mognadsnivå. Vi vill slopa de graderade betygen i skolan och vill göra utvecklingssamtalet obligatoriskt även i gymnasieskolan.

Vi menar att det finns ett behov av en samlad översyn av gymnasieskolans styrdokument och att även kursplanerna behöver ses över, liksom systemet med gymnasiepoäng.

Vi tycker också att man måste förbättra den fysiska och psykosociala miljön. Skolmiljön har en viktig roll i skolans lärprocesser. En kreativ miljö ökar trivseln och minskar förekomsten av destruktivt beteende.

Skapa skolenheter med färre elever! Då ökar möjligheterna till ett nära och personligt förhållningssätt mellan eleverna och mellan elever och lärare. Den sociala kontrollen ökar, och därmed minskar också förekomsten av våld, sexuella trakasserier och mobbning.

Minska klasstorlekarna och arbeta med mera flexibla gruppindelningar! I mindre grupper förbättras kommunikationen, och kommunikationsmönstret förändras. Alla kan komma till tals. Även de tysta eleverna synliggörs, och förhållandet mellan flickor och pojkar blir mera jämställt. Klimatet blir mjukare, varmare, mer accepterande, och arbetsmiljön blir lugnare. Lärarna får möjlighet att individualisera undervisningen och möta elevernas behov. Undervisningen kan i högre grad utgå från elevernas förutsättningar, deras egna erfarenheter och intressen. I en sådan skola finns tid för de personliga mötena. Vi tycker att ingen klass bör ha fler än 25 elever. I en klass bör det aldrig vara mer än en tredjedel av eleverna som är i behov av särskilt stöd. Forskningen ger en entydig bild av att modellinläringen annars kantraras över mot det negativa.

Lärarkyrket måste bli mer attraktivt och få högre status. Lärarna måste få mer inflytande och bli delaktiga även i beslut som rör ekonomin, organisationen av undervisning, schemaläggning etc. Lärarnas insatser måste värderas kontinuerligt. Skolledarnas roll som pedagogiska ledare och personalansvariga måste förstärkas. Fortbildningen av lärare måste förändras och förbättras, liksom skolledarutbildningen.

Läroutbildningen måste moderniseras, så att den bättre motsvarar behoven i dagens samhälle och skola, och läraryrket måste ges bättre karriärmöjligheter. Men jag tror inte att ett ökat antal lektorer på gymnasieskolan löser dessa problem. Läroutbildningen måste ge en bred grundutbildning, inriktad på informationshantering, utbildningsplanering, kunskapsutveckling och ledarskap. Lärarna måste bli mer av generalister. I ett samhälle där man bedömer att 40 % av jobben inom något decennium kommer att finnas inom informationshantering och kunskapsutveckling kommer den här typen av lärare att vara mycket attraktiva även inom andra sektorer i samhället.

Mer pengar måste också satsas på skolforskning. Det är ytterst beklagligt att regeringen nu dragit ned på anslagen till forskningen. Det finns ju en mängd angelägna områden att forska kring. Vänsterpartiet har i sina motioner om skolan pekat på några sådana områden. Ola Ström värnar om barnen med och i svårigheter. Är han med på att kvalitetssäkra elevvården? Det är så oerhört viktigt att personal som arbetar med barn med och i svårigheter får handledning av en psykolog. Det finns undersökningar som visar att endast ett fåtal lärare har en utarbetad strategi för att bemästra kritiska och störande skolsituationer.

Jag tror att även föräldrarna kan behöva psykologstöd kortare eller längre tider vid en kris. Vi vet att problemen som det nu är skjuts över till barn- och ungdomspsykiatri där antalet vårdsökande har ökat dramatiskt under senare år. Det har resulterat i mycket långa väntetider, vilket inte bara innebär en samhällsekonomisk tragedi utan också en personlig tragedi för många barn och föräldrar.

I fråga om resurstilldelningen håller jag med om att förändringar måste ske i kommunerna. Skolor med många elever som har behov av särskilt stöd och som ligger i särskilt utsatta områden måste få bättre ekonomi. Kommunpolitikerna måste bli bättre på att göra en differentierad resurstilldelning. Segregationen i vårt samhälle är inte enbart ett storstadsproblem. Men det står klart att boendesegregationen och dess konsekvenser i Stockholm, Göteborg och Malmö är en tickande bomb. Något måste göras, och det måste göras snart!

Vi har föreslagit att Skolverket skall tilldelas medel för att kunna gå in och aktivt stödja dessa skolor. Vi tror också att kommunpolitikerna måste lära sig att prioritera bättre och mer medvetet.

Läromedlen måste bli bättre. Eleverna måste stimuleras att läsa. Boken och skönlitteraturens betydelse måste markeras mycket tydligare än nu. Datorer är bra som hjälpmedel, men de kan aldrig ersätta ett lärarstöd. En okritisk och oreflektad tilltro till datorernas möjligheter att stimulera inlärning kan resultera i det som forskarna kallar pseudosofistikering. Barnet lär sig för tidigt i förhållande till sin mognadsgrad, och barnet lär sig på ett mekaniskt sätt som sedan kan bli ett hinder för en djupare förståelse.

Uppföljningen och kontrollen i skolan måste också bli bättre. Skolverket måste få sanktionsmöjligheter.

Jag skall snabbt ta upp litet av det som sagts. Betänkandet handlar egentligen mycket om betygen. Jag skulle vilja ställa en fråga till betygsivrarna, som vill ha många skalsteg och ser det som en av lösningarna på skolans problem: Behövs det verkligen i dagens skola? Behövs betygen som urvalsinstrument för gymnasieskolan? Knappast, anser jag. I dag

är gymnasieskolan utbyggd så att den kan ta emot alla elever från grundskolan. Den bärande principen är att alla elever skall ha rätt att få den gymnasieutbildning de önskar. Den principen ställer vi ju alla upp på.

För mig och Vänsterpartiet är det självklart att eleverna måste ha nått en viss kunskapsnivå för att kunna gå vidare i sina studier till gymnasieskolan. Men den nivån är kopplad till godkännandegränsen och inte till en gradering av betygen. Det informationsvärde som kan ligga i betygen kan man på ett mer nyanserat och bättre sätt ge genom utvecklingssamtalen. Där kan man få fram åsikter, upplevelser och förväntningar som inte kommer fram i andra sammanhang. Lärare, elever och föräldrar kan där tillsammans försöka formulera åtgärdsprogram för att elevernas resurser skall kunna utnyttjas och användas på ett bättre sätt.

Jag tror inte att det finns något pedagogiskt värde med betygen. Jag tror inte heller att man behöver betyg för att få eleverna studiemotiverade. Tvärtom bidrar betygen till att man bara fokuserar på det som är mätbart i ämnet. Det är lätt att de som gång på gång misslyckas och får dåliga betyg i en graderad betygsskala får en mycket negativt självbild. De ger upp tidigt, fastän vi vet att barn mognar olika fort och att det finns stora skillnader mellan barn i samma klass.

Vi vet också att betygen har en mycket styrande effekt på arbetssätt och arbetsformer i skolan. Det är ytinläring och inte djup som premieras. Därmed har betygen en hindrande och försvårande inverkan på den pedagogiska utvecklingen. Dessutom tror jag att betygen kan inverka menligt på den förtroendefulla relationen mellan elever och lärare, som är grundläggande för att inläring skall vara möjlig.

Till sist – betygen är ett dåligt prognosinstrument för fortsatt utbildning. Jag hoppas nu att regeringen följer Skolkommitténs förslag i detta sammanhang. Det skulle vara ett lyft för svensk skola.

Vi vill avskaffa timplanen, men vi tror att det är fel tid att göra det nu. Kommunernas dåliga ekonomi gör att det skulle kunna få negativa konsekvenser, som att man började skära ned på undervisningstiden.

Vi avvisar bestämt alla förslag om alternativa kurser i kärnämnen. Det vill jag slå fast. Sådana förslag andas uppgivenhet och är faktiskt ett uppenbart svek mot stora grupper av elever. Skolan borde i stället för att individualisera problemen försöka hitta nya former att organisera undervisningen så att den möter olika elevgruppers behov.

Jag tror inte på det som Ola Ström och många andra säger, att nivåerna är för högt satta i kärnämnen. Jag tror inte heller att det råder brist på begåvning hos eleverna. Inte heller tror jag att man kan gå vidare till en kvalificerad utbildning utan att ha en viss kunskapsnivå. Allting tyder nämligen på att en kvalificerad yrkesutbildning kräver minst lika svåra och komplicerade tankeoperationer som när man tillägnar sig ett teoretiskt material.

Till slut vill jag tala om musik, som är Sveriges tredje största exportindustri. Svensk musiklivs höga kvalitet är en följd av bredden i musikskolan. Vänsterpartiet vill nu utvidga stödet till barns och ungdomars konstnärliga skapande genom att utveckla de kommunala musikskolorna till kommunala kulturskolor. Ju fler kulturella uttrycksformer en individ behärskar, desto mer nyanserad blir hans eller hennes uttrycksförmåga och desto större möjligheter har han eller hon att kommunicera med sin omgivning. Vi i Vänsterpartiet vill att kulturskolan som skolform skall

finnas med i skollagen, och att kulturskolan skall vara avgiftsfri. Vi tror också att kulturskolorna skulle kunna vitalisera kulturlivet i kommunerna och vara ett centrum för lärande och skapande.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 2 under mom. 1 och 22 och reservation 10 under mom. 18 i UbU10, samt till reservation 7 under mom. 15 och 16 i UbU11.

Anf. 30 ULF MELIN (m) replik:

Fru talman! Det var många löften och mycket pengar som Britt-Marie Danestig hade med sig i sin penningpåse under det här anförandet. Det skall bli intressant att läsa Vänsterpartiets ekonomiska motion när vårpropositionen kommer.

Jag skall svara på det här med betygen. Det är ett gammalt känt faktum att Vänsterpartiet inte gillar betyg, även om Britt-Marie Danestig pratar mycket om kunskaper, Godkänd-nivå, nationella prov och sådana saker. Jag tror att det är oerhört viktigt för lärarna och eleverna att man har betyg som ett pedagogiskt verktyg. Man skall kunna mäta om eleverna har nått målen i kursplanerna, var de står någonstans osv.

När jag är ute och träffar elever, föräldrar och lärare säger de till mig – och den signalen är tydlig – att betygen kommer för sent i grundskolan när de kommer först i årskurs åtta. Lärarna vill att man skall ge betyg tidigare, och framför allt också att det skall finnas fler betygsteg. Det är nämligen en morot för eleverna att de kan sträva efter att kunna höja sina kunskaper och sina betyg. Lärarna tycker att stegen är för få och att avståndet kan vara för långt i dag när det gäller att höja från exempelvis Godkänd till Väl godkänd. Hur man skall få fram den stimulansen med endast en Godkänd-nivå förstår inte jag, och egentligen vill ju Britt-Marie Danestig inte ha några betyg över huvud taget.

Jag skall också beröra detta med ytinlärningen, som jag bestämt vill dementera. Tittar man på den nya läroplanen och de nya kursplanerna ser man att de är mycket tydliga när det gäller vad kunskap är för någonting. Det är minsann inte fråga om någon ytinlärning, utan även här handlar det om ett pedagogiskt verktyg för lärarna.

Slutligen vill jag ställa en fråga till Britt-Marie Danestig. Den gäller de nationella proven, vilka hon tyckte var väldigt viktiga. Varför har Vänsterpartiet i så fall varit med och medverkat till att de nationella proven inte är ett obligatorium i årskurs fem?

Anf. 31 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Jag förstår att Ulf Melin är övertygad om att betygen är en morot, och att de får eleverna mer motiverade och mer hungriga på kunskap. Men jag tror inte alls att det fungerar så. Jag tror att det är i mötet mellan lärare och elever och i det som händer i klassrummet som stimulansen ligger. Det är ju en fantastisk sak att söka svar på de frågor man ställer. Det är själva moroten.

Jag har tittat på prov i olika ämnen från många skolor. Jag måste säga att jag tycker att de i väldigt hög grad premierar det som jag kallar för ytinlärning. Det handlar om korta små faktasnuttar som inte sätts in i något sammanhang och som inte stimulerar eleverna till att göra analyser

och dra konsekvenser av ett material. Det är precis sådant som man vet att man glömmer efter en kanske mycket kort tid.

Eleverna lär sig väldigt snart en strategi för att bli duktiga på proven. Den strategin blir de bra på, men jag är inte så övertygad om att deras kunskapsbehållning är särskilt stor. Jag tror att man skulle kunna uppnå ett betydligt bättre resultat med andra metoder. Nu läser många elever för proven.

Anf. 32 ULF MELIN (m) replik:

Fru talman! Det ena behöver inte utesluta det andra. Betygen spelar *en* roll när det gäller att stimulera elever att hämta in kunskap, att förkovra sig osv. De är också ett pedagogiskt verktyg för skolan och för lärarna för att bedöma om eleverna nått de mål de skall nå. Självfallet är det också viktigt att den professionella läraren stimulerar eleverna till lärande – både i klassrummet och i andra situationer. Enligt min mening krävs det naturligtvis en kombination av flera saker för att man skall kunna öka stimulansen.

Om det är så som Britt-Marie Danestig säger, att eleverna pluggar inför proven och sedan i princip glömmer allt efteråt, är det naturligtvis fel. Men då är det ju arbetssättet som sådant som är fel i den aktuella skolan! Det är det som vi i så fall borde sträva efter att åtgärda. Man förändrar ju inte arbetssättet bara för att man slopar betygen. Det är ganska befängt att tro det! Det handlar i stället om att se till att skolan tillämpar läroplanen och kursplanen. Jag vill nämligen påstå att de är tydliga när det gäller just målen med skolan, sättet att arbeta osv. Det är där vi i så fall skall sätta in åtgärderna.

Britt-Marie Danestig hade ju mycket pengar till fortbildning. Då är det väl lämpligt att lägga fram ett förslag om att fortbilda just i detta, så att det blir litet resultat.

Anf. 33 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Ulf Melin! Problemet är, som jag sade i mitt anförande, att förekomsten av betyg och graderade betygsskalor har en så pass styrande effekt på valet av arbetssätt och arbetsformer att vi får en väldigt traditionell skola trots att vi vet att arbetslivet kräver helt andra egenskaper. Detta tycker jag är absurt.

Jag har betonat att vi självfallet måste ge eleverna feedback och kontrollera att de når en viss kunskapsnivå så att de kan gå vidare i sina studier. Men detta kan ske på ett mycket bättre sätt i samtalet. Där kan man också tala om sådana saker som betygen inte alls fångar in, nämligen den personliga tillväxten och mognaden. Man kan också ta upp saker som eleven kanske bör tänka på och förbättra. Det kan bli ett samtal mellan lärare och elev där eleven också kommer med synpunkter på hur undervisningen bedrivs och vad han eller hon skulle vilja ha ut mer av skolan.

Anf. 34 OLA STRÖM (fp) replik:

Fru talman! När jag lyssnar på Britt-Marie Danestig och andra vänsterpartister funderar jag litet på vad det kommer att stå på valaffischerna i höstens val. Vad sägs om ”Mer av allt till alla”? Man kan inte vara för allting och tro att pengarna skall räcka till precis allting. Mycket är väl-

dig goda ambitioner, men det hela tappar trovärdighet när man är för allt som är bra.

Jag begärde replik därför att jag tycker att en sak är litet konstig. Det gäller gymnasiet. Vänsterpartiet är ju för elevinflytande i många sammanhang. Men när det kommer till det som borde vara det viktigaste för eleverna på gymnasiet, nämligen att de själva skall få större inflytande över valet av alternativa kurser och att de skall kunna få precis den utbildning som de själva känner att de klarar av, är Vänsterpartiet plötsligt emot detta. Vi ser att systemet i dag skapar utslagning. Elever känner att det ställs krav på dem som de är mil ifrån att kunna klara av. Vi skall väl ändå ha en skola som inte ökar utslagningen, utan som ger chansen för eleverna att få en utbildning på den nivå där de befinner sig?

Jag har väldigt svårt att förstå Vänsterpartiets logik i det här sammanhanget. Visst måste det vara bättre att ha välmotiverade elever som själva kan påverka sin studiesituation än en lång rad gymnasister som blir pådyvlade en viss ämnessammansättning som de känner att de inte klarar av? Vi måste öka flexibiliteten och valfriheten ännu mer i gymnasieskolan för att uppnå detta.

Anf. 35 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Nej, Ola Ström, på våra valaffischer kommer det inte att stå: Mer till alla!

På våra valaffischer kommer det kanske att stå: Mer till dem som har de största behoven och de största svårigheterna!

Det är grundbulten för vår politik.

Ola Ström pratar om valfrihet. Det är klart att eleverna skall ha valfrihet i gymnasieskolan. Vi har inte haft några andra åsikter. Men vi menar att det är ett svek mot eleverna att välja bort den kunskap som arbetslivet kräver att de skall ha när de har slutat gymnasieskolan. Det är en alldeles för enkel väg att gå, Ola Ström.

I stället måste vi satsa resurser, kraft och energi för att försöka möta elevernas behov. Det handlar ju inte om brist på begåvning, som jag sade. Det kan möjligtvis vara brist på motivation, men det är ett problem som skolan skall kunna lösa inom skolan. Annars förflyttar vi bara utslagningen från gymnasieskolan till efter det att eleverna har slutat gymnasieskolan. Låt mig påminna Ola Ström om att 82 % av de jobb som utannonseras som lediga i dag kräver just treårig gymnasieskolekompetens i bl.a. kärnämnen.

Anf. 36 OLA STRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag har ingen som helst annan uppfattning än Britt-Marie Danestig när det gäller tron och möjligheten att fler begåvningar skall kunna tas till vara på gymnasiet. Jag tror inte alls att alternativa kurser eller ökad valfrihet är den enda lösningen. Det behövs naturligtvis mer flexibilitet i användandet av tid och nya pedagogiska former och när det gäller att jobba tillsammans i olika ämnen. Men jag är helt övertygad om att situationen blir bättre och att sannolikheten för att man får fler motiverade elever ökar om eleverna själva känner att de har förtroendet, makten och ansvaret att själva kunna välja och utforma sina kurser. Man skall naturligtvis upplysa alla om vilka krav arbetsmarknaden ställer.

Jag tror att Britt-Marie Danestig försade sig litet när hon sade att vi inte skall flytta utslagningen från gymnasiet till arbetslivet. Det är precis det vi gör i dag. I dag har vi utslagning på båda hållen. I dag förekommer en utslagning på gymnasieskolan som är väldigt grym. Jag mår väldigt dåligt av den. Gymnasieskolan möter inte de elever som kanske är i behov av mest stöd och stimulans. Man ställer väldigt höga krav på dem, men ger dem ingen möjlighet och inget stöd att nå upp till dessa kravnivåer. Jag tycker att det är detta som är grundproblemet, och det måste vi försöka möta.

Anf. 37 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att Ola Ström har en attityd som förvånar mig litet grand. Vi har bedömt att den här kompetensnivån är viktig för arbetslivet, för att man skall kunna få ett jobb eller gå vidare till fortsatta studier som ett led i det livslånga lärandet, som Ola Ström i andra sammanhang brukar tala vackert om. Vi skall inte skapa några återvändsgränder för våra ungdomar.

I ett alltmer komplicerat samhälle är det också viktigt att vi höjer den totala kunskapsnivån för att man skall kunna fungera som medborgare, göra sin röst hörd och ta vara på sina demokratiska rättigheter och skyldigheter.

Grymheten finns ju där, men det blir ju inte mindre grymt att utslagningen sker efter gymnasieskolan. I gymnasieskolan skall det ju finnas människor, professionella lärare, som kan ta vara på detta, stimulera eleven och hitta vägar fram där inläring är möjlig.

Jag fick inte svar på den fråga som jag ställde i mitt anförande. Anser Ola Ström att kraven i dessa kurser är för lågt ställda? Är det för svåra kurser? Jag tycker inte det.

Anf. 38 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! I den här diskussionen har vi egentligen att behandla 110 motioner som är ett s.k. uppsamlingsheat, dvs. det är motioner som ligger kvar från den allmänna motionstiden. Den här stora gruppen motioner gör ett ganska splittrat intryck, men om man ser dem i ett litet större sammanhang tror jag ändå att de återspeglar de problem som dominerar svensk skolpolitik. Jag kommer att beröra några av de här motionerna. Men med anledning av den inriktning som diskussionen har fått kommer jag också att ta upp de allmänpolitiska frågorna litet mer.

Jag tror att vi börjar bli överens om att grundskolans problem är resursbristen. Vi har haft nedskärningar i skolan med ca 20–25 % under de senaste sju åren. Man har alltså fått betydligt mindre pengar till skolorna. Det har inneburit att det är färre vuxna i skolorna. Skolkuratorer, speciallärare och skolpsykologer är ganska sällsynta ute på skolorna nu jämfört med tidigare. Detsamma gäller vaktmästare, fritidspedagoger osv.

Detta betyder naturligtvis att framför allt barn med behov av speciellt stöd inte får den hjälp de har rätt till. Läraren hinner inte med att hjälpa den som har problem med att läsa eller skriva t.ex. om man har en klass med 30 elever, saknar speciallärare och inte har tillgång till skolpsykolog osv. Antalet lärare har också minskat. Därav de ökade klasstorlekarna. Detta är alltså en resursfråga. Det behövs mer pengar till skolan.

I det budgetförslag som Miljöpartiet har lagt fram har vi tillskjutit närmare 3 miljarder kronor mer än vad regeringen har gjort. Och då har ändå regeringen föreslagit en ökning med 4 miljarder kronor i år. Det är alltså äntligen ett tillskott till kommunerna som kan användas till skolorna. I det sammanhanget vill jag också nämna att Moderaterna i sitt budgetförslag har en minskning av kommunanslaget och Folkpartiet har i alla fall ingen ökning av bidraget till kommunerna.

I det här sammanhanget är det intressant att konstatera hur man från borgerligt håll lägger tonvikten på en helt annan fråga än resurserna till skolorna. Mycket av diskussionen från moderater och folkpartister handlar om betyg och betygsfördelningar. Jag skall återkomma till detta senare.

Det finns stora problem i gymnasierna, och det handlar inte bara om resursproblem. Det är sant att man har för litet resurser till gymnasierna också, men det finns också ett omställningsproblem. Det nya gymnasiet genomfördes alldeles för hastigt utan att skolledning och lärare fick en rejäl möjlighet att ställa om sina undervisningsmetoder och sin organisation till de nya kraven så att de passade bl.a. de nya elevgrupperna som skulle gå i gymnasiet.

Reformen uppfattades nog på många håll som en sorts ökad tillgänglighet för större grupper till gymnasiet. Alla skulle kunna gå i det treåriga gymnasiet, men gymnasiet var i stort sett sig likt. Många frågade sig hur det skulle gå med de nya elevgrupperna i gymnasiet. Skulle de klara det? Den frågan var naturligtvis alldeles fel ställd. Frågan borde snarare ha ställts: Hur skall undervisning och innehåll utformas för att bäst passa de nya elevkategoriernas intressen, förutsättningar och framtidsplaner? Iklädda de gamla gymnasiets kostym har många elever känt sig utanför och tappat motivationen och lusten att gå i gymnasiet.

Vi har fått en diskussion som liknar diskussionen kring grundskolan. Det är en diskussion som inte alls handlar om detta. Den handlar i stället väldigt mycket om huruvida eleverna på ett visst program når kriteriet för betyget Godkänd i vissa kärnämnen.

Den här betygsfixeringen hindrar uppenbarligen många skolpolitiker från att rikta blicken mot elevernas behov och fråga sig vilka förändringar som bör ske för att alla grupper av elever skall få en för dem lämplig skola. Det vore naturligtvis fel att säga att inte mycket har gjorts i många kommuner. Många kommuner har också ett bra gymnasium. Men omställningen tar tid och många gymnasieskolor har halkat efter.

Miljöpartiet har tidigare i motioner och i budgetförslaget krävt att särskilda medel för skolledare och lärare skall anslås just för fortbildning och för att de skall kunna diskutera med varandra och tillsammans med elever hur undervisning och undervisningsmetoder skall läggas upp så att det blir ett gymnasium inte bara för alla utan också för envar.

Det finns många nya inslag i det s.k. nya gymnasiet som nu börjar bli ganska gammalt som är viktiga att ta upp i det här sammanhanget. Vi har inte tid att göra det, men jag vill nämna t.ex. de praktiska inslagen och de inslag som handlar om arbetsplatsförlagd utbildning. Det här ser vi som ett väldigt viktigt inslag, och vi vill gärna utöka det så att man som elev får större möjligheter att på en arbetsplats ta del av en litet större del av verkligheten. Man får se hur det går till på ett vanligt jobb, man får en undervisning som är relaterad till situationen på den arbetsplats där man

*Fel! Okänt
växelargument.*

har sin praktik och utbildning. Vi vill också att man skall bygga på eftergymnasiala utbildningar så att de som går på yrkesförberedande program skall veta att det finns t.ex. eftergymnasiala lärlingsutbildningar.

Jag får väl lov att säga något om betygsfrågan eftersom den diskuteras så ivrigt och jag hör till ett parti där man inte är särskilt intresserad av betyg i skolan. Det beror på att betygs-kriterier är svåra att skriva, att de är vaga och svåra att förstå. Lärarna har svårt att tolka vad som skall vara uppfyllt för att man skall vara godkänd eller väl godkänd. Det är väldigt allmänt formulerade anvisningar.

Det betyder också att lärarna naturligtvis inte kan sätta betyg med någon större säkerhet. Olika lärare sätter olika betyg, och på olika skolor blir det litet olika sätt att använda betygen. Det är naturligtvis förödande när man tänker på hur betygen används, när det handlar om tiondels poäng för att komma in på en viss utbildning på högskolan osv.

Då är jag inne på den andra svagheten. Det är att i de undersökningar man har gjort har betyg visat sig ha nästan inget prognostiskt värde alls. Det är ingen bra möjlighet att förutsäga hur en elev skall klara fortsatta studier t.ex. på högskolan. Betygen har också visat sig vara mycket dåliga när det gäller att förutsäga yrkesframgång. Det är inte alls så att den som har högt betyg också kommer att ha stor yrkesframgång. Det är ett av skälen till att arbetsgivarna inte bryr sig så mycket om betygen när man söker jobb. De tittar naturligtvis på om man har gått ut gymnasiet. Men betygen är av mindre intresse och det som räknas är naturligtvis personliga kvaliteter, t.ex. social förmåga, pålitlighet, motivation, hur gärna man vill jobba med en sak osv.

Nåväl, vi vill alltså att man i de utvecklingssamtal som lärare och elev skall ha tillsammans i skolan lägger upp en studieplan för varje elev. Man går igenom hur studierna skall utformas, man frågar: Vad skall du göra nästa vecka? Vad tycker du om det här? Den relationen mellan lärare och elev måste utvecklas. I grundskolan handlar det naturligtvis också om utvecklingssamtal där föräldrarna är med och har en viktig funktion.

I takt med att det här mer naturliga sättet att umgås mellan lärare och elev får ökat utrymme blir betyg allt mindre intressanta. Jag tror alltså inte på betyg som något slags morot av två skäl.

Det kommer snarast att kännas som litet genant om man efter en bra relation, där man är helt överens om hur studierna läggs upp, där man vet var man står, vad man kan och vad man bör lära sig litet till av, skall komma i en sits där läraren skall sätta betyg på en. Det finns inget behov av det.

Dessutom tror jag, precis som Britt-Marie Danestig sade, att just en inriktning på att man skall läsa för att få betyg förstör så mycket av gymnasietiden. Det blir en pluggskola för att få så bra betyg som möjligt för att komma in på högskolan och det i en tid i livet – det vill jag säga på allvar – i tonåren när man är som mest öppen för att ta till sig musikupplevelser, konstupplevelser, litteratur. Man är intresserad av att försöka komma till rätta med kompisskap, med hur man skall bete sig relativt vuxna och relativt kamrater, med hur man skall bete sig relativt det andra könet. Man blir kär för första gången. Man har ett sug efter att få diskutera de stora livsfrågorna, vad meningen med livet är.

Under den perioden skall skolan naturligtvis också ha ett stort utrymme för just de diskussionerna, bjuda på rika tillfällen till upplevelser

av konst, musik, på rika tillfällen att diskutera livsfrågorna. Det är inte bara sexualundervisningen som skall ta hand om de diskussioner som så väl behövs när det gäller relationer mellan könen, t.ex. jämställdhetsfrågor. Det var ett perspektiv på betygsfrågan.

Så vill jag återgå till att säga några korta ord om den allmänpolitiska debatten. Jag måste rikta en fråga till Folkpartiet och Moderaterna. Jag har från Folkpartiet hört talet om ökade resurser till lärarna, t.ex. höjda lärarlöner. Det är ett bra förslag. Men jag har inte sett en enda krona i deras budget för att de skall kunna betala lönerna. Det låter bara som ren populism.

Möjligen kan jag vara förvånad över att man inte har sagt att man skall höja lönerna för dem som jobbar i hemtjänsten. Och hur är det med sjukvårdsbiträdena? Varför tror Folkpartiet att det är så bra att man lägger sig i den här frågan och försöker säga att just lärarkåren ligger utanför? Det här är en fråga mellan facken och arbetsgivarna. Det är en ytterst intrikat balansfråga om solidaritet mellan olika delar av den arbetande befolkningen som jag tror att man skall akta sig för att börja pilla i från riksdagen. Jag tycker inte heller att det är snyggt eftersom vi inte har det ekonomiska ansvaret för det från riksdagens sida.

Jag har upplevt Folkpartiets och Moderaternas skolpolitik i Uppsala kommun under den förra mandatperioden. Det var då nedskärningarna skedde med 20 %. Då sade man att man skulle konkurrensutsätta den här verksamheten och öppna upp. Skolorna skulle vara som företag, konkurrera med varandra, och produktiviteten skulle öka genom att man skulle ha fler elever per vuxen i skolan. Resultatet blev förödande, och det har inte kunnat återställas. Det är sant, som Ola Ström säger, att det inte har blivit särskilt mycket bättre. Men nu börjar ekonomin bli så pass bra att vi skall kunna ta steget.

Kanske kan Folkpartiet och Moderaterna tala om hur man tänker omprioritera så att ni i era budgetar också kan avsätta medel för resursförstärkningarna. Tänker Folkpartiet och Moderaterna t.ex. göra en omprioritering? Ta litet grand från de 50 miljarder som går till inköp av högteknologiska vapen – 50 miljarder jämfört med 4 miljarders förstärkning som kommunerna får i år. Vilka omprioriteringar tänker ni göra? Tänker ni komma med ett budgetförslag så att man får se hur ni skall kunna få de resurser till skolan som så väl behövs om det skulle vara så, Gud förbjude, att ni får hand om skolpolitiken nästa mandatperiod?

Anf. 39 ULF MELIN (m) replik:

Fru talman! Låt oss först och främst klara ut det här med resurser. I den moderata budgetmotionen anslår vi faktiskt mer pengar till kommunerna än om man jämför med de år då de nuvarande budgetarna har gällt. Så låt oss klara ut detta först och främst.

Det avgörande för om vi skall klara av välfärd, omsorg och skola är att det blir fler skattebetalare, dvs. kommunerna får ökade intäkter tack vare att folk har arbete. Därför måste det göras en hel del reformer där.

Man tycks hela tiden tro att blir det bara mer resurser löser sig allting i skolan. Om det vore så enkelt! Under 70- och 80-talen, fru talman, fick skolan hela tiden mer och mer resurser och fler och fler lärare. På 70-talet användes *Hej matematik!* där $8 + 8$ inte var 16 utan 12–20. Det gjorde att Sverige sjönk till bottennivå i internationella mätningar i ämnet matema-

*Fel! Okänt
växelargument.*

tik. Det var inte fråga om resurser, utan det hade att göra med vilken metodik och pedagogik som användes och kursplanerna. Det är därför vi säger att även innehållet i skolan måste diskuteras, dvs. vad man vill med skolan.

Riksdag, regering och kommun måste vara tydliga i fråga om de olika målen. Det är det vi skall diskutera. Man löser inte allt genom att hålla över pengar. Det är ett naivt sätt att tänka.

Miljöpartiet vill slopa betygen. Faktum är att det bästa sättet att kommunicera mellan skola och hem, en återkoppling till vad eleverna presterar i skolan, är att ge betyg.

Anf. 40 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Jag tror inte alls att alla problem kan lösas med hjälp av ökade resurser.

Men om man har en skola som är så nedbantad att det finns för få vuxna, att det saknas speciallärare, skolkuratorer och skolpsykologer som kan hjälpa elever med behov av särskilt stöd, när klasserna är för stora så att lärarna inte hinner se och tala med alla eleverna och inte kan ordna en skolgång för varje elev så att eleven trivs och har chans att utveckla sina möjligheter, behövs det mer resurser. När man har en skolbespising där barnen inte får dricka mjölk och en knapp budget som gör att kvaliteten på maten kan ifrågasättas, finns det skäl att skjuta till resurser. När man har skolor som är i behov av miljösanering på grund av att ventilationssystem och annat är i så dåligt skick att barnen får astmaproblem – eleverna blir sjuka av miljön i skolorna – behövs det resurser.

Det är de resurserna som Moderaterna och Folkpartiet inte vill skjuta till. Man prioriterar tekniska vapensystem framför resurser till skolan. En nedskärning av ca 5 miljarder från några kanoner skulle inte skada, Ulf Melin.

Sedan var det frågan om standardhöjningen. Det förslag ni har lagt fram är att höja standarden genom att sänka kraven på vissa kurser på de yrkesförberedande programmen. Jag kan inte se att det leder till någon större ökning av de matematiska kunskaperna. Har ni något annat förslag?

Anf. 41 ULF MELIN (m) replik:

Fru talman! Vi moderater prioriterar skolan. Det är oerhört viktigt att vi har en bra skola om vi skall stå oss i den internationella konkurrensen. Men det är oerhört viktigt att också ha en mångfald av skolor och ett flexibelt system.

Vi diskuterar innehållet i skolan. Problemet är att Miljöpartiet har varit med och medverkat till mer av kvantitetstänkande i stället för kvalitetstänkande. Ni har varit med och minskat antalet betygstillfällen. Ni har tagit bort medverkan i de nationella proven, studieomdömen och mängder av sådana saker. Detta är verktyg för både skolan, elever, föräldrar och lärare att mäta resultaten. Det är detta som måste diskuteras mer.

I vårt budgetanslag får den offentliga sektorn mer pengar i förhållande till tidigare under innevarande mandatperiod. Våra kommunpolitiker skall prioritera skolan. Det är oerhört viktigt. Vi måste stimulera fler till att

vilja bli lärare. Det skall vara attraktivt att bli lärare. Då krävs det fler karriärvägar.

Vissa delar måste beslutas på den nationella nivån, och det gäller den lokala nivån också. Det är faktiskt fråga om att våga prioritera.

När det gäller alternativa kurser på gymnasieskolan finns det en verklighet. Problemet är att Gunnar Goude och en del andra inte vill se verkligheten. Man för något slags strutspolitik, och vem gagnar det? Det gagnar framför allt inte eleverna.

Slutligen var det frågan om miljösanering. Det var ett stort jippo för Miljöpartiet. Hur gick det med den saneringen? Det finns tydligen rätt mycket pengar kvar för miljösaneringen.

Anf. 42 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Jag fick en lapp där det stod att jag inte har yrkat. Jag yrkar bifall till reservation 3 under mom. 13 och reservation 10 under mom. 18 i det här avsnittet.

Jag kan börja med hur det gick för miljösaneringarna. Det gick alldeles för bra. Vi har ansökningar som tillsammans låg över det belopp som anslogs. Miljöpartiet lyckades i en uppgörelse med regeringen ordna så att alla kommuner som ville göra miljösaneringar kunde göra så. Där skulle behövas betydligt mer pengar, och det har vi från Miljöpartiets sida begärt men inte fått gehör för.

Nu säger Ulf Melin igen att Miljöpartiet inte har något krav på kvalitet. Vi i Miljöpartiet är inte intresserade av betyg. Nej, just det. Vi har en annan syn på kvaliteten i skolan. Vi tror på elever som läser av eget intresse. Motivationen är viktig. Men motivationen skall inte vara den att jag skall läsa för att få Väl godkänt. Motivationen för att läsa skall vara att det är intressant. Upphängningen i betyg är olycklig, men framför allt är den alldeles obegriplig eftersom betygen inte har något värde vare sig som förutsägelse i framgången i framtida studier eller yrkesframgång. Framför allt är de inte bra som urvalsinstrument för antagning till högre utbildning.

Sedan var det detta slirande av resurserna till kommunerna. Jag tycker inte att det är schyst att säga att vårt förslag innebär att vi anslår något mer än vad kommunerna fick tidigare. I klarspråk betyder det att Moderaterna inte ställer upp på den föreslagna ökningen om 4 miljarder till kommunerna. Ni ligger kvar på det gamla förslaget, dvs. något mer. Säg det tydligt! Ni ligger långt från Miljöpartiets satsning på kommunerna.

Anf. 43 OLA STRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag tar lätt på kritiken som Gunnar Goude framfört mot Folkpartiet när det gäller resursfrågor. Jag vet att Lars Leijonborg, jag och alla andra i Folkpartiet inte gör annat än åker land och rike runt och talar om vikten av förstärkningar inom vård, skola och omsorg. Det är snarast förvånande att Gunnar Goude har missat detta. Att stärka dessa områden är en av våra huvudpunkter.

Gunnar Goude ställde en fråga till mig om lärarlönerna. Vi tycker att de är för låga och borde höjas. Jag kan ge Gunnar Goude en poäng i att det inte är okomplicerat att diskutera lönefrågor. Det är naturligtvis inte ett politiskt beslut.

Men när man tycker att lärarnas funktion är så viktig som vi tycker i Folkpartiet, och att det måste komma fram fler, duktiga och kompetenta lärare, och att de lärare vi har skall känna sig uppskattade för sitt arbete, blir det nästan larvigt att tala om allting utom lönefrågor. I så fall skulle jag kunna försvara mig med att Miljöpartiet är betydligt värre. Lärarlönerna är en ekonomisk västanfläkt jämfört med era krav på arbetstidsförkortningar. Det är väl i högsta grad en avtalsfråga? De kostar enorma resurser, vilket jag absolut inte tror att ni har in-tecknat i era budgetar.

Sedan var det precis som i mitt replikskifte med Andreas Carlgren: Vi måste komma bort från föreställningen att det enda sättet för kommuner och landsting att få ökade resurser är att vi här i riksdagen beslutar om några miljarder till.

Grundproblemet för Miljöpartiet – och andra partier på vänsterkanten – är att en röst på Miljöpartiet innebär att Göran Persson är kvar på statsministerposten. Den statsministerposten har på fyra år inneburit att inte ett enda jobb har tillkommit. Vi spenderar 150 miljarder för att betala arbetslösa människor. Det är grundproblemet för resursbristen.

Anf. 44 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Ola Ström säger att jag inte har uppfattat att Ola Ström, Lars Leijonborg och några till åker land och rike kring och talar om att det krävs mer resurser till skolan. Det är just det jag har uppfattat. Det är just det jag reagerar mot, att man gör på det sättet när man i sin egen budget inte är beredd att anslå några medel alls för en resursförstärkning. Var i ert budgetförslag finns en kompensation till kommunerna för höjning av lärarlönerna? Det är i och för sig en liten post. Var i ert budgetförslag finns de resursförstärkningar som vi andra avdelar genom att göra omprioriteringar? Vilka är de omprioriteringar som ni kommer att göra i nästa budget?

Låt mig anknyta till det som Ola Ström sade sist, nämligen att en röst på Miljöpartiet betyder att Göran Persson sitter kvar som statsminister. Det begriper jag inte mycket av. Det är i varje fall ingenting som vi har deklarerat. Det kanske är ett förtäckt sätt att säga att Folkpartiet inte kommer att ändra sig när det gäller resurserna till kommunerna så att Miljöpartiet skulle kunna tänkas ha ett samarbete med Folkpartiet. Står ni fast vid er politik att gå ihop med Moderaterna och därmed ta skattesänkningar och få minskade eller icke ökade resurser till kommunerna? Ja, då blir det naturligtvis svårt för oss att samarbeta. Håll hellre dörren öppen!

Det är larvigt att säga att arbetstidsförkortningen skulle vara en för-handlingsfråga. Det är klart att vi kan besluta här om normalarbetstiden. Det är ju en riksdagsfråga och en lagfråga, så det är i hög grad lämpligt att ta upp den här. Lärarlönerna är däremot inte en sådan fråga.

Anf. 45 OLA STRÖM (fp) replik:

Fru talman! Arbetstidsfrågan har i högsta grad en relevans, om Miljöpartiet inte menar – vilket naturligtvis vore helt korrekt – att om vi här i riksdagen bestämmer att normalarbetstidsveckan är någonting annat än vi har i dag skall man i motsvarande mån sänka lönerna för alla dem som jobbar i offentlig sektor. Jag är inte säker på att det är ett särskilt populärt förslag. Det är inte heller någonting som Miljöpartiet är noga med att föra

fram, utan man kör med det enkla knepet: Vem är emot kortare arbetstid, och vem kan någonsin vara emot att jobba mindre? Om man vore ärlig borde man säga att det kommer att märkas lika mycket i lönekuvertet. Jag är övertygad om att de flesta svenska hushåll inte har så gott om pengar att de har råd att få så mycket mindre i plånboken.

Jag har litet svårt att förstå resonemanget om var Miljöpartiet hör hemma. Om tidningarna inte har fel har ert språkrör Birger Schlaug varit ute och sagt att en borgerlig regering – ungefär som Gunnar Goude själv uttryckte det – är bland det värsta man kan tänka sig. Då är det väldigt svårt att se något annat alternativ än att Miljöpartiet är ett indirekt stödparti till de övriga vänsterpartierna. Det har ni naturligtvis all rätt att vara, men för mig är det konstigt.

Jag är inte särskilt rädd. Vi har haft ett jättebra samarbete med Moderaterna under den borgerliga perioden. Vi är olika partier, och det blir alltid en förhandling. Det kommer det att bli med Kristdemokraterna och förhoppningsvis Centern också. Vi kommer att lösa det. Det kommer att vara mycket bättre med en borgerlig regering, som kan sätta människor i arbete. Det är det som ger nya, fräscha resurser till skola, vård och omsorg, inte de kronor och ören som vi kan spendera från riksdagen.

Anf. 46 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Ola Ström har naturligtvis inte ägnat så lång tid åt att studera finansieringen av arbetstidsförkortningen, och det kan jag förstå. Utan att gå in på detaljer, är det alltså så att förändringar av egenavgifterna och väldigt många fler i arbete om man delar på jobben och slipper arbetslöshetskostnaderna – a-kassorna kommer att slippa de här utgifterna – innebär att man inte förlorar och inte får mindre i plånboken när man går ned i arbetstid. Situationen hade varit något annorlunda om vi inte hade haft arbetslöshet i landet – det är riktigt.

Vi är helt överens om att arbetslösheten är ett jätteproblem – det största problem vi har i landet. Där har vi i Miljöpartiet en rad olika åtgärdsförslag. Jag skall inte fråga vad Folkpartiet tycker, därför att jag och alla andra vet det redan. Skatteväxling, från skatt på arbete till skatt på miljöfarliga verksamheter och miljöfarliga utsläpp, är naturligtvis ett sätt att underlätta för företagen att anställa personal. Man kan också sänka arbetsgivaravgifterna, osv. Där finns en lång rad förslag från Miljöpartiets sida som jag tror kan vara av intresse men som vi skall diskutera i ett annat sammanhang.

Anf. 47 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att vända mig till Centerpartiet och Andreas Carlgren och kommentera den inledning som han hade i sitt anförande när det gällde att presentera de 4 miljarder som man nu vill satsa på vård och skola. Jag kan bara säga: Välkommen upp på vagnen, Centerpartiet!

Jag vill också konstatera att om man vill ta åt sig äran av den sanering som har genomförts får man också vara beredd att ta åt sig kritik för att det har lett till vissa konsekvenser. De nedskärningar och den nedrustning som vi ser på skolans och vårdens områden har alltså också Centerpartiet

det fulla ansvaret för. Men kom med och försök hjälpa till att ge mer pengar till de här områdena! Det är bra!

På punkt efter punkt i betänkanden om gymnasieskolor och grundskola hänvisar utskottsmajoriteten till det beredningsarbete som pågår i Utbildningsdepartementet. Utan att direkt uttrycka någon egen åsikt avstyrker man motionerna. Det är svårt att få en konstruktiv debatt. Jag vill ändå ta upp några principiellt viktiga frågor, som jag gärna skulle vilja höra framför allt Socialdemokraternas inställning till.

Vi vet, som en del redan har varit inne på, att många gymnasieelever i dag har svårigheter att tillägna sig undervisningen och uppnå de fastlagda målen på den tid som står till buds. Orsakerna kan finnas både i och utanför skolan. Att de kommer med otillräckliga kunskaper från grundskolan kan vara en orsak. Jag skall återkomma till det. Allmän studietrötthet och dålig motivation kan vara en annan. En social situation som gör att det är svårt att koncentrera sig på studier är en tredje orsak. Gymnasiet skall självfallet försöka möta och tillgodose alla dessa elevers olika behov så att de kan klara målen, men frågan är om det är möjligt att göra det på samma tid för alla.

Vi har föreslagit att de mest omfattande kärnämnen skall indelas i etapper, där eleverna kan läsa kurser med olika ambitionsnivå och i olika takt, i första hand inom de omfattande ämnena svenska, engelska och matematik. Möjligheten skall hela tiden finnas att komplettera eller läsa in en högre etapp. Vi tror att ett sådant system snarare skulle höja än sänka kvaliteten, eftersom fler elever skulle känna sig motiverade av att kraven känns meningsfulla och möjliga att uppnå även för dem.

Att alla elever under precis samma tidsrymd skall klara att uppnå högskolebehörighet i kärnämnen är ingenting annat än en ren verklighetsflykt. För att ytterligare förbättra möjligheterna för fler elever som behöver längre tid på sig för att uppnå målen tycker vi att det utan krångel skall vara möjligt att fullfölja studierna inom gymnasieskolan t.o.m. 25 års ålder. Då blir det t.ex. möjligt att göra ett uppehåll i studierna, för att sedan komma tillbaka med högre motivation och större livserfarenhet i bagaget. Mer blandade åldersgrupper skulle dessutom säkert vara positivt i sig.

Kan vi förvänta oss några förändringar i den här riktningen i gymnasiepropositionen?

En annan viktig fråga är vilka ämnen som skall vara kärnämnen och hur många de skall vara. Regeringen håller på att utreda konsekvenserna av att minska antalet från åtta till sex. Andra partier vill gå längre och minska antalet mer radikalt.

Vi kristdemokrater anser att det ligger ett värde i att den bas som alla elever får har en viss bredd. De ämnen som har ett särskilt ansvar när det gäller att befästa kunskapen om våra kulturella och historiska rötter är det särskilt viktigt att värna om i vår tid. Det talar vi om i många andra sammanhang. Det finns en stor vilshenhet bland våra ungdomar i dag när det gäller normer och värderingar, och intresset för existentiella frågor är stort. Någonstans behöver ungdomarna få bearbeta dessa frågor.

I ett samhälle som vårt, med inslag från så många olika kulturer, är det särskilt viktigt att känna sig förtrogen med både sitt eget och andra kulturers kulturarv. Det skapar en grund för förståelse mellan olika kul-

turer, och det är det bästa sättet att motverka främlingsfientlighet och rasism.

Men utan kunskap, förståelse för och trygghet i sitt eget kulturarv skapas i stället en osäkerhet och en rädsla för påverkan från andra kulturer som blir en grogrund för intolerans och som kan leda till en ännu större segregation. Därför måste det finnas ett naturligt forum för diskussion kring livsfrågor, kulturarv, identitet och andra frågor för alla elever i gymnasieskolan, även om dessa frågor självfallet också kan tas upp i många andra sammanhang. Religionsämnet har varit och är det naturliga forumet. Därför anser vi att det är nödvändigt att det får finnas kvar som kärnämne på gymnasiet.

Det är inte första gången som vi tvingas ta strid för religionsämnet. Ända sedan 60-talet har socialdemokraterna målmedvetet arbetat för att minska eller helt avskaffa ämnet på gymnasiet. Men vi ger oss inte så lätt, även om vi den här gången ännu så länge tycks stå ensamma i försvaret för detta ämne här i riksdagen. Det är dags att ge besked till elever, föräldrar och lärare om att det är viktigt att behålla religionsämnet med det innehåll som jag har beskrivit som självständigt kärnämne med egen identitet i gymnasieskolan.

Fru talman! Gemensamt för grundskolan och gymnasieskolan är att lärarsituationen på några års sikt är alarmerande. Samtidigt som många lärare kommer att avgå med pension hoppar många unga lärare av antingen redan under utbildningstiden eller efter en kort tids tjänstgöring. Den trenden måste vändas.

Lärarna är en av de yrkesgrupper som påverkar samhällsutvecklingen allra mest. Genom sitt sätt att vara, men också genom sina kunskaper och sin pedagogiska färdighet, formar läraren nya generationers syn på sig själva och på omvärlden. Vilket ansvar, och vilken utmaning! Bara det bästa är gott nog. Därför är Lärarutbildningskommitténs arbete ett av de viktigaste som pågår i utredningssektorn just nu, anser jag.

Högre status kan visa sig i lönekuvertet. Det är en viktig del. Men moraliskt stöd och förståelse är också viktigt för de lärare som just nu är verksamma. En bättre uppmärksamhet och uppbackning från det omgivande samhället för det viktiga och stimulerande men ofta mycket slit-samma jobb en lärare har borde vi som politiker, men också föräldrar och andra, bidra med redan innan andra viktiga förändringar kan komma till stånd.

Grundskolan är basen för hela utbildningsväsendet. Om kvaliteten brister där får det följdverkningar hela vägen upp. I dag lämnar ca 20 000 elever varje år grundskolan utan tillräckliga kunskaper för att klara ett nationellt gymnasieprogram och, vad värre är, utan tillräckliga kunskaper för att klara sig tillfredsställande i samhället. Fr.o.m. denna termins slut kommer det att framträda med ännu större tydlighet, eftersom betygssystemet med betyget Icke godkänd träder i kraft nu.

Vi kristdemokrater har synpunkter både på betygssystemets utformning och på hur möjligheterna för alla elever att uppnå godkändnivån skall förbättras.

När kravet på att godkändnivån skulle uppnås i svenska, engelska och matematik för att man skulle få tillträde till ett nationellt program i gymnasiet infördes 1994 beslutades samtidigt om ett slags karenstid på fyra år. Under den tiden skulle betygskriterier hinna preciseras på alla nivåer i

betygssystemet. Obligatoriska nationella prov som skulle hjälpa lärarna att stämna av elevernas kunskaper skulle införas. Skriftligt dokumenterade utvecklingsamtal med planer som kunde stämmas av av elever, lärare och föräldrar tillsammans skulle hinna genomföras under denna period, allt för att underlätta för så många som möjligt – helst alla elever – att minst uppnå godkänd nivå i svenska, engelska och matematik till årskurs 9.

Vad hände? Jo, den nya regeringen förändrade betygssystemet så att det nu bara har tre steg – en motivationssänkande faktor i sig. De nationella proven blev frivilliga utom i årskurs 9, där de är obligatoriska för första gången i år. Men på vårterminen i 9:an är det svårt att hinna täppa till de kunskapsluckor som provet eventuellt visar att man har. Utvecklingsamtalen behöver inte heller vara skriftliga, vilket försvårar uppföljning och utvärdering från gång till gång.

Viktiga avstämningsstationer förändrades alltså eller togs bort, samtidigt som beslutet om godkändkravet ligger kvar. Det har nu i stället lett till en diskussion om man skall frångå behörighetskraven för elever med särskilda skäl, eftersom så många befaras inte klara dem.

Att verkligheten inte förändras, utan att det faktiskt krävs vissa grundkunskaper för att man skall klara gymnasiet, borde vara det som är avgörande i denna diskussion. Men på kort sikt är detta ingen enkel fråga. Regeringens politik har bidragit till att många ungdomar befinner sig i en mycket prekär situation inför denna sommar – alltså inom ett par månader – och inför hösten. Vad skall hända med dem som nu ställs utanför gymnasiet och knappast har stora chanser på arbetsmarknaden heller? Jag vill gärna höra ett lugnande besked, om det finns något sådant, från socialdemokraterna.

Jag slutar med att yrka bifall till reservation 5, under mom. 3, i betänkande 10 och reservation 6, under mom. 10, i betänkande 11.

Anf. 48 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Jag har några frågor att ställa till Inger Davidson med anledning av förslaget om alternativa kurser i gymnasieskolan. Den första frågan är följande: Anser Inger Davidson att nivån är för hög i befintliga kursplaner för kärnämnen, dvs. de kurser som man läser gemensamt på samtliga program? Vad stöder Inger Davidson i så fall den bedömningen på?

Inger Davidson säger – det är det många som gör – att alla inte kan få högskolebehörighet för att fortsätta läsa på högskolan. Det vore vansinnigt. Jag hoppas att Inger Davidson är medveten om att det är den grundläggande behörigheten man får. För väldigt många utbildningar och program inom högskolan krävs det särskild behörighet. Det vi talar om är behörighet att t.ex. läsa en enstaka kurs för att förkovra sig.

Vilka är orsakerna, tror Inger Davidson, till att en del elever inte når godkändnivån i kärnämnen?

Anf. 49 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Enkelt svarat stöder jag mig på den praktiska verkligheten – på samtal med elever, föräldrar och lärare. Jag stöder mig på min egen erfarenhet som lärare och på de resultat vi ser.

Det är bara att konstatera att det är oerhört svårt för väldigt många elever i dag att uppnå de krav som ställs, eftersom samma krav ställs oavsett vilket program man har valt.

Om jag hade fått samma krav på mig när det gällde fysik som jag fick när det gällde latin när jag en gång valde i gymnasieskolan tror jag att det hade varit förödande för mig just då. Jag kunde efter gymnasieskolans tid tentera in fysiken och koncentrera mig på den, och det gick väldigt bra. Hade jag tvingats göra det samtidigt som jag skulle klara latin och de andra ämnen som jag hade inriktat mig på tror jag över huvud taget inte att jag hade klarat det.

Det är den praktiska verkligheten jag stöder mig på. Jag tror att man kan komma till rätta med dessa problem delvis genom ändrade arbetsätt och genom att förbättra pedagogiken, men jag tror inte att man löser hela problemet den vägen.

Anf. 50 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Inger Davidson refererar till sin egen personliga erfarenhet. Vi tillhör den generation som i väldigt stor utsträckning valde ämnen i skolan inte på grund av intresse utan på grund av könstillhörighet. Om Inger Davidson hade stimulerats att fortsätta med fysiken hade hon kanske varit fysiker eller tekniker vid det här laget. Jag vet inte om det är någon förlust för henne personligen eller för samhället att det inte blev så, men jag tror att man kan stimulera elever till att tycka att saker är spännande.

Svårigheter finns naturligtvis, men dem måste vi försöka övervinna. Verkligheten förändras inte, sade Inger Davidson, utan vissa kunskaper krävs för att man skall kunna påbörja gymnasieskolan. Jag menar att verkligheten inte heller förändras när man lämnar gymnasieskolan. Det finns vissa kunskaper som krävs för att man skall kunna gå vidare till fortsatta studier, kunna fungera i samhället som medborgare eller vara attraktiv för arbetslivet.

Anf. 51 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Jag hoppas att elever tidigare har kunnat och i dag kan välja efter intresse. Jag gjorde det definitivt, kan jag försäkra. Vad skulle det ha varit för vits med att jag i stället hade blivit fysiker? Skulle det möjligen ha gett mig en högre status än vad jag har fått genom att ägna en stor del av mitt liv åt att undervisa ganska unga elever? För mig finns det ingen statusskillnad i det här sammanhanget. Jag hade som sagt dessutom möjligheten – och *den* skall hela tiden finnas – att också läsa in det som krävdes för mina studier, t.ex. när det gällde fysik och matematik.

Det jag tycker är poängen är att allt inte skall behöva ske på tre år, för det klarar inte alla. Vi måste ha ett mycket mer flexibelt system, t.ex. ett sådant som vi föreslår med en 25-årsgräns. Man skall kunna göra ett uppehåll och sedan komma igen utan att behöva söka studiebidrag, dvs. ha möjlighet att genomföra sina gymnasiestudier fram till 25 års ålder.

Den typen av flexibla system tror jag skulle kunna lösa en hel del problem. Jag tror också att väldigt många fler än de som i dag klarar att uppnå behörighetsgränsen på så sätt skulle kunna göra det. Men alla klarar det inte på tre år.

Anf. 52 ANDREAS CARLGREN (c) replik:

Fru talman! Inger Davidson sade i sitt inlägg många kloka saker, som jag tror att vi på många sätt är ense om. Det var bara en sak hon sade i början, som var en kommentar till mig, som kanske var mindre klok.

Centerpartiet tar självfallet ansvar för alla beslut som vi har fattat här i riksdagen. Redan på fyrpartiregeringens tid, då både vi och kristdemokraterna satt med i regeringen, var inriktningen att inte höja anslagen i kronor räknat till kommunerna. Det är väl också i stort sett så det har blivit. Är det några som borde kritiseras för att ha gjort annorlunda än vad man innan valet sade att man skulle göra så är det socialdemokraterna.

Vi har fullföljt det vi sade då och inför valet. Genom att göra det har vi bidragit till att klara de ekonomiska problemen, och nu kan vi öka satsningarna utan att behöva låna pengar. Därför föreslår vi utöver ökningen för 1997 och 1998 sammanlagt ytterligare 8 miljarder kronor för 1999, dvs. en ökning på 4 miljarder jämfört med tidigare planer. Det är så det ligger till. Detta är pengar som är förtjänade och som vi vet att vi inte behöver låna till.

Anf. 53 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Arbetet med saneringen av statens ekonomi påbörjades under den borgerliga regeringen. Det innebar bl.a. en del neddragningar av statsbidragen till kommunerna. Det kändes mycket tufft att genomföra dem, men det var förhållandevis låga belopp, och det var i inledningen av saneringsarbetet. Sedan har Socialdemokraterna tillsammans med Centerpartiet gjort betydligt kraftigare neddragningar, som just har lett till de svårigheter man i dag har på många skolor men även inom vården. På skolans område handlar det om att väldigt mycket kringpersonal och många elevvårdande funktioner har försvunnit, och det är förödande.

Därför behövs det mer resurser. Jag är – jag säger det igen – glad att Centerpartiet nu inser att vi behöver förstärka resurserna. Men det behövs också andra åtgärder, som andra talare har tagit upp. Vi behöver fler skattebetalare ute i kommunerna, alltså folk som har jobb och betalar skatt, så att vi får en större kaka att fördela till skola, vård och omsorg.

Anf. 54 ANDREAS CARLGREN (c) replik:

Fru talman! Jag måste då ställa en fråga, som jag tycker att Inger Davidson skall svara på. Inger Davidson var väl, om jag förstod det rätt, minister i den förra regeringen? Den regeringen föreslog det som kallades Nathalieplanen. Den innebar att de stora neddragningarna skulle genomföras just under de år som har varit. Har jag inte rätt på den punkten skall Inger Davidson säga ifrån. Men *har* jag rätt på den punkten betyder det att allt det som Inger Davidson sade nyss var fel.

Anf. 55 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Jag har inte sagt något som var fel, utan jag sade att vi påbörjade saneringen och att vi också hade en plan för den fortsatta saneringen. I ett saneringsarbete görs olika prioriteringar. Vi gjorde på flera områden helt andra prioriteringar än vad den socialdemokratiska regeringen har gjort. Framför allt har vi gjort det nu, under den här perioden. Vi har finansierat de anslagshöjningar till kommunerna som vi har föreslagit t.ex. med sänkta egenavgifter, vilket kommer både privatpersoner och kommuner till del. Där har vi alltså olika inriktning på saneringsåtgärderna.

Min poäng var att jag vill att Andreas Carlgren skall ta åt sig äran – om han nu vill det – av att han har varit med och fullföljt saneringen av statens finanser men att han då också måste ta på sig ansvaret för vad den saneringen har lett till på den kommunala nivån.

Anf. 56 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s):

Fru talman! Jag tror egentligen att bildning och kunskap är den viktigaste enskilda faktorn för en fortsatt utveckling av ett positivt samhällsklimat, för en fortsatt positiv samhällsutveckling. Det tror jag också att vi är rätt överens om. Frågan blir då: Hur skall vi lyckas med det uppdraget? Flera talare i debatten i dag har berört den frågan på ett bra sätt. Pudelns kärna ligger utan tvivel i att utgå från kvaliteterna, resurserna, begåvningarna, det som faktiskt finns inne i var och en av oss. Ingen annan människa är lik den andra, utan var och en bär vi på någonting som ingen annan har. Jag tror att det är pudelns kärna i hela utbildningssystemet, att det är det vi måste utgå från om vi skall lyckas. Då väcker vi intresset och lusten för sökandet efter kunskap.

Detta blir en bjärt kontrast till det som Ulf Melin målar upp och som också återfinns i moderaternas synpunkter i betänkandet. De säger att det är viktigt med ytterligare betygssteg och att elvaåringens kunskap skall mätas i betyg. Det skapar inte en bra skola och goda förutsättningar för framtiden. En bra skola skapas inte heller genom att vi delar upp kärnämnen i ett A- och ett B-lag. Det är inte det som skapar möjligheter och tar vara på de stora begåvningar som vi behöver i det framtida samhället.

Nej, Moderata samlingspartiets förslag bör hamna i papperskorgen. Alla behövs och har rätt till en likvärdig grundutbildning, och det gäller både grundskola och gymnasieskola.

Vilka åtgärder vidtas nu, och vad är vi socialdemokrater beredda att göra? Till att börja med handlar det om något som varit mycket uppe i debatten i dag. Det handlar om att vi med egna pengar, hopjobbade pengar, kan höja statsbidragen till kommunerna. Det gör vi med de 16 miljarderna, som kommer att ligga fast under kommande år i en ordentlig höjning. Då blir det patetiskt att i debatten höra talare från flera av de borgerliga partier som satt i regeringen under förra perioden. Nu helt plötsligt ställer man sig i rad och säger att det skall tas fram mer pengar till offentlig verksamhet – det går ju att plocka fram protokollen och läsa vad man sade tidigare och hur man jobbade. Bara det att man orsakade underbalanseringen i budgeten och tycks ta det som måttstock varje gång man kommer i regeringsställning – på 70-talet liksom senare – har fått till följd att vi nu befinner oss i det här läget.

De här pengarna som kommer – förra året, i år, nästa år osv. – i en trappstegshöjning innebär faktiskt att det nu styrs pengar till barn med särskilda behov. Över huvud taget styrs det pengar till de insatser som är nödvändiga att klara. Det är naturligtvis den första förutsättningen för att kunna göra en bättre skola. Det är ingen tvekan om det, även om det jag tog upp i min inledning är grunden.

Vi kan nu också se ett behov av mer stöd till kommunerna för att utveckla skolplanerna och förbättra uppföljningsansvaret med utvärdering och kvalitetssäkring. En annan viktig fråga är den översyn av lärarutbildningen som nu görs av Lärarutbildningskommittén. Här tror jag att bl.a. frågorna om rekryteringen, lärarkunskapen och skolledarrollen kommer att påverka skolutvecklingen på ett påtagligt sätt.

Demokratiseringen av skolan är en av de absolut viktigaste frågorna, och den utvecklas nu i försöksverksamhet runt om i landet. Nu skapas en process mot en ökad dialog mellan skolpersonal, studerande, föräldrar och omgivande samhälle.

När det gäller grundskolan behövs det också en starkare ställning för modersmålet, både svenskan och andra modersmål. På vilket sätt bereds just nu i Regeringskansliet.

Betyg är inte allt när vi skall mäta kunskap, långt därifrån. Det framgick också alldeles klart av min inledning. Jag vill påstå att utvecklingsamtalen är viktigare. Ett slags avstämning av kunskapen finns med som ett led i samtalen och skall ge svar på om extra stöd och hjälp skall sättas in. För detta finns det också stöd i grundskoleförordningen.

Men betygen är tydligen en väldigt central fråga för flera av de andra partierna – Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Centern. Man bokstavigt talat tävlar om att ha lägsta nivå för betyg – Moderaterna i fjärde klass, Folkpartiet i sjätte klass, Centern och Kristdemokraterna i sjunde klass. Nuvarande betygssystem beslutades faktiskt på riksmötet 1994/95! Man kan ju tro att det var någonstans långt borta i tiden. Vi kan inte hålla på och stöpa om betygssystemet stup i ett.

Tid finns nu för både eftertanke och erfarenhet. Skolverket har regeringens uppdrag att både analysera betygssystemets effekter och prioritera insatser som syftar till att fler lämnar skolan med fullständiga betyg. De nationella proven kommer också att utvecklas för en bättre kvalitets-säkring.

Ett annat viktigt område är att stärka kulturinnehållet, precis som Vänstern har skrivit, dock utan att fastna i en formalisering av det. Just nu arbetar i Regeringskansliet en arbetsgrupp, Kultur i skolan, som under våren kommer att presentera en idéskrift. Det kommer att stärka kulturarbetet i skolan. Sedan får vi inte glömma bort att vårt alltmer mångkulturella samhälle är en skatt och en tillgång i det här arbetet.

Det elevvårdande insatserna behöver också stärkas. Hur och på vilket sätt bereds också nu, som framgår av betänkandet, med stöd av Barnpsykiatrikommitténs förslag.

När det gäller gymnasieskolan måste den allmänna utbildningsnivån ständigt anpassas till samhälls- och arbetslivets villkor och utveckling. Detta pratar vi ofta om. Som ett led i och en följd av detta kommer det under våren en budgetproposition om gymnasieskolan. Den har som underlag Gymnasiekommitténs betänkande och regeringens utvecklings-

plan och förväntas bl.a. ta upp en mer generell struktur för nationella program, nytt teknikprogram och ny lärlingsutbildning. Dessutom gör Skolverket en översyn av målen för de nationella programmen med syfte att programmens karaktär skall bli tydligare.

Även för gymnasieskolan får målen en större betydelse. Dessutom tonas timplanen ned genom att riktvärden ersatt minsta garanterade tid för ämnesundervisning.

Yrkesämnena är ett annat område där programmen behöver stärkas både organisatoriskt och innehållsmässigt, inte minst när det gäller hur man jobbar med kärn- och karaktärsämnena. Där måste man samarbeta på ett helt annat sätt. Arbetslivet måste engagera sig mer i gymnasieskolan, men också skolan måste öka sitt engagemang och bli bättre på samarbete.

Gymnasieskolan har också en viktig uppgift i att stimulera och finna arbetsformer som utvecklar ungdomarnas fantasi och skapande, engagemang och initiativförmåga – egenskaper som är viktiga för ett starkt samhällsengagemang och för att leda och starta verksamheter och företag. Detta måste alla få del av.

Fru talman! Det finns något som jag tycker är oerhört viktigt just nu, och det är att vi försöker ge en rättvisande bild av dagens skola – inte den vrångbild som man alltför ofta möter i massmedierna. Eländes elände kablaskas ut som om det var allmänt giltigt för hela vår svenska skola. När fick vi se de goda exemplen? Det är trots allt genom att lyfta fram dem som vi får möjliga förebilder och exempel att pröva. Att se möjligheter i stället för problem skapar växande och undanröjer hinder. Det vet vi från alla möjliga andra sammanhang.

De allra flesta studerande barn och ungdomar möter en skola med professionella, kunniga och engagerade vuxna, en skola som mycket aktivt bidrar till att unga människor växer och utvecklas till harmoniska, självständiga och aktiva medborgare. Runt om i landet, på skola efter skola, sprudlar det av kreativitet och nya, spännande sätt att jobba. Jag tror att det var över 1 000 förslag på nya sätt att jobba i skolan som departementet fått ta emot.

Kunskapsmässigt har vi en i internationell jämförelse fantastisk skola, där våra barn och ungdomar lär in kunskap som ligger i världstopp. Kvaliteten i det svenska utbildningssystemet ger oss unika möjligheter att förverkliga det goda livet och stärka vår sociala välfärd och trygghet.

Fru talman! Det andra stora och viktiga är naturligtvis att nu undanröja de kvarstående bristerna i vårt skolsystem. Så länge vi har en skola där inte alla får chansen har vi fortfarande brister. Exempelvis visar Skolverkets rapport att 6 % lämnade skolan med ofullständiga slutbetyg våren 1997. Alla kan! Ingen är obildbar! Några har svårigheter att läsa, räkna och skriva men bär i stället på unika färdigheter och begåvningar. Som jag sade i min inledning bär vi alla på detta. Om vi utgår från dessa färdigheter och begåvningar i stället för svårigheterna vinner vi två saker – dels att grabben eller tjejerna växer i tillit och självförtroende och odlar sin talang till fromma för sig själv, skolan och samhället, dels att skolans basfärdigheter lärs in via utvecklandet av dessa färdigheter, intressen och talanger. Det finns massor av sådana exempel.

Temastudier, samarbete mellan kärnämnena och karaktärsämnena samt elevaktivt arbetssätt med kunskapsökning och arbetslag är några exempel på nya arbetssätt som nu tränger undan föråldrad klassrumsstruktur

*Fel! Okänt
växelargument.*

och katederundervisning. En likvärdig skola utgår från individperspektivet och ger alla samma chans till eftergymnasiala studier, yrkesutbildning, högskola och jobb.

Viljan och beslutsamheten att göra allt detta har vi socialdemokrater, och det är den första förutsättningen. Det är 75–80 % av möjligheterna att lyckas; resten är insikt och kunskap.

Fru talman! Motionerna i betänkandena UbU10 och UbU11 och reservationerna till dessa berör antingen sådana frågor som behandlats och avslagits av föregående riksmöte eller frågor som nu bereds i Regeringskansliet för en kommande behandling här i kammaren. Mot den bakgrunden yrkar jag avslag på samtliga reservationer och bifall till utbildningsutskottets hemställan i betänkandena UbU10 och UbU11.

Anf. 57 ULF MELIN (m) replik:

Fru talman! Nils-Erik Söderqvist sade inledningsvis att alla behövs. Sedan började han svartmåla de moderata förslagen. Men låt oss nu utgå från att alla behövs i skolan – för så tycker vi att det skall vara. Hur kommer det sig då, Nils-Erik Söderqvist, att ungefär 10 % av eleverna lämnar grundskolan med icke godkända betyg i ett eller flera ämnen? Hur kommer det sig, om nu alla behövs, att många elever i de yrkesinriktade programmen inte når nivån godkänt i matematik, engelska och svenska? I så fall borde man väl vidta ett antal åtgärder för att rätta till detta. Och det är precis vad vi har gjort i våra reservationer och i våra förslag. Vi har föreslagit att betyg skall ges tidigare, dock inte från fjärde klass – jag vet inte var Nils-Erik Söderqvist har fått det ifrån, för det har vi aldrig föreslagit. Vi har sagt att betyg skall ges tidigare än i dag och att de skall vara i fler steg.

Vidare: Om nu alla behövs, är det inte viktigt att skolorna faktiskt är med i de nationella proven så att man kan mäta elevernas kunskaper och kan sätta in åtgärderna i skolan tidigare än i dag? Problemet är faktiskt att vi i skolan år efter år trycker upp många elever med för dåliga kunskaper i stället för att sätta in åtgärderna tidigare. Hade man verkligen den ambitionen att alla behövs skulle man faktiskt ha sagt ja till de moderata förslagen.

Slutligen, fru talman, är det alltid fascinerande att höra socialdemokrater tala om ekonomin. Jag kan inte lasta Nils-Erik Söderqvist för detta, för han kom in i riksdagen först 1994. Men under perioden 1991–1994 sade man till oss: Ni sparar för mycket. Nu säger man: Ni sparade för litet. Ni får väl ändå bestämma er för vilken fot ni skall stå på.

Anf. 58 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Det vore en fördel om vi kunde använda samma siffror när vi pratar om dem som inte klarar sig och inte får godkända betyg. Jag tycker att vi bör kunna utgå från det material som Skolverket har, och då är det inte fråga om 10 %, som Ulf Melin pratar om.

Det är viktigt att konstatera att vi har bekymmer och svårigheter. Javisst, det hade jag med i min framställning alldeles nyss. Hur skall vi klara ut dem? Jag har angett en del vägar. Det handlar bl.a. om, för att återknyta till det jag sade tidigare, utvecklingssamtal. Jag tror att utvecklingssamtalen har en större betydelse än mycket av det andra har.

Det är alldeles klart att ni har föreslagit att man skall göra en uppdelning och skärpa stegen ytterligare. Det blir faktiskt redan i fjärde klass, där eleverna är 11 år, om jag har räknat rätt – de kan naturligtvis ha en annan ålder också – som ni vill sätta in betyg, när man för bara några år sedan har antagit ett betygssystem som nu ändå bör verka. Inte katten förbättras skolan av att man delar upp eleverna i A- och B-lag i kärnämnen. Moderata samlingspartiet pratar ofta om att vi måste höja kompetensen ute i företagen, hur kan man tro att det skall gå om man inte kan göra någonting åt detta?

Om ekonomin ber jag att få återkomma. Men det är bara att konstatera att ni glider och far med osanning. Tittar man på ert budgetförslag ser man att ni tar bort 90 000 lärare när ni skär ned skatterna. Det finner man om man läser de saker som ni har lagt fram här i kammaren.

Anf. 59 ULF MELIN (m) replik:

Fru talman! Detta är struntprat. Vad det handlar om för att vi skall klara skola, vård och omsorg är att vi måste ha fler skattebetalare i det här landet. Det är vad det handlar om. Om man krymper antalet anställda får vi ännu svårare att klara av ekonomin och därmed att se till att vi har en bra skola, vård och omsorg. Det tror jag faktiskt att Nils-Erik Söderqvist också begriper.

När det gäller betygen står det i vår reservation 4 följande: Betyg bör ges tidigare än i dag, och antal betygssteg bör bli fler. Exakt så säger vi. Vi tycker nämligen att det är upp till skolorna själva att som sin profil ge betyg tidigare. Det skall inte vi lägga oss i.

Visst är utvecklingssamtal och sådana saker viktiga. Jag tycker att man skall jobba mer i skolan med att ha kontakt mellan lärare och hem. Men det ena behöver inte utesluta det andra. Betygen som pedagogiskt verktyg och utvecklingssamtalen är en del i kontakten mellan skola och hem.

Det är också viktigt, fru talman, att vi har en gymnasieskola som är mer flexibel än vad dagens skola är. Om man skall klara av den flexibiliteten innebär det att vi behöver ha en bättre samverkan mellan exempelvis skola och arbetsliv än vi har i dag. Vi måste ha mer av arbetsplatsförlagd utbildning. Vi måste ha mer av modern lärlingsutbildning osv., så att man tar till vara de olika kompetenser som finns.

Problemet med socialdemokratisk skolpolitik tycker jag faktiskt kan beskrivas ganska kortfattat, den begravs i utredningar inom departementet. Där finns en mängd olika arbetsgrupper. Det som kommer ut av detta är ingenting. Man hänskjuter allting till framtiden. Hela Nils-Erik Söderqvists anförande handlade om det: Vi har en utredning om detta, och vi har en utredning om det. Men vad hjälper det skolan, när det inte kommer några förslag. När kommer förslagen, Nils-Erik Söderqvist?

Anf. 60 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja börja med det sista Ulf Melin pratade om, när förslagen kommer. Vi tar oss faktiskt tid att tänka efter. Jag tror att det är rätt klokskap. Tittar vi närmare på den gymnasiereform som klubades för några år sedan, där man hade lagt fast en tidsplan på fyra år som förändringstakt, som ni tvingade fram på två, så vet vi att det skap-

ade bekymmer ute i gymnasieskolorna. Man gick i otakt med de olika saker som man skulle göra. Jag tror att det som nu görs det görs under just klokskap. Vi har haft en gymnasiekommitté som Ulf Melin själv har jobbat i. Jag tror att det är ett bra underlag för ett ställningstagande.

Man kan inte låta bli att återvända till ekonomin och pengarna. Det är litet fantastiskt att Ulf Melin står här och säger att ni prioriterar utbildningen i Moderata samlingspartiet. Hur då? Hur skall det gå till? Ni vill ju sänka skatterna och förändra skolan på ett sådant sätt att ni skall dra in pengarna till staten igen och lägga ut dem i någon sorts annan påse med central styrning.

Sedan säger Ulf Melin att kommunerna skall kunna prioritera skolan. Hur skall de kunna prioritera skolan när ni sitter på påsen med pengarna, som faktiskt blir mindre? Det är ett glapp på 60 miljarder totalt i hela budgeten utifrån de förslag som har lagts fram här. Det hade vi uppe i den allmänpolitiska debatten, och det går att räkna fram om man nu har de mattekenskaperna med sig. Men det är rätt enkelt. Det växer på det sättet.

Samtidigt kan våra 16 miljarder fördelas ut och användas på skolorna runt om i landet och ligger fast år efter år på den höjda nivå som jag nämnde förut. Jag ser redan i mitt hemlän hur kommun efter kommun med de pengar som kom förra året, som kommer nu och som kommer framöver prioriterar skolans område på ett mycket bra sätt.

Nej, Ulf Melin, jag tror inte att det blir någon sådan förbättring.

Anf. 61 OLA STRÖM (fp) replik:

Fru talman! Resursdebatten är ju litet tröttsam. Den har vi haft i många andra sammanhang. Men det är väl som någon sade, att socialdemokraterna har drivit två konsekventa linjer i sin kritik av den borgerliga regeringen. Den ena är att vi sparade för mycket och den andra att vi sparade för litet.

Men det var inte det jag tänkte ta upp. Jag börjar förstå debatten om betygen. Det Nils-Erik Söderqvist tillskriver oss i uppfattning om betygen känner inte jag riktigt igen. Jag tror inte alls att betygen egentligen har den där jättestora betydelsen för skolan. Däremot tror jag att de som målar hotbilder av betygen också överdriver ganska grovt. Jag ser betygen som ett sätt tillsammans med andra att få någon form av mått på vilken kunskap den enskilda eleven har.

Det är oerhört viktigt att det kommer upp till ytan om det finns brister i skolsystemet, så att man tidigt kan åtgärda dem. I dag finns det barn och ungdomar som går igenom hela grundskolan och så visar det sig sedan att de inte har de kunskaper de numera har rätt att få. Det är klart att det är mycket bättre om man får tidiga signaler. Det är där betygen kommer in.

Får jag ställa en fråga också? Varför är socialdemokraterna för elevinflytande för gymnasister när det är fråga om att sitta i en styrelse och bestämma över gymnasiet, men anser att det är fel med elevinflytande då det är fråga om att eleven själv i högre grad skall kunna välja och bestämma vilka ämnen, vilken takt och vilken nivå man vill studera på i gymnasiet? Jag tycker att det är fruktansvärt inkonsekvent. Om Nils-Erik Söderqvist och andra är ute och pratar med eleverna måste de upptäcka att eleverna inte heller förstår det. Det de vill påverka allra mest får de inte påverka.

Anf. 62 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Ola Ström tar upp betyg som första punkt, igen. Jag skulle bara vilja säga att jag är glad för att Ola Ström säger att betygen inte är det avgörande eller det viktigaste och att det finns andra instrument som på ett bra sätt kompletterar dem. Samtidigt lägger ni trots allt fram förslag om att förändra ett betygssystem som ni för bara några år sedan var med om att införa.

När det gäller elevinflytandet på helheten tycker jag att det är bra att vi får just en helhet, en chans att se helheten i uppläggningsen av en lokal gymnasieskola och att man får chans till ett elevinflytande i en styrelse. Det finns ingen motsättning utan snarare tvärtom. Vi säger att man bör gå vidare med att skapa också ett inflytande över vardagen i undervisningen. Det är mera frågan om att vi nu har satt i gång en försöksverksamhet med styrelserna. Sedan kan man gå vidare.

Jag har en fråga till Ola Ström. Ni säger att ni far land och rike runt och talar om att det behövs pengar till skolan och omsorgen. Hur hade det varit om Ola Ströms parti hade medverkat tillsammans med oss till att sanera det elände som ni hade orsakat? Då hade det faktiskt funnits större möjligheter att göra saker och ting kanske rent av snabbare än vi kunde göra då vi först fick avvakta en sanering av ekonomin.

Ola Ström far med felaktiga uppgifter när han säger att inte ett enda jobb har skapats under en s-regering. Vi har skapat 90 000 nya jobb inom den privata sektorn, vilket genererar tillväxt och har bidragit till att vi nu har en bättre situation och en bättre ekonomi.

Anf. 63 OLA STRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker fortfarande att grundproblemet i resursfrågan är att socialdemokraterna måste bestämma sig för vad som var problemet under de borgerliga åren. Var det så att det sparades för litet och var i så fall skulle man ha sparat mer, eller sparades det för mycket? Vi kan alltid dribbla fram och tillbaka. Jag tror inte heller att det är socialdemokraternas fel. Jag tror att det är en lång rad misstag som har begåtts under en lång tid sedan 70-talet och att det nu är litet bättre och en bättre syn som går ut på att budgetar faktiskt måste gå ihop.

Men grundproblemet när vi talar om resurser är att vi har så många hundratusentals människor som är utan jobb. Netto har det faktiskt inte tillkommit ett enda jobb. Det är mycket allvarligt. Ett av huvudnumren i valrörelsen 1994 var att nu skulle hjulen rulla i gång och nu skulle socialdemokraterna fixa det här. Det har på snart fyra år egentligen inte skett någonting.

Avslutningsvis om elevinflytande. Nils-Erik Söderqvist öppnar dörren litet för ökade möjligheter för elever att välja på gymnasiet. Kan man få veta litet mer om detta? Är det så att Nils-Erik Söderqvist kan tänka sig att vi får en friare utformning och friare valmöjligheter mellan enstaka kurser för eleverna än vad vi har i dag? I så fall är det ett väldigt positivt besked.

Anf. 64 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! På vilket sätt det ökade inflytandet på skolans vardag på gymnasiesidan skall utvecklas är någonting som finns med i en beredning

av en proposition om gymnasieskolan som vi får anledning att återkomma till. Det finns olika vägar att gå.

Jag har inte dragit i gång någon debatt om ekonomin, utan det är andra, när vi skall diskutera skolfrågor. De hör i viss mån ihop. Men det är inte skattesänkningar som vi hade ställt upp på. De skattesänkningar som ni bidrog till under den förra regeringen urholkade förutsättningarna att driva en offensiv politik. Det var bl.a. det som orsakade de problem som vi har.

Jag är den första att säga att det inte är det enda bekymret. Det finns en lång rad olika saker. Ni har hanterat ekonomin och ansvaret i regeringsställning mycket dåligt. Det är det man ser frukten av. När Ola Ström i dag frågar hur det varit med skolan under vår tid tycker jag att man kan säga att det i alla fall blir bättre med ett fortsatt socialdemokratiskt regeringsinnehav under de kommande åren.

Anf. 65 ANDREAS CARLGREN (c) replik:

Fru talman! Den här debatten har mycket handlat om pengar. Jag tror att de flesta kan känna igen att valrörelser ganska lätt blir hycklarnas marknad. Nu strör alla omkring sig löftena igen. Det är litet så att man har hört det här förr. Problemet är att förra gången skivan drogs var det andra som lovade. Efteråt har det visat sig att de inte höll sina löften, men det har man naturligtvis talat tyst om i dag. Omvänt är det andra den här gången som lovar jättemycket och som jag tror innerst inne vet att de inte kommer att kunna hålla det. Där riskerar skolan att till sist stå utan mer pengar om man inte gör på ett annat sätt.

Därför har vi i Centerpartiet valt en litet tristare ordning. Vi har aldrig lovat mer än vad vi har kunnat hålla. Vi har betalat varenda krona. Vi kan nu lova täckning för löftena med varenda krona. Uppenbart verkar det inte lika glättigt. Men det kanske vore bra om människor tänkte sig för ordentligt den här gången och inte gjorde det gamla misstaget, för då riskerar man att få höra den gamla skivan.

Jag vill bara ställa en fråga till Nils-Erik Söderqvist. Det är en uppföljning av det som Ola Ström tog upp i sin inledning. Många är oroliga för att eleverna i skolan inte lär sig tillräckligt, att det är för litet ordning i skolan, att lärarna har för svag ställning. Kan Nils-Erik Söderqvist titta människorna i Sverige i ögonen och säga: Ja, vi har en bättre skola i dag än vi hade för fyra år sedan?

Anf. 66 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag tror att vi kan ge varandra rätt i att det på alla håll och kanter i historien varit så och så med hantering av löftena. Det kan jag hålla med om. Samtidigt vill jag markera att vi nu kan se en förändring som jag i alla fall kan svara för i mitt parti, och det är att vi aldrig kommer att medverka till att vi lånar till offentlig verksamhet och konsumtion. Vi skall ha tjänat ihop pengarna innan vi satsar dem på nödvändiga områden.

Det har inte kommit fram så mycket under debatten, men allt handlar inte om pengar utan naturligtvis också om arbetssätt och arbetsmetoder, hur vi arbetar i skolan, som jag sade i min inledning. Det finns inget klart

och entydigt samband mellan pengar och kvalitet i skolan överallt. Men det finns ett golv och en nivå som med nödvändighet måste finnas.

Prot. 1997/98:82
18 mars

Anf. 67 ANDREAS CARLGRÉN (c) replik:

Fru talman! Det var en senkommen ursäkt till väljarna för vad socialdemokraterna gjorde i den förra valrörelsen. Väljarna får själva bedöma om de tycker att det räcker med en ursäkt eller om de hade väntat sig att partiet skulle ha betett sig på ett annat vis efter det man lovade inför förra valet.

Jag lade märke till att Nils-Erik Söderqvist inte svarade på frågan om det har blivit bättre i skolan nu än det var för fyra år sedan. Alldeles oavsett vad Nils-Erik Söderqvist har att säga om det kan varje människa i Sverige själv fundera över om man tycker det. Det är inte en tillfällighet att en majoritet i undersökningar säger att man tvärtom tycker att det har blivit sämre. Därför tror jag att det vore bättre om det var andra som fick ansvar för skolan än just socialdemokraterna.

Anf. 68 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Det är förfärligt enkel demagogi. Vi vet alla att vi med en urholkad ekonomi som var körd i botten 1994 när vi kom till makten inte kunde stoppa in nya pengar för att höja statsbidragen till kommunerna. Det fanns inga sådana pengar. Det är detta det handlar om. Vi har faktiskt inte bidragit till att sänka några statsbidrag till kommunerna under den här perioden därför att det var ett av våra klara vallöften. Vi gick ut till val på det och sade att våra prioriterade områden är sjukvård, skola och omsorg och att så fort vi får pengar över skall varenda krona gå till dessa verksamheter. Det är precis det som vi nu genomför, återhämtat i valmanifestet. Men det var en omöjlighet att möta det vi såg i form av behov av ökade resurser direkt när vi kom i regeringsställning. Vi såg det.

Vi var också med i debatten och vi såg hur det var. Men det är först nu som vi har fått möjlighet och pengar. Vi startade 1997 och vi fortsätter nu. Det är det som är viktigt.

Anf. 69 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Det här blir mycket en ekonomisk debatt. Vi skulle kanske tala bara ekonomi någon gång också i utbildningsutskottet.

Nils-Erik Söderqvist talade om att man borde plocka fram protokoll. Jag kan ge ett litet tips. Plocka fram motionen som socialdemokraterna väckte till vårpropositionen 1994, där man på mycket kort sikt skulle klara att både sanera Sveriges ekonomi och minska arbetslösheten!

Även om det inte har genomförts stora direkta neddragningar av statsbidragen till kommunerna har man på annat sätt minskat kommunernas penningunderlag, t.ex. genom att kraftigt höja egenavgifterna. Att kommunerna har fått mindre pengar under den här perioden står ju utom allt tvivel.

När det gäller betyg och utvecklingssamtal är jag beredd att hålla med om att utvecklingssamtalen är absolut viktigast. Dem skall vi inte ta bort, utan dem skall vi utveckla. Det skall föras skriftliga anteckningar så att man kan göra en uppföljning från gång till gång. Men om vi skall ha ett betygssystem – och det tycker jag att vi skall ha – då är det oerhört viktigt

*Fel! Okänt
växelargument.*

hur det är utformat. Som det är utformat i dag är det direkt skadligt med alldeles för stora trappor som gör att elevernas motivation minskar i stället för ökar, därför att de ser det som omöjligt att nå upp till nästa steg. Vi var emot det betygssystemet, och därför anser jag att vi har rätt att kräva ett nytt.

Allt handlar mycket riktigt inte om pengar. Därför är min fråga: Hur går det med religionskunskapen i gymnasiet? Inser regeringen det ämnets betydelse för hela personlighetsutvecklingen? Eller kommer det ett förslag i vår om att religionskunskap inte längre är obligatoriskt?

Anf. 70 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Inger Davidson tog först upp detta om jobben. Låt mig påminna henne och även ni andra som har varit med i debatten om att den öppna arbetslösheten faktiskt har sjunkit från drygt 8 % till 6 ½ %. Vi är på väg att lyckas med vår målsättning, att halvera arbetslösheten.

Då sägs det att det inte rör sig om några riktiga jobb. Delvis handlar det om att förbereda, ge resurser, kraft och kompetens för att klara en halvering. Det vore väl tråkigt om vi som sysslar med utbildningsfrågor i den här debatten inte skulle tro att detta med att vara väl förberedd leder till jobb. De som är högskoleutbildade går i väldigt liten utsträckning utan jobb i dag.

Religionskunskapen är ju med i Gymnasiekommitténs översyn. Man tittar nu på dessa saker. Det skissas för närvarande på tre olika alternativ. Jag tror att religionskunskapen skall finnas med på många håll och kanter. Den är självfallet viktig. När det gäller den exakta utformningen får vi nog vänta på att beredningen är klar innan vi för den debatten.

Anf. 71 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Kunskapslyftet kan försvaras på många sätt. Det behövs en vidareutbildning för många. Men vi kan ju inte hålla fram kunskapslyftet som bra för skatteunderlaget. De som ingår i kunskapslyftet bidrar inte med att tillföra kommunerna resurser, och det var detta som den ekonomiska debatten – eller vad vi skall kalla den för – handlade om.

Religionsämnet utreds på regeringens initiativ och har därför tagits upp i Gymnasiekommittén. Om vi skulle resonera likadant om andra ämnen – att religionskunskapen skall finnas med på alla håll och kanter – då undrar jag hur det skulle se ut i gymnasieskolan.

Det är viktigt att ämnet får behålla sin egen identitet, att det får vara ett kärnämne och att det får ha status som eget ämne. Det gör att man t.ex. som blivande lärare vill satsa på att över huvud taget utbilda sig. Vem vill utbilda sig för ett ämne som finns med på alla håll och kanter, men som inte har en egen status? Det här är en väldigt viktig fråga för framtiden. Vi diskuterar historielöshet och bristen på normer och värden. Ungdomarna vill diskutera existentiella frågor. Här har de ett forum, och det är oerhört viktigt att det får finnas kvar.

Anf. 72 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! I fråga om skatteunderlaget och kommunernas ekonomi är det klart att skatteunderlaget inte ändras i någon nämnvärd omfattning. Men vi skall vara klara över att många av dem som levde på socialbidrag

nu i stället kan delta i kunskapslyftet. Det innebär lättnader runt om i landets kommuner.

Återigen om religionskunskapen: Jag skulle vilja vända på saken. Det är snarare en fördel om vi på allvar för en debatt om hur religionskunskapen kan lyftas in också i andra ämnen. Det handlar inte om att isolera religionskunskapen, utan det gäller att föra in det ämnet på ett riktigt sätt. Jag tror att man stärker både intresset och engagemanget för dessa frågor. Det blir mycket mera funderingar och tankar kring dem.

Anf. 73 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Flera av motionerna handlar om modersmålsundervisningen. Nils-Erik Söderqvist talade varmt om den och har också uttalat ett ordentligt stöd för behovet av ökade resurser till barn med särskilda behov av stöd.

Vi i Miljöpartiet har under hela mandatperioden i motioner och i budgetsammanhang krävt ett riktat stöd till den grupp elever som har behov av särskilt stöd när det gäller modersmålsundervisningen, till barn med specifika läs- och skrivsvårigheter eller till barn med dyslexi.

Jag kan hålla med om att vissa saker får lov att vänta tills det finns pengar. Som Nils-Erik Söderqvist sade måste vi först sanera ekonomin för att ha råd med allting. Men jag tycker bestämt att just gruppen av elever med behov av särskilt stöd inte under några omständigheter skall behöva att vänta.

Jag vill då ställa frågan till Nils-Erik Söderqvist om det har skett en kantring så att socialdemokraterna – trots att de nu yrkar avslag på förslagen i alla motioner – äntligen kan ställa sig positiva till ett riktat stöd och att detta kommer snabbt så att vi inte behöver vänta ytterligare. Det handlar om en utsatt grupp. Det är en skam att denna brist inte har åtgärdats för länge sedan.

Anf. 74 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Utöver det som jag sade i mitt anförande och det som står i betänkandet har Läs- och skrivkommittén lyft fram viktiga faktorer. Vad som är viktigt att tänka på i den fortsatta reformeringen av skolan är just att man för in modersmålet, inte bara i något eller några ämnen utan i de flesta ämnen. Ett samlat grepp där man sätter läs- och skrivsvårigheter högt på prioriteringslistan kommer att skapa dessa förändringar.

Som Gunnar Goude vet är detta någonting som bereds. Då kan vi inte heller föregripa det som exakt kommer att sägas. Men jag tror att det blir en hårdare prioritering av läs- och skrivfärdigheterna och att det tas ett samlat och generellt grepp. Det kommer att ha en väldigt positiv betydelse.

Anf. 75 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Ulf Melin sade här tidigare att ni inom socialdemokratin gör ju ingenting, ni bara utreder. Jag brukar inte alltid hålla med om det som Ulf Melin säger, men i det här fallet stämmer det på en punkt.

Visst var det bra att det tillsattes en utredning, men vi hade fullt tillräckligt med information redan innan utredningen. Vi kände till problemet. Eleverna fanns där, och de börjar nu närma sig den punkt när de

alltså inte kan lämna skolan med godkänt betyg i modersmålet. Dessutom halkar de efter i de andra ämnena. Det handlar om en form av utslagning. Det är ett spel med mycket stor risktagning. Framför allt skall barn inte behöva genomgå den typ av lidande som det faktiskt handlar om när de inte får hjälp med ett sådant här problem.

Jag tycker nog att argumentet är svagt. Åtgärderna borde ha vidtagits snabbare. Just på den här punkten tycker jag att socialdemokraterna inte har hanterat frågan på ett riktigt sätt.

Anf. 76 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis alltid svårt att i en sådan här debatt föregripa sådant som skall komma och som bereds. Det tänker jag inte göra, Gunnar Goude, utan jag hänvisar till det.

Det är ju inte fullt så enkelt att veta exakt vilka insatser som skall göras och hur effekterna av dem blir. Det finns många som talar om vad dyslexi och läs- och skrivsvårigheter egentligen är. Det går inte att föra in alla olika typer av svårigheter i begreppet dyslexi. Det vet ju Gunnar Goude, och han kan själv mycket om det. För att alldeles säkert hantera detta på ett klokt och riktigt sätt tror jag att vi måste ha en ordentlig chans till en debatt med ett underlag och en bedömning. Det kommer ju, och då tror jag att vi kan flytta fram positionerna.

Vi har ju också tidigare haft debatter om detta område här i kammaren. När man går tillbaka och läser i protokollen kan man ju se att frågan har upptagit och engagerat oss från parti till parti. Jag tycker att det är väldigt positivt att vi samfällt tycker att detta är ett viktigt område. Även om det för Gunnar Goude naturligtvis skulle kännas skönt med handlingskraft, kan vi inte nu exakt anvisa vägarna och ge löften, utan det dröjer litet grand.

Anf. 77 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag har följt debatten i dag från mitt rum och funnit den rätt intressant. Det är väl naturligt att olika partier har sin syn på politiken. När man själv tycker att man har rätt, tycker man att andra har fel i samma fråga. Men jag blev litet förvånad när jag hörde Nils-Erik Söderqvists inlägg. Det var, om inte ett hallelujarop så nästintill ett sådant över kvaliteten och standarden på den svenska skolan. Fru talman! Jag undrade spontant om han och jag befinner oss på samma planet egentligen.

När jag träffar lärare och elever på Rosengårdsskolan i Malmö, när jag träffar lärare och elever från skolor i Stockholms förorter och i Göteborg får jag inte den enormt positiva bild som Nils-Erik Söderqvist här försöker utmåla från riksdagens talarstol. Det är väl inte mer än en vecka sedan samtliga elever i en skola i Bjuv i Skåne förbjöds av sina föräldrar att gå i skolan därför att skolan inte kunde hantera detta med ordning och reda. Häromdagen läste jag någonstans om en skola där det inte fanns någon vikarie utan föräldrarna fick rycka in. Sedan har vi hört detta om teoretisk syslöjd och liknande. Det är väl inte det bästa av betyg för den nuvarande skolan.

Men, fru talman, det var inte detta jag skulle tala om, utan jag skall tala om min motion som berör en i praktiken obefintlig historieundervisning om hur det var på den tiden då delar av Sverige icke tillhörde Sverige. I Norge och Finland fungerar denna undervisning bra. Man berättar historien om allt som skedde under den tid då varken Norge eller Finland var självständiga länder.

Fru talman! Jag vill också betona att denna motion inte har någon revolutionär bakgrund. Jag är lika ursvensk som alla andra har varit sedan 1658.

Vi talar ju ofta om det viktiga i att ha kunskap om sin egen historia. När jag är på utrikes resor hör jag ofta politiker av olika färg från Sverige betona vikten av att kunna sin egen historia. Huvudsakligen är de i länder som nyligen har blivit befriade från olika diktaturer. Jag kan förstå att t.ex. kommunistländer även friserar sin nuvarande historia, men sådant här behöver ju inte ske i Sverige. Det var inga jämförelser i övrigt.

Fram till 1600-talet tillhörde inte Skåne, Blekinge, Halland, Bohuslän, Härjedalen och kanske några andra landsdelar Sverige. Gustav Vasa, Johan III, Erik XIV, Gustav II Adolf, drottning Kristina, Karl X var alltså inte regenter över skåningar, hallänningar, bohuslänningar och blekingebor. Men i dagens skola får man lära sig om allt som skedde i Sverige på den tiden. Det ser jag i och för sig inte som något negativt, men det hade varit bra med en historiebeteckning eller skildring av hur det såg ut också i dessa delar under den tid då de inte alltid tillhörde Sverige. Jag undrar ibland varför man inte gör så. Är det kanske för att man skäms över hur en del svenska ockupantregenter bar sig åt på den tiden? Det tycker jag inte att man skall göra, därför det var nog lika goda kålsupare på bägge sidor.

I dag talar vi om assimilation. Den som assimilerade skåningarna på rekordtid var väl Karl XI, men han använde metoder som kanske inte är gångbara på 1900-talet och således ingenting att rekommendera. Som ett exempel kan man ta Kristian Tyrann, som hade vissa excesser för sig på något torg här i Stockholm vid 1500-talets början. I Sverige kallade man honom för Kristian Tyrann. Det påstås – det råder litet olika uppfattningar här – att han i Danmark kallades för Kristian den gode.

Jag anser att den undervisning som man ger i dag i Skåne, Blekinge och Halland om tiden före 1600-talet är dålig. Det står i betänkandet att det skall ske sådan undervisning. Men jag vill påstå att det inte sker mer än i undantagsfall. Det är bara att fråga elever och lärare. De säger att det inte förekommer någon sådan undervisning. Jag skulle vilja fråga: Struntar man i skolplanen? Följer man den alltså inte? Varför kan inte vi ha samma kvalitet på historieundervisningen som man tydligen har i de flesta andra länder, inklusive våra nära grannländer Norge och Finland?

Anf. 78 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Sten Andersson undrar om vi befinner oss på samma planet. Jag tycker att det är fantastiskt när man talar om beskrivningen av skolan. Jag beskrev i mitt anförande, som Sten Andersson kanske inte lyssnade på, hur vi måste hjälpas åt att lyfta fram de goda och positiva exemplen. Den vanliga skolan visar nämligen att det händer så himla mycket positivt och värdefullt. Det hjälper på inget sätt till att flytta fram

skolans position att vi gräver oss fast i elände här och där, utan det gäller att lyfta fram de goda exemplen.

Jag reser mycket tillsammans med många andra. Då ser jag naturligtvis vad som händer. Jag nämnde, som Sten Anderson kanske inte heller hörde, att över 1 000 skolor i landet nu vill starta utvecklingsarbete på olika sätt. Det är ett mycket spännande arbete. Jag kommer in i skolmiljöer som uppvisar just detta nya, spännande sätt att arbeta där man lämnar katederundervisning, där man lämnar en föräldrad klassrumsundervisning osv. Jag tror att den verklighetsbeskrivningen stämmer bättre med hur det är än den som Sten Andersson målade upp.

Anf. 79 STEN ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Skälet till att jag inledde mitt anförande med något som inte handlade om den motion som jag skulle prata om, var att jag uppfattade det så att Nils-Erik Söderqvist i sitt anförande nästan betraktade den svenska skolan som den bästa av alla världar. Och det är inte riktigt sant. Det erkänner ju Nils-Erik Söderqvist själv. Han säger – och det tycker jag är bra och riktigt – att han åker ut och besöker olika läroanstalter i riket. Det hans skyldighet. Skam vore det annars.

Men jag bor i ett område i Malmö där man väl kan säga att vi inte har världens bästa skola. Det är när folk som har nära kontakt med de här skolorna upplever sådana här generella lovord som man ibland kan fråga sig om vi politiker alltid befinner oss på samma planet som våra väljare. Nils-Erik Söderqvists anförande vittnar om att så icke alltid är fallet.

Anf. 80 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Sten Andersson har tagit del av de internationella undersökningar som har gjorts och som faktiskt bekräftar det som jag har sagt. Vi ligger i världstäten när det gäller kunskap i matematik och naturkunskap. Det är en tämligen ny undersökning som nu har publicerats som visar det.

För ett tag sedan fick vi också veta att vi låg i topp vad gäller läsförståelsen och läskunskaperna. På område efter område visar det sig att vi vid internationella jämförelser har en fantastisk nivå på kunskapen i skolan. Då blir Sten Anderssons uttalande mycket märkligt.

Samtidigt är det återigen så att man kan komma till en skola i min hemtrakt där man exempelvis på gymnasiesidan i de praktiskt inriktade utbildningarna har sett till att man samarbetar jättefint mellan kärnämnen och yrkesämnena. Man lyckas ge förutsättningar just för dem som har svårigheter att också få bra betyg så att de skall kunna gå vidare. Det är ett mycket konkret exempel på något som har funnits med i debatten i dag.

En annan sak är när man exempelvis kommer till Rinkeby, som jag gjorde för ett tag sedan. Då kan man komma in hos en grupp tredjeklassare och se hur det där strålar av glädje och lust att lära sig och hur en klass som bara går tredje året kan både läsa och skriva. Man har också startat denna process i förskolan.

När man ser allt det här så stämmer det inte med massmediebilderna, där eländes elände radas upp och där vi tror oss ha kommit in i en jättekris när det gäller kunskaper och färdigheter i skolan. Så är det inte. Vi har bekymmer, och de skall undanröjas. Men vi skall göra en riktig beskrivning.

Anf. 81 STEN ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Vi skall inte ha någon eländesbeskrivning här i talarstolen. Vi skall försöka att se positivt på tingen och på framtiden. Men det är ändå så att det inte var mer än några dagar sedan man under stort ståhej publicerade en undersökning som gjorts bland Sveriges lärare. De var väl inte – om jag skall tolka det snällt – helt nöjda med sin arbetssituation. Det är därför jag menar att man inte skall hålla på med de generella lovord som Nils-Erik Söderqvist har presterat.

Sedan hoppas jag att vi får en bra skola och att vi lär alla som i dag finns där det svenska språket. Det räcker tyvärr med att gå omkring på gator och torg för att inse att det finns brister på många håll. Om man inte kan språket är man definitivt handikappad vad man än skall företa sig i det land där man befinner sig.

Till sist, fru talman, vill jag säga att jag vet om att det finns problem i skolan. Jag vet också om att det finns mycket positivt. Men man skall inte bara framhäva det positiva och ge intrycket att det inte finns någonting som är negativt.

Anf. 82 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Det känns litet futtigt att prata om en specifik utveckling av ett ämne när ni har haft en så övergripande allmänpolitisk debatt här.

Det är ingen nyhet att det finns en snedvridning i idrottsvärlden beträffande hur mycket resurser man satsar på sådana sporter som mest attraherar pojkar respektive sådana sporter som mest attraherar flickor. Det är en konsekvens av det i övrigt ojämlika samhälle som vi lever i. Jämställdhet i skolan kommer att behandlas senare. Anledningen till att jag står här nu är en motion som jag har skrivit som handlar om flickors situation specifikt i skolan. Jag kommer att gå närmare in på det senare.

Företrädare för många olika partier har vid flera tillfällen uttalat sitt stöd för idrottsundervisningen i skolan. Jag anser att det finns skäl för att denna då kan utvecklas och förändras. I ett kroppsfixerat samhälle som vårt befinner sig idrottsundervisningen i en speciell situation. När skolklockan ringer skall alla elever som har idrott på schemat springa in i omklädningsrummet, byta om till någon fritidsklädsel och sedan träda in i den egna lilla värld som idrotten ändå är.

För vad skulle den annars vara? Det är ju knappast så att idrottsundervisningens villkor gäller i övriga samhället. Är det inte litet väl stora krav på eleverna att de skall lämna bakom sig alla de kroppsforeställningar – elitistiska inslag osv. – som vuxenvärlden överför och som pådyvlas via medier och familjesituationer? Knappast. Därför kommer det alltid att vara så att många elever inte kommer att kunna tillgodogöra sig idrottsundervisningen på ett vettigt sätt.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Låt oss göra ett litet tankeexperiment. Vad skulle ni själva säga om voteringsklockan nu började ringa och vi alla var tvungna att springa ned i motionsrummet; byta kostymer, slipsar, knytblusar och dräkter mot overaller och sedan idrotta tillsammans och därefter springa upp igen? Med all respekt så tror jag att få ledamöter – även om många av oss gillar att motionera – skulle underkasta sig den behandlingen. Det är dock klart att det finns en grundläggande skillnad mellan oss och eleverna. Bland barn är leken betydligt viktigare och fyller en helt annan funktion än vad den gör för ledamöter och andra vuxna.

På många skolor erbjuds på högstadiet könsseparerad idrottsundervisning. Det är förstås bra, men det är inte tillräckligt. Dansen, å andra sidan, är en motionsform och en konstform som ytterligare borde introduceras i skolidrotten – inte minst för att detta i stor utsträckning skulle gynna jämställdheten på skolan. I skolundervisningen i dag ingår visserligen de vanligaste danserna; folkdans, foxtrot, bugg och *square dance*. Men vad tror ni att dagens barn och ungdomar tycker om de danserna? Det blir så uppenbart att det här är danser som vi vuxna anser att de skall lära sig och inte danser som de själva nödvändigtvis vill lära sig. Så måste det också vara i viss utsträckning. Det är bra att folkdans lärs ut på gymnastiklektionerna. Men att lära ut danser som foxtrot är en villfarelse från vuxenvärldens sida.

Idrotten måste självklart kunna utvecklas och också utformas på ett sådant sätt att det gynnar jämställdheten. Moderna danser, som t.ex. jazzdans, intresserar många ungdomar, framför allt flickor. På senare tid har man även kunna notera ett större intresse för andra, etniska danser som t.ex. flamenco, orientalisk dans, afrikansk dans och latinska danser. Att introducera de här danserna i skolundervisningen skulle kanske skapa ett mer naturligt närmande till andra kulturer än vad andra former av undervisning skulle kunna åstadkomma.

Vår syn på skolidrott som ämne måste förändras ytterligare därför att samhället i övrigt förändras. Dans som idrottsform fyller inte bara ett motionsbehov. Den ger också möjlighet till konstnärligt uttryck och till bättre kroppsuppfattning och koordinationsförmåga.

Ur ett jämställdhetsperspektiv visar det lilla tankeexperimentet tidigare att det är näst intill omöjligt att växla omvärldsbild beroende på tillfälle. Vuxenvärlden bär ett ansvar för barns och ungdomars utveckling och självtillit.

Dans är för både pojkar och flickor en god form när det gäller att utvecklas kroppsligt och att utveckla förmåga till kroppsligt uttryck och till att delta i en skapande process.

Utskottet hänvisar kortfattat till läroplanen och avstyrker därmed motionen. Men faktum är att om vi skall förändra läroplanen och idrotten som ämne krävs det nog också politiska beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU12

Högskolefrågor

Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU13

Vissa utbildnings- och forskningsområden

Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU14

Studiestödsfrågor

*Högskole- och
studiestödsfrågor*

Anf. 83 RUNE RYDÉN (m):

Fru talman! Utbildning och forskning är något av honnörsord i utbildningsdebatten. Det är viktiga företeelser men de kan inte ses skilda från samhället i övrigt. Tvärtom ingår de som en mycket viktig och integrerande del i samhället. Utan dem kan man inte få en bra och snabb utveckling i ekonomin. Därför är det viktigt att vi har en mycket bra högskola och en bra forskning. Detta är självklart. Lika självklart är det att vi har ett väl fungerande samhälle i övrigt, att vi har ett bra företagsklimat, ett bra skattesystem så att våra forskare stannar kvar i landet, en bra lönebildning så att vi inte får en alltför hög inflation som påverkar ekonomin etc. Utan de faktorerna fungerar inte samhället, och då hjälper det inte med en bra högskola och en bra forskning för att utvecklingen skall gå framåt och ekonomin skall utvecklas i vårt land.

Som alltid är det en samverkan mellan många faktorer som avgör utvecklingen i ett land. Vi moderater har mycket starkt tryckt på att det behövs en ny reformstrategi för att vi skall få en bra forsknings- och utbildningspolitik i landet samt en bra utveckling i övrigt. Vi trycker framför allt på kvalitets- och förnyelseaspekterna. Det behövs för att det skall bli en förändring på de här områdena.

Det finns en nära koppling mellan utbildning och forskning, har vi sagt. Vi tycker att det är viktigt att kvaliteten går före kvantiteten – inte tvärtom, som regeringen i olika sammanhang gärna talar om. Det brukar i längden straffa sig.

Det finns många andra faktorer i detta sammanhang som jag skulle vilja peka på och som är av betydelse för utvecklingen inom forskarvärlden. Först och främst – jag tar de här faktorerna utan någon inbördes ordning – bör vi få fler fristående högskolor. Erfarenheterna från de två stiftelsehögskolor som i dag finns i vårt land, nämligen Chalmers tekniska högskola i Göteborg och Högskolan i Jönköping, är mycket bra. Detta har inneburit ett kreativt nytänkande och en betydligt större ekonomisk rörelsefrihet på de här högskolorna. Därmed har vi fått en förnyelse som också stimulerar de högskolor som inte är fristående att starta utvecklingsarbete.

Från moderat håll undrar vi varför vi inte skall kunna starta ytterligare en eller ett par sådana här fristående högskolor. I vår motion nämner vi Kungliga Tekniska högskolan, och den fanns med redan i den inledande diskussionen när vi inrättade de första fristående högskolorna. Varför, frågar vi oss, skulle inte Tekniska högskolan i Stockholm nu få en chans när man själv önskar det?

Vidare tycker vi att samverkan mellan högskolorna och det omgivande samhället bör förbättras. Det har blivit allt bättre med tiden men fortfarande återstår väldigt mycket att göra. De gamla stora akademierna

har litet grand varit slutna från samhället i övrigt. Där har de nya högskolorna, de s.k. mindre och medelstora högskolorna, betytt väldigt mycket. De har nämligen för sin egen utveckling varit mycket mera beroende av det omgivande näringslivet och det omgivande samhället och de har även i sin tur betytt mycket för utvecklingen på de orter där de finns lokaliserade. Det finns många fina exempel i landet att peka på men jag skall inte räkna upp dem här. Alla i denna kammare vet vilka som avses.

I det sammanhanget måste naturliga nätverk skapas mellan högskolorna och samhället. Dessa skapas inte utan vidare. Det måste finnas en öppenhet på båda sidor. Om jag tidigare litet grand kritiserade akademierna finns det sannerligen anledning att också kritisera samhället – enkannerligen kanske näringslivet, det stora näringslivet och de stora företagen, – för en brist i kontakten med högskolorna. Man har inte alltid i näringslivet haft någon större förståelse för högskolornas arbetssätt. Åsikten har varit att det varit långsamt och trögt och att man inte hängt med i utvecklingen tillräckligt snabbt. Man har glömt den stora erfarenhet som finns i många andra länder av hur fint det fungerar. Där kan man se individer passera från högskolan, ut i samhället och näringslivet och sedan tillbaka igen – en korsbefrukning som varit till alla parterers båtnad. Det ser vi alldeles för litet av här i Sverige, och det tycker jag är beklagligt – även om vi numera ser en del positiva tecken.

Högskolorna, speciellt de stora universiteten, bör få ha hand om sina egna lokaler. Vi har nu en organisation som kallas för Akademiska Hus och som på flertalet universitets- och högskoleorter har hand om lokalerna. I många fall fungerar det bra men på stora universitetsorter fungerar det mindre bra.

När gamla Kungl. Byggnadsstyrelsen slogs sönder var tanken ursprungligen att universiteten själva skulle få disponera sina egna lokaler. Där fanns förutsättningar att skapa tillräckligt stora enheter för att på ett rationellt och effektivt sätt sköta lokalerna. Det skulle ha lett till stora besparingar och till ett effektivare utnyttjande av lokalerna på orterna i fråga. Varför det inte blivit så kan man verkligen undra. Jag skulle vilja rikta frågan till Majléne Westerlund Panke om hon inte trots allt är öppen för denna tankegång.

T.ex. vid Lunds universitet skulle det kanske ha inneburit besparingar på mycket höga belopp. Det har talats om tresiffriga tal i miljontals kronor som man skulle ha kunnat spara om man själv hade fått sköta det hela. Kungl. Byggnadsstyrelsen hade på sin tid en egen förvaltning enbart för Lunds universitet, liksom man hade för Stockholms universitet, Uppsala universitet osv. De var tillräckligt stora och bärkraftiga enheter för att bära upp en egen administrativ fastighetsförvaltning. Varför kan man inte göra så i dag?

Så till en annan aspekt som vi moderater från tid till annan har upprepat här därför att vi tycker att den är väldigt viktig. Vi poängterar nämligen kvalitetsaspekten i högskoleutbildningen. Utan en kvalitet som innebär att vi hör till de ledande i världen kan vi inte på ett framgångsrikt sätt konkurrera med omvärlden. Därmed halkar vi efter. Det gör vi kanske i och för sig ändå i ekonomiska avseenden, men fallet blir snabbare och djupare om vi inte så att säga har i varje fall kvalitetsaspekten till vår fördel.

Under den borgerliga tiden fanns det ett förslag innebärande att vi skulle värdera tilldelningen till universiteten och högskolorna efter s.k. helårsprestationer och efter studenternas eget val. En tredje faktor var detta med kvalitetskriterier som innebar att om man uppfyllde kvalitetskriterierna så var det bra. Gjorde man inte det, skulle man kunna bli bestraffad ekonomiskt sett.

Jag tror att det hade varit väldigt viktigt att ha kvar detta kvalitetskriterium. Det skulle ha givit ett tydligt besked till den högskola och det universitet som inte klarade kraven. Beskedet skulle ha varit så tydligt att alla i organisationen skulle uppfatta det och vidta riktiga åtgärder.

Det görs i och för sig även nu utvärderingar av kvalitetsaspekterna, men på ett annat sätt. I dem ställs inte alls lika tydligt krav på en förändring av verksamheten. De tränger inte alltid hela vägen ned. Jag tycker att det är beklagligt. Jag hade gärna sett att man hade haft det gamla systemet kvar.

Jag tycker att regeringens politik när det gäller forskningens frihet inte alls är vad vi från moderat håll skulle önska oss. Jag skall, fru talman, ta mig friheten att läsa ur vår reservation för att visa vad vi tycker. Jag tycker att detta där är sammanfattat på ett alldeles utmärkt sätt. Vi skriver så här:

”Eftersom all genuin kunskapsutveckling är oförutsägbar och i dag okänd, är mångfald och oberoende nödvändiga förutsättningar för forskningens utveckling. Staten måste skapa tydliga långsiktiga spelregler som ger dem som har kompetens att prioritera och välja forskningsområden ett avgörande inflytande över den processen. Regeringen skall inte ovanifrån bestämma vad som är samhällsrelevant utan stimulera universiteten och högskolorna att själva ta och bibehålla aktiva kontakter med företag och myndigheter inom olika områden.

Fristående och kraftfulla forskningsfinansiärer är vad Sverige behöver för att på sikt kunna få den kvalitets- och kompetenshöjning som krävs. Regeringen bör upphöra med att använda de privaträttsliga forskningsstiftelserna som budgetregulatorer och med att skapa jävssituationer genom korsrepresentation i dessa och de statliga forskningsrådets styrelser.”

Jag tycker att detta talar för sig självt.

Det finns – det skall gärna erkännas – en fundamental skillnad mellan oss moderater och socialdemokraterna på den här punkten. Det har inte varit bra för forskningen att vi haft den organisation som funnits under de senaste åren. Det område som hamnat i den allra värsta situationen är den grundforskning som finns i Sverige. Den håller på att hamna i strykklasse genom de satsningar och de budgetminskningar som har gjorts och som avviker från det system som vi tidigare har varit överens om.

Grundforskningen är viktig av många skäl. Den är för det första oberoende. För det andra utbildas i den de människor som sedan går över till senare typer av forskning: utvecklingsforskning och industriforskning av olika typer. Om vi har en för liten bas i grundforskningen, vilket vi håller på att skaffa oss, leder det till en brist på kompetens i framtiden som är klart oroväckande, eftersom vi då får allvarliga bristsituationer i de senare leden.

Problemet är att detta inte märks till att börja med. Det dröjer flera år, kanske tioålet år, innan man upptäcker det. Men när utvecklingen är klar för alla och envar är det ingen lätt väg tillbaka. Att vända den tar lika

lång tid som att i det inledande skedet förstöra den. Det kan ta ett tiotal år till, och då är vi mycket långt efter omvärlden. Detta är djupt beklagligt.

Fru talman! Jag skulle vilja säga bara en sak till i den här omgången. Vi har också att debattera studiestödssystemet. Jag skall beröra bara en sak, och det är tidpunkten. Det har från tid till annan sagts att det skall komma ett nytt studiestödssystem. Det sista budet, lämnat här i kammaren av utbildningsministern i en interpellationsdebatt med bl.a. mig själv, är att det skall komma i så god tid att det kan träda i kraft år 2000.

Bara någon vecka senare läser man i tidningarna att CSN, som sköter studiestödssystemet, säger att detta under nuvarande omständigheter är fullständigt otänkbart. Ett av skälen till att man inte kan göra det är att man har fullt upp med att klara alla de datorproblem som finns inför millenniumskiftet. Det finns inga förutsättningar för att införa ett nytt studiestödssystem då. Jag frågar mig då: Hur länge skall studenterna i Sverige vänta på att få ett relevant studiestödssystem?

Den ena utredningen efter den andra har genomförts, och den ena fördröjningen efter den andra har skett. Någon gång får regeringen ta sitt ansvar, sätta ned foten och lägga fram ett förslag till studiestödssystem som är relevant för studenterna. Om ni inte gör det, kommer vi att få en situation där väldigt många på grund av brister i det nuvarande studiestödssystemet inte vågar påbörja sina studier.

Det här är allvarligt och oroväckande. Det finns anledning att rikta stark kritik mot utbildningsministern på den här punkten. Vi hade förväntat oss att ett sådant här förslag skulle ha varit framme redan i dagsläget. Det har inte kommit. Jag vill rikta frågan till Majléne Westerlund Panke: När kommer det nya studiestödssystemet? När kan det vara i kraft? När kan vi lova att studenterna får ett system som är väl fungerande och som de uppfattar som bra?

Jag har själv ett förslag som jag tycker skulle vara alldeles ypperligt. Man behöver inte utreda så förtvivlat mycket. Man kunde åka ned till Danmark och titta på det system som med stor framgång introducerades där för några år sedan. Det är kanske inte till alla delar fullt kopierbart i det svenska samhället, men det är det i väldigt många avseenden. Det är också bråttom.

Anf. 84 ANDREAS CARLGREN (c):

Fru talman! Vi märkte under 80-talet att vi höll på att hamna på efterkälken när det gällde den högre utbildningen i Sverige. Högskolan byggdes ut för litet. Alltför få människor hade möjlighet att skaffa sig högskoleutbildning, och alltför få hade möjlighet att komma ut i näringslivet och arbetslivet med en högskoleutbildning bakom sig. Det är därför som det är så viktigt att vi nu genomför en oerhört stor utbyggnad av den högre utbildningen i Sverige och samtidigt ser till att lägga grunden för att kunna utbilda på långt fler platser i landet än tidigare, med en riktigt kvalificerad och forskningsanknuten undervisning.

Jag tror att det är ett mycket stort framsteg för att utbildnings- och kunskapssamhället skall bli riktigt framgångsrikt. Jag tycker att det visas av hur de som för några år sedan kritiserade det här så häftigt nu är bland de första att ställa sig i hyllningskören och säga att det är rätt. Det är en riktig satsning som görs när vi nu ser till att få mer av kvalificerad och forskningsanknuten utbildning runt om i landet.

Men det behövs samtidigt en kvalitetsreform i det svenska högskoleväsendet. Det måste bygga på några olika delar.

För det första måste det innebära en satsning på mer forskning vid varje högskola. Därför är det viktigt att bygga ut denna forskning i hög takt och att se till att den får hög kvalitet.

Det behövs för det andra fler lärare med forskarutbildning. Det är därför viktigt att riksdagen har tagit beslut om en ny forskarutbildning.

Det behövs för det tredje rätt att examinera vid varje högskola sedan man där kvalificerat sig och blivit godkänd av Högskoleverket för det. Det är därför viktigt att man vid de olika högskolorna får nya vetenskapsområden som ger rätt till examination i forskarutbildningen.

Det behövs för det fjärde en kvalificeringstrappa som stimulerar högskolorna att hela tiden utveckla sig vidare och kvalificera sig mer i forskningen, så att man tilldelas mer bidrag genom uppnådd kvalificering.

Centerpartiet vill också utveckla högskolorna genom att se till att på samma sätt som vi lät några högskolor gå före och utveckla sig till universitet borde vi nu också låta högskolor gå före för att bli profilhögskolor på sina speciella områden. För det behövs förstärkta resurser och ytterligare möjligheter i forskarutbildningen.

Det är ett sätt att se till att man skall kunna bli en riktig spjutspets på sitt område och fungera mycket kvalificerat och utvecklingsinriktat på några områden. Man skall inte behöva satsa på att bli ett brett universitet för att få de möjligheter som universiteten i dag har. Däremot skall man ha kvalificerat sig för det. Det är det som ligger bakom vårt förslag om profilhögskolor. Ett exempel är Karlskrona-Ronneby som borde kunna utvecklas på det sättet.

En annan viktig reform för att nu gå vidare och se till att vi verkligen lyfter landet när det gäller den högre utbildningen är distansutbildningen. Därför tycker vi att det var riktigt att nu se till det blev fler högskoleplatser med distansutbildning. Men vi vill också där gå vidare genom att se till att få utveckla en förändring av resurstilldelningssystemet för högskolorna så att det verkligen betalar sig att satsa på distansutbildning.

Därför måste det finnas särskilda möjligheter till resurser för de högskolor och de utbildningsanordnare som satsar på distansutbildning. Det behövs också nya konkurrerande organisationer när det gäller distansutbildningen. Jag tror att det är bra att man får utveckla distansutbildningen vid de högskolor och universitet som finns. Men jag tror också att det behövs nya organisationer som får utveckla ny pedagogik anpassad för den teknik som finns. Ett exempel kan vara den verksamhet som finns vid Siljansutbildarna AB i Dalarna. Ett annat exempel kan vara *open university*. Det är den typ av nya organisationer som jag tror måste växa fram.

Skall vi på det här sättet kunna se till att den högre utbildningen verkligen blir möjlig för många människor i landet måste vi också få andra möjligheter att finansiera vidareutbildning för den enskilde. Har man kommit ut i arbetsliv och blivit beroende av inkomster därför att man naturligtvis också har en försörjningsbörda måste det finnas möjligheter att ekonomiskt klara av vidareutbildning.

Det är därför som vi i Centerpartiet har utvecklat förslaget om utbildningskonton eller kompetensförsäkring. Det innebär att den enskilde sätter av pengar som ett sparande för framtida utbildning samtidigt som

också arbetsgivaren sätter av pengar. Staten gör där en insats i första hand genom att ge skattelindring.

Jag tycker att det är intressant och inspirerande att se det som New Labour gör i Storbritannien i dag. Där satsar man just på den formen av möjligheter för enskilda att vidareutbilda sig. Jag tycker att det är synd att inte motsvarande insatser görs i en modernisering här i Sverige. För Centerpartiets del tycker vi att det är viktigt och att det är bråttom. Det är en viktig del i byggandet av ett kunskapssamhälle som verkligen ger människor dessa möjligheter.

Det gäller också att vi utvecklar studiestödet för studenterna i högskolan. Där har vi i Centerpartiet krävt att det skall ske genom att systemet görs om så att blir en höjd bidragsdel. Det är inte rimligt att man skall behöva belåna sig så oerhört högt för framtiden och ställa sig i så stor skuld att det tynger en för resten av livet i så hög grad. Därför behövs en förändring av studiestödet. Vi har också sagt att vi inte vill ha det förslag Studiestödsutredningen lade fram om lånetak vid 30 års ålder. Den delen tar vi avstånd från.

Detta är några av de delar som vi i Centerpartiet vill se genomförda för att vi skall kunna bygga ett kunskapssamhälle i Sverige med livslångt lärande och mycket hög kvalitet. Med det vill jag yrka bifall till i betänkande UbU12 reservation 6 under mom. 20 och i betänkande UbU14 reservation 3 under mom. 2.

Anf. 85 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Vi har i dag haft en utbildningsdebatt som har tangerat en allmänpolitisk debatt och en allmän utbildningsdebatt. Jag kommer mer att koncentrera mig på de reservation som Folkpartiet har till de tre betänkanden som vi nu debatterar.

Låt mig först i inledningen säga att högre utbildning och forskning är en strategisk fråga för Sverige. Vi ser i dag tyvärr att vi inte kan tillgodose näringslivets behov av personer med högre utbildning och forskningserfarenhet. Jag tycker inte att det är trevligt att se hur den svenska läkemedelsindustrin får lov att etablera sig utomlands på grund av att vi inte har tillräckligt med kompetent personal som kan arbeta i industrin inom Sveriges gränser.

Det är en rad olika delar som behöver förbättras för att vi skall få en bättre situation. Det vi i Folkpartiet har tagit upp i en reservation är lärarförsörjningen. Vi anser att frågor om kvalitet och kvalitetsutveckling måste ställas inte minst inom grundutbildningen eftersom antalet studenter ökat i en tidigare aldrig skådad takt.

Enligt uppgift kommer högskolan att behöva ca 3 000 nya lärare under den kommande fyraårsperioden. Därtill kommer stora pensionsavgångar. Dessutom behöver industri, administration och andra arbetsgivare personer med den här kompetensen. Visserligen fattade riksdagen i höstas ett beslut om att öka antalet examinerade doktorer under de två kommande treårsperioderna, men det kommer inte att räcka.

Därför vill vi på olika sätt säkra basen. Där ser vi som en väg att använda invandrade akademiker. Man brukar säga att vi i Sverige har världens mest välutbildade lokalvårdare. Här finns en resurs att ta av. Vi skulle också kunna spara lärarkraft i högskolan genom att flytta över

basåret till komvux så att basåret sker inom den kommunala vuxenutbildningen.

Andra frågor som vi tar upp är handikappanpassningen av våra universitet och högskolor. Jag har i denna talarstol mest talat om sociala frågor. Jag känner att det är oerhört viktigt att alla elever och unga människor oavsett handikapp har en möjlighet till tillträde till universitet och högskolor. Så är inte fallet i dag. Detta borde kunna gå att ordna.

En annan sak som vi tar upp och som vi har tagit upp i många vändor är kårobligatoriet. Man kan tycka att det inte är en så jättestor fråga. Men för oss liberaler och folkpartister är det en principiellt väldigt viktig fråga. Det gäller principen om föreningsfrihet. Det är en av de grundläggande fri- och rättigheterna enligt regeringsformen. Den är ett skydd mot att genom tvång tillhöra politisk sammanslutning, trossamfund, förening, rörelse eller annan sammanslutning.

Vi tycker därför att det är grundlagsstridigt att studenter tvingas tillhöra en studentkår, nation eller fakultetsförening som villkor för att få studera. Motivet år 1994 när man fattade beslut om att kårobligatoriet skulle bibehållas var att det var praktiska fördelar med det som övervägde de principiella skälen. Det tycker inte vi i Folkpartiet. Vi tycker precis tvärtom.

Sedan några ord om uppdragsutbildningen. Kunskap skulle kunna vara en bra exportvara för Sverige, t.ex. via distansstudier. Australien säljer utbildning över hela världen för så där en 8–9 miljarder svenska kronor varje år. England är också framgångsrikt här.

Vi noterar att regeringen i november, efter det att motionen väcktes, kom ut med en förordning om att universitet och högskolor kunde åta sig uppdragsutbildning inom EU, men inte i andra delar av världen. Vi i Folkpartiet tycker att man kan lägga ansvaret för uppdragsundervisning i länder utanför EU på universitet och högskolor. Men nu krävs ett regeringsbeslut.

Sedan har vi studiestödsfrågan. När jag nämner studiestödet hemma exploderar våra fyra ungdomar. Det är nu endast den yngste som studerar. Då och då kommenterar han det hela: Det är tur att ni har så bra inkomster, pappa och mamma. På det sättet har jag kunnat välja fritt när jag har velat vara Erasmusstudent och när jag velat studera hemma. Men hade ni inte haft de där slantarna i plånböckerna, då hade inte jag klarat att läsa i Helsingfors eller i Delft.

Trots att denne unge man har sökt pengar i tid, kom nämligen beslutet om studiebidrag så sent att han hade måst tacka nej till platsen för att inte finansieringen var klar. Det var många som stod i kö till utbildningarna. Hade vi inte haft pengar hade han fått avstå helt. Detta tycker jag är fel. Det är en jämställdhetsfråga att ungdomarna i tid skall få veta vilken ekonomi det handlar om. De skall inte behöva låna av föräldrar, syskon eller andra för att klara sig i väntan på beslutet.

När den här unge mannen studerade utomlands fick jag också personligen en hel del erfarenhet av att försöka nå Centrala studiestödsnämnden. Precis som Rune Rydén nämnde, har vi väntat och väntat. Det är negativt för studenterna. Men det är också negativt för den personal som arbetar på CSN. Det kan inte vara en bra arbetsmiljö där man ständigt får höra att man inte är anträffbar på telefon och lyssna till alla arga unga människor och deras föräldrar.

Under tiden vi väntar och väntar vore det bra om regeringen kunde ta fasta på våra förslag och det nytänkande som finns kring studiemedlen. Vi anser att fördelningen mellan lån och studiestöd bör ligga runt 50–50 och att studenterna skall kunna göra medvetna val när det gäller lånen.

Vi har föreslagit att man skall ha ett kompetens- och utbildningskonto för det livslånga lärandet. Det påminner litet om det som Centerns Andreas Carlgren tog upp här. Man skall ha ett pensions- och utvecklingssparande med avdragsrätt, som ökas med från ett halvt till ett basbelopp per år. Under livet skall man kunna ta ut pengar från systemet för utbildning eller start av eget företag. Det skall man göra när man är i åldern 30–55 år. Ålderspensionen skulle då minskas med motsvarande belopp, men man skall också kunna återställa nivån om man vill göra inbetalningar och kompensera för uttagen.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 5 i UbU12 och till reservation 6 under mom. 3 i UbU14. Givetvis står vi bakom alla reservationer där Folkpartiet finns med, men vi vill värna om kammarens tid och minska antalet voteringar.

Anf. 86 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Fru talman! Också jag skall hålla mig strikt till det betänkandet handlar om. Jag skall börja med studiestödet, som jag tycker är den kanske mest angelägna frågan för väldigt många.

Vänsterpartiet har flera gånger påtalat att det nya aviserade studiestödet borde ha samordnats med den kraftiga utbyggnaden av antalet utbildningsplatser, både inom kunskapslyftet och den högre utbildningen. Vi har också pekat på den uppenbara risken för att många som deltar i kunskapslyftet kommer att tvingas avbryta sina studier i förtid om de inte får behålla sina särskilda utbildningsbidrag längre än ett år. Vi avsatte pengar för detta i vår budgetmotion i höstas.

Nu verkar det glädjande nog som att statsministern och regeringen också har insett att de här problemen finns. Vi hoppas nu att det kommer att avsättas pengar för detta ändamål i vårpropositionen. Det vore jätteroligt för alla deltagare i kunskapslyftet. Men jag undrar om de också kommer att få möjlighet att läsa även en fjärde termin med särskilt utbildningsbidrag.

Nu är det oerhört viktigt att regeringen är tydlig i sina budskap. Den hittillsvarande bristen på framförhållning har skapat mycket osäkerhet och otrygghet hos många, speciellt bland kunskapslyftets deltagare. Jag har besökt många grupper under de senaste månaderna, och jag blir glad och rörd över den glädje och optimism som deltagarna känner inför studierna och den självkänsla som studierna ger dem.

Men det finns ett orosmoment – man är orolig för hur man skall klara ekonomin i framtiden. Det gäller framför allt kvinnorna, speciellt de som är ensamstående. De och deras lärare kan berätta att väldigt mycket av energi har gått åt för att bekymra sig för den framtida försörjningen. Mycket tid och energi spills också på ideliga kontakter med CSN. På CSN har man också varit mycket oklar i sin information om bl.a. återbetalning av tidigare studieskulder.

Det är mycket viktigt att vi löser problemet med den höga belastningen på CSN, och det bör göras skyndsamt. Handläggningstiderna är på tok för långa. CSN måste få tillräckliga anslag för att kunna utföra sitt upp-

drag. Även för CSN:s del är det bråttom med det nya studiefinansierings-systemet. Det faktum att det finns så många slags studiestöd i dag har gjort att situationen har blivit ohållbar. Det är de enskilda studenterna som blir lidande. Jag har fått många förtvivalade brev från studenter som tvingas låna pengar från kompisar, föräldrar och släktingar för att kunna överleva, därför att beskedet och pengarna kommer så sent. Detta är inte rimligt, och jag tror att det kan förstärka den sociala snedrekryteringen till studier.

Vi väntar alltså med spänning och undran på det nya studiestödssystemet, och vi har kommit allt längre i våra egna funderingar kring detta. Det är viktigt att detta blir en fråga inför valet – hur skall ett sådant här system utformas? Vi är beredda att lägga fram ett eget förslag under våren. Vi vill se en trappstegsformation med väsentligt ökade bidragsdelar. Även vi har talat om fördelningen 50–50 om man läser på högskola. Ett sådant system som vi funderar på blir både rättvist och lättadministrerat.

Vi tror också att det kommer att ge goda rekryteringseffekter. Det är ju mycket bättre att studenterna får bidragen i början av livet, när man studerar, än att bidragsdelen flyttas till dess de är fyllda 65 och inte har möjlighet att betala tillbaka studieskulderna, som då avskrivs. Vi är angelägna om att utformningen av det nya studiestödssystemet skall bidra till att motverka den sociala snedrekryteringen.

Jag vill så säga litet grand om studenternas rättssäkerhet. Enligt min mening är frågor som rör studenternas rättssäkerhet alltför viktiga för att riksdagen skall invänta resultatet av den verksamhet som Höskoleverket nu planerar. Rätten för en student som blivit underkänd att genomgå nya prov bör inte längre lämnas oreglerad. Det oklara rättsläget i fråga om lokala föreskrifter som lärosäten meddelat utan att hänvisa till något bemyndigande kan inte få bestå. Höskoleförordningen bör uttryckligen bemyndiga högskolorna att meddela föreskrifter på vissa områden.

Utskottsmajoritetens hållning i frågor som gäller studenternas rättssäkerhet är alldeles för passiv. Detsamma gäller rådgivning till studenterna. Enligt utskottsmajoriteten finns det inte underlag för en bedömning av huruvida föreskrifterna är otillräckliga. Jag vet att det finns brister här. Jag hoppas och vill att utskottet medverkar till att ta fram en sådan här bedömning.

När jag pratar om studenterna, deras rättssäkerhet och deras situation vill jag också betona vikten av att sjuka studenter får stöd för att återgå till sina studier. Det är lika angeläget att sjuka studenter snabbt kan återgå till studier som att förvärvsarbetande kan återgå till sitt arbete. De utbildningsansvariga borde ta en betydligt mer aktiv del i rehabiliteringen av dem som är sjuka.

Synen på studenterna måste ändras. De har blivit en grupp som nästan känner utanförskap. Det är också en grupp som har fått sin standard sänkt och sina möjligheter kraftigt minskade under de senare åren. Lagstiftningen måste förändras.

Frågor som kräver ett snabbt svar är t.ex. den om den framtida studiefinansieringen, så att vi verkligen vet vad som händer, kan ha framförhållning och planera. Men det är också frågan om bostadssituationen. Vi har ett otroligt högt hyresläge för studentbostäderna.

Detta gäller också föräldraförsäkringen, rehabiliteringen vid sjukdom, som jag pratade om, och arbetskadeförsäkringen.

Till sist vill jag säga att Vänsterpartiet också har motionerat om att det är viktigt att öka antalet studerande på C- och D-nivåer. Vi tror att detta kan höra ihop med en satsning på distansutbildning. Resurstilldelningssystemet är utformat på det sättet att det blir olönsamt för högskolorna att erbjuda många platser på C- och D-nivå, speciellt på de enstaka kurserna. Vänsterpartiet tycker att frågan om hur man skapar incitament för högskolorna att öka antalet utbildningsplatser på C- och D-nivå borde utredas.

Jag har en reservation som gäller dramapedagogutbildningen på några av våra folkhögskolor. Vi skulle vilja ha en utredning om att göra dramapedagogutbildningen vid en folkhögskola till en högskoleutbildning.

Man pratar mycket om det vidgade språkbegreppet i skolan. Man pratar om musiken, dansen och bilden och om det icke-verbala språkets betydelse för kommunikationsförmågan. Då är det viktigt att det finns människor som har de här kunskaperna. Det har dramapedagogerna, och det råder brist på dramapedagoger. Folkhögskolan har en mycket god tradition när det gäller denna utbildning. Utbildningen håller en hög kvalitet, och lärarna är duktiga och engagerade. Folkhögskolemiljön är också lämplig för denna typ av utbildning.

Dessutom tror jag att dramapedagogerna också skulle kunna vara en lämplig rekryteringsbas för vissa typer av lärare på grundskolan om de skulle få tillgodoräkna sig vissa delar av den tidigare genomgångna dramapedagogutbildningen.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 4 under mom. 11 och 32 i UbU12, till reservation 5 under mom. 16 i UbU13 samt till reservation 4 under mom. 2 i UbU14.

Anf. 87 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Jag skall precis som föregående talare hålla mig till de motioner som vi har lämnat in och välja några av Miljöpartiets motioner som berör några av de litet mer övergripande frågorna.

En motion gäller hur resursfördelningen till undervisning och forskning sker via statsbudgeten. Efter avregleringen och decentraliseringen av ansvaret ut till universitet och högskolor slipper vi den gamla detaljstyrning som fanns i det förra tilldelningssystemet. Då tog man i stort sett hänsyn till varje enskild elev och lärare när man beräknade underlaget för anslagen.

Nu har vi i stället hamnat i ett läge där vi använder uppgifter om antalet undervisningsplatser i olika grupper av ämnen vid en högskola. Detta blir underlag för beräkningen av anslaget storlek i statsbudgeten.

Anslaget går sedan som en klumpsumma till universitetet och fördelas på vetenskapsområden. I den mån det finns fakulteter inom vetenskapsområdet fördelas pengarna vidare till fakulteterna. Fakulteterna beslutar sedan i sin tur hur fördelningen sker på de olika institutionerna inom fakulteten. På institutionsnivå kan man fatta beslut om fördelningen på olika avdelningar, och inom avdelningarna kan man slutligen fatta beslut om hur mycket pengar som skall gå till olika kurser.

Detta är alltså en lång beslutskedja med mycket stor frihet. Det som har hänt vet man inte så mycket om. Systemet är inte genomlyst. Vi i Miljöpartiet ser en nackdel med systemet när det gäller den fortsatta planeringen, utbildningspolitiken som förs här i riksdagen och hur vi skall

hantera budgetprocessen. Man borde veta litet mer om frågan hur medlen används. Stämmer det med de intentioner som ursprungligen fanns i budgeten?

Vi i Miljöpartiet föreslår att man gör en undersökning av hur fördelningsflödet ser ut, och vi tror att undersökningen bäst görs av Riksdagens revisorer.

En annan fråga av litet mer genomgripande betydelse har jag tagit upp flera gånger här i riksdagen. Regeringen har ännu inte vidtagit några som helst åtgärder för att lösa problemet. Det gäller den dåliga rörligheten bland lärare och forskare vid svenska universitet. Sverige är unikt när det gäller trögheten i systemet. Lärare och forskare är ofta kvar livet ut på det universitet eller den högskola där de började. Detta är naturligtvis inte bra vare sig för återväxten – möjligheten för unga forskare och lärare att komma in i systemet – eller för möjligheten för kvinnor att komma in.

Miljöpartiet har föreslagit att man i allt större utsträckning skall ha visstidsförordnade tjänster, eller anställningar som det heter numera, både för lektorer och för professorer. Tyvärr har det kommit förslag från regeringen som faktiskt går åt rakt motsatt håll. Det gäller t.ex. förslaget att lektorer som har skaffat sig professorskompetens skall kunna ansöka om att bli anställda som professorer. Universitetet eller högskolan kan då anställa dem som sådana. Detta bidrar naturligtvis till en ökad tröghet. Tendensen att vilja flytta till ett annat ställe blir ju ännu mindre hos de här lärarna.

Jag skall också ta upp en annan fråga. En stor del av svensk forskning binds numera upp i EU:s olika forskningsprogram. Det handlar om ungefär 1 miljard svenska kronor. Villkoren är sådana att den som får ett anslag inom ett forskningsprogram från EU skall betala ungefär lika mycket från svensk sida som motprestation. Detta betyder alltså att pengar i storleksordningen 1 miljard kronor skall anslås från olika anslagsbeviljande myndigheter för att stötta den forskning som sker inom EU:s program. Storleken av detta anslag är av samma dignitet som den samlade resursen för grundforskning vid alla våra forskningsråd sammantagna. Det är alltså inget litet problem.

Nu finns det skäl att tro att denna nya form av finansiering via EU:s forskningsprogram hämmar utvecklingsmöjligheterna för svensk forskning. Man kan misstänka att tidigare forskningsverksamhet med utomeuropeiska länder har minskat. Man kan tro att kvaliteten på den inhemska forskningen kan ha försvagats. Man kan tro detta – men man vet inte. Det har inte undersökts vilka effekter på svensk forskning denna samverkan inom EU:s forskningsprogram har haft. Det är angeläget att få en utvärdering av dessa effekter, inte minst därför att vi härifrån riksdagen har möjlighet att styra medlen, dvs. motprestationspengarna. Vi kan avgöra vilka projekt de skall användas till och vilka faror som skall undvikas.

Vi i Miljöpartiet föreslår att det tillsätts en utredning som granskar detta och gör en utvärdering. Vi tycker också i det här fallet att Riksdagens revisorer är bäst lämpade att göra detta.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 3 under mom. 42.

Sedan går jag över till UbU13. Det andra betänkandet som vi skall diskutera. Vissa yrkesutbildningar har under de senaste två decennierna förts över till universitet och högskolor. Det har naturligtvis skett med

*Fel! Okänt
växelargument.*

den tanken att det är bra att få yrkesutbildningar forskningsanknutna. Kanske har det också varit litet grand av en statushöjning att få en yrkesutbildning flyttad in på universitet och högskolor.

Detta har förmodligen fört med sig försämringar för flera olika yrkesutbildningar som vi inte har uppmärksammat. Lärarutbildningen är ett exempel där jag tror att man tydligt kan se att på vissa högskolor och universitet har man fått en lärarutbildning som för all del är forskningsanknuten, men splittrad. Lärarkandidaterna får springa mellan olika institutioner och höra forskare på olika nivåer beskriva saker som visserligen har med utveckling, pedagogik osv. att göra, men som inte är särskilt inriktade på just det som en lärarkandidat behöver.

Praktiken har minskat. Närheten till övningsskolorna saknas och tiden i övningsskolan är kortare. Andelen lärare på lärarutbildningen med ordentlig egen yrkeserfarenhet som lärare är mycket mindre nu än på de gamla lärarutbildningarnas tid. Vi tror att detta skulle lösas genom att man frigör vissa yrkesutbildningar, t.ex. lärarutbildningen, och gör dem till självständiga enheter, lägger dem nära praktikmöjligheterna och formar utbildningen så att kandidaterna redan från början får vistas i den miljö som den teoretiska kunskap som de får skall användas i. Det handlar alltså om praktisk träning i skolmiljö.

Men vi tycker också att dessa enheter skall få ta hand om forskningen inom sitt område. Skolforskningen skulle antagligen bli mycket bättre om den växte fram i nära anknytning till de problem som finns i skolans värld. Den pedagogiska forskningen har säkert varit bra på många sätt, men den har inte varit särskilt fokuserad på skolans problemställningar. Vi har inte haft så mycket nytta av den när det gäller utvecklingen av svenskt skolväsende.

I motionen föreslår vi att man skall utreda möjligheterna att förbättra yrkesutbildningarna och titta på vilka utbildningar som kan flyttas ut, göras självständiga och få en bättre kvalitet. Jag yrkar därför bifall till reservation 2 under mom. 4.

Sedan gäller det en fråga som vi har haft uppe här en gång tidigare. Det är en fråga som man ställer med en viss förundran. Varför har vi en hel lärarkår som saknar en ordentlig professionell utbildning, nämligen lärare på universitet och högskolor? Ingen skulle komma på idén att vi skulle ha lärare i grundskolan, på komvux eller i gymnasiet som inte hade en ordentlig utbildning. Men på universitet och högskolor behövs det inte. Det är naturligtvis en tradition. Man har kanske tyckt att pedagogiken inte har så stor betydelse i universitetsutbildningen. Så har det varit tidigare.

Nu är läget helt annorlunda. Med den våldsamma utökningen av antalet grundskoleplatser får vi in nya elevkategorier som har ett behov av en ordentligt genomtänkt, ny undervisningsmetod. Dessa grupper måste möta professionell personal som kan ge dem ordentlig hjälp och utveckla metoder som passar den här nya gruppen för att de skall kunna få full utdelning av satsningen på sina studier. Här har vi också ett förslag på att man utreder hur en sådan utbildning skall se ut.

Sedan har vi den fråga som kanske ligger Miljöpartiet allra varmast om hjärtat. Den gäller miljöforskningen. Där har vi nu sett hur miljöforskningen har fått kraftiga nedskärningar, inte minst i den senaste budgeten. Man har t.ex. tagit bort hela anslaget från Statens naturvårdsverks

forskningsverksamhet. Visserligen är jag väl medveten om att man kan tänka sig att vissa delar kan finansieras via någon av de gamla löntagarfondsstiftelserna, i första hand MISTRA, men det är naturligtvis helt orimligt att inte Sveriges riksdag skall ha det styrande och ekonomiska ansvaret för svensk miljöskyddsforskning. Vi måste finansiera det via budgeten och ange de riktlinjer för miljöskyddsforskningen som vi, med hänsyn till alla andra saker som vi har ansvaret för, ser är nödvändiga. Vi kan inte låta stiftelsedirektiv styra den typen av verksamhet. Jag yrkar därför bifall till reservation 4 under mom. 23. Där deklarerar vi klart att vi i fortsättningen vill att finansieringen av miljöskyddsforskningen skall ske via statsbudgeten.

Så till sist några ord om det bristfälliga studiestödssystem som nu gäller. Vi har alltså haft en parlamentarisk utredning där Miljöpartiet var med i arbetet. Den utredningen har lagt fram sitt förslag i ett betänkande. Utredningen föreslog bl.a. att bidragsdelen i studiestödet skulle höjas och att amorteringstakten skulle öka. Nu har vi väntat förgäves på en proposition från regeringen. Vi har fått besked om att det inte kommer någon särskilt snart. Den kommer till sekelskiftet. Det är inte acceptabelt. Det är ett dåligt system som vi har i funktion nu. Det drabbar bara nya kullar av studenter så länge det används.

De senaste dagarna har det dessutom i pressen cirkulerat en uppgift om att utbildningsministern funderar på att höja amorteringstakten, dvs. höja den andel av lönen som man skall betala in som amortering på sitt studielån. Däremot skall bidragsdelen inte höjas. Man skall naturligtvis inte tro på det man läser i tidningen. Men jag skulle vilja fråga de socialdemokratiska ledamöter som är närvarande om det ligger någonting i detta. Kan jag lita på att ni i alla fall ser till att det inte blir den typen av förändringar? Det är naturligtvis alldeles oacceptabelt att genomföra en liten del av detta. Jag skulle t.o.m. kunna gå så långt att jag ber er att, medvetna om de problem som vi har i studiestödet, försöka påverka partikamraterna på departementet så att vi får en proposition tidigare och kan få det nya studiestödssystemet i funktion tidigare än år 2000.

Anf. 88 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Fru talman! Folkpartiet står bakom skrivningen i utskottsbetänkandet om EU:s forskningsprogram och värderingen av dem. Jag vill fråga Gunnar Goude hur han har resonerat när det gäller att just Riksdagens revisorer skulle vara de bästa att göra dessa värderingar. Om de skall göras, behövs ju en hög kompetens hos dem som gör detta. I så fall vore ju de olika forskningsråden kanske bättre skickade att delta i det här arbetet. Jag vill gärna höra Gunnar Goudes resonemang bakom varför Riksdagens revisorer skulle vara så bra i det här sammanhanget.

Anf. 89 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! För det första har jag en mycket god erfarenhet av Riksdagens revisorers arbete tidigare. Riksdagens revisorer har ju att se till vilka effekter riksdagens beslut får ute i verkligheten och i vilken mån de beslut vi fattar här leder till det som vi tror. Ätminstone en del av oss har kanske trott att effekterna av anknytningen till EU:s forskningsprogram skulle ha positiva effekter, och några tycker något annat. Den utvärde-

ringen bör på ett naturligt sätt kunna ingå i Riksdagens revisorers normala arbetsuppgifter. De skall naturligtvis ta hjälp av kompetens utifrån så som man vanligtvis arbetar. Man kan alltså ta in kompetens.

Forskningsråden tror jag inte är lämpliga, därför att de är så involverade i frågan. De skall ta ställning till om de bidrag som de givit anslag till, alltså motprestationerna, verkligen har varit bra eller inte. Det är naturligtvis en uppbindning som jag tror är ganska olycklig. Man är inblandad alltför hårt i själva frågan för att kunna göra en objektiv värdering. Med all respekt för forskningsrådets kompetens tror jag att det vore bättre om man hade en mer neutral utredare.

Anf. 90 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Fru talman! Vill man ha en mer neutral men kompetent utredare är Forskningsrådsnämnden i så fall mer övergripande.

Anf. 91 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Nu sitter både Barbro Westerholm och jag i Forskningsrådsnämnden, så jag vet inte om vi skall yttra oss om kompetensen i denna nämnd. Det vore naturligtvis en möjlighet. Den arbetar på precis samma sätt som Riksdagens revisorer, med hjälp av externa experter. Men jag tycker nog att även Forskningsrådsnämnden har ett tätt nätverk till forskningsråden, och det är inte riktigt det naturliga för mig att tänka mig att den skall ta utredningen. Även där får man problem av lojalitetskaraktär.

Anf. 92 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Vi debatterar i dag utskottsbetänkandena nr 12, 13 och 14. Jag vill börja mitt anförande med att yrka bifall till några representativa reservationer. Vi står naturligtvis bakom alla reservationer, men här yrkar jag bara bifall till UbU12, reservation 2 under mom. 4, UbU13, reservation 1 under mom. 2 och UbU14, reservation 5 under mom. 2. Jag övergår nu till att något kommentera de reservationer vi har fogat till de här betänkandena.

Vi kristdemokrater anser att den nuvarande regeringen har gått för långt i central styrning av högskolan. Vi vill slå vakt om universitetens självständighet. Staten skall vara garant för högskolesystemet som helhet, dess kvalitet och effektivitet. Dessutom skall staten garantera att den högre utbildningen är avgiftsfri och att det finns ett tillräckligt utbildningsutbud.

När det gäller tillträdesregler är det enda som bör fastställas på central nivå krav på mångfald och jämställdhet, medan lokala förhållanden bör få påverka och färga själva antagningsproceduren.

När det gäller rektor och styrelseordförande i högskolan tar vi kristdemokrater vår utgångspunkt i synen på högskolorna som självförvaltande enheter. Deras forskare, lärare och studenter skall alltså ha ett avgörande inflytande. Vi anser att det är riktigt att styrelseordföranden är en person som inte är anställd vid högskolan i fråga, men vi menar att ordföranden skall utses av högskolan själv.

Att regeringen utser styrelseordföranden medför som vi anser en uppenbar risk för att den politiska styrningen av högskolornas verksamhet

och inriktning ökar, vilket leder till att villkoren för självständig forskning och högre utbildning i Sverige äventyras. Vi kristdemokrater anser att det är viktigt att forskningen och högskoleverksamheten är självständiga från politisk styrning.

Vi kristdemokrater har framfört idén om ett oberoende ackrediteringsinstitut som utifrån ett antal klart och tydligt fastställda kriterier skall utvärdera kvaliteten på universitet och högskolor. Det finns förebilder i USA och även i en del europeiska länder. Vilka kriterier som passar för den svenska högskolan kan naturligtvis diskuteras, men det finns enligt vår mening all anledning att utreda frågan om sådana oberoende ackrediteringsinstitut.

Andelen högskoleutbildade i industrin och i de små och medelstora företagen är oroande låg. Samverkan mellan högskolan och det omgivande samhället behöver därför ökas på den lokala nivån. Utbildningen vinner på att kopplas till näringslivet, och företagen kan då dra nytta av forskning och övrigt kunnande som utbildningen ger. Vi vill därför genomföra fler åtgärder för kompetensutveckling och forskning med inriktning på företagande och entreprenörskap.

De allt snabbare samhällsförändringarna gör livslångt lärande ännu viktigare än förr. Det blir alltmer angeläget att vidareutveckla de utbildningsformer som ger möjlighet att bygga på kunskaper allteftersom förändringarna sker. Distansutbildning, deltidskurser, kvällskurser, sommarkurser ger möjlighet till studier i flera olika fritt valda skeden av livet. Dessa studieförmer bör därför främjas.

Vad gäller Europeanivån har det skett förbättringar när det gäller systemet för ömsesidigt erkännande av examina. Men det återstår en hel del att göra i Sverige. Jag erinrar mig att när jag själv jobbade som sjukvårdsbiträde i Lund under min studietid hade jag där på somrarna chilenska läkare som kolleger. De var mycket högt kvalificerade men hade inte fått sina examina godkända i Sverige. Det är naturligtvis ett oerhört slöseri med resurser när invandrare med hög akademisk utbildning efter ankomsten till Sverige inte snart får sin utbildning jämförd med motsvarande svensk utbildning och får den erkänd som jämbördig den svenska.

Därför bör naturligtvis dessa invandrare erbjudas att få delta i kompletterande utbildning och i speciella kurser i svensk yrksterminologi. EU:s insatser på utbildningsområdet bör begränsas till att främja rörligheten och utbytet. Sverige bör slå vakt om bestämmelserna i EGFördraget om att EU inte skall ge sig in på att harmonisera utbildningssystemet, detta för att vi bättre skall kunna tillvarata invandrarnas kunskaper och kompetens.

Vi kristdemokrater menar också att en översyn snarast möjligt behöver göras av studenternas rättssäkerhet. Vi menar att den behöver stärkas inom flera områden, t.ex. när det gäller antagningsfrågor, examinationsfrågor, rätten att tentera och förekomsten av olika avgifter inom högskolan. Ju större den lokala friheten är – vilket vi alltså eftersträvar – desto viktigare är det att studenterna har möjlighet att få sin sak prövad.

Vi kristdemokrater vill påpeka hur viktigt det är med anpassningen för handikappade när det gäller universitetens och högskolornas miljö. Funktionshindrade studenter skall ha samma rätt som andra att kunna välja utbildning och studieort. Den enskildes intressen och kompetens skall styra valet av utbildning, inte lokalernas standard. Det kan naturligt-

*Fel! Okänt
växelargument.*

vis krävas såväl anpassning av lokaler som tillgång till kringsservice och tolktjänst.

När det gäller lärarförsörjningen i högskolan vill jag påminna om att kristdemokraterna i vårt budgetalternativ för år 1998 hade 50 miljoner kronor mer till anställningar som doktorand än vad regeringen hade föreslagit, en utbildning som skulle åstadkomma fler lärare med forskarbehörighet i högskolan. Det här var ett uttryck för den vikt vi fäster vid att fler doktorander skall examineras. Vi vill ha större genomströmning, och vi vill trygga lärarförsörjningen i högskolan.

Men sedan en majoritet i utskottet, som består av Socialdemokraterna, Centern, Folkpartiet och Kristdemokraterna, hade enats om en omfördelning inom ramen för fakultetsanslagen för att öka utrymmet för studiefinansiering i forskarutbildningen avstod vi från att reservera oss, även om detta var en B-lösning. Vår A-lösning, med 50 friska miljoner, hade varit bättre.

För att gå vidare, fru talman, vill vi markera vår bestämda uppfattning att högskolorna måste ta ansvar för att anvisa alternativ till djurförsök och att ingen skall tvingas att utföra djurförsök mot sin vilja.

Det har från och till diskuterats att göra pedagogiska studier till ett obligatorium för lärarna i högskolan. Vi hörde tidigare Gunnar Goude argumentera för det. Här hänvisar vi till vad som har anförts om detta i vår gemensamma reservation tidigare under riksmötet 1997/98, i betänkande nr 3, reservation 7.

Naturligtvis är lärarnas akademiska kunskaper och forskningsmeriter avgörande. Men kravet på pedagogiska studier måste övervägas. Om studenterna inte kan tillgodogöra sig sin aldrig så utmärkte professors djupa kunskaper, blir undervisningen naturligtvis meningslös. Vi inväntar att Högskoleverket kommer att utvärdera vad de särskilda kompetensmedlen till högskolan har resulterat i.

Fru talman! Jag går vidare till ANT-kunskap i den högre utbildningen, dvs. kunskap om alkohol, narkotika och tobak.

I en kristdemokratisk motion framhåller vi att undersökningar ger vid handen att eleverna i årskurs 9 känner ett stort missnöje med den information de fått om just ANT. Ändå vet vi hur viktigt det är att påverka ungdomarna till en så sen tobaks- eller alkoholdebut som möjligt – helst naturligtvis att de aldrig debuterar. Detsamma gäller narkotika.

Jerzy Einhorn, riksdagsledamot under förra mandatperioden, har visat på ett mycket övertygande sätt hur bara månaders uppskjutande av en rökdebut hos tonåringar kan ge ett längre liv med större livskvalitet. Det är därför oerhört viktigt att ANT-undervisningen uppvärderas och aktiveras.

Därför instämmer jag i uppfattningen att den bristfälliga utbildningen som lärarna har fått om ANT är en bidragande orsak till sakernas dåliga tillstånd. Brister i kunskaperna om ANT finns också hos den personal som skall ta hand om elever som blir föremål för sociala myndigheters agerande. Situationen är så allvarlig att riksdagen genom ett uttalande om krav på ANT-kunskap i högre utbildning borde förmå regeringen att föranstalta om sådana åtgärder att de närmast utbildningsansvariga på myndighetsnivå ser till att utbildning om ANT verkligen ges till blivande lärare, läkare samt annan vårdpersonal.

Sist kommer vi in på införandet av det nya studiestödssystemet. Där har flera talare före mig påpekat hur anmärkningsvärt det är att det har dröjt så länge. Det är milt sagt otillfredsställande att regeringen dröjer med att lägga fram ett förslag om ett nytt studiestödssystem så att det inte kommer att träda i funktion förrän tidigast år 2000.

Vi kristdemokrater menar att det nuvarande studiestödssystemet med dess omfattande skuldsättning avskräcker ungdomarna, särskilt från studieovana miljöer, från högre utbildning. Vi menar att det medverkar till en social snedrekrytering.

Den sammanlagda studielånsstocken uppgår till ca 100 miljarder kronor i dag. Varje år avskrivs 400 miljarder kronor, och man kan förutse att det blir ännu mer i framtiden. Dessa pengar skulle redan från början ha kunnat ges som bidrag i stället för att det mot slutet, eller vid slutet, av livet blir en avskrivning. Ett nytt studiestödssystem bör, enligt vår mening, bygga på att alla tillgängliga resurser i huvudsak satsas på bidragsdelen så att den kan höjas och stora lån inte behöver tas. Vi vill se ett minst 50-procentigt bidrag i förhållande till lånedelen.

I gengäld vill vi se ett i stort sett osubventionerat lån som skulle signalera att lånet är en form av kompletterande finansieringskälla som bara bör utnyttjas vid behov. I stället skall det stimulera till att ta sommarjobb eller att försöka leva på den betydligt högre bidragsdelen. Ett ökat fribe-
lopp eller en borttagen inkomstgräns skulle också minska behovet av att ta lån. Bättre ekonomiska villkor under studietiden skulle göra det rimligt att kräva att lånen i normala fall alltid skall återbetalas. Det borde därför diskuteras om regeln om avskrivning av skuld vid 65 års ålder kan tas bort. Detta är sagt mot bakgrund av vårt förslag där bidragsdelen är högre. Återbetalningen bör ske efter förmåga, t.ex. genom att högin-
komsttagare betalar en högre del av sin årsinkomst än låginkomsttagare.

Möjligheterna att studera utomlands bör vara goda, både för den enskildes som för samhällets skull. Alla som studerar på en viss nivå inom utbildningsväsendet bör ha rätt till likvärdigt studiestöd. De som kompletterar på grundskole- eller gymnasienivå skall få ett särskilt förmånligt studiestöd.

Fru talman! Sedan kommer jag in på frågan om individuella kompetenskonton som vi kristdemokrater har förespråkat. Liknande modeller har funnits hos tidigare talare. Vi har sagt att det bör vara ett gemensamt intresse för arbetsgivare och varje anställd på företaget att utveckla medarbetarens kompetens för att utveckla såväl företaget som den enskildes personliga kvalifikationer. Därför bör skattelagstiftningen medge möjlighet att med avdragsrätt sätta in medel på ett för arbetsgivaren och den enskilde gemensamt utbildningskonto. De belopp som genom förhandlingar förs upp på kontot skall enbart kunna användas för den enskildes kompetensutveckling.

Jag vill påminna om att Kristdemokraterna i utskottets budgetbetänkande för utgiftsområde 16 reserverade sig till förmån för en ökad konkurrens i fråga om administrationen av studielånen. Vi anser att ökad konkurrens kunde leda till en utveckling av servicen gentemot studenterna.

Anf. 93 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s):

Fru talman! Under debattrubriken Högskole- och studiestödsfrågor ingår tre betänkanden från utbildningsutskottet. Det är UbU12 med rubriken Högskolefrågor, UbU13 med rubriken Vissa utbildnings- och forskningsområden och UbU14 som behandlar Studiestödsfrågor. Alla betänkandena bygger på motioner från den allmänna motionstiden.

Det är litet svårt att på basen av dessa spridda ämnesområden och alla de motioner som har väckts få en bra helhetsbild i debatten. Jag skall försöka.

Av alla de motioner som väcktes under den allmänna motionstiden berörde 832 utbildningsfrågor. Detta tolkar jag som ett bevis för den betydelse som utbildningsfrågorna har i dagens samhälle. Många ord har skrivits och talats om samhällets strukturomvandling. Kunskapssamhället blir ett alltmer etablerat begrepp. Den närmare innebörden av detta begrepp är dock långtifrån klar. Begreppet används för att beteckna en rad fenomen och förändringar i det moderna samhället. Gemensamt för dem är att kunskap i alla former tillskrivs väsentligt större betydelse än tidigare.

I land efter land görs nu politiska uttalanden om behovet av dels en höjning av den totala utbildningsnivån, dels en kvalitetshöjning inom utbildningen. Det ena motsäger inte det andra. Det talas inte om antingen-eller. Det talas om både-och. Behovet av fler personer med högskoleutbildning uttalas samtidigt med nödvändigheten av fler utbildningar med högskolekaraktär.

I debatten återkommer vi alltid till kontrabegreppen kvantitet och kvalitet. Jag ser inte att det finns en motsatsställning mellan de två begreppen. Jag delar inte riktigt den utbildningssyn som gång på gång framförs i talarstolen av framför allt Moderaterna, dvs. att om vi ökar antalet studenter så minskar vi kvaliteten på utbildningen. Jag har aldrig riktigt förstått den uppfattningen.

Det är klart att om man diskuterar investering i kunskap från individens synvinkel, för det naturligtvis med sig att om fler innehar samma kunskap som jag själv måste den kunskapen på något sätt minska i värde.

Konsekvensen måste då bli, att om man utbildar 1 000 läkare i stället för 100 måste de 900 läkarna ha en betydligt sämre kvalitet på sin utbildning, eller också har de första 100 läkarnas utbildning plötsligt sjunkit i värde. Det betyder i stort sett att den som har en akademisk grundutbildning på så sätt skulle bli dummare och dummare ju fler som fick en akademisk grundutbildning. Den utbildningssynen kan jag inte dela.

Högre utbildning och forskning är centrala delar i samhällets tillväxtpotentialer. Rätt utbildning i rätt tid på rätt plats utgör också en alltför viktigare trygghetsfaktor för den enskilda individen. Låt oss också någon gång diskutera utbildning med utgångspunkt från den enskilda individen. Vi svänger oss väldigt ofta med begrepp om näringslivets krav på fler högskoleutbildade. Det kravet finns, och det behovet finns. Men vi kan någon gång diskutera med utgångspunkt från den enskilda människans krav på trygghet i det nya kunskapssamhället som växer fram. Den tryggheten består alltså i rätt utbildning i rätt tid på rätt plats. Vi politiker måste alltså ge varje enskild person förutsättningen att skaffa sig den utbildningen.

Samhällets satsningar på utbildning och forskning blir ett mått på ett samhälles framtidstro, och ett samhälles framtidstro baseras på varje enskild människas framtidstro. Varje människa som i dag i vuxen ålder sätter sig på skolbänken och tar studielån visar på det sättet att hon har en stark tro på sig själv och en stark framtidstro att den utbildning hon skaffar sig skall försäkra henne en plats på den framtida arbetsmarknaden.

Därför upplever jag det i dag som ett stort privilegium att få syssla just med utbildningsfrågor, som på något sätt har hamnat i frontlinjen i det politiska arbetet.

Fru talman! Under de senaste åren, under den tid som jag har suttit i utbildningsutskottet, har många viktiga beslut fattats för att möta kraven på tillväxt inom utbildningsområdet. De följer en grundlinje. Grundlinjen är att vi skall ge fler människor möjlighet till högre utbildning. Det stora kunskapslyftet möjliggör för flera hundra tusen människor att skaffa sig grundläggande högskolebehörighet. Det kommer med säkerhet att innebära ökade krav på högskoleplatser.

Samtidigt hoppas jag att det här kommer att bredda rekryteringen till den högre utbildningen, så att vi äntligen får grepp om det som vi så många år har diskuterat, nämligen den sociala snedrekryteringen.

För att möta de ökade önskemålen om och kraven på högskoleutbildning har vi fattat beslut om 60 000 nya permanenta platser på universitet och högskolor. Vi har beslutat om nya regler för tillträde till högskolan. Vi har, som några uttryckte det här, centraliserat antagningssystemet.

Det som framfördes av Tuve Skånberg som något negativt är samtidigt något väldigt positivt för den enskilde studenten. Det uppfyller just det som Kristdemokraterna också framför, nämligen rättssäkerheten för den enskilde studenten. Detta innebär att man vet att varje enskild högskola inte är för år, eller t.o.m. termin för termin, ändrar sitt antagningssystem eller sorterar bort studenter på grund av att de har skaffat sig sin kompetens på annat håll än i gymnasieskolan – vilket var fallet ett tag, när man förklarade folkhögskolestudenter inte önskvärda vid universitet och högskola.

Vi har fattat beslut om en ny ledningsstruktur för universitet och högskolor. Tjänstestrukturen inom högskolan har moderniserats. Forskarutbildningen har moderniserats. Allt detta har vi gjort för att möta de nya krav som ställs på den högre utbildningen i samband med den snabba expansion som den i dag befinner sig i.

Andra viktiga beslut förbereds. Kommittén Forskning 2000 skall utarbeta ett brett underlag för framtida forskningspolitiska beslut. Återigen kommer vi inom en snar framtid att här i kammaren diskutera forskningens frihet och vad vi menar med begreppet forskningens frihet.

Jag anser nog att svensk forskning i dag har en mycket stor frihet, på grund av att offentligheten har varit grundfinansiären för verksamheten. Jag kan inte dela den uppfattningen att så fort den offentliga delen av samhället får insyn och inblick i forskning och högre utbildning är det en icke önskvärd styrning, medan man samtidigt mycket väl kan tänka sig ledande personer från svenskt näringsliv som styrelseledamöter i forskningsstiftelser och högskolor. Forskningens frihet baserar sig framför allt på offentlighet.

Ett annat viktigt beslut som ligger framför oss är beslut om en ny lärarutbildning. Vi har en parlamentariskt sammansatt lärarutbildningsut-

*Fel! Okänt
växelargument.*

redning, som riksdagen har initierat, som kommer att utarbeta ett brett underlag för modernisering av lärarutbildningen. Den kommer därmed att motsvara de krav som i dag ställs på lärare.

Under åren denna mandatperiod, med de begränsade ekonomiska ramar som vi har haft, har vi blivit tvingade att prioritera utbyggnaden av högskolan när det gäller antalet platser. Men nu är vi beredda att även ta steg nr 2: en förändring och modernisering av studiestödssystemet.

I vårpropositionen 1997 meddelade regeringen sin avsikt att återkomma avseende ett nytt studiestödssystem för beslut 1999. Det bekräftades också i budgetpropositionen 1998. Jag anser att riksdagen bör utgå från att regeringen kommer att lägga fram ett förslag till nytt studiefinansieringssystem för vuxna under nästa riksmöte som kan träda i kraft år 2000.

Basen för det här beslutet kommer att bli Studiestödsutredningen, som byggde på en mycket stor enighet. Såvitt jag förstår är det bara Moderaterna som har avvikande mening.

Jag vill till Gunnar Goude säga att jag utgår från att inga beslut om enskildheter i nuvarande studiestödssystem kommer att läggas fram för antagande i riksdagen under tiden fram till att ett förslag om ett nytt studiestödssystem kommer.

Fru talman! Med hänvisning till beslut som nyligen fattats, till utredningar som pågår och till det förslag till nytt studiestödssystem som förväntas yrkas jag avslag på samtliga de motioner som finns i de tre betänkanden som sorterar under denna debatts rubrik. Några motioner som jag nyss yrkat avslag på kräver dock en egen mäsä, eftersom de väcker frågor som kräver svar.

Jag har några frågor till Rune Rydén från Moderaterna. Jag tycker att en återkommande formulering i ett par moderata motioner kräver ett tydliggörande. Vad menar ni med formuleringen att den offentliga utbildningsfinansieringen bör styras över från producenterna till elever och studenter? Innebär det terminsavgifter vid universitet och högskolor?

Vad menar moderaterna med formuleringen att teknisk utbildning bör prioriteras framför en allmän expansion? Vilka utbildningar och högskolor skall vid ett sådant förslag till beslut stå tillbaka?

Moderaterna skriver i samma motion att ett livslångt lärande inte kan planeras av staten, utan det gäller i stället att skapa förutsättningar för andra att möta behoven. Vilka är dessa andra?

Jag och många med mig väntar på besked om vilka konkreta förändringar som följer sig bakom dessa kluriga formuleringar. Jag utgår ifrån att begreppen klarnat betydligt efter denna riksdagsdebatt.

Anf. 94 RUNE RYDÉN (m) replik:

Fru talman! Låt mig eftersom jag talade så kort inledningsvis börja med att yrka bifall till reservation nr 1 vad avser mom. nr 1 i UbU12, reservation nr 2 i UbU13 och reservation nr 1 i UbU14.

Majléne Westerlund Panke diskuterade väldigt utbildningsfrågornas betydelse här i kammaren och det allmänna intresse som de möter bland riksdagsledamöterna, och hon sade att kunskap är viktigt. Det var intressant och bra på många sätt, men det kändes som om hon gick som katten kring den heta gröten. De riktigt brännande och intressanta frågorna fick vi inget svar på. Jag beklagar det.

Majléne Westerlund Panke nämnde motsättningen mellan kvantitet och kvalitet utan att tala om att det blir problem om man ökar antalet studenter med 50 % på en utbildning, eftersom det är lärarbrist osv. Vad vill Majléne Westerlund Panke göra åt sådana situationer? Det gavs inga kommentarer runt detta.

Jag vill påpeka för henne att vi moderater i och för sig föreslår ett påslag med lika många studenter som socialdemokraterna gör, men att vi har en något annorlunda fördelning.

Sedan tog Majléne Westerlund Panke upp problemen med den offentliga finansieringen och undrade om vi har föreslagit terminsavgifter. Det ger mig ett utsökt tillfälle att tala om att vi moderater aldrig har föreslagit att det skall tas ut avgifter på högre studier. Detta upprepas dock från tid till annan av olika socialdemokratiska företrädare i den ena massmediala publikationen efter den andra på exakt samma sätt och med exakt samma lögnaktighet. Detta är ett utsökt tillfälle att få säga att det är lögn.

Anf. 95 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag återkommer med en åsnas envishet till frågan. Vad menar då moderaterna med att den offentliga utbildningsfinansieringen skall styras över från producenterna till elever och studenter? Vad innebär det konkret?

Anf. 96 RUNE RYDÉN (m) replik:

Fru talman! Jag använde en stor del av mitt anförande till att förklara detta.

Vi hade ett system som antogs under den borgerliga tiden som innebar att studenternas val skulle spela en lika avgörande roll i detta sammanhang. Det är bl.a. det som vi syftar på. Det tror jag att Majléne Westerlund Panke alldeles utmärkt väl förstår. Hon kan i efterhand också läsa mitt anförande, så att hon kommer till klarhet när det gäller alla detaljer.

Jag skulle också vilja passa på tillfället att ta upp ett par andra detaljer som Majléne Westerlund Panke tog upp i sitt första anförande. Det gäller huruvida den tekniska utbildningen bör prioriteras. Det har vi från moderat håll sagt flera gånger. Det är ingen hemlighet i det svenska samhället att det är en stor brist på ingenjörer. De efterfrågas av vårt näringsliv. Högskolor och universitet efterfrågar möjligheter att utöka utbildningarna på dessa områden, men man har inte haft dessa möjligheter.

Vi vill ge dem denna chans, därför att näringslivet ropar efter det. Det är bra för svenskt näringsliv. Är det möjligen så att socialdemokraterna motsätter sig en utökning av den tekniska utbildningen?

Anf. 97 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Nej, vi motsätter oss inte detta. Men vi ställer inte heller en utökning av den tekniska utbildningen i motsats till en allmän expansion. Det är just om detta som jag vill ställa en fråga. Vilka högskolor och vilka utbildningar som i dag får del av utbildningssatsningar får stå tillbaka vid ett sådant förslag till beslut?

Jag vill återigen återkomma till överflyttningen av den offentliga utbildningsfinansieringen. Jag ställer frågan så här: Innebär det Rune

*Fel! Okänt
växelargument.*

Rydén säger om studentens val att ni funderar på någon form av studentpeng?

Anf. 98 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Majléne Westerlund Panke angriper på ett klassiskt sätt den kritik som har funnits mot att kvaliteten inom högskolan riskerar att sjunka. Hon ritar en karikatyr – det är dessutom en dålig karikatyr – och så kritiserar hon karikatyren. Hon undrar om hon blir dummare och dummare med tanke på att hon har en akademisk utbildning och att fler och fler får en sådan.

Självfallet har ingen av oss i oppositionen menat att så skulle vara fallet. Vi säger i stället att man måste tillföra motsvarande andel nya disputerade lärare när man ökar antalet studenter på ett så dramatiskt sätt, vilket i och för sig är bra. Andelen lärare får inte sjunka i förhållande till antalet studenter. Likaså måste det både finnas godtagbara lokaler att bedriva undervisning i och bostäder för studenterna.

Majléne Westerlund Panke uttryckte dessutom tillfredsställelse över att studiestödssystemet inte kommer att kunna förändras förrän år 2000. Vi kritiserade regeringen för denna fördröjning. Finns det ingen självkritik? Beklagas man inte senfärdigheten i beslutsprocessen?

Anf. 99 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag kan inte annat än att uttala min tillfredsställelse över det vi har lyckats med under denna mandatperiod, trots de ekonomiska förutsättningar som bl.a. kristdemokraterna såg till att vi hamnade i. Vi har lyckats satsa över 10 miljarder kronor på ett kunskapslyft. Vi har satsat på 60 000 nya platser på högskolor och universitet. Nästan 9 000 nya platser finns i dag inom den kvalificerade yrkesutbildningen.

Vi klarade inte att också införa ett reformerat studiestödssystem. Men om expansionen var steg 1 är vi nu framme vid steg 2. Jag ser ingen som helst anledning att misstro regeringen när den säger att förslaget kommer 1999 och att ett nytt studiestödssystem kommer att vara i drift år 2000.

Anf. 100 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag skall vara så schyst att jag erkänner att detta liknade ett beklagande över senfärdigheten. Jag instämmer i det beklagandet. Regeringen har en arbetsbelastning som gör att man inte förmår att genomföra det som är både önskvärt och nödvändigt. Det kanske kan repareras på höstkanten.

Anf. 101 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Om det skall tolkas som ett beklagande vill jag att det tas till protokollet vad jag menar med ”beklagande”. Det handlar naturligtvis om att vi 1994 hade en ekonomi som inte möjliggjorde både expansion och införande av ett nytt studiestödssystem. Det tog därför längre tid än det hade behövt ta. Det är inte initiativkraften från regeringen det är fel på.

Anf. 102 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Jag skall hålla mig kort, eftersom jag väl får räkna mig till oppositionen.

Jag tycker naturligtvis som Tuve Skånberg att kunskapen inte sjunker i värde om det är flera som har den. Såvida alla inte utbildar sig till kock, för då blir det naturligtvis inte så stort värde med den examen – men det var väl inte det vi tänkte.

Jag tycker ändå att Majléne Westerlund Panke litet för lättvindigt beskriver fördelarna med ett utökat antal platser på universiteten. Det är en riktig utveckling. Allt fler skall få tillgång till högre utbildning. Åtgärder-na har ju delvis motiverats med den höga arbetslösheten. Om det inte hade varit så tror jag att man hade förberett det här på ett bättre sätt. Vi har alltså inte kompetenta lärare som klarar av expansionen. Vi har inte tänkt igenom hur undervisningssättet på universitet och högskolor skall ändras för att passa de nya elevgrupper som kommer in.

Jag tycker också att man skall titta på den enskilda individens förutsättningar, men jag tror att det brister litet på den punkten. Många studenter som kommer in på en högskola får inte den hjälp, det stöd och den undervisning som de behöver för att klara av sina studier. Det handlar inte bara om lärarbrist, utan det är också brister i antagningssystemet, studiesystemet fungerar inte bra, osv. Det finns alltför många brister i systemet, som borde ha förberetts bättre. Jag kan möjligen i efterhand förstå orsakerna, men jag tycker ändå att detta bör komma fram.

Anf. 103 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag delar den oro som Gunnar Goude ger uttryck för när det gäller de enskilda studenternas situation på högskolorna i dag. Jag ser i någon mån med samma oro på högskolors och universitets långsamma sätt att förändra sig för att möta de nya kraven.

Jag kommer med stort intresse att följa utvärderingen av vad universitet och högskolor under de här åren har använt de s.k. kvalitetshöjande medlen till. En av tankarna var att lärarkåren skulle få möjlighet till fortbildning och vidareutbildning för att skaffa sig nya pedagogiska erfarenheter. Hur mycket av detta som har kommit till stånd kan jag inte svara på i dagsläget, men Högskoleverket kommer naturligtvis att följa upp frågan, och det skall bli intressant att se vad pengarna har använts till. Jag tror precis som Gunnar Goude att det krävs en inre reform inom universitet och högskolor, så att man möter de krav på förändringar och förnyelse som inte bara ett ökat antal studenter utan även förändringen på sammansättningen av själva studentkåren ställer.

Anf. 104 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Jag vill haka på den andra frågan som Majléne Westerlund Panke berörde, nämligen vikten av att vi har en offentlig grundfinansiering av forskningen – jag vill då speciellt trycka på grundforskningens finansiering – och forskningens frihet.

Om Majléne Westerlund Panke nu har den uppfattningen tycker jag att det hade varit intressant att få en kommentar av utskottet vad gäller ett par motioner i stället för att de bara avstyrktes rakt av. Det gäller t.ex. motionen med förslag om att resursfördelningssystemet skulle ses över,

*Fel! Okänt
växelargument.*

så att vi fick en bild av hur det ser ut, vilka medel som kommer inifrån och vilka som kommer utifrån. Detsamma gäller den från svensk synpunkt absolut inte särskilt offentliga finansieringen, med 1 miljard som styrs av EU:s forskningsprogram. Jag tycker dessutom att åtgärden att ur statsbudgeten ta bort finansieringen av t.ex. Naturvårdsverkets miljöskyddsforskning innebär just ett steg bort från offentlig finansiering till någonting annat, där vi saknar kontroll och öppenhet.

Jag anser att de tre motionerna kunde ha bemötts på ett mer positivt sätt, även om jag inte tror att utskottet skulle tillstyrka dem.

Anf. 105 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Orsaken till att vi har avstyrkt motionen är naturligtvis att vi vill avvakta Forskning 2000, som bl.a. skall titta på hur den framtida forskningen skall finansieras.

NUTEK har initierat en uppföljning av kvaliteten på de insatser som har gjorts inom ramen för EU-forskningen. Jag kan dela Gunnar Goudes uppfattning att det kanske krävs en starkare styrning av den s.k. motfinansieringen till EU-programmen, så att inte enskilda forskare först initierar samarbete och avtal och universitet, högskolor och andra finansiärer sedan skall betala på löpande räkning. Den här forskningen måste alltid vägas mot den s.k. inhemska forskningen. Jag hoppas att forskningsutredningen år 2000 kommer att ta upp även den här typen av problem vad gäller forskningsfinansieringen, som vi i dag kan se finns.

Anf. 106 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Jag har två korta frågor till Majléne Westerlund Panke. Det gäller CSN:s roll och det särskilda utbildningsbidraget.

Vilka åtgärder är socialdemokraterna beredda att vidta för att CSN skall kunna fullgöra sitt uppdrag på ett bättre sätt än vad man hittills har förmått göra?

Vad skall jag säga till mina "kunskapslyftare" i Skäggetorp, Valdemarsvik och Söderköping när de frågar om de kan lita på att det särskilda utbildningsbidraget kommer att gälla både en tredje och en fjärde termin och kommer att ligga fast fram till år 2000, då vi får det nya studiestöds-systemet?

Anf. 107 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Det är väl ingen hemlighet att de allra flesta av oss som sysslar med utbildningsfrågor är om inte besvikna så i alla fall oroade över CSN och CSN:s möjligheter att hantera alla de ansökningar som har ramlat in över dem. Även regeringen har erkänt att CSN är underbemannat i det expansiva skede vi nu befinner oss i, och därför har CSN fått ett antal miljoner för att försöka förbättra det hela. Trots det handlar det fortfarande om handläggningstider på uppemot flera månader, och det är väl ingen av oss som tycker att det är acceptabelt. Jag vet att det i vissa fall har tagit så lång tid. Tanke är att varje enskild student skall få ett besked efter tre fyra veckor.

Anf. 108 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Det är bra att socialdemokraterna i utbildningsutskottet, och kanske även regeringen, är medvetna om problemet. Majléne Westerlund Panke talar om handläggningstider på tre månader, men de kan faktiskt vara ännu längre. Många av dessa studieovana män och kvinnor känner faktiskt en stor oro inför framtiden. Det är så tråkigt, eftersom det inverkar menligt på deras möjligheter till goda studieresultat. Skall man kunna studera som vuxen måste man också känna sig trygg.

Jag fick inte något klart besked om det särskilda utbildningsbidraget, så jag får upprepa den frågan: Vad kommer att gälla?

Anf. 109 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag missade svaret på den frågan – kanske var det en Freudiansk glömska, jag vet inte.

Jag hoppas att Britt-Marie Danestig efter behandlingen av vårpropositionen kommer att ha ett klarare besked att ge till de studerande hon hade träffat. Det är en förhoppning som jag själv personligen när.

Anf. 110 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Fru talman! Majléne Westerlund Panke talade om kvalitet och kvantitet i utbildningen, däremot inte så mycket om utbildning efter behov. När det t.ex. gäller läkarutbildningen kan vi ganska hyggligt beräkna vilket behov vi har framöver. Men det finns många andra områden där vi i dag inte vet något om behoven och alltså måste vara beredda på det oväntade och det oplanerade. Därför har vi i Folkpartiet tagit upp det här med pensions- och utbildningskonton. Jag skulle vilja ha en kommentar om hur socialdemokraterna tänker sig att möta de här oförutsedda utbildningsbehoven.

Britt-Marie Danestig tog upp frågan om CSN, och jag tror tyvärr inte att vi kommer längre i den.

Sedan var det forskningens frihet. Jodå, det är väldigt bra att vi har offentliga medel. Men de klarar ju bara att bekosta en ringa del av alla de forskningsprojekt av hög kvalitet som det ansöks för. I Kvinno- och jämställdhetsforskningskommittén, som jag är ordförande för, kan vi dela ut medel i 10 % av ansökningarna, och det finns många andra bra. Då är det för väl att det också finns en del privata fonder som man kan söka i. Vad vi gör nu är att analysera vad som har hänt med alla goda idéer som inte har fått några pengar. Jag undrar om Majléne Westerlund Panke har några idéer om hur vi kan öka friheten i forskningen med tanke på de här icke tillgodosedda forskningsidéerna.

Anf. 111 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Även när det gäller forskningssektorn är ju de offentliga medlen begränsade. Det väsentliga är, såsom jag framförde i mitt anförande, att grundforskningen har en offentlig bas att stå på. Jag tror att det är en förutsättning för forskningens frihet.

När det sedan gäller den tillämpade forskningen och sektorsforskningen har ett betydande antal finansärer trätt in på arenan och är nu medspelare i det här. Det blir svårare och svårare att få en helhetssyn på och en överblick över hur forskningsfinansieringen egentligen ser ut.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Därför tror jag att inte bara vi politiker utan även forskare förväntar sig mycket av utredningen Forskning 2000. Man hoppas få en klarare bild av läget när det gäller den ekonomiska delen.

Anf. 112 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Fru talman! När det gäller grundforskning håller jag med om att det är viktigt att vi har den här offentliga basen. Men jag tycker inte att man skall utesluta näringslivet i det sammanhanget. Jag tror att det kan komma med mycket viktiga bidrag.

Majléne Westerlund Panke nämnde inte den forskningsetiska utredning som pågår, där både Rune Rydén och jag sitter, som just har till uppgift att titta på relationerna mellan forskarna och industrin för att se till att det inte blir någon otillbörlig, oetisk styrning av det samarbetet. Men så långt jag har sett hittills kommer näringslivet i det här sammanhanget med väldigt värdefulla bidrag.

Anf. 113 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Jag tänker ta upp en fråga som rör samarbetet mellan högskolan och näringslivet. Det här är en fråga som jag kom i kontakt med på grund av en händelse vid Örebro högskola. Det skapades där en väldigt stark opinion mot ett avtal som hade skrivits mellan högskola och näringsliv. Det var ett avtal mellan Högskolan i Örebro och Nestlé om att man skulle ha en gemensam doktorand och gemensam forskning. Detta avtal väckte väldigt mycket reaktioner, både bland studenter och bland lärare på högskolan.

När jag började titta på den här frågan ringde jag först runt till olika högskolor och universitet för att se hur samverkan mellan olika högskolor och näringslivet ser ut. Det första som hände var att en del högskolor och universitet sade: De här uppgifterna är sekretessbelagda. Tyvärr kan vi inte lämna ut de här avtalen. Det visade sig också att de flesta högskolor och universitet inte hade någon central kontroll över vilka avtal som fanns på respektive högskola och universitet. Man visste att det fanns avtal på vissa institutioner, men man hade ingen lättillgänglig information om hur samverkan mellan respektive högskola och universitet och näringslivet såg ut.

Jag kontaktade även Utbildningsdepartementet. Där hade man inte heller särskilt mycket information om eller insikt i hur detta samarbete ser ut i dag. Jag är också litet förbluffad över att även utbildningsutskottet, som det verkar, har släppt den här frågan vind för våg. Inte heller här har man någon insyn i eller kontroll över hur detta samarbete ser ut.

Jag vill ta upp den problematik som finns. Jag och Miljöpartiet ser dock positivt på samarbete mellan högskola och näringsliv. Det är en grundprincip och någonting som vi vill utveckla.

För att inspireras litet grand ringde jag till högskolor och universitet i andra länder. I t.ex. Norge finns det statligt reglerat hur sådana här avtal mellan högskolor och näringsliv skall se ut. Jag pratade också med ett antal privata universitet i USA och i Tyskland, som alltså är finansierade enbart av näringslivet. När jag berättade om hur våra avtal kunde se ut, dvs. de sämre fallen av de avtal som finns i Sverige, trodde de att jag

skämtade med dem. Sådana här avtal skulle vi aldrig acceptera här; vi skulle aldrig få trovärdighet i forskningsvärlden, hette det.

Jag kan ge exempel på bristerna med de avtal som finns. En brist är att högskolor och universitet tycker att sådana här avtal kan vara sekretessbelagda. Det offentliga kan alltså inte få tillgång till vilka avtal som finns. Det här är en oerhörd brist! Men det är inte bara det att avtalen inte är lättillgängliga och att det inte finns någon kontroll över vilka avtal som finns; jag har också sett flera avtal om att man skall utse t.ex. en forskare i samråd med det företag som man är sponsrad av. Institutionen själv måste alltså påverkas av det företag som sponsrar. Det här är någonting som de privata universitet i Tyskland och USA som jag pratade med aldrig skulle acceptera. De accepterar pengarna från näringslivet, och de accepterar samarbetet. Där har man mycket att ge varandra, och där finns det en utveckling. Men de skulle aldrig acceptera att företagen lägger sig i vem man utser för att bedriva forskningen. Sådana avtal finns i dag i Sverige.

Jag tycker också att det finns andra oklarheter i avtalen, t.ex. vad gäller i vilken utsträckning företag får använda sig av universitetens och högskolornas lokaler och av deras logotyp. Det handlar helt enkelt om att kunna marknadsföra företagen på högskolor och universitet på ett sätt som jag tycker kan vara påträngande, både för studenter och för allmänheten. Här finns det i dag ingen diskussion.

Samtliga partier utom Miljöpartiet hänvisar i betänkandet till utredningen *Samverkan mellan högskolan och näringslivet* som NYFOR-kommittén tagit fram. Det finns utredningar; jag har läst två av dem. I de utredningarna säger man att mycket av samverkan mellan högskola och näringsliv i dag sker i en gråzon. I utredningarna tycker man också att det i någon mån är acceptabelt. Men då skall man betänka att de här utredningarna har gjorts av Näringsdepartementet och inte av Utbildningsdepartementet. Det finns alltså andra frågeställningar där.

Jag har mycket stor respekt för högskolorna och universiteten i Sverige. Men jag vet, genom att jag har haft direktkontakt med både studentkårer och högskolestyrelser i Sverige, att man gärna hade velat se någon form av riktlinjer från riksdag och regering.

När den här frågan togs upp vid Örebro högskola hade vi en paneldebatt. Man hade tillsatt en arbetsgrupp vid Örebro högskola som skulle undersöka de här frågorna. Man efterfrågade gärna att riksdagen skulle säga någonting, att det kom några direktiv, några riktlinjer från riksdagen om hur samarbetet skall utvecklas. Man känner sig handfallen. Högskolor och universitet har i dag väldigt mycket att göra, de är överbelastade. De har studenter, forskning och utbildning att ta hand om och kanske inte själva kan grubbla alltför länge på vilken policy man skall utveckla i dessa frågor. Men utbildningsutskottet verkar tycka att det är bra som det är.

Jag kan av egen erfarenhet säga att det i de här frågorna finns en gråzon, och det är inte bra. Det förekommer saker som inte är bra. Jag tycker att det hade varit lämpligt att riksdagen hade agerat. Jag har även sett önskemål om det både från studentkårer och högskolor i Sverige och även från företagen.

Det som hände i Örebro ledde till att det inte blev ett samarbete mellan högskolan i Örebro och Nestlé. Varför? Diskussionen kring sponsring, kring hur högskolan hade hanterat den här frågan ledde till väldigt mycket uppmärksamhet i medierna, vilket ledde till att samverkan faktiskt avslutades. Samarbetet gav både positiv och negativ publicitet, men det var inte sådan publicitet som det här företaget ville ha. Det här kan naturligtvis hända med andra företag i Sverige. Jag tycker helt enkelt att det är viktigt att se över detta.

Jag yrkar i det här fallet bifall till reservation 3 under mom. 8 i utbildningsutskottets betänkande 12.

Anf. 114 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag vill gärna ge en kort kommentar till det här inlägget. Jag kommer faktiskt ihåg publiciteten kring den här frågan vid högskolan i Örebro. Jag kommer också ihåg att den diskuterades i samband med att varje universitet och högskola fick frihet att söka forskningsfinansiärer. I dag skall den här forskningen ske på avtalsbasis, och det är varje enskild högskola och enskilt universitet som tecknar avtalet.

Det här finns naturligtvis också med i utredningen Forskning 2000, som skall se över detta. Den kanske viktigaste delen i deras översynsarbete är just att se hur forskningsfinansieringen ser ut och att pröva om det är tänkbart att behålla det system vi har i dag. Innan det kommer ett utredningsförslag, som sedan mynnar ut i ett förslag till beslut i kammaren, kan inte jag ge några konkreta besked om det hela. Vi har noterat det som ett problemområde, ja, det har vi gjort.

Anf. 115 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Jag vill tacka för att man har noterat att detta är ett problem. Jag tycker att det är viktigt att man ser att det här är en fråga som man behöver titta ytterligare på. I dag finns ett myller av samverkansformer som tillämpas av högskolor och universitet. Det finns inga bra riktlinjer, och det finns för litet kunskap. Det finns för litet kunskap här i riksdagen, på Utbildningsdepartementet och även på universiteten och högskolorna själva.

Det här är en fråga som bör ses över. Om den utredning som Majléne Westerlund Panke hänvisar till kommer att ta upp den tycker jag att det är bra. Jag hoppas att man från utskottet ser till att den här utredningen faktiskt tittar närmare på frågorna om samverkan mellan högskola och näringsliv, särskilt forskningens finansiering, för det går in i varandra.

Däremot tycker jag att en sak är olycklig, och jag vill ställa en direkt fråga. Vid en rundringning till samtliga högskolor och universitet fick jag svaret: Nej, vi har avtal som är sekretessbelagda, vi kan inte lämna ut dem. Eller också svarade man: Nej, vi har inte de avtal som finns tillgängliga centralt så att vi kan lämna ut dem. Ändå bad inte jag om alla avtal utan specifikt om en viss typ av avtal. Det finns naturligtvis ett myller av olika avtal, samarbetet är mycket utvecklat på vissa håll. Hur ser socialdemokraterna på just den frågan, tillgänglighet och sekretess kring avtalen?

Anf. 116 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Grundprincipen är naturligtvis att universitet och högskolor är myndigheter, och myndigheter omfattas av offentlighetsprincipen. Det är grundprincipen. Hur det står till när det gäller det här enskilda avtalet kan inte jag uttala mig om här i kammaren. Det behöver jag betydligt mer underlag för att göra, tycker jag.

Anf. 117 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Bara det att man här i riksdagen säger att detta är grundprincipen kan faktiskt vara en ledtråd för högskolor och universitet. Jag mötte dem som först sade till mig: Det här är sekretessbelagt. Sedan sade de: Vi måste kolla hur vi skall göra, vi vet inte riktigt. Det är just detta, att här finns det många frågeställningar där faktiskt även högskolorna och universiteten själva famlar i blindo. Det är en olycklig situation. Uttalandet i sig kan så att säga vara en vägledning för hur högskolor och universitet skall hantera sådana här avtal. Tack!

Anf. 118 BARBRO HIETALA NORDLUND (s):

Fru talman! I utbildningsutskottets betänkande UbU13 behandlas också bland många en motion med beteckningen Ub421 angående inrättandet av en transporthögskola för utveckling inom området kommunikationsforskning vid högskolan Dalarna.

I motionen framhålls den stora strategiska betydelse som profilområdet har i vår region. Kunskapsutvecklingen och forskningen ansluter till näringslivet, företagen, Vägverket och Banverket och uppfyller högt ställda krav på och behov av hög kvalitet.

Kommunikationsområdet utgör också ett väldigt kraftfält för modern informationsteknik. I min hemkommun Borlänge kan jag på nära håll se och följa vilken oerhörd betydelse det har när man nu har upprättat en kreativ kompetensmiljö. Det är ett samarbete mellan högskolan, samhället, näringslivet och trafikverken som har lett till inrättandet av ett transportcentrum, en mötesplats för forskare och kunskapsföretag inom IT-branschen. De positiva effekterna är många, såväl regionalt som nationellt och internationellt.

Fru talman! I dag är en hög grad av profilområdet transport och kommunikation externt finansierat. Det är i och för sig positivt. Det är positivt att efterfrågan och förtroendet är så stort. Men det är ett risktagande också. För långsiktighet, för strategisk kvalitetssäkring och för utvecklingsprogram för bl.a. professurer, lektorat och forskarassistenttjänster är inrättandet av en transporthögskola en adekvat och nödvändig utveckling.

Utbildningsutskottet avstyrker motionen och säger i motiveringen att högskolan Dalarna för innevarande budgetår disponerar 25 miljoner kronor för forskning och att högskolan själv beslutar hur pengarna skall nyttjas. Det är helt riktigt. I den meningen är svaret relevant.

De mindre och medelstora högskolornas roll för samhällsutvecklingen råder det i dag en stor samstämmighet om. Pågående utbyggnad och satsningar på högskolorna har många påskyndare också här i kammaren.

Trots att det har skett en ökning av forskningsanslagen är resursbehoven fortfarande mycket stora. Det gäller inte minst den högre utbildning-

**Fel! Okänt
växelargument.**

en och forskningen. Faktum kvarstår, och det är naturligtvis en del av problematiken, att de mindre och medelstora högskolorna och Högskolan Dalarna fortfarande får en mycket liten andel av de totala forskningsresurserna.

Fru talman! Vad gäller fördelningen av såväl de statliga bidragen som stiftelsebidragen går ungefär 3 % till de mindre och medelstora högskolorna. Det är en helt oacceptabel ordning att andelen är så usel. Jag vet att kommittén Forskning 2000 har till uppgift att bl.a. analysera fördelningen. Jag utgår från att det kommer förslag om nya fördelningskriterier.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att jag inte har något yrkande på den här punkten, men med mitt inlägg har jag markerat stödet för utvecklingen av en transporthögskola profilerad för kommunikationsforskning inom Högskolan Dalarna. Med mitt inlägg har jag också påtalat nödvändigheten av ytterligare forskningsresurser till de mindre och medelstora högskolorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

LU14 Insolvens- och utsökningsrättsliga frågor

Mom. 1 (konkursförvaltning och konkurstillsyn)

1. utskottet
2. res. 1 (m)

Votering:

213 för utskottet

80 för res. 1

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 138 s, 22 c, 19 fp, 19 v, 15 mp

För res. 1: 70 m, 10 kd

Frånvarande: 23 s, 10 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 5 kd

Mom. 7 (förutsättningar för skuldsanering)

1. utskottet
2. res. 3 (v)

Votering:

275 för utskottet

18 för res. 3

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 69 m, 22 c, 19 fp, 1 v, 15 mp, 10 kd

För res. 3: 18 v

Frånvarande: 22 s, 11 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 5 kd

Mom. 8 (studieskulder vid skuldsanering)

1. utskottet

2. res. 4 (v, mp)

Votering:

249 för utskottet

44 för res. 4

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 138 s, 70 m, 22 c, 19 fp

För res. 4: 19 v, 15 mp, 10 kd

Frånvarande: 23 s, 10 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 5 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU15 Utvärdering av fastighetsmäklarlagen, m.m.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FöU2 Sotningsmonopolet

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FöU3 SOS Alarm

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FöU4 Kommunal räddningstjänst

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FöU5 Ersättningsfrågor m.m. i samband med inträffade naturkatastrofer

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU8 Beslut om ändring av stadgar för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU10 Gymnasieskolfrågor

Mom. 1 (allmänt om utvecklingen av gymnasieskolan)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (m)

3. res. 2 i motsvarande del (v)

Förberedande votering:

68 för res. 1

19 för res. 2

206 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Prot. 1997/98:82
18 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Huvudvotering:
200 för utskottet
68 för res. 1
22 avstod
59 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 139 s, 22 c, 18 fp, 1 v, 10 mp, 10 kd
För res. 1: 68 m
Avstod: 1 fp, 18 v, 3 mp
Frånvarande: 22 s, 12 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 5 mp, 5 kd

Mom. 2 (en mer flexibel gymnasieskola m.m.)

1. utskottet
2. res. 4 i motsvarande del (m, fp)

Votering:
203 för utskottet
88 för res. 4
1 avstod
57 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 138 s, 21 c, 19 v, 15 mp, 10 kd
För res. 4: 69 m, 19 fp
Avstod: 1 c
Frånvarande: 23 s, 11 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 5 kd

Mom. 3 (rätt att få genomgå gymnasieutbildning t.o.m. 25 års ålder)

1. utskottet
2. res. 5 i motsvarande del (kd)

Votering:
283 för utskottet
11 för res. 5
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 139 s, 69 m, 22 c, 19 fp, 19 v, 15 mp
För res. 5: 11 kd
Frånvarande: 22 s, 11 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 4 (det individuella programmet m.m.)

1. utskottet
2. res. 6 i motsvarande del (fp)

Votering:
274 för utskottet
19 för res. 6
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 138 s, 70 m, 22 c, 19 v, 14 mp, 11 kd
För res. 6: 19 fp
Frånvarande: 23 s, 10 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 4 mp, 4 kd

Mom. 13 (eftergymnasial lärlingsutbildning)

1. utskottet
2. res. 3 i motsvarande del (mp)

Votering:

264 för utskottet

15 för res. 3

15 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 138 s, 70 m, 22 c, 19 fp, 4 v, 11 kd

För res. 3: 15 mp

Avstod: 15 v

Frånvarande: 23 s, 10 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 16 (utbildning i företagarkunskap/entreprenörskap)

1. utskottet
2. res. 9 (m, c, fp, kd)

Votering:

173 för utskottet

121 för res. 9

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 19 v, 15 mp

För res. 9: 69 m, 22 c, 19 fp, 11 kd

Frånvarande: 22 s, 11 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 18 (betygssystemet i gymnasieskolan)

1. utskottet
2. res. 10 (v, mp)

Votering:

180 för utskottet

34 för res. 10

78 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 4 m, 21 c, 19 fp

För res. 10: 19 v, 15 mp

Avstod: 1 s, 65 m, 1 c, 11 kd

Frånvarande: 24 s, 11 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Prot. 1997/98:82

18 mars

***Fel! Okänt
växelargument.***

Prot. 1997/98:82
18 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 22 (utvecklingssamtal i gymnasieskolan)

1. utskottet
2. res. 2 i motsvarande del (v)

Votering:

263 för utskottet

20 för res. 2

12 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 70 m, 21 c, 19 fp, 14 mp

För res. 2: 19 v, 1 mp

Avstod: 1 c, 11 kd

Frånvarande: 22 s, 10 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU11 Grundskolan – ämnen, betygssystem, föräldrainflytande m.m.

Mom. 1 (svenska som andraspråk)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (m, c, fp, kd)

Votering:

177 för utskottet

116 för res. 1

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 1 m, 4 c, 18 v, 15 mp

För res. 1: 68 m, 18 c, 19 fp, 11 kd

Frånvarande: 22 s, 11 m, 5 c, 7 fp, 4 v, 3 mp, 4 kd

Lennart Fridén (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Mom. 10 (betygssystemet i grundskolan)

1. utskottet

2. res. 4 (m)

3. res. 5 i motsvarande del (c)

4. res. 6 i motsvarande del (kd)

Förberedande votering 1:

24 för res. 5

12 för res. 6

257 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Förberedande votering 2:

72 för res. 4

22 för res. 5

200 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

154 för utskottet

70 för res. 4

68 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 138 s, 1 fp, 15 v

För res. 4: 70 m

Avstod: 22 c, 18 fp, 3 v, 14 mp, 11 kd

Frånvarande: 23 s, 10 m, 5 c, 7 fp, 4 v, 4 mp, 4 kd

Mom. 15 (utredning i frågan huruvida kulturskolan kan omfattas av skollagen)

1. utskottet

2. res. 7 i motsvarande del (v)

Votering:

269 för utskottet

19 för res. 7

4 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 70 m, 21 c, 19 fp, 11 mp, 11 kd

För res. 7: 19 v

Avstod: 4 mp

Frånvarande: 24 s, 10 m, 6 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 16 (kunskap om orsaker till särplacering av elever)

1. utskottet

2. res. 7 i motsvarande del (v)

Votering:

275 för utskottet

20 för res. 7

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 70 m, 22 c, 19 fp, 14 mp, 11 kd

För res. 7: 19 v, 1 mp

Frånvarande: 22 s, 10 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1997/98:82

18 mars

Fel! Okänt

växelargument.

UbU12 Högskolefrågor

Mom. 1 (reformstrategi för utbildnings- och forskningspolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (m)

Votering:

226 för utskottet

67 för res. 1

1 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 138 s, 2 m, 22 c, 19 fp, 19 v, 15 mp, 11 kd

För res. 1: 67 m

Avstod: 1 s

Frånvarande: 22 s, 11 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Leif Carlson (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 4 (den centrala styrningen av högskolan)

1. utskottet

2. res. 2 i motsvarande del (kd)

Votering:

281 för utskottet

11 för res. 2

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 69 m, 22 c, 19 fp, 19 v, 15 mp

För res. 2: 11 kd

Frånvarande: 24 s, 11 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 8 (samverkan mellan högskolan och det omgivande samhället)

1. utskottet

2. res. 3 i motsvarande del (mp)

Votering:

196 för utskottet

16 för res. 3

82 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 22 c, 19 fp, 18 v

För res. 3: 1 v, 15 mp

Avstod: 1 s, 70 m, 11 kd

Frånvarande: 23 s, 10 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Lars Bäckström (v) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 11 (fristående kurser på C- och D-nivå)

1. utskottet

2. res. 4 i motsvarande del (v)

Votering:

275 för utskottet

19 för res. 4

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 69 m, 22 c, 19 fp, 15 mp, 11 kd

För res. 4: 19 v

Frånvarande: 22 s, 11 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 13 (lärarförsörjningen i högskolan)

1. utskottet

2. res. 5 i motsvarande del (fp)

Votering:

275 för utskottet

19 för res. 5

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 70 m, 22 c, 19 v, 15 mp, 10 kd

För res. 5: 19 fp

Frånvarande: 22 s, 10 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 5 kd

Mom. 17 (uppdragsutbildning)

1. utskottet

2. res. 5 i motsvarande del (fp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 20 (distansutbildning)

1. utskottet

2. res. 6 i motsvarande del (c)

Votering:

273 för utskottet

21 för res. 6

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 69 m, 1 c, 19 fp, 19 v, 15 mp, 11 kd

För res. 6: 21 c

Frånvarande: 22 s, 11 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Prot. 1997/98:82

18 mars

***Fel! Okänt
växelargument.***

Prot. 1997/98:82
18 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 31 (kårobligatoriet)

1. utskottet
2. res. 5 i motsvarande del (fp)

Votering:

267 för utskottet

19 för res. 5

6 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 69 m, 20 c, 19 v, 12 mp, 10 kd

För res. 5: 18 fp, 1 mp

Avstod: 1 s, 1 c, 1 fp, 2 mp, 1 kd

Frånvarande: 23 s, 11 m, 6 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 32 (studenternas rättssäkerhet)

1. utskottet
2. res. 4 i motsvarande del (v)

Votering:

248 för utskottet

34 för res. 4

11 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 69 m, 21 c, 19 fp

För res. 4: 19 v, 15 mp

Avstod: 11 kd

Frånvarande: 22 s, 11 m, 6 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 42 (EU:s forskningsprogram)

1. utskottet
2. res. 3 i motsvarande del (mp)

Votering:

279 för utskottet

15 för res. 3

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 69 m, 22 c, 19 fp, 19 v, 11 kd

För res. 3: 15 mp

Frånvarande: 22 s, 11 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU13 Vissa utbildnings- och forskningsområden

Mom. 2 (ANT-kunskap i högre utbildning)

1. utskottet

2. res. 1 (kd)

Votering:

274 för utskottet

13 för res. 1

1 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 69 m, 21 c, 17 fp, 17 v, 14 mp

För res. 1: 1 fp, 1 mp, 11 kd

Avstod: 1 v

Frånvarande: 25 s, 11 m, 6 c, 8 fp, 4 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 4 (utredning om yrkesutbildningar)

1. utskottet

2. res. 2 (m, mp)

Votering:

211 för utskottet

84 för res. 2

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 1 m, 22 c, 19 fp, 19 v, 11 kd

För res. 2: 69 m, 15 mp

Frånvarande: 22 s, 10 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 16 (dramapedagogutbildning m.m.)

1. utskottet

2. res. 5 (v)

Votering:

271 för utskottet

21 för res. 5

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 68 m, 22 c, 18 fp, 13 mp, 11 kd

För res. 5: 19 v, 2 mp

Frånvarande: 22 s, 12 m, 5 c, 8 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 23 (miljöskyddsforskning m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 i motsvarande del (mp)

Votering:

279 för utskottet

15 för res. 4

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1997/98:82

18 mars

Fel! Okänt

växelargument.

Prot. 1997/98:82
18 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 139 s, 69 m, 22 c, 19 fp, 19 v, 11 kd
För res. 4: 15 mp
Frånvarande: 22 s, 11 m, 5 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU14 Studiestödsfrågor

Mom. 1 (tidpunkt för införande av ett nytt studiestödssystem för vuxna)

1. utskottet
2. res. 1 (m, fp, mp, kd)

Votering:

180 för utskottet

113 för res. 1

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 21 c, 19 v, 1 kd

För res. 1: 69 m, 19 fp, 15 mp, 10 kd

Frånvarande: 22 s, 11 m, 6 c, 7 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Fanny Rizell (kd) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 2 (principerna för ett nytt studiestödssystem)

1. utskottet
2. res. 3 i motsvarande del (c)
3. res. 4 (v)
4. res. 5 i motsvarande del (kd)

Förberedande votering 1:

20 för res. 4

13 för res. 5

261 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 2:

22 för res. 3

19 för res. 4

252 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

149 för utskottet

22 för res. 3

116 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 136 s, 12 fp, 1 v
För res. 3: 22 c
Avstod: 3 s, 68 m, 1 fp, 18 v, 15 mp, 11 kd
Frånvarande: 22 s, 12 m, 5 c, 13 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Prot. 1997/98:82
18 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 3 (individuella kompetenskonton)

1. utskottet
2. res. 6 (fp)

Votering:

176 för utskottet

18 för res. 6

100 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 3 c, 19 v, 15 mp

För res. 6: 18 fp

Avstod: 70 m, 19 c, 11 kd

Frånvarande: 22 s, 10 m, 5 c, 8 fp, 3 v, 3 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att återstående ärenden på dagens föredragningslista fick avgöras i ett sammanhang vid morgondagens arbetsplenum.

16 § Jämställdhetsfrågor inom utbildningsväsendet

Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU15

Jämställdhetsfrågor inom utbildningsväsendet

*Jämställdhetsfrågor
inom
utbildningsväsendet*

Anf. 119 BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Vi skall nu debattera ett litet betänkande som berör jämställdhetsfrågor inom utbildningsväsendet. I betänkandet berörs ett fyrtio-tal motionsyrkanden om jämställdhet. Det är inte särskilt många nyheter och inte särskilt många "kioskvältare" i betänkandet. Jag tycker att det är litet synd. Jag tror att det är hög tid att ta tag i jämställdhetsdebatten. Även om ett och annat förslag har kommit och vi har haft en del diskussioner här i kammaren, bottenar många av de aktuella problem som diskuteras när det gäller skola och utbildning i problem när det gäller jämställdheten.

Jag skall ge några exempel bara för att tydliggöra hur viktigt det här är.

I dessa dagar diskuteras ganska mycket de åtstörningar som tonåringar har. Det finns flickor som inte äter, och det finns flickor som äter periodvis.

Det förekommer en kroppsfixering, och det är t.o.m. så illa att pojkar stoppar i sig piller av olika slag och får bekymmer på grund av det. Vi får rapporter om aggressivitet och sociala bekymmer i skolorna också när det gäller de ganska små barnen. Det sägs t.ex. att pappors frånvaro i många barns liv är en faktor som bidrar till problemet. De har få manliga förebilder.

Antalet män som arbetar inom barnomsorgen är litet, och de som finns känner sig ofta ifrågasatta, dels av en väldigt feminin kultur som har uppstått därför att kvinnorna är i majoritet inom barnomsorgen, dels därför att vi har haft ett antal otäcka pedofilskandaler som har skapat rykten, fördomar och problem för dem som arbetar inom barnomsorgen.

Vi ser att många av dem som hoppar av inom lärarutbildningarna är manliga studerande. Det är också färre och färre män som arbetar som lärare i våra skolor.

Också i kunskapsutvärderingar av olika slag, som gäller det som kanske är skolans huvuduppgift, kan vi finna jämställdhetsfrågor som är nog så viktiga att ta tag i. En av de senaste rapporter som vi har fått i utbildningsutskottet behandlar kunskaper i matematik och naturvetenskap. Det är fråga om en stor internationell undersökning, som kallas TIMSS. Den visar bl.a. att flickor gör sämre ifrån sig i matematik än vad pojkar gör. Ännu större skillnader i kunskaper redovisas i de naturvetenskapliga ämnena.

Det här är inte någon enstaka svensk företeelse. Det visar sig att dessa skillnader finns internationellt. Likväl är de naturligtvis ett stort bekymmer. Man kommer fram till det som vi har diskuterat, utrett och funderat över på senare år, nämligen hur pojkar och flickor bemöts i skolan. För några år sedan kunde vi utifrån en utredning som genomfördes faktiskt också komma fram till ett beslut om att se jämställdhet som en pedagogisk fråga i skolan. Det är någonting som de som arbetar med utbildning och undervisning måste ha med sig hela tiden för att vi skall nå riktigt goda resultat.

Sammantaget menar jag att det finns väldigt många stora och komplexa bekymmer som kräver utredning, forskning, ställningstaganden och inte minst en medvetenhet. Mot den bakgrunden och med tanke på det intresse som vi har visat några gånger i riksdagen, bl.a. när vi 1995 tog beslut om att se jämställdhet som en pedagogisk fråga men också genom en del andra beslut som fattats, tycker jag att riksdagen i särskild ordning borde få en rapport om vad som händer på jämställdhetsområdet.

Jag yrkar bifall till reservation 6 i anslutning till motion Ub230, där det begärs att riksdagen i särskild ordning skall få en redovisning av vad som händer respektive inte händer när det gäller jämställdhetsarbetet i utbildningsväsendet. Man kan tycka att det är en liten begäran, men jag tror att den är nog så viktig.

Utskottets majoritet nöjer sig med att hänvisa till att Skolverket arbetar med en rapport. De är väl bra att verket gör det, men jag tycker att de här frågorna har den digniteten att riksdagen i särskild ordning borde få en ordentlig redovisning, så att vi får underlag för en samlad debatt i kammaren om jämställdheten och om manligt och kvinnligt i undervis-

ning och utbildning. Jag tror att det är ett sätt att visa att jämställdhetsfrågorna är betydelsefulla och att se till att ingen som arbetar i skolan kan lägga dem åt sidan eller hänvisa dem till en projekt. Det måste utföras ett integrerat arbete i mängder av olika sammanhang. Detta skall göras för att vi skall kunna åstadkomma ännu bättre resultat i svensk utbildningsverksamhet.

Anf. 120 MARIE WILÉN (c):

Herr talman! Kunskap är makt, och kunskap spelar en allt större roll som förändringskraft i samhället. Det har också diskuterats i ett antal timmar i kammaren. Jag tror att föräldrarna, grundskolan, gymnasiet och högskolan är mycket viktiga i detta kunskapsarbete. Utbildning måste vara tillgänglig för flickor och pojkar och för kvinnor och män på jämlika villkor.

Detta betänkande behandlar jämställdhetsfrågor. Jag tycker att viljeinriktningen i betänkandet är klar från alla partier: Jämställdheten måste öka. Barnens syn på jämställdhet mellan kvinnor och män börjar tidigt. Jag anser att det är mycket viktigt att barn får tid tillsammans med både mamman och pappan.

Även om vi inte skall ha någon familjepolitisk debatt vill jag ändå säga att fyrklöverregeringens införande av pappamånaden har varit bra och oerhört värdefull för alla parter. Jag är övertygad om att den har utvecklat och kommer att utveckla samhället i jämställd riktning redan när barnen är mycket små.

När man sedan kommer till barnomsorg och skola skriver utskottet att det är mycket viktigt för barnens identitetsutveckling att de får möjlighet att möta kvinnliga och manliga förebilder. Jag tycker att vi måste ta fasta på det. Centerpartiet delar givetvis den uppfattningen.

För Centerpartiet är jämställdhet en demokratifråga. Skolan måste verka för jämställdhet mellan pojkar och flickor. Tyvärr går jämställdhetsarbetet långsamt i skolan. Det finns åtskilliga exempel från jämställdhetsprojekt och forskning som visar att flickor har svårare att i konkurrens med pojkar hävda sig och komma till tals i klassrummet. Flickor har svårt att föra fram sina synpunkter på samma sätt som pojkar. Deras åsikter möter inte heller samma intresse som pojkarnas vare sig hos lärarna eller bland klasskamraterna.

Skolverket skriver i ett referensmaterial om jämställdhet: "Generellt sett fäster flickorna större vikt vid att förstå sammanhangen, medan pojkarna är mer roade av att lösa enskilda problem. I en studie av ungdomar i åldern 12–13 år framkom återigen, att pojkarna i genomsnitt presterar bättre på 'rumsliga' test. Däremot hade flickorna ett klart försprång när det gäller en mer generell intellektuell förmåga. Som en följd av dessa olikheter blir det alltför ofta så att läraren engagerar flickorna i att ta ansvar för skolans sociala fostran av pojkarna. Samtidigt vänjer sig pojkarna vid att stå i centrum och bli uppmärksammade."

Herr talman! Skollagen förändrades år 1995 så att det ännu klarare framgår att ett viktigt mål för skolan skall vara att främja jämställdhet mellan könen. Det är bra. Läroplanen från 1994 och jämställdhetsparagrafen har gett skolan nya redskap att komma framåt i jämställdhetssträvandena. Det är viktigt att dessa redskap också används.

Generellt sett måste undervisningsformerna förändras så att hänsyn tas till flickors och pojkars olikheter, behov och intresse. All personal som deltar i skolans verksamhet måste ta ansvar för att förbättra jämställdheten inom de områden de verkar.

Skolverket, som utskottet hänvisar till, arbetar med ett särskilt nätverk för jämställdhet som genomfört lokala jämställdhetsprojekt. I utvärderingen framkommer två slutsatser som jag tycker är värda att lyfta fram och som är viktiga för att jämställdhetsarbetet skall bli framgångsrikt. Det första är så självklart att det ofta inte sägs. Det är vikten av att de som jobbar med jämställdhet får stöd av skolledning och skolförvaltning. Det andra är något som borde vara självklart men inte är det. Det är att elevernas perspektiv bör ägnas mer uppmärksamhet i jämställdhetsarbetet. De slutsatserna är viktiga att ta till vara i det fortsatta arbetet för jämställdhet i skolan.

Herr talman! Den högre utbildningen måste utformas så att den gagnar jämställdhet mellan kvinnor och män. Nu pågår arbetet med rekryteringsmål osv. vid högskolor och universitet. Centerpartiet hoppas att det ger goda resultat.

Under de senaste åren har forskningsrådets resursfördelning till kvinnor debatterats. Diskrimineringen i anslagsförandet måste motarbetas med kraft. Centerpartiet anser därför att jämställdhetsrevisioner bör bli obligatoriska vid forskningsråden. Vi anser inte att det är tillräckligt med redovisningar från forskningsråden utan att revisioner är en kraftfullare åtgärd. Jag vill därmed yrka bifall till reservation nr 9.

Anf. 121 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Detta betänkande är, som Beatrice Ask sade, kanske ingen "kioskvältare" när det gäller jämställdhetsidéer. Det beror väl på att den behandlar motionsyrkanden som är plockade ur andra motioner där jämställdheten har behandlats i ett ännu vidare sammanhang.

Jag skulle vilja sätta fyra ord på jämställdhetsarbetet inom förskola, skola och högre utbildning. De är: se, höra, reagera och agera. Alltför ofta ser man inte och hör inte hur framför allt flickor och kvinnor behandlas i relation till pojkar och män, och då reagerar man inte och agerar utifrån det.

När vår nu tioårige dotterson var fyra år gick han och rabblade på en ramsa: Pojkar är bäst, flickor luktar ruttet fläsk. Jag frågade honom var han hade lärt sig den. Den hade han lärt sig på dagis. Jag frågade honom då om hans yngre systrar luktade ruttet fläsk. Nej, de var inte flickor. De var ju hans systrar. Det var något helt annat. I samtalet framkom att den här ramsan rabblade pojkarna i ny och nedan, och ingen vuxen reagerade.

Det menar jag är fel. Förskolepersonalen skall reagera. Det är tidigt som jämställdhetsarbetet måste börja. Sådana här nedsättande ord får inte förekomma. Detta har sedan visat sig fortsätta i skolan. Det är flickor som vittnar om vilka tillmälen de får. Det är alltså inte bara problemet i skolan med att pojkar får mer uppmärksamhet än flickor, utan det är också hur man samspekar med varandra. Skolan har en viktig roll. Därför är det viktigt i lärarutbildningen att jämställdhetsaspekterna kommer fram.

När vi sedan går vidare till högre utbildning och forskning är det bra att nu så många kvinnor som det ändå handlar om går in i högre utbildning och i forskning och att så stor andel går vidare till doktorandstudier

och också disputerar. Men sedan börjar problemen. Kvinnor har inte samma möjligheter att kanske ta internationella *post-doc*-stipendier. Vi menar att man skall kunna byta ut det mot tjänstgöring i annan vetenskaplig institution i Sverige. Man kan lära sig väl så mycket på en annan institution om man vill bredda sig.

Men de verkliga problemen kommer egentligen när kvinnor lämnar det jag kallar "maskotfasen". Yngre kvinnor är fortfarande inget hot i forskning. Det är fint att ha dem. Man kan kalla dem "maskotar". Problemen kommer när kvinnor skall söka de svåråtkomliga forskningsanslagen och de högre tjänsterna.

Christine Wennerås och Agnes Wolds genomgång av Medicinska forskningsrådets ansökningar var väldigt välbehövlig. En senare analys visar att nu konkurrerar män och kvinnor där på lika villkor. Det är inte så att de kvinnliga forskarna måste vara väldigt mycket bättre.

Detta visade också på dolda strukturer som ligger i vägen för ett jämställt forskarsamhälle. Jag tror inte att männen i Medicinska forskningsrådet medvetet prioriterade bort kvinnorna. Det bara blev så. Det är vad man märker när det blir en tillsättning av de högre tjänsterna: Det bara blev så. Varför blir det så att den ena kvinnan efter den andra som värderas som i stort sett lika bra som medkonkurrerande man ändå faller bort, t.o.m. när mannen tackar nej till professuren?

Jag har haft en diskussion om detta med rektorn för Karolinska institutet, Hans Wigzell. Han tänker nu göra en djupdykning i detta och försöka se vilka dolda strukturer som gör att kvinnorna plötsligt faller bort när man kommer allra högst upp i hierarkin.

Jag har egna erfarenheter av faran att som kvinnlig forskare ägna sig åt jämställdhetsarbete. Jag blev ombedd att vara sakkunnig vid en profsurtillsättning, men efter ett tag fick jag veta att jag inte längre var aktuell. Vilket var då skälet? Jag ringde upp rektorn vid skolan. Svaret var att jag ju hade engagerat mig i jämställdhetsfrågan när det gällde forskare och skrivit en del om det. Nu handlade det om en tjänst med tio manliga och två kvinnliga sökande, och jag kunde ju rimligen inte vara opartisk vid den tillsättningen! Jag bad att få papper på detta, men jag fick då papper på att jag var inkompetent – inte att jag var jävig efter att ha ägnat mig åt jämställdhetsfrågor i högre forskning. JämO sade sedan att man här bröt mot min samhällsskyddade rättighet att delta i debatten.

Detta är ett exempel på bromsklossar som ligger i vägen för ett riktigt jämställdhetsarbete inom högre utbildning och forskning. Det är därför viktigt att universitet och högskolor, såsom man nu gör vid Karolinska institutet, stimuleras till att se vilka olika hinder som finns för att kvinnor skall kunna nå de allra högsta tjänsterna. Det räcker inte med att presentera siffror på hur det ser ut och hur man arbetar med jämställdheten, som man nu har bett forskningsråden göra.

Jag sitter i Forskningsrådsnämnden. Där ser det jättefint ut när statistiken presenteras, men det är inte så konstigt. Inom Forskningsrådsnämnden finns nämligen Kvinno- och jämställdhetsforskningskommittén, som satsar på genusforskning och jämställdhetsforskning. Det är inte konstigt att man får väldigt många kvinnliga sökanden. Det visar sig också att dessa kvinnor inte får pengar från de övriga forskningsråden. Man måste alltså kunna tolka dessa siffror innan man applåderar dem.

Jag tycker därför att det är bra med jämställdhetsrevisioner med kompetenta revisorer, som har lärt sig läsa jämställdhetens alfabet och lärt sig att se vad som ligger bakom de siffror som presenteras och det som synes ske men kanske döljer något helt annat. Jag yrkar bifall till reservation 9 mom. 13 som handlar om just detta.

Anf. 122 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Herr talman! Det finns mycket att säga om jämställdhetsarbetet inom olika områden, men jag skall fatta mig mycket kort i det här inlägget. Det är viktigt att människors livsutrymme och möjligheter inte begränsas av deras kön. I betänkandet, som är ett hopplock av många olika delar, har Vänsterpartiet några förslag som vi tror kan bidra till ökad jämställdhet inom just utbildningsområdet.

Det första vi tagit upp är det positiva med att försöka få in fler män i förskolans verksamhet. Särskilt med beaktande av de tråkiga erfarenheter och pedofilskandaler som varit under senare tid, gäller det att vi inte tröttnas i våra försök att få män intresserade av de arbetena. Det bästa för både pojkar och flickor är att vara omgivna av både män och kvinnor, som låter dem se hela könsrollsrepertoaren och som inte stärker en gammaldags syn på hur män och kvinnor skall vara.

Vi har tittat litet grand på yrkeslärares viktiga funktion att stödja dem vi kallar brytare, alltså flickor eller pojkar som väljer en för sitt kön atypisk utbildning. Man borde fundera över hur man kan stärka yrkeslärares roll i denna viktiga roll. Man borde också fundera över hur man kan förändra attityderna på enkönade arbetsplatser. Jag tänker i första hand på de mansdominerade praktikplatserna som en del av flickorna hamnar på. Det kan ibland vara mycket jobbigt och bidra till att de avbryter sina studier i gymnasieskolan.

Vi har också ett förslag om att man när man fördelar resurser borde beakta andelen kvinnor och män på olika högskoleutbildningar och hur stort sökandetrycket är.

Det är viktigt att högskolorna sätter upp rekryteringsmål vad gäller könsfördelning för andra lärarkategorier än bara professorerna.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 3 mom. 6, men jag står naturligtvis bakom även de andra delarna.

Anf. 123 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Jämställdhetsfrågorna spänner över ett brett fält, och jag vill bra gärna hålla med Beatrice Ask om att vi behöver få en debatt om jämställdhetsfrågor här i kammaren, då vi kan koncentrera oss under en längre tid och kanske få tillgång till de senaste utredningsmaterialen.

Vi har i utredning efter utredning sett att jämställdhetsfrågan uppmärksammas i grundskolan och gymnasiet. Det är bra. Det gäller t.ex. *Utredningen om skolans inre arbete* och *Gymnasieutredningen*. Det handlar hela tiden om två saker. I skolan skall man motarbeta den schablonmässiga hanteringen av pedagogiken så att man inte för vidare förlegade traditioner vad gäller synen på pojkar och flickor, män och kvinnor. Man måste alltså bromsa och se till att man får en pedagogik som är anpassad till en modern syn på jämställdhet.

Men man får naturligtvis också vara vaksam på att man behåller eller utvecklar de pedagogiska metoderna så att de också tar hänsyn till skillnaden mellan pojkar och flickor. Detta är en svår fråga, och det vore spännande att få en debatt bara kring dessa frågor.

Jag tänkte nu säga något om kvinnor i högre utbildning. Vi ser en tydlig utveckling mot att allt fler kvinnor kommer i åtnjutande av högre utbildning vid högskolor och universitet. Om grundutbildningen skulle man kunna säga att vi nästan nått målet. Det är litet drygt 50 % kvinnor i grundutbildningen. Men tittar man litet närmare på saken ser man att det fortfarande finns viktiga områden att arbeta med. Ett är fördelningen av kvinnor och män på olika typer av utbildningar. Man kan se att där ännu finns en *bias*, som gör en litet misstänksam.

Vi har inte kommit lika långt med den fortsatta karriären för kvinnor i den högre utbildningen. Det börjar bli allt fler kvinnor i forskarutbildningen, och det är bra. Däremot är det fortfarande färre kvinnor som tar examen. Återigen ser vi en väldig snedfördelning i vissa ämnen, t.ex. de naturvetenskapliga, tekniska och medicinska ämnena. Där är kvinnor underrepresenterade. Från regeringens sida har man uppmärksammat de här frågorna. Men man har arbetat huvudsakligen med kvoteringsinstrumentet eller infört speciella tjänster för kvinnor.

Vi har från Miljöpartiet försökt att uppmärksamma de frågor som jag tror är betydligt mer väsentliga på sikt, nämligen att man går litet djupare och tittar efter vilka de egentliga hindren är för kvinnor t.ex. i forskarkarriären. Det finns naturligtvis en lång rad sådana svårigheter, som är ett resultat av att förändringen sker inom ramen för en mansdominerad tradition. Universitet och högskolor har ju varit männens högborg tidigare.

När kvinnor t.ex. skall söka in till en forskarutbildning möter de redan i C-studierna, och när de skall skriva sin uppsats som skall ligga till grund för antagningen till forskarutbildningen, en manlig handledare. Det finns en traditionsbunden syn på hur man väljer uppsatsämnen. Undersökningar visar att kvinnliga studerande har en tendens att välja ämnen på ett helt annat sätt än manliga. De vill arbeta mer självständigt och med uppgifter som är mer verklighetsanknutna. De manliga studeranden har lättare för att direkt gå in i pågående forskningsprojekt på institutionerna. Självfallet gör detta att det blir litet lättare för manliga studerande att komma in i forskarutbildningen.

Väl inne är det fortfarande så, eftersom det är en sådan kolossal dominans av manliga forskare och lärare, att kvinnliga studerande har handledare som är män. Man kan naturligtvis inte blunda för att detta ofta är en nackdel i karriären.

Vi vet också att det finns barriärer som är väldigt påtagliga. Det handlar då inte om den litet mer dolda typen. Jag skall nämna något exempel. Ett är vad som händer när man har doktorerat och sedan skall gå vidare i karriären. Om man har familj väntar man ofta med att skaffa barn till dess att kvinnan har doktorerat. Det är ganska naturligt, och det är också vanligt. Sedan skaffar man barn. Då är kvinnan ofta i 25–30-årsåldern. Det blir naturligtvis längre tid för kvinnans del än för mannens som ägnas åt barnet, i synnerhet spädbarnet.

När det gäller möjligheterna att sedan fortsätta karriären, om kvinnan vill det, är de tjänster som finns direkt efter examen forskarassistenttjänster. Det finns en regel som säger att man skall ha en begränsning i merite-

ringtid, så att endast de fem närmaste åren efter doktorsexamen skall räknas. En kvinna som har använt kanske ett eller två år av sin tid åt barnen tappar alltså dessa år i konkurrensläge gentemot sina manliga kolleger. Hon blir då obönhörligen efter. En sådan regel är egentligen fullständigt oacceptabel. Jag kan inte förstå varför regeringen inte släpper på detta krav. Ta bort regeln om den begränsade meriteringstiden! Den är ett sådant här typiskt hinder för karriärmöjligheterna för kvinnor.

När det gäller tillsättningen av lärare och forskare håller jag med Barbro Westerholm om att det hela tiden måste ske en kontinuerlig bevakning. Från Miljöpartiets sida har vi för det första anslutit oss till detta. Vi har tyckt att det är bra att regeringen har betonat att man vid tjänstetillsättningarna, även om man nu skall släppa fram fler professorer, anställa fler professorer osv., skall hålla väldigt noga på tjänstetillsättnings- eller anställningsproceduren. Man skall alltså noga tala om vad den anställda skall ha för arbetsuppgifter, vilka krav man ställer på meriteringen osv. innan man utlyser och utannonserar tjänsten. Det skall också finnas en tjänsteförslagsnämnd eller motsvarande.

Men man har inte bevakat att denna tjänsteförslagsnämnd eller motsvarande skall ha en jämställdhetsansvarig, som vi har kallat det. Jämställdhetsrevisor kanske är ett bättre namn. Vi i Miljöpartiet har i alla fall i våra motioner föreslagit att man obligatoriskt skall kräva att det i en tjänsteförslagsnämnd skall sitta en jämställdhetsansvarig som skall kunna de här frågorna ordentligt. Han eller hon skall inte ha någon annan uppgift än att bevaka just jämställdhetsfrågorna.

Jag skall inte gå in på fler detaljer, men vi har en lång rad förslag i den här riktningen från Miljöpartiet. Jag tycker att det är synd att regeringen inte har uppmärksammat dem. Vi har lagt fram dem under en längre tid och upprepat några av dem i form av motioner nu.

Jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 8 under mom. 11. Naturligtvis står vi bakom våra övriga motioner också.

Anf. 124 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Jämställdhet är en demokratifråga. Demokratin bygger på en människosyn som betonar alla människors lika värde. Det innebär att varje människa har rätt att kräva respekt för sin integritet, för sin rätt att välja inriktning på sitt liv och för sin rätt att uttrycka sina åsikter även om de inte sammanfaller med majoritetens. I teorin finns den jämställdheten mellan majoritets- och minoritetsgrupper och mellan kvinnor och män. I praktiken vet vi att det inte står lika bra till.

När det gäller jämställdhet mellan kvinnor och män är hemmen och skolan de platser som är viktigast för att påverka utvecklingen. Förebilder påverkar mycket mer än ord. Det säger sig självt att om barn och ungdomar befinner sig i en enkönad verklighet i förskolan och skolan ända till dess att de kommer upp på högstadiet påverkar det i sig deras syn på mäns och kvinnors olika roller i samhället. Men det ger dem inte heller möjlighet att utveckla sin egen personlighet genom att identifiera sig med människor av båda könen. Därför är en jämnare könsfördelning bland personalen i förskolan och på skolans alla stadier nödvändig.

Men jämställdhet handlar om så mycket mer än jämn könsfördelning. När flickor på ett nedsättande sätt kallas för olika könsord, vilket är alltför vanligt i dag, kan det leda till en förvrängd syn på kvinnlighet och

kvinnans värde över huvud taget. Användande av könsord som tillhygge måste motarbetas överallt där det förekommer. I skolan bör det inte få förekomma över huvud taget.

Att flickors utseende kommenteras hela tiden, och att de förebilder som finns i reklam- och artistvärld blir norm, leder också till en hård press på flickorna. Skönhetsoperationer bland unga flickor, 15–29 år, har ökat kraftigt. Det är ett tecken på den press som flickor utsätts för. Anorexi och bulimi är ett annat exempel. Här har skolan en oerhört viktig roll i att stärka både flickors och pojkars självkänsla.

Det är också viktigt att flickors och pojkars olika sätt att uttrycka sig, både med ord och i kroppsspråk, uppmärksammas mer. Undersökningar visar, och erfarenheten säger också, att pojkar ofta dominerar i en klassrumssituation. Bara medvetenheten om att det är så kan leda till större uppmärksamhet från lärarnas sida. Det är nödvändigt att flickorna lockas ut på plan och lär sig att deras åsikter och inlägg behandlas lika seriöst som pojkarnas. Både olikheter och likheter mellan könen måste lyftas fram på ett positivt sätt inom olika områden i skolan.

Kvinnor och män uttrycker sig på olika sätt och använder bilder och referenser på olika sätt även i skriven text. Därför är det viktigt att det finns läroböcker där text och innehåll påverkats av både ett kvinnligt och ett manligt språk och förhållningssätt. Riksdagen kan ju inte besluta om fler kvinnliga läroboksförfattare. Men vi kan bidra till att mansdominansen bland författarna i litteraturlistorna vid olika utbildningsinstitutioner uppmärksammas. Därmed kan vi förhoppningsvis öka medvetenheten om vikten av en jämnare könsfördelning bland de författare som väljs ut när det finns både kvinnor och män att välja mellan. På sikt tror jag att detta är en viktig del av förändringen av skolans arbete med jämställdhet.

Jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 4 under mom. 3.

Anf. 125 TORGNY DANIELSSON (s):

Herr talman! Som framgår av debatten är vi överens om vikten av att bedriva ett jämställdhetsarbete. Jämställdhet behövs eftersom det ger rättvisa, kvalitet och utveckling. Vill vi skapa ett mer jämställt samhälle är det viktigt att hela vårt utbildningssystem, inklusive barnomsorgen, medvetet och genomgående präglas av att ge flickor och pojkar, unga kvinnor och unga män samma möjligheter, skyldigheter och rättigheter. Jämställdhet handlar i mycket stor utsträckning om attityder och värderingar. Därför är det viktigt att på ett tidigt stadium och på ett naturligt sätt arbeta för att få en sunt förhållningssätt i de här frågorna. Det bör ske redan i förskolan och skolan.

Skolan är en stor och viktig del av samhället. Det är ju också den största arbetsplatsen vi har. Därigenom har skolan också en viktig roll dels som modell för jämställdhetsarbete, dels för att skapa en god grund för det fortsatta jämställdhetsarbetet i samhället i övrigt.

Jämställdhetsarbete får aldrig inskränka sig till att bara handla om planer, kvoter och statistik. Jag anser att ökad jämställdhet handlar om så mycket mer. Det handlar om att ta till vara mänskliga resurser och att få ökad tillgång till kunskap, erfarenhet och kompetens. Detta är egentligen något som näringslivet missar.

Jag brukar roa mig med att se på de olika årsredovisningar som vi får som riksdagsledamöter. När man studerar dem hittar man så småningom

*Fel! Okänt
växelargument.*

bilder på de olika styrelser och ledningsgrupper som de här företagen har. Oftast kan man konstatera att det finns en stor kompetensbrist här. Man finner ett antal herrar i ungefär samma ålder och med näst intill identiska kostymer. Inget ont sagt om dessa män. Jag själv tillhör kanske den här gruppen. De är säkert mycket kompetenta och behövs var och en av dem. Men som grupp har de en kompetensbrist.

Skulle jag satsa pengar i aktier skulle jag nog titta på detta. Jag skulle mycket hellre satsa pengar i ett företag som har både män och kvinnor i styrelsen. Helst skall den också bestå av personer med olika bakgrund och erfarenhet både vad gäller ålder och kulturell och etnisk bakgrund. Jag vill satsa i ett företag som visar att man vill ha tillgång till en bred genomlysning av de beslutsunderlag som man har.

Herr talman! I skollagen finns numera inskrivet att det åligger skolans personal att särskilt ansvara för att främja jämställdhet mellan könen. I vilken mån detta lyckas beror naturligtvis på vilken kunskap och kompetens som lärarna besitter inom området. Men det är också viktigt och betydelsefullt vilket stöd som rektorn ger för arbetet när det gäller jämställdheten. Det gäller att skapa ett medvetet pedagogiskt förhållningssätt. Det är avgörande för att kunna skapa en positiv utveckling.

Fler män i skolan som lärare på ett eller annat sätt eller som aktiva i barnens närhet är ytterst viktigt både för pojkar och flickor, inte minst som modell för hur män uppträder, agerar och utvecklar naturliga och respektfulla relationer till det motsatta könet. Det är viktigt eftersom många pojkar växer upp utan att ha naturliga kontakter med män, och därmed också utan motvikt till den schabloniserade mansbild som medierna visar inte minst i aktionsfilmer, såpoperor och liknande.

Låt mig ta ett exempel som gör mig upprörd. Barbro Westerholm och Inger Davidson har redan tagit upp det. Barbro Westerholm nämnde detta med att se, höra, reagera och agera. Det som gör mig beklämd är att det i dag tyvärr förekommer en alltmer utbredd företeelse bland vissa pojkar och unga män att man använder könsord och andra kränkande smädelser till flickor och även till vuxna kvinnor. När man pratar med dessa som trakasserar svarar de att de i och för sig vet att det är fel, men det är ingen som har sagt något, och därför är det väl okej. Det handlar alltså om att vi inte reagerar och agerar. Det är en av orsakerna till att detta kan fortsätta. Jag kan förstå att många kvinnliga lärare i skolan har en väldigt svår situation här.

Därför, herr talman – och det är bra att det är en herr talman just nu – skulle jag som man vilja vända mig till alla andra män som eventuellt hör, läser eller på andra sätt tar del av det här anförandet. Här måste vi, alla män, ta ett ansvar för att visa att vi inte kan tolerera detta. Vi måste reagera kraftfullt och säga ifrån när helst vi hör eller ser något som handlar om den här typen av kränkande behandling. Vi måste reagera och prata med våra söner och även när vi möter killar i idrottslaget, unga män på tunnelbanan eller liknande. Det här är helt oacceptabelt och visar på behovet av att vuxna, mogna män aktivt måste reagera och engagera sig i barnens utveckling. Det visar också på nödvändigheten att utveckla en empatisk förmåga som många saknar i dag. En sådan empatisk förmåga är också en god grund för att klara av att vidareutveckla jämställdheten.

Herr talman! Det råder stor politisk enighet om jämställdhetens betydelse inom all utbildning och att det krävs aktiva insatser för att nå målet.

Jag anser att det är viktigt att betona att fokus måste vara både på pojkar och flickor, män och kvinnor samtidigt och tillsammans, och inte var och en för sig som det ibland blir. För att utveckla jämställdhet tycker jag att det krävs att vi kan se till båda könen samtidigt. Det är därför viktigt att inte i första hand försöka skapa särlösningar där man enbart inriktar sig på den ena gruppen. Särskilda undervisningsgrupper enbart för flickor eller enbart för pojkar bör därför undvikas, i alla fall som en permanent lösning.

Det kan hända att det är nödvändigt att tillfälligtvis anordna köns-segregerade undervisningsgrupper för att kunna byta spår eller för att få i gång en ny och annorlunda pedagogisk process. Men huvudinriktningen bör alltid vara att ha blandade undervisningsgrupper just för att berika och höja kvaliteten. Jämställdhet når man ju bäst genom att kunna fungera tillsammans och respektera och lära känna varandra. Det handlar om att ge varandra upplevelser och förståelse för olika sätt att se på saker och ting och olika sätt att formulera och lösa problem.

Marie Wilén tog upp problemet med att pojkar tar för sig i klassrummet, t.ex. när det gäller datalektioner, på flickors bekostnad. Det kan man kanske lösa på annat sätt, t.ex. genom att dela upp undervisningsgruppen i flera mindre grupper som består av både pojkar och flickor, dvs. mixade grupper. Där bör målen i sig vara att lära pojkar hur flickor ser på data och datorers användning och att se till flickors behov och sätt att kommunicera.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande UbU15 i dess helhet.

Anf. 126 BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Det är riktigt att vi är tämligen överens i de här frågorna. Men att vi har en bristande jämställdhet i svenskt näringsliv är ett allvarligt bekymmer. Det här allvarliga bekymret, som beror på en massa olika saker som vi kanske kan hantera delvis från politiskt håll, blir ju inte bättre av att vi nu vet från TIMSS-undersökningen att flickor har sämre resultat i matematik, naturvetenskap och teknik än vad pojkar har.

Enligt de undersökningar jag har tagit del av, är det civilingenjörer och civilekonomer man i första hand letar efter när man rekryterar chefer i näringslivet. Då är det ju illa nog om tjejerna klarar sig sämre, även om det är en internationell företeelse, som jag sade i mitt anförande. Då är vi ju framme vid detta som riksdagen har bestämt sig för att slå fast, nämligen att jämställdhet är en pedagogisk fråga. Man måste arbeta med detta i skolans vardagsarbete. Jag är litet rädd för att vi har en lång väg att gå innan riksdagens medvetenhet har nått skolans vardag.

Därför undrar jag ändå om det inte vore bra om vi här i kammaren fick en redovisning av vad som faktiskt händer i särskild ordning. Jag tror nämligen inte att det här kommer att implementeras tillräckligt snabbt. Jag är oroad för att den här typen av kunskapsskillnader inte stärker utvecklingen mot ökad jämställdhet, och jag delar Torgny Danielssons uppfattning att det här är ett kompetensproblem för svenskt näringsliv. Så jag undrar ändå om det inte vore bra att faktiskt få en redovisning här i riksdagen i särskild ordning och inte bara rapporter från Skolverket.

Anf. 127 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Herr talman! Men det är ändå så, Beatrice Ask, att när vi får rapporter är det inte regeringen själv som skaffar sig en uppfattning om hur det ser ut, utan det uppdraget ligger just på Skolverket. Skolverket har ett uppdrag att bl.a. se på arbetet och utvecklingen i skolan när det gäller både demokratin, jämställdheten och den kulturella mångfalden och hur man tar till vara det i skolan. Dessutom har Skolverket ett eget arbete med ett eget nätverk som man också har för avsikt att kunna sammanfatta redan i år. Under våren har vi fått det beskedet.

Så visst, Beatrice Ask, ser jag fram emot att vi fortsätter den här debatten. Men då behöver vi ha ett underlag där vi kan se vad som händer i skolorna så att vi kan ta vara på det som är positivt och vara påtryckare för att få förändring där vi ser att det finns brister.

Anf. 128 BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det är bra att vi får fristående rapporter och en saklig analys av vad som händer och inte händer och om hur det fungerar.

Men när vi skall arbeta i riksdagen är det ändå rätt intressant och viktigt att få regeringens bedömning av underlagen och också ett och annat förslag. Jag misstänker nämligen att det på vägen kommer att dyka upp situationer där det skulle behöva hända något. Torgny Danielsson vet ju lika väl som jag att oppositionens möjligheter att väcka förslag är ganska segdragna. Det underlättar för kliv framåt om regeringen kan komma i särskild ordning och göra redovisningar och dra slutsatser.

Det markerar också med vilken vikt man vill att arbetet skall bedrivas. Jag tror att det skulle vara en uppmuntran också för Skolverket och för nätverk och allt vad det kan vara om vi hade en särskild redovisning. Det är ingen stor fråga, men jag tror faktiskt att den har betydelse.

Anf. 129 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att det bra att man är otålig, och jag tror att det i sig är pådrivande.

Även vi i riksdagen har ju möjlighet att skaffa oss en uppfattning. Vi kan göra uppföljningar och utvärderingar på olika sätt för att skaffa oss en egen uppfattning och få en egen debatt i de här ärendena.

Otålighet i all ära, men trots allt har det ju stegvis hänt saker som har gjort att det har blivit en förändring i skollagen. Det pratas om att man är skyldig att främja jämställdhet. Högskolorna har fått markerade uppdrag när det gäller att se till jämställdheten och att främja jämställdheten vad gäller högskolor och universitetsorganisationer.

Jag tror att man måste avvakta litet grand efter det att man har gjort en skärpning av en regel eller av en lag för att se vilka konsekvenser det i sig har givit. Så jag ser fram emot att få ta del av den uppföljning som vi kommer att få så småningom.

Anf. 130 MARIE WILÉN (c) replik:

Herr talman! Jag skulle ändå vilja ha något litet svar på detta med jämställdhetsrevisioner för forskningsråden. Varför är inte majoriteten beredd att införa jämställdhetsrevisioner för forskningsråden?

Anf. 131 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Herr talman! Där finns det ju samma ambition att man skall följa utvecklingen och främja jämställdheten på olika sätt. Det handlar om att se till både manligt och kvinnligt. Vi pratar t.ex. om att kvinnor skulle vara fördelade därför att man gör avbrott i sin forskning för att ta hand om barn. Det gäller ju även män som väljer möjligheten att stanna hemma under en period för att ta hand om och vårda sina egna barn.

Så det är viktigt att belysa det här från olika håll och se hur man kan rätta till felaktigheter i strukturer, som många gånger när det gäller den akademiska världen är mycket gamla och som också är väldigt rigida. Därför tycker jag att det är viktigt att man lägger ut ansvaret på de olika nivåer som finns.

Anf. 132 MARIE WILÉN (c) replik:

Herr talman! Svaret har ju varit att man skall följa det här ett tag och titta på de redovisningar som kommer in. Men jag har uppfattat att behovet att komma till rätta med de här sakerna är stort och att jämställdhetsrevisioner är en kraftfullare åtgärd. Eftersom det finns ett stort behov av att komma till rätta med de här sakerna tror jag att man skulle komma fortare fram med jämställdhetsrevisioner än med det arbetssätt som man har valt.

Anf. 133 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Herr talman! För några år sedan började debatten om ungdomsvåld på allvar i samhället. Det blev en sådan intensiv debatt att man t.o.m. hade en särskild direktsänd debatt från riksdagen. De som såg möjligheten kunde som goda politiker ta tillfället i akt och engagera sig mycket i den här frågan. Barn och ungdomar har ju faktiskt drabbats värst av den ekonomiska krisen i Sverige.

När man pratade om ungdomsvåldet var diskussionen i huvudsak inriktad på våld som unga män utför, dvs. slagsmål, överfall, rån. Den allmänna förklaringen, den förklaring som märktes mest, var faktiskt att ungdomarna slogs därför att det var någonting som var fel i samhället.

Men om någonting är fel i samhället, varför är det bara killarna som uppmärksammas? Vad händer med alla flickor? Jag och många med mig har anledning att tro att unga kvinnor i huvudsak inte utövar våld mot andra när de reagerar mot sin omgivning. De reagerar med våld mot sig själva. Jag har skrivit en motion som handlar om unga flickors situation. Jag anser att det är angeläget att särskilt lyfta fram vissa problem som flickor drabbas av i skolan i högre utsträckning än pojkar.

Det är svårt att veta om det finns anledning att vara oroligare i dag än för 10 år sedan angående jämställdhetsutvecklingen i skolan eller om vi har blivit mer observanta. Hur som helst kan vi konstatera att det finns allvarliga problem som vi måste ta itu med.

En del av de problemen har redan nämnts här, t.ex. att flickor och pojkar har olika möjligheter att tillgodogöra sig undervisningen oavsett begåvning.

Men det finns också andra problem som bör uppmärksammas. Jag skall ta ett exempel. 1995 genomförde Ulla Marklund i Stockholm en skolhälsoundersökning. Det finns fler undersökningar bland Stockholms

*Fel! Okänt
växelargument.*

skolors elever och bland landets alla elever som visar att flickor i klart högre utsträckning än pojkar lider av stressrelaterade besvär. Det gäller både på högstadiet och på gymnasiet. De besvär man pratar om är illamående, magont, huvudvärk och sådana saker som att flickor spyr i betydligt högre utsträckning än killar.

Det är förstås bara en del. Men man kan fråga sig varför det finns en sådan tydlig könsfördelning bland unga människor redan i den åldern när det gäller den här typen av problem som vi vet i ett senare skede kommer att kosta samhället miljarder.

Man har också uppmärksammat andra problem som t.ex. anorexi och bulimi. I dag vet vi att bantning bland barn är ett betydligt vanligare problem än vad vi någonsin trott tidigare.

En studie som genomfördes i England visar att bantning och missnöje med den egna kroppen på grund av att man tyckte att man var för tjock var vanligt ända ned i skolåldern, dvs. att förskolebarn redan hade en klar och tydlig bild av hur illa de själva passade med schabloner. I Stockholm visar en chockerande undersökning att inte mindre än 20 % av 11-åringarna har bantat någon gång eller är missnöjda med sin kropp. En överväldigande del av dem är flickor.

Ätstörningar är ett betydligt hot för unga flickor. *Anorexia nervosa* är en av vår tids allvarligaste sjukdomar just därför att det finns så dålig behandling i dag.

Det har tidigare talats om att flickor tystas, att det börjar tidigt och att flickor har mindre möjligheter än pojkar att breda ut sig. Det har också talats om okvädningsord som riktas mot flickor.

Jag tycker att vi kan sammanfatta det här i det ord som jag hoppas att vi skall använda mer, nämligen könsmobbing i skolan, dvs. att tjejer mobbas i skolan just därför att de är tjejer. Det är en mobbningsform som lärare ofta inte är beredda att ta itu med. De har ingen bakomliggande förberedelse eller träning att ta itu med den här formen av mobbing. Inte undra på det när det är så stora problem att ta itu med den vanliga formen av mobbing. En individ i varje klass drabbas av mobbing i stor utsträckning.

Flickorna i skolan är inte fredade vare sig från sina skolkamrater eller från lärare. Det är oerhört svårt för unga tjejer i dag att hävda sig och sin självständighet när det gäller rätten till integritet och sin egen kropp.

Det här kommer att ge genomslag senare i samhället. Ett privat konsultföretag presenterade i augusti 1997 en studie som visade att unga kvinnor i åldern 18–23 var den grupp som i särklass hade svårast att säga till på sin arbetsplats mot missförhållanden.

De här problemen är självklart sådana som kommer ifrån samhället i övrigt. När i princip alla unga män har läst en porrtidning när de går ut högstadiet – vi har över 300 000 porrtidningsläsare i Sverige varje dag – är det inte heller att undra på att vi får den här typen av uppfattningar flickor och pojkar emellan.

Porrtidningarna har blivit grövre. I dag är dagens flicktidningar, exempelvis *Veckorevyn*, lika ”grova” som de tidningar som klassades som herrtidningar i början av 70-talet. Det betyder att hela skalan har flyttats. Dagens porrtidningar innehåller alltså en utstuderad kvinnoförnedring och ett utstuderat våld mot kvinnor som jag tycker att vi bör reagera starkare på.

I höstas skrevs en flerpartimotion angående självmord bland unga kvinnor. Det är ytterligare ett problem, men det är litet mer specifikt, så jag skall inte gå in på det närmare.

Vilka specifika åtgärder kan man föreslå för att hjälpa tjejer i skolan? Tanken på könsseparerad undervisning har tidigare avvisats här. Jag delar i viss mån tanken att det inte är en bra långsiktig lösning, men det är en bra kortsiktig lösning i vissa lägen för att lösa en speciellt problematisk situation.

Eftersom jämställdhet skall genomsyra hela skolundervisningen kan det också bli så att den inte hamnar någonstans. Det naturligaste vore att föra in jämställdhetsfrågorna i sexualundervisningen. Där skulle man kunna ha utförliga diskussioner kring könsroller, kvinnovåld, sexualiserat våld, kroppsuppfattningar och kroppsfixering.

Jag anser att det är dags att utveckla sexualundervisningen, som för övrigt är mycket bra i Sverige i ett internationellt perspektiv, och helt enkelt komplettera den med någon form av genuskunskap eller jämställdhetsarbete.

Jag anser också att det bör vara möjligt för unga flickor i skolan att få lära sig feministiskt självförsvar. Det är ingen ny kamposportsform, om nu någon trodde det. Feministiskt självförsvar bygger på tanken försvar från en kvinnas eller en flickas perspektiv. Det handlar lika mycket om ett psykologiskt självförsvar som ett fysiskt sådant.

Jag hoppas att sådana här tankar, även om de kan verka litet udda i dag, får fortsätta att gro. Jag vet att det finns andra än de som sitter och gäspar i denna kammare som är väldigt engagerade i det här problemet. Vi kan t.ex. nämna den artikelserie som var i Expressen för inte så länge sedan, och som jag tror att flera av er tog del av, och den konferens som Lärarförbundet anordnade i höstas tillsammans med SAMS, en samlingsorganisation för kvinnoorganisationer, som hette Starka flickor och som särskilt lyfte perspektivet flickors problem i skolan.

Med det anförda yrkar jag bifall till reservation 7 under mom. 7 och 8.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 mars.)

17 § Skogsbruk

Skogsbruk

Föredrogs
Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU15
Skogsbruk

Anf. 134 CARL G NILSSON (m):

Herr talman! Varje gång vi diskuterar skog och skogsnäring här i kammaren förtjänar det att upprepas att denna näring är för vårt land mycket viktig. Det är vår viktigaste exportnäring och utgör därmed en väsentlig ryggrad för hela vårt välstånd.

När vi nu skall diskutera det här motionsbetänkandet skulle jag vilja påminna om att vi den 1 januari 1994 fick en ny skogspolitik, som innebär att vi har två jämställda mål, ett produktionsmål och ett miljömål. Det

har nu gått några år. Alldeles nyligen avlämnade Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen en rapport om hur den nya skogspolitiken har fungerat i praktiken. Den kom i mitten av januari och heter *Den nya skogspolitikens effekter på biologisk mångfald*. Det är intressant att titta på de slutsatser som gjorts i rapporten. Man skriver att det har skett en markant förändring under de senaste åren både när det gäller attityder och kunskapsläge. Naturvårdsintresset är stort inom skogsbruket, och ett stort antal markägare och tjänstemän – det rör sig om över 100 000 markägare – har vidare utbildat sig i naturvårdsfrågor. De nya naturvårdsinstrumenten, biotopskydd och naturvårdsavtal liksom NOKÅS-bidrag, fungerar i princip bra. Bristen på ekonomiska resurser är emellertid stor, vilket medför att endast ett begränsat antal av de mest angelägna skogsområdena kan åtgärdas och beskyddas varje år.

Sammanfattningsvis visar rapporten att det görs viktiga insatser inom skogsbruket för att nå miljömålet. Utvecklingen har i många avseenden varit positiv. Man pekar också på att det är långt kvar innan vi når miljömålet, framför allt med avseende på den biologiska mångfalden. För att klara det måste bl.a. den generella hänsynen fungera bättre. Man behöver öka insatserna för restaurering för att skydda mera mark och frivilliga insatser.

Sedan säger man också att med tanke på den korta tid som förflutit sedan den nya skogspolitiken beslutades är det dock naturligt att mycket återstår innan målen nås. Man drar slutligen slutsatsen att Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen inte anser att det redan efter fyra år är motiverat med genomgripande förändringar av skogspolitiken.

Vi har i det här betänkandet ett antal motioner. En del har vi följt upp med reservationer som också är motiverade av de anmärkningar som gjorts. Bl.a. tar vi upp i reservation 2, till vilken jag yrkar bifall, herr talman, frågan om ägarstrukturen inom svenskt skogsbruk. Svenska staten genom majoritetsägandet i Assi Domän har mycket betydande skogsmarker. Vi säger att vi inte tycker att det är hållbart motiverat att staten skall äga så mycket mark.

Det är inte heller motiverat från mångfaldssynpunkt. Ett spritt ägande inom skogsbruk är i sig en garant för biologisk mångfald. Genom en försäljning av delar av Assi Domän skulle resurser lösgöras för att man skulle kunna t.ex. bekosta ett skydd av större arealer.

Vi har en reservation där vi pekar på vikten av att forskning och utveckling inom skogsbruket inte får eftersättas. Vi har i ett tidigare sammanhang avvisat besparingar för Skogs- och lantbruksuniversitetet. Besparingarna skulle ju indirekt drabba forskning och utveckling inom skogsbruk, vilket vi tycker är dåligt.

I reservation nr 4 avvisar vi med kraft alla tankar på att återigen införa någon typ av avgift på skogsbruket. Spåren från den gamla skogsvårdsavgiften förskräcker.

I reservation nr 8 tar vi upp frågan om säkerheter för återplantering. Det finns i svensk skogsvårdslagstiftning ett absolut krav på återbeskognings efter slutavverkning. Vi känner till fall där mindre seriösa skogsbrukare försöker att smita ifrån återbeskogningskravet. Här finns dock vissa möjligheter för skogsvårdsmyndigheterna att i dag kräva säkerhet för återplantering. Bestämmelsen är emellertid behäftad med möjligheter att smita ifrån.

Om en skogsägare gör stora slutavverkningar och han blir ålagd att ställa säkerhet för återplantering och sedan säljer fastigheten till någon annan, då lösgörs han från återplanteringskyldigheten samtidigt som den ställda säkerheten är värdelös. När vi nu har den mycket viktiga lagen om återplanteringsplikt, då skall vi också ha instrument så att inte lagen blir tandlös. Vi tycker att det är på det sättet i dag. Vi är faktiskt besvikna över att vara ensamma om att föreslå åtgärder för att täppa till de luckor som i dag finns.

I ett särskilt yttrande har vi tagit upp frågan om skydd av s.k. skogsimpediment. Ett skogsimpediment är skogsklädd mark som producerar mindre än en kubikmeter per hektar och år. Enligt skogsvårdslagen är skogsbruk i princip förbjudet på sådan mark. Av Sveriges skogsklädda mark utgörs inte mindre än ca 15 % av impediment som i praktiken är skyddade för skogsbruk. Dock redovisas dessa 15–16 % – 3 ½ miljoner hektar – inte som skyddad mark.

Vi tycker att det är litet onödigt att Sverige skall stå i skamvrån och sägas vara ett land som inte skyddar mer än ett fåtal procent av skogsmarken, när impedimenten, som förvisso inte saknar betydelse från biologisk mångfaldssynpunkt, borde kunna redovisas som skyddad mark. Då skulle vi få ett bättre rykte ute i världen när det gäller vårt lands vilja och ansträngningar att skydda mark för att bevara biologisk mångfald.

Anf. 135 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Som Carl G Nilsson sade behandlas ett antal motioner om skogsfrågor i det betänkande som vi behandlar i dag. Betänkandet utgör ju inte på något sätt en heltäckande bild över skogspolitiken, utan det är mera fråga om utdrag av vissa delar av den.

Skogen är Sveriges viktigaste naturresurs och därmed en av våra viktigaste näringar som ger Sverige ett väldigt stort handelsnetto. Det är därför viktigt att denna resurs sköts på ett bra sätt. Ingen kan säga annat än att svenska skogsbrukare har gjort det sedan lång tid tillbaka. Vårt skogsbestånd är bättre än någonsin. Vi har mer skog i skogen – om man uttrycker sig så – än vi någonsin har haft, eftersom skogsskötseln är så pass bra som den är.

Det som diskuteras mest är hur miljöhänsynen sköts och hur naturskyddet klaras. Skogsvårdslagstiftningen har ändrats och blivit mindre sträng, och det har inte varit till nackdel för miljön, snarare tvärtom. Människor och i synnerhet de som sysslar med skogsbruk är intresserade av att klara miljön. Sedan kan man naturligtvis diskutera hur mycket mark som skall avsättas för icke-produktion för att den skall få sköta sig själv.

Det är detta som jag skall prata mest om här i dag. Vi från Centerpartiet har ett förslag och en reservation om hur man skall kunna klara detta på ett bättre sätt när samhället har svårt att få fram de pengar som behövs. Vi vill att det skall inrättas en fond och att samhället tar initiativ till en diskussion med näringen. På det sättet skulle man kunna samla de pengar som man får ihop för ändamålet i en fond. För dessa pengar kan fonden sedan köpa mark.

När Assi Domän bolagiserades föreslog vi från Centerpartiet att man inte skulle göra sig av med all mark i ett aktiebolag utan behålla betydligt mera i de naturvårdsfonder som finns. På det sättet hade mer mark kunnat

*Fel! Okänt
växelargument.*

skyddas. Nu blev det inte så, och jag beklagar det. Det var synd att riksdagsmajoriteten inte följde jordbruksutskottets majoritet för ett sådant handlande. Då hade vi haft en betydligt bättre sats och hade inte heller behövt uppleva de konflikter som har uppstått under senare tid när det gäller mark som Domänverket senare har sålt för produktionsändamål.

Det är inte mycket att göra åt det. Nu gäller det att få fram de pengar som behövs för att skydda den mark som är i behov av skydd, och det är en viktig uppgift.

Ett annat sätt är de naturvårdsavtal som finns, vilket också är ett bra system. Också här är det vi i Centerpartiet som har tagit initiativet för att introducera avtalen. Vi håller dessutom på att försöka att få till stånd ett beslut om att göra naturvårdsavtalen mer rättsligt bindande. Man måste kunna veta att det som man gör också står sig över ett ägarskifte.

Över huvud taget är det viktigt att tillvarata människors och framför allt brukarnas engagemang i det här arbetet, och jag tycker att vi har lyckats ganska bra med det. Men det gäller också att skapa ekonomiska förutsättningar för att göra de avsättningar som behövs och det kan ske genom en naturvårdsfond.

Med det anförda yrkar jag bifall till reservation nr 9.

Naturvårdsverket har räknat ut att man under tio år behöver 3,9 miljarder, och dem kan man få ihop på olika sätt. Vi har i andra sammanhang anvisat att man skulle kunna sälja en del av Assi Domän för att få fram pengar till att köpa den mark som man behöver köpa från naturvårdssynpunkt. Detta kan vara en del i en sådan finansiering.

Vi har också tagit upp frågan om slutavverkningsåldern i en reservation som jag dock inte skall yrka bifall till, men som vi trots det tycker är viktig och som vi stöder. Genom att tillåta avverkning i låga åldrar skapas ett bekymmer i skogsbruket, där kommersiella intressen tar för sig. Det var litet grand detta som Carl G Nilsson var inne på också när det gällde återplanteringen. Jag kan i mångt och mycket sympatisera med vad Carl G Nilsson sade. Det är litet synd bara att vi inte har fått till stånd att ransoneringsregeln skall gälla för fastigheter från 20 hektar, som vi ville, i stället för från 50 hektar som riksdagen fattade beslut om häromsistens. Det hade varit en bra lösning.

Det har tagits upp en del andra saker i betänkandet som i och för sig är viktiga, t.ex. rotsnurr. Det är ju ingen ny fråga, utan man har uppsikt över den. Varje skogsman måste vara väldigt angelägen att lösa problemet.

Avgifter i skogsbruket tas upp i en reservation från moderaterna. Jag delar uppfattningen att vi inte skall ha några sådana. Det finns inte heller några förslag om avgifter. Därför finns det inte något att reservera sig mot i det här avseendet. Det är inga avgifter på väg som vi direkt kan se. Vi skall inte ha några nya sådana avgifter. Det är klart och tydligt centerns uppfattning.

Herr talman! Med detta yrkar jag alltså bifall till reservation 9.

Anf. 136 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! Det här betänkandet är som tidigare sagts framlagt med anledning av motioner som är skrivna under allmänna motionstiden. Tyvärr blir ju debatten litet grand rumphuggen eftersom allting avslås med hänvisning till den utvärdering som har gjorts av nya skogsvårds-

gen och den proposition som vi väntar i vår. Det betyder, vilket jag tycker är litet beklagligt, att vi inte får någon ordentlig skogsdebatt under denna mandatperiod. Vi har ju hela tiden hänvisat till propositionen, och nu kommer den så sent att den inte hinner behandlas. Det tycker jag är tråkigt.

När det gäller skogen har vi i vår motion som vi har skrivit under allmänna motionstiden försökt ha en mer principiell hållning eftersom vi avvaktar propositionen från regeringen. Vi har kallat motionen *Skogen – näring för alla*. Med det vill vi ha sagt att skogen kanske är vår viktigaste naturresurs. Dels är den bärare av en stor biologisk och väldigt viktig mångfald, dels är den vår civilisations lunga genom att den tar upp koldioxid och producerar syre. Den är också viktig, som har sagts, inom produktionen av skogsråvara. Vi vet ju alla i dag att den är en viktig exportnäring. Den producerar ju också bär och vilt och har en massa olika värden som kan vara svåra att uppskatta i pengar.

Om man tittar på utvecklingen under de senaste åren kan man konstatera att den har gått åt olika håll. Å ena sidan kan man se ett ökat miljöengagemang inom näringen. Det är en ökad kunskap bland skogsägare, entreprenörer och industri. Man har kommit i gång med skogscertifiering, och man använder sig av miljöledningssystem etc. Å andra sidan får vi samtidigt rapporter om skogsskövling. Man avverkar skogar med höga naturvärden. Vi vet att hanteringen när man bolagiserade och sålde ut Assi Domän var väldigt dålig. Riksdagens revisorer har kritiserat detta. Man försatte tydligen ett tillfälle att både skydda skog och att erbjuda ersättningsskog. Detta är alltså två olika utvecklingstendenser.

Vi har valt att inte reservera oss på så många ställen i vår motion med anledning av att vi väntar på propositionen som kommer. Vi har i stället utvecklat våra synpunkter i ett särskilt yttrande, där vi bl.a. har lyft fram vikten av att vi ökar skyddet av skogarna men också att vi ökar skyddet av rätt skogar. Vi vet i dag att det är väldigt litet som är skyddat nedanför den fjällnära skogen. Det är 0,6 %, vilket är långt ifrån de 5 % som expertisen bedömer vara den lägsta nivån, som ju kanske inte heller är tillräcklig. Det ligger långt under nivån i många andra länder.

Vi har också tagit upp att det är viktigt att skapa en långsiktig finansiering av skyddsvärd mark. Det är intressant med den reservation som Centern yrkar bifall till och som jag inte riktigt kan förstå, eftersom det i reservationen står ungefär samma sak som i betänkandet. Det verkar ju vara en lösning på gång. Det som är politiskt intressant i den här frågan är att det verkar finnas ett brett stöd för en typ av fond för markinköp. Det tycker jag är något att ta fasta på. Jag hoppas verkligen att utredaren, som skall vara klar så snart som i juni, kommer fram med ett förslag i denna riktning.

Jag vill också passa på att litet grand kommentera Carl G Nilssons uppfattning att statens ägande av skog är för stort. Jag hade för några år sedan förmånen att sitta i den skogspolitiska utredningen. Vi gjorde en studieresa till Tyskland. Det var flera som tappade hakan av förvåning när det visade sig att det offentliga ägandet av skogsmark i Tyskland då var betydligt större än i Sverige. Sedan dess har vi som sagt sålt ut väldigt stora delar av den statligt ägda skogen. Så jag undrar hur litet skog Carl G Nilsson och moderaterna tycker att det är lämpligt att staten äger eller skall vara i offentlig ägo.

Jag har också en liten fundering när det gäller Centerns reservation om slutavverkningsåldrar, som man inte yrkar bifall till. Det kan ligga någonting i den. Men en av de saker som diskuterades i den skogspolitiska utredningen var ju att man skulle lägga över ett större ansvar på de enskilda skogsägarna och att de skulle visa att de kunde klara av det. Man kan konstatera att de inte har klarat av den delen som gäller slutavverkningsåldrar. Det är fortfarande helt andra saker som styr. Det visar också att detta med miljöengagemang och miljöintresse får vika så fort det finns andra, ekonomiska aspekter på skogsnäringsfrågorna, vilket jag tycker tyder på behovet av en starkare skogsvårdslagstiftning. Vi förväntar oss att regeringens proposition innehåller skärpta krav när det gäller skogsvårdslagen, bl.a. att man skall återinföra krav på röjning och gallring. Att man skall skärpa reglerna för lägsta slutavverkningsålder tycker vi också. Vi tycker också att man skall skärpa reglerna för ransonering med slutavverkning. I sammanhanget behöver man också se över jordförvärvslagen och bosättningsplikten, som ju faktiskt bara är någonting som finns på papperet i dag. I dag är det möjligt för en enskild person att samtidigt köpa mark i flera olika kommuner med löfte om att bosätta sig där. De kan köpa upp skogen, avverka den och sedan bo någon helt annanstans. Det var inte tänkt att det skulle vara på det sättet.

Vi tycker också att tillämpningsföreskrifterna när det gäller markbehandling skall skärpas. Vi har faktiskt nått framgång när det gäller miljöbalken, vilket är intressant. Vi tycker också att man skall kräva säkerhet för återväxtåtgärder som följer fastigheten. Det är också något som vi förväntar oss skall föreslås i den kommande propositionen.

Vi har dock två reservationer i betänkandet som vi tycker är angelägna. Den ena gäller rotsnurren. Jag skall fatta mig kort för jag vet att Ragnhild Pohanka, som vi har skrivit motion tillsammans med, kommer att ta upp frågan. Det som är viktigt när det gäller rotsnurren är att man utreder omfattningen och ansvaret. Det är många enskilda skogsägare som har drabbats av detta och som i god tro, utifrån de rekommendationer som de har fått, har fortsatt att använda denna *paperpot*. Det har inneburit att de har fått plantor som gör att de kanske får göra om allting efter 10–15 år. Det betyder att väldigt stora ekonomiska värden står på spel.

Jag vill yrka bifall till reservation 13.

Vår andra reservation handlar om contorta, alltså ett främmande träslag. Återigen vill jag återknyta till den skogspolitiska utredningen som diskuterade frågan. Man ansåg att detta med contorta var något som skulle utfasa sig självt, att det skulle försvinna. Det är nämligen en hel del problem med contortaanvändning. Men fortfarande planteras rätt mycket contorta, närmare bestämt 24 000 hektar år 1995, som är den senaste uppgift som jag har kunnat få fram. Detta är ett problem. Det är också en fråga som jag förväntar mig att man tar upp i samband med utvärderingen av skogsvårdslagen och i den kommande propositionen. Jag står naturligtvis bakom också den reservationen, men jag avser inte att yrka bifall till den i dag.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.59 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

*Elstg. Öküht
växelargument.*

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

17 § (forts.) Skogsbruk (forts. JoU15)

Anf. 137 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! Maggi Mikaelsson frågade mig före middagsuppehållet vad jag ansåg om statlig ägarandel av skogsmark. Hon anförde Tyskland som exempel.

Jag menar att staten inte bör äga mycket skogsmark. Privat, enskilt ägande gynnar biologisk mångfald och mångfald över huvud taget. Att ett annat land har en större andel statsägd skog än vad vi har är inget försvar för att vi skall ha det på samma sätt.

Anf. 138 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Fru talman! Faktum är ju, Carl G Nilsson, att staten har avhändert sig en massa skogsmark. Jag fick, eftersom det blev uppehåll, möjlighet att skaffa fram Statistisk årsbok. Jag kan konstatera att allmänna ägare, där staten ingår i dag, äger 2,2 miljoner hektar skog medan privata ägare äger 11,495 miljoner hektar enligt de senaste uppgifterna. Det skulle vara intressant att veta hur litet mark Carl G Nilsson tycker att staten borde äga. Skall man sälja ut t.ex. det område som sköts av Fastighetsverket uppe i de fjällnära områdena?

Anf. 139 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! I samband med bolagiseringen och omvandlingen av det statliga domänverket behöll staten ganska stora marker. Framför allt gäller det fjällnära skogar och andra delar som ansågs vara värdefulla ur naturvårdssynpunkt. Vad vi talade om tidigare var att jag sade att det inte finns någon anledning att staten skall vara majoritetsägare i det nya bolaget Assi Domän. Det finns olika skäl till detta. *Ett* skäl är att staten genom en del utförsäljning av Assi Domän-aktier skulle kunna lösgöra resurser för att t.ex. få råd att säkerställa en större andel av naturskogar.

Anf. 140 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Fru talman! Vad gäller statens, eller samhällets, ägande av naturtillgångar och annat, så har vi definitivt olika uppfattningar, det är sant. Det kommer vi väl inte att kunna lösa under ett sådant här replikskifte – om ens någonsin. Det som är intressant är ju om man tycker att staten över huvud taget inte skall äga någonting när det gäller skogsmark. Den uppfattningen delar jag inte. Faktum är att Sverige i dag har en betydligt mindre andel offentligt ägd skogsmark än många andra skogsnationer. Det kan ju vara intressant att veta. I andra länder fungerar det också bra.

Sedan kan man titta på det här med att det privata ägandet är en garant för den biologiska mångfalden. Då kan det vara intressant att konstatera att det län där Carl G Nilsson hör hemma, Östergötlands län, är ett av de län som har absolut minst skyddad skogsmark, nämligen 0,09 % av den produktiva marken. Det är ju inte precis något att slå sig för bröstet för.

Anf. 141 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Det är naturligt att skog, i ett land där 70 % av markarealen täcks av skog, är ett viktigt ämne att debattera. Det här är såvitt jag vet redan den andra gången under det här riksdagsåret som jag står och pratar skog. Jag tror faktiskt t.o.m. att det är andra gången under det här året som vi diskuterar skog.

Det sker mycket i den svenska skogen i dag, och tyvärr är det inte bara positivt. Vi kan se att det finns ett stort hot mot den biologiska mångfalden i skogen. Vi har en mycket liten andel ur- och naturskogar i Sverige. Det är faktiskt inte mer än ungefär 2 % av skogen som vi kan kalla för naturskog. Det är i den här skogen, i de ur- och naturskogar som finns kvar, som de riktigt stora biologiska värdena finns. Det är nämligen så att åldern på skogen skapar mer biologisk mångfald.

Det har diskuterats mycket, och det kommer säkert att diskuteras igen, att det huggs ned ur- och naturskogar i Sverige. Det här är naturligtvis en skandal för Sverige – att vi hugger ned de skogar där vi verkligen har de stora biologiska värdena samtidigt som många säger sig vilja värna den biologiska mångfalden. Det går inte riktigt ihop.

Från Miljöpartiets sida har vi begärt en särskild debatt här i kammaren om just den här problematiken, om skogen och om vad som händer med den biologiska mångfalden i skogen. Vi är mycket oroade. Vi kan också se att många hugger nu för att man ser att det börjar finnas ett tryck på att de här skogarna skall bevaras.

Tittar vi på vad som är bevarat, kan vi se att så litet som 3,6 % av den produktiva skogsmarken är bevarad eller skyddad. Tittar vi nedanför skogsodlingsgränsen är siffran så låg som 0,8 %. Det är lika med 172 000 hektar. Det är så att mycket av den biologiska mångfald som är hotad i dag – lavar, svampar, fåglar och insekter – lever i den produktiva skogsmarken.

Det finns 1 662 arter som är hotade och som är beroende av skog. Och då är det ofta just den *här* skogen det gäller. Den är mycket produktiv. Den har också ett stort intresse från ett annat perspektiv, nämligen att man kan utvinna den som skogsråvara.

Vi i Miljöpartiet menar att det måste anslås rejäla medel från staten så att vi kan skydda den här skogen. Sverige har faktiskt åtagit sig i naturvårdsunionen IUCN att spara 10 % av alla svenska biotoper. Det är någonting som många andra länder klarar – faktiskt också många utländer. Australien klarar det t.ex. På Borneo klarar man det. Men Sverige klarar det inte. Det här är naturligtvis en skam för Sverige. OECD har också påpekat att just den gröna sidan av miljövärdet i Sverige är eftersatt. Man har mycket stark kritik, och Miljöpartiet delar denna kritik.

En sak som har diskuterats mycket – också här i dag – är om vi skall klassa impedimenten som skyddad skog. Jag har lagt fram en motion där jag mycket noggrant har gått igenom vad som finns skrivet på området. Jag kan konstatera att det inte är så som vi har hört här, att impedimenten

har de biologiska värden som vi vill spara. Impedimenten är ofta skyddsvärda som egna biotoper, men de innehåller inte de arter som vi vill skydda när vi vill skydda produktiv skogsmark.

Av impedimentens drygt 6 miljoner hektar är 4,75 miljoner hektar klassat som myr. Myrmarken innehåller *sina* arter, *sin* biologiska mångfald, som är helt skild från den produktiva skogsmarken. Av resten, drygt 1 miljon hektar, är nästan allting hållmarkstallskog. Den har också sina biologiska värden, framför allt om det finns kvar grova träd. Nu är det så att många skogsägare går in och tar just de här grova träden på impedimenten. Därmed gör de så att det biologiska värdet minskar ytterligare.

Det är bara 9,6 % av de här impedimenten som har minst 60 skogskubikmeter per hektar. Vi skulle alltså inte ens uppleva det som skog om vi gick där. Vi menar att det skulle vara mycket konstigt att klassa impedimenten som skyddad skog när det inte handlar om den typ av mark som vi menar att vi behöver spara. Bara 2 % av de rödlistade skogslevande arterna är beroende av impediment. Man kan säga att så mycket som 93 % av de rödlistade arterna är beroende av produktiv skog, och för dem betyder impedimenten ingenting.

Det är Naturvårdsverkets undersökning som visar detta. Denna undersökning har gjort att det i det här betänkandet står att det nu sker en översyn. Jag förutsätter att de här impedimenten kommer att sparas till en del som de värdefulla biotoper de är i sig. Men att fuskhöja andelen skyddad produktiv skogsmark med hjälp av impedimenten vore ett bedrägeri som bara skulle kunna göra så att Sverige ställs i skamvrån ytterligare när det gäller biologisk mångfald.

Miljöpartiet anser alltså att regeringen måste tillföra nya medel för att kunna skydda skogsmark. Vi menar att 10 % av den produktiva skogsmarken nedanför skogsodlingsgränsen på lång sikt måste sparas. På kort sikt måste 5 % sparas. Det gäller i första hand de ur- och naturskogar som finns kvar. Och det är bråttom. Huggs de ned så är de borta. Och med dem försvinner mycket av den biologiska mångfald som fanns i dem.

Under den senaste tiden har jag talat med ett antal personer som kan det här med djur och natur och även växter, och många är oerhört oroliga och menar att den biologiska mångfalden aldrig har varit så illa ute som den nu är. Det beror i stor utsträckning på det som sker i skogsbruket och jordbruket men också t.ex. på att det har varit kalla vårar. Många av arterna här i norr finns vid nordgränsen av sitt utbredningsområde och har mycket svårt att klara stress från miljö och klimat. Vi måste alltså vara noggranna så att vi kan behålla den biologiska mångfalden. Försiktighetsprincipen måste tillämpas, och vi måste tänka efter före.

Vi i Miljöpartiet har varje år i vår budget tillfört ungefär 500 miljoner kronor årligen för att det skall gå att klara en avsättning av de mest skyddsvärda skogarna, i första hand ur- och naturskogarna.

I detta betänkande behandlas en del motioner väckta under den allmänna motionstiden. Vi beklagar verkligen att det inte blir någon möjlighet till en ordentlig skogspolitisk debatt i riksdagen med ansvarig minister. Eftersom det är som det är kommer vi att intensifiera antalet interpellationer; detta för att få veta vad regeringen vill med sin miljöpolitik inför valet. Vi hade hellre sett att vi fått ett förslag i så god tid att vi hunnit behandla det före sommaren. Tyvärr blev det inte så.

**Fel! Okänt
växelargument.**

Vi i Miljöpartiet har ett antal reservationer. Jag skall inte tala om alla. Ragnhild Pohanka kommer att beröra en del av dem. Naturligtvis stöder vi alla reservationer men för tids vinnande yrkar jag endast bifall till reservation 10.

Ungefär 40 % av den brukade skogen har slutavverkats sedan 50-talet. Det står att läsa i Naturvårdsverkets skrift *Monitor 14, Biologisk mångfald i Sverige*. Detta har självfallet i hög grad påverkat skogen och de växter och djur som finns där. Det behövs nu ett skydd. Vi i Miljöpartiet är glada över att Lars-Erik Liljelund från Naturvårdsverket har tillsatts för att snabbt utreda vad som behöver göras. Vi ser fram emot de förslag som förhoppningsvis kommer. Vidare hoppas vi att de förslagen blir så radikala som de måste vara. Kanske måste vi helt enkelt vara så pass radikala att vi funderar över att inrätta interimistiska naturreservat på en hel del av de marker som vi vill skydda.

Att det behövs pengar på både kort och lång sikt tror jag att vi är överens om. Det gäller bara att skaka fram pengarna. Här handlar det naturligtvis om att prioritera.

Vi har varit kritiska till den roll som Assi Domän har spelat i de här sammanhangen. Ibland får man en känsla av att Assi Domän har sålt marker som det är bekant har höga biologiska värden. Efter mycket rabalder i press och andra medier liksom bland politiker har de här områdena "räddats" genom snabbtryckningar på diverse sätt. Ett exempel är Askö utanför Sörmlands skärgård. Där finns det en marinbiologisk station som man efter mycket rabalder lyckades avsätta som 50-årspresent till kungen just för att skydda marken. Den ville Assi Domän sälja. Ett annat exempel är Svartedalen på västkusten, som nyligen har diskuterats.

Naturligtvis anser vi att det måste finnas ett sätt att spara de marker som finns. Här skulle Assi Domän kunna spela en viktig roll. Vi anser att allt måste prövas. Centerpartiet har uppenbarligen fått litet kalla fötter efter det som gjordes när Assi Domän bolagiserades. Man menar att Assi Domän måste kunna användas, kanske för att skapa en fond. Men det kanske också handlar om att titta litet grand på markbyten. Detta har vi i Miljöpartiet utvecklat litet grand i ett särskilt yttrande.

I våra reservationer tar vi upp flera olika problem. Bl.a. menar vi att det i skogen finns en hel del våtmarker. Den biotop av samtliga biotoper i Sverige som det försvunnit mest av är sumpskog. Det har dikats mycket, vilket gjort att hundratusentals hektar försvunnit. Detta kan vi se på de arter som är beroende av sumpskog – t.ex. enkelbeckasinen, som faktiskt är på väg att försvinna. Utvecklingen går där brant nedåt.

Vi är glada över att i den miljöbalk som nu kommer ha fått igenom att regeringen kan föreskriva tillståndsplikt för skogsdikning. Detta är nödvändigt om vi skall spara de rester som finns av sumpskog.

Det är också nödvändigt att se till att myrskyddsplanen sätts i verket. Det finns ju fortfarande ett antal områden som inte har skydd fastän de finns upptagna i myrskyddsplanen. I min kommun, Södertälje, hade vi härommånaden ett sådant fall. Det gällde en myrmark med mycket stora biologiska värden som man var på väg att sälja. Vi började då se oss om efter andra möjligheter och lyckades spara den här marken. Det finns alltså skäl att göra en översyn. Vidare finns det skäl att göra en översyn av vad som gäller i fråga om biotopskyddet. Tidigare i dag hade vi möte

med Västra Skogsägarna som berättade att man vet vilka nyckelbiotoper som behöver skapas – men det finns inte medel till detta.

Ett problem är att områden på 5–20 hektar liksom hamnar mellan stolar. Skogsstyrelsen tolkar biotopskyddet så att det gäller områden understigande 5 hektar. Naturvårdsverket däremot menar att skall man göra ett naturreservat, skall det vara större än 20 hektar. Områdena mittemellan hamnar alltså precis mittemellan. Inga pengar avsätts till dem.

I många fall är det, precis som vi har diskuterat, fråga om urskogsres-ter. I dag får dessa alltså inget skydd. Således finns det all anledning att se över dessa saker. Nu sker en översyn och vi hoppas att mycket av det som vi här har tagit upp då ses över. Naturligtvis kommer vi att fortsatt engagera oss i detta, för vi menar att det som i dag sker med den biologiska mångfalden i skogen – dvs. att den försvinner – absolut måste stoppas.

Anf. 142 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! Vi skyddar skog och skogsmark av olika skäl, och moti-ven varierar. Jag skall be att få läsa innantill vad som står i den rapport från Naturvårdsverket och Skogsvårdsstyrelsen som vi nyss har diskute-rat. Det står så här under rubriken Impediment: Hänsynen till impediment fungerar i stort sett bra. Den största delen av värdet för biologisk mång-fald på impedimenten är emellertid oftast koncentrerad till enstaka grövre träd och till död ved.

Vad Gudrun Lindvall nyss sade är alltså riktigt. Vidare står det så här: Enligt 30 § skogsvårdslagen får ingen avverkning ske som förändrar naturmiljöns karaktär. Aktuell föreskrift till 30 § skogsvårdslagen kan behöva förtydligas i ett allmänt råd.

Vad man säger är alltså att det är möjligt att den här föreskriften be-höver skärpas. Om det rådet följs och vi därigenom förmodligen får ett ännu starkare skydd för impedimenten, kan vi då, Gudrun Lindvall, tänka oss att åtminstone redovisa impedimenten som skyddade? Jag förstår inte motivet till att vi från svensk sida skall sticka huvudet i busken så att säga och inte redovisa de skydd som vi har. Vi har väl ingen anledning att utifrån den internationella redovisningen vara blygsamma på något vis. Självfallet skall vi i stället framhålla de värden som vi har och som vi skyddar.

Anf. 143 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag har alls ingenting emot att spara och skydda myrar men då skall det också heta att man skyddar myrar. Jag har heller ingen-ting emot att skydda hållmarkstallskog därför att den har vissa värden men då skall den också skyddas som hållmarkstallskog. Den skall dock inte skyddas som produktiv skogsmark, och det är ju det som vi diskute-rar.

Den produktiva skogsmark som vi vill skydda har vissa typer av bio-logiska värden. Det är ju 93 % av de 1 662 arterna som vi vill spara. För att kunna göra det måste vi naturligtvis spara de biotoper som de finns i. Vi kan inte spara någon annan typ av biotoper. Det hjälper ju inte de 1 662 arterna att vara kvar om vi sparar biotoper som de inte existerar i.

Därför säger vi: Gärna ett utökat skydd för myrar som myrar, för hållmarkstallskog som hållmarkstallskog och för en del av markerna med småvuxet ekkratt som ekkrattsmarker. Om vi skall spara produktiv skog med den biologiska mångfalden måste vi spara produktiv skog med just de värdena. Det är detta som vi skall diskutera. Där menar vi att det är nödvändigt att på sikt avsätta 10 % av den produktiva skogen eftersom det är där som den biologiska mångfald finns som vi vill bevara.

Den kritik som riktats gäller bl.a. att man tar de stora träd som finns i impediment. De skulle kunna göra att vi t.ex. har kvar vissa vedlevande insekter. Det är möjligt att detta måste ses över och att det här är en av de saker i skogsvårdslagen som nu ses över. Vi kan dock aldrig spara produktiv skogsmark genom att spara andra biotoper. Det är en omöjlighet.

Anf. 144 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! Påståendet att de stora träden, som Gudrun Lindvall säger, tas ur impedimenten är icke bevisat. I de rapporter som jag har sett sägs motsatsen, nämligen att de impediment som jag och vi nu talar om borde kunna redovisas som skyddad mark. De skyddas i själva verket väldigt bra.

Gudrun Lindvall hänvisar i sitt anförande också till hur mycket som har slutavverkats sedan 1950. Men vi har i Mellansverige och i södra Sverige ett skogsbruk som har en omloppstid om kanske 70–90 år och totalt en omloppstid om kanske omkring 100 år. Varför är det då så konstigt att man har slutavverkat omkring halva arealen på 50 år?

Anf. 145 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag vet inte varifrån Carl G Nilsson fått sina uppgifter. De uppgifter som jag har kommer från den utredning som ligger till grund för Naturvårdsverkets rapport om hur man har hanterat impedimenten. Den har bl.a. utförts av forskare från Grimsö forskningsstation. Dessa uppgifter säger att man på impedimenten ofta tar just de stora träden. De uppgifterna får stå för de forskarna.

När det gäller hur mycket som har tagits ut vill jag säga att vi i Miljöpartiet har diskuterat produktionsmål och miljömål. Det är ganska naturligt att vi anser att miljömålet måste få väga över, men vi är samtidigt mycket medvetna om att skogen är en mycket viktig näring. Jag lade inte in någon värdering när jag anförde att 40 % av skogen har slutavverkats sedan 1950. Det var ett konstaterande.

Däremot kan man väl säga att i och med att vi har en stor skogsavverkning och till stor del lever på skogen i Sverige måste vi vårda de ur- och naturskogar som finns kvar. Det var därför jag sade att vi bör se till att de vårdas. Jag tror att Carl G Nilsson och jag är överens om att om vi skall vårda en biologisk mångfald i skogen, skall det ske på ett sådant sätt att de som i dag äger skogen får full kostnadstäckning för det. Vi vill alla bevara den biologiska mångfalden i skogen, och därför anser vi från Miljöpartiets sida att det är samhället som skall ta på sig den kostnaden.

Men jag lade inte in någon värdering i att det finns ett skogsbruk. Det tycker jag är fullständigt acceptabelt.

Anf. 146 LEIF MARKLUND (s):

Fru talman! Att intresset för skogspolitiken är stort framgick av den inledande debatten om skogspolitiken och av de motioner som väckts under allmänna motionstiden 1997. Den visar också att vi har ett oerhört starkt behov av att få börja diskutera skogspolitiken, som egentligen har legat väldigt lågt under de fyra år som den nya skogsvårdslagen har varit i kraft. Vi hade redan dessförinnan fastställt att en utvärdering skulle ske efter fyra år.

I det betänkande om skogsbruket som vi nu debatterar behandlas 57 motionsyrkanden som avstyrks av utskottsmajoriteten med hänvisning till att utvärderingen om den biologiska mångfalden och om produktionsmålet har genomförts. Den utvärderingen har genomförts av Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket och bereds nu i Regeringskansliet. På grundval av den utvärdering som är gjord kommer en proposition att läggas fram under våren. Den är aviserad till maj månad. I flertalet av de väckta motionerna tar man upp just den fråga som där kommer att behandlas.

Den nya skogspolitik som har förts under de senaste fyra åren bygger på FN:s Riokonferens 1992, där man antog grundläggande principer för skogsbruk. Sverige har skapat en skogspolitik där Riokonferensens resultat betonas väldigt starkt. Det gäller att både nyttja och vårda våra skogsområden. Portalparagrafen fick en utformning med likvärdiga mål för produktion och miljö.

Skogsvårdslagen har, som en av de tidigare talarna i kammaren sagt, givit ett större utrymme för den enskilde skogsägaren och för skogsföretagen att ta ansvar för skogsproduktionen och för de investeringar som skall göras inom skogsbruket.

Den utvärdering som ligger till grund för regeringens beredning visar att varken produktionsmålet eller miljömålet har uppfyllts. Det är viktigt att konstatera att man är väldigt klar på den punkten. Föryngringsåtgärderna för bibehållande av markens uthålliga produktionsförmåga är otillfredsställande. Återbeskogningen har försämrats dramatiskt. Även röjningsarealerna är nere på en sådan nivå att vår skogsproduktion på sikt kommer att äventyras.

Inte heller utförs gallringarna vid önskvärda tidpunkter och i den omfattning som skulle behövas ur beståndsvårdssynpunkt. Även åldern på den skog som föryngringsavverkas har sjunkit så mycket att det på sikt kan uppstå problem.

Investeringarna i skogsvårdsåtgärderna har helt enkelt sjunkit till en nivå som måste inge oro i alla lägen. Investeringarna i skogsvård har sjunkit med en miljard sedan den dag när den nya skogspolitiken trädde i kraft. En miljard mindre investeras alltså i skogsvård i form av röjning och återbeskogning.

Inte heller har miljömålet uppnåtts, vilket delvis har sin förklaring i att den nya skogspolitiken har verkat under en väldigt kort tid. Men någonting som man måste understryka när det gäller miljömålet är att vi har kommit en bit på vägen. Större hänsyn tas vid föryngringsavverkningar. På hyggena lämnas 5 % kvar i form av gammal, hålig och död ved.

Man kan också konstatera att de frivilliga naturvårdsavtalen har lett till framgångar. Vi har kommit en ganska bra bit på vägen, men vi har inte nått ända fram.

Skyddandet av skogsmark för naturvårdsändamål måste ske i snabbare takt än i dag. Skyddsbehovet för produktiv skogsmark är naturligtvis störst i de södra delarna av landet. Detta kan man läsa både i Miljövårdsberedningens arbete och i den utvärdering som är gjord. Vi måste både snabba upp takten och öka en del avsättningar för att kunna nå målen för den biologiska mångfalden i vårt landskap.

Fru talman! Jag vill kommentera några av de reservationer som är fogade vid betänkandet. Eftersom reservationerna om naturvårdsavtalen dragits tillbaka, avstår jag från att kommentera dem. Där finns en del problem att lösa. Frågan är såvitt jag förstår under beredning i Regeringskansliet.

I reservation 3 från Moderaterna understryks behovet av en annan fördelning av forskningsresurserna mellan den rent skogliga forskningen och den skogsindustriella forskningen. I betänkandet görs en mycket fyllig redovisning av var forskningsresurserna finns. Däribland finns bl.a. det fleråriga program som omfattar 300 miljoner och i vilket man förväntar att näringen skall gå in med ytterligare 300 miljoner. Det redovisas också vilken inriktning som användningen av dessa medel kommer att få. Man nämner träbaserade byggsystem, kretsloppsanpassning av skogsindustriprodukter och möbelutveckling. Detta innebär naturligtvis att forskningsresurserna även styrs mot lövutveckling och kemisk och bioteknisk utveckling.

Här kan också nämnas Sprängaregruppens rapport, som nyss överlämnats till regeringen. Den hade i uppdrag att kartlägga olika aktörer vad gäller forskningsfinansiering och att föreslå åtgärder för att främja utbildning och forskning inom området. Det är en mycket spännande rapport som i dagarna har överlämnats.

Fru talman! Jag hoppade över en motion som jag kanske borde ha kommenterat något. Det är den moderata motionen vad gäller statligt ägande. Där kan man konstatera att i samband med bolagiseringen av Domänverket överfördes väldigt stora områden, vad vi då kallade Domänreservat, till naturreservat. Det var 44 stycken. Det var ett väldigt bra tillskott vid ett enda tillfälle för att öka skyddsvärda områden. I de 44 områdena fanns väldigt mycket gammal urskog.

Problemet var inte bolagiseringen, utan problemet uppstod vid privatiseringen av Domän. Då minskade man på ett kraftigare sätt statens och samhällets möjlighet att använda Domänmark för att underlätta avsättningar av privat mark, dvs. till markbyten. Ett statligt ägande hade varit betydligt bättre. I ett helägt statligt bolag hade man i direktiv kunnat fastställa en viljeinriktning. Men i dag med bara drygt 51 % ägande är detta omöjligt. Där är vinstintresset alltför stort.

Fru talman! Jag fortsätter till reservationerna 4 och 5, där Moderaterna och Miljöpartiet har helt olika uppfattningar när det gäller avgifter på skogsbruket för att nå målen för den biologiska mångfalden. Moderaterna anser att det inte behövs några nya pålagor för att klara målen. Miljöpartiet anser att det behövs naturvårdsavgifter för att klara ett miljömål. Utskottet avstyrkte liknande krav våren 1997. Frågan är ej heller aktuell nu. Jag yrkar avslag på båda reservationerna.

Reservationerna 6 från Centern och 7 från Miljöpartiet tar upp frågan om nya skogsvårdslagens regel om slutavverkningsålder. Reservanterna pekar på att den sänkta slutavverkningsåldern kan bidra till spekulations-

köp. Jag delar den uppfattningen. Det kan tillsammans med andra förändringar, som ransoneringsregeln och ändrad jordförvärvslagstiftning, bidra till icke önskvärda köp. Det har visat sig att det finns sådana inslag. Frågan finns med i den utvärdering som lämnas till regeringen. Förutom de redan vidtagna åtgärderna utgår jag från att regeringen noga följer frågan, och då framför allt om åtgärden med regeln om sänkt ransonerings är tillräcklig eller om man måste vidta andra åtgärder. Jag yrkar avslag på dessa reservationer.

När det gäller Moderaternas reservation 8 angående säkerhet vid återplantering har Skogsstyrelsen enligt lagen rätt att besluta, precis som man påpekar, för att garantera återbeskogning. Jag delar här reservanternas problembeskrivning och oro. Detta skapar en misstro till svensk skogsolitik. Frågan är uppmärksammas på ansvarigt departement, och vi måste förutsätta att man även jobbar med den här frågan. Jag tror däremot att det är en juridiskt knepig fråga. Den borde naturligtvis utredas på ett eller annat sätt. Men eftersom den finns i beredningsmaterialet yrkar jag avslag på reservation 8.

Reservation 9 från Centern framhåller behovet av en fond för att ge möjligheter till snabba inköp av skyddsvärd skog. Här har man i utvärderingen och Miljövårdsberedningens arbete pekat på ett behov av ökat skydd. Men samtidigt skall man vara medveten om att statliga pengar för detta ändamål endast användes i tio års tid. Vi har hunnit en väldigt lång bit på väg med de medel vi har haft. Vi har också kunnat ta vara på de viktigaste biotoperna. Den bank som i dag ligger hos de olika länsstyrelserna har en prioriteringsordning. Man går varje år in och köper de nyckelbiotopområden som är viktigast. Naturligtvis kan man även här utgå från att de signaler som regeringen har fått får någon form av beaktande i Regeringskansliets arbete. Jag avstyrker därmed reservation 9.

När det gäller Maggi Mikaelssons reservation 14 angående contorta vill jag för kammaren tillrättalägga en direkt felaktig beskrivning. Maggi Mikaelsson påstår att år 1995 planterades drygt 24 000 hektar med contorta. Den rätta siffran är 4 000 hektar. Detta skall ses mot en total planteringsareal i hela landet på 122 000 hektar. Den nedfasning och utfasning som skall ske av contorta som ett främmande trädslag är på god väg. Vi måste tillbaka till 1993, 1994 eller gå ännu längre i tiden för att se sådana siffror. Vi planterade som mest år 1984. Då hade vi 40 000 hektar planterade med contorta. Det är viktigt att vi får de rätta uppgifterna för kammarens protokoll.

När det gäller skydd av skogsmark, som Gudrun Lindvall har talat sig varm för, och biotopskyddet har vi faktiskt kommit en rätt bra bit på väg. 90 % av Naturvårdsverkets anslag går till inköp av nyckelbiotoper. Under de senaste fyra åren har man köpt in 290 nya naturskogar. Det är 46 000 hektar. Beträffande den oro som uttrycks över myrmarkerna pågår en inventering som skall avslutas under året där man inventerar alla våtmarker i Sverige och deras naturvärden. Då kommer man naturligtvis också att öka skyddsstatusen även på dessa områden.

När det gäller biotopskyddsområden och den beskrivning som Gudrun Lindvall gör är det fjällskogen som har fått stå för de flesta avsättningsarna. Det var där de flesta naturskogarna fanns. Men än i dag fortsätter Steget före, naturvännerna och Miljöpartiet att angripa avverkningar i produktiv skogsmark i de fjällnära områdena trots att bara en tredjedel av

*Fel! Okänt
växelargument.*

marken i stort sett används för skogsproduktion. En sådan kommun som Arjeplogs kommun är i stort sett nästan kvävd av dessa diskussioner.

Jag måste säga att det är ett mycket stort bekymmer att man hela tiden fortsätter att angripa detta. Så fort man avverkar ett träd sägs det att det är den sista urskogen. Det är fel. Det är att gå ut med felaktiga uppgifter. Det är inte den sista naturskogen som avverkas. Den är skyddad i dessa områden med sådana procentsatser som väl tillgodoser behovet av just den typen av biotoper. Vi måste inrikta oss på andra biotoper.

Jag vill kommentera den debatt som fördes mellan Maggi Mikaelsson och Carl G Nilsson. Maggi Mikaelsson vilsleder kammaren genom att tala om produktiv skogsmark. Det finns ingen som talar om produktiv skogsmark när det gäller impediment. Ordet impediment står för mark som icke klassas som produktiv skogsmark. Den producerar inte den skog som produktiv skogsmark står för. Därför skall man se impedimenten som ett värdefullt inslag när det gäller vissa biotoper. Skall man sitta och jämföra svensk avsättning av skogsmark med den i andra länder som Malaysia och på Borneo borde man använda samma arealavsättning, och där inräknas impedimenten.

Jag delar till fullo Carl G Nilssons uppfattning på den punkten. Det är bedrägeri. Man kan nog vända debatten mot Gudrun Lindvall vad gäller uttryckssättet. Man måste prata så att folk förstår.

Anf. 147 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att Leif Marklund läser rapporten från Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen som en viss potentat, som vi inte får säga namnet på här i kammaren, läser Bibeln.

I rapporten skriver man att det inte är möjligt att på så kort tid som från 1994 påvisa effekterna av den nya skogspolitiken. Samtidigt finns påpekanden om brister. Jag vill inte försvara skogsägare som inte tar sitt ansvar för god skogsvård. Men i rapporten står att det har skett en markant förändring under de senaste åren, både när det gäller attityder och kunskapsläge. Vi är alltså på rätt väg.

Det säger sig självt att om miljömålet och kravet på biologisk mångfald skall paras med ett produktionsmål så kan det till synes verka som att skogsvården kommer i efterhand om man ser det med utgångspunkt i produktivt skogsbruk. Det blir alltså betydligt mer blandade planteringar. Jag tycker ändå att man av rapporten kan utläsa en positiv tendens, och det är väl huvudsaken. Därför drar man också slutsatsen att det inte finns någon anledning att ändra skogspolitiken.

Sedan har vi frågan om avgift. Leif Marklund sade att frågan inte är aktuell. Men tyvärr har denna riksdags majoritet i samband med budgetbehandlingen beslutat att ge skogsvårdsmyndigheten fullmakt att utkräva just en ny avgift. Man skriver om en avgift för bl.a. tillsyn och kontroll. Riksdagen har alltså beslutat ge en fullmakt för att utfärda en ny avgift. Ordet skogsvårdsavgift nämndes i och för sig inte, men en ny avgift är det.

Anf. 148 LEIF MARKLUND (s) replik:

Fru talman! Jag tror nog att jag har läst rapporten ganska väl, och jag har tolkat den ganska konkret eftersom jag har fört diskussioner med bl.a. dem som varit med vid utvärderingen.

Jag delar Carl G Nilssons uppfattning om att det skett en attitydförändring och attitydförbättring i fråga om skogsbruket. Men den hänförs till att man redan på utredningsstadiet åtog sig att ta större hänsyn till den naturliga hanteringen av skogsmark för att på det sättet öka möjligheterna till en biologisk mångfald. Man har lämnat 5 % av hyggena. Det gjordes inte tidigare, utan då var det kalhuggna kalhyggen. I dag finns där väldiga, fina lämnade boträd, död ved, och man har lämnat skyddszoner mot våtmarker och liknande. Detta skall skogsbruket ha en eloge för. Det var inte det jag angrep, utan det att investeringarna sjunkit med en miljard. Det borde oroa även Carl G Nilsson. Investeringarna för den framtida tillväxten i skogsbruket har sjunkit med en miljard under denna tid.

Jag tror att det är fel att blanda ihop en ny avgift i den mening som här diskuteras med den avgift som presenterades i budgeten. Man borde nästan ta till sig att vi i likhet med alla andra näringar bör stå för kostnaden för tillsyn och säkerhet kring främaterialet. Detta är ju en kvalitetsgrej för svenskt skogsbruk i diskussionen om hur vi hanterar dessa frågor.

Anf. 149 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! Vi har aldrig någonsin haft så mycket skog i Sverige som vi har just nu. Vi har aldrig någonsin haft så hög tillväxt av skog som vi har just nu. Vi utnyttjar inte tillnärmelsevis den tillväxt vi har, som ligger runt 95–100 miljoner kubikmeter per år. Av det avverkar vi kanske 75 %. Så det finns faktiskt ingen anledning till oro över att det framtida skogsbruket inte skall kunna försörja oss med virke.

Den nya skogsvårdslagen innebär att vi skall ge alla kategorier skogsägare fri förvaltningsrätt över sina marker. Med de tillägg jag gjort tidigare i debatten – absoluta bestämmelser om att återbeskogningskraven skall uppfyllas – kan vi också fortsättningsvis med stort förtroende ge dem det uppdraget.

Anf. 150 LEIF MARKLUND (s) replik:

Fru talman! Jag delar ju Carl G Nilsson uppfattning om våra skogstillgångar. Den tillväxt vi haft i den svenska skogen och den bestockning som skett av den totala svenska skogsmarken har ägt rum under de senaste 60–70 åren – efter alla de skövlingsepoker som rått i Sverige, från svedjebruk, uppodlingslandskap, bergsbruk och sågverk, då man drog fram och skövlade utan att återbeskoga.

Det är fråga om en stor förändring med stora skogsvårdsinsatser, som lett till den stora skogsproduktion som vi har i Sverige. Vi borde förvalta den. Det är i detta sammanhang vi talar om att alltför kort tid har gått för att vi skall kunna se konsekvenserna totalt sett. Men om man minskar investeringarna i skogsvården med en miljard, måste det på lång sikt innebära att skogens tillväxt och produktionsförmåga äventyras.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 151 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har två frågor till Leif Marklund som inte har med översynen av skogsvårdslagen att göra.

Den ena frågan rör reservation 13 om rotsnurr, som vi fogat till betänkandet. Jag funderar litet grand på varför det från majoritetens sida är så omöjligt att göra en översyn av omfattningen och ansvaret för rotsnurren och *paperpot*-planteringen. Det här kan slå väldigt snett för enskilda skogsägare som fått råd och anvisningar av skogsvårdsstyrelsen och använt det här materialet. Det har blivit stora problem. Man kan förlora 10–20 år av tillväxt om man måste göra om alltihop.

Den andra frågan anknyter litet till det replikskifte med Carl G Nilsson som handlade om den eftersatta skogsvården. Det är faktiskt väldigt oroande att röjnings- och gallringsinsatserna har minskat mycket. Jag skulle vilja höra om Leif Marklund utifrån detta faktum kan ge några löften eller besked om att man temporärt skulle kunna återgå till någon form av beredskapsarbeten inom skogen, som man haft tidigare. Då skulle man kunna komma till rätta med detta och kunna garantera att skogens tillstånd blir bra också i framtiden.

Anf. 152 LEIF MARKLUND (s) replik:

Fru talman! Vi kan börja med frågan om rotsnurren, som valsat här i kammaren som en följetong varje år. Jag tror att vi måste inse att vi måste se framåt och inte bara gräva i det gamla. De olika skogsvårdsstyrelserna har gjort ett omsvep med en övergripande översyn av omfattningen. De har kommit fram till att det finns inslag lokalt som vi kan ha skäl att titta närmare på och oroa oss för. Men de områden som visade sig ha sämst utfall är redan i dag hjälpplanterade och åtgärdade.

Jag skall hänvisa till ett seminarium som hölls hösten 1997 i Garpenberg. Forskarna samlades då och redovisade sina rapporter kring rotsnurr. Det visade sig att speciellt granskogen tar vid igen. Den utvecklar ett rotsystem och stabiliserar sig efter några år. Även i barrskogen får man i viss mån samma verkningsgrad. Detta är ju tecken på att vi kanske inte skall överdriva frågan. Men naturligtvis måste man ta på sig ansvaret från olika håll när det gäller *paperpot*-hanteringens vagga. Man hade fel material och hanterade plantorna fel. Man hade för stora rotutvecklingar innan plantan sattes.

Men ett faktum är att vi aldrig kommer ifrån att oavsett vilket plantmaterial vi har – täckrot eller barrot – kommer det att på de hårda mjälamarkerna utvecklas viss rotsnurr. I dag kan jag bara säga att viltet faktiskt på långt när är ett större problem i ungskogarna än rotsnurren.

Anf. 153 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Fru talman! Det var den ena frågan. Anledningen till att detta blir en följetong som upprepas år efter år här i kammaren är just att man inte vill göra en undersökning så att man blir överens om omfattningen av problemet. Detta är kanske inte något stort ekonomiskt problem för stora skogsbolag som kan plantera om och hålla på tills de får skogen att växa. De kanske också har bättre kunskaper om vilket material de skall använda. Men det är ett problem för enskilda skogsägare, som drabbas väldigt hårt.

Huruvida det utvecklas nya rotsystem och annat är ju litet grand en fråga om ifall träden hinner göra det innan de förstörs eller rivs ned. De blir känsligare för andra angrepp och skador och för snövintrar osv.

Det skulle vara bra att höra vilket råd Leif Marklund har till en enskild skogsägare som har drabbats väldigt hårt av att han har följt myndigheternas anvisningar.

Den andra frågan om skogsvården, röjning och gallring fick jag inget svar på. Det kanske kommer i nästa replik.

Anf. 154 LEIF MARKLUND (s) replik:

Fru talman! För de skogsägare som har plantfält med ungskog som kan ha vissa skador av detta är det ganska naturligt att följa de råd och anvisningar som de fått. De tar alltså i en första röjning och gallring de mest utsatta. Detta kan naturligtvis innebära att gallringen inte blir riktig ur beståndssynpunkt vid det tillfället.

När det gäller den eftersatta skogsvården vore det kanske förmätet av mig att stå här och lova statliga pengar till fortsatt röjning. I dag har vi en arbetsmarknad som är så ansträngd att volymkravet har lett till att vi använder allt färre arbetstimmar inom skogsvården på grund av att arbetstillfällena är för dyra. Det finns så mycket omkringkostnader. Men jag måste medge att det var ett mycket verkningsfullt redskap att använda. Det innebär nämligen en stor samhällsnytta för den framtida skogsproduktionen.

Anf. 155 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag är mycket glad över att Leif Marklund och jag är överens om att vi inte kan spara impediment och kalla dem för skog. Impediment är ju ingen vetenskaplig term, utan en rent skoglig sådan som betyder att det produceras mindre än en skogskubikmeter per hektar och år. Det mesta av impedimenten är ju myrar, mossar, hållmarker, berg och även en del fjällskog.

Jag är också glad över att Leif Marklund är överens med mig om att det behövs krafttag för att spara många av de biotoper som finns kvar av ur- och naturskog. Det finns, som jag har sagt flera gånger, mycket litet kvar. Man kan säga att så litet som 4 % av skogsmarken i dag klassas som urskog. Jag är också överens med Leif Marklund om att mycket av detta finns nedanför skogsodlingsgränsen och i södra Sverige.

Jag har en fråga som kanske är litet märklig i det här sammanhanget, men jag ställer den i alla fall. Västra Skogsägarna var här i dag och uppvaktade med anledning av balken. De sade att det är ont om skog. Vi får höra här ifrån Carl G Nilsson att det aldrig har funnits så mycket skog, och att det finns hur mycket som helst. Västra Skogsägarna uttrycker en oro för att det kommer att finnas ett underskott om man avsätter en del av skogen till reservat nu. De säger att de även i dag måste importera. Detta får jag inte riktigt ihop. Jag hör också från andra skogsägare att det faktum att de inte röjer och gallrar beror på att de inte får avsättning för skogen. Jag skulle vilja höra Leif Marklunds synpunkter på detta, eftersom jag vet att han är kunnig i skogsfrågor.

Anf. 156 LEIF MARKLUND (s) replik:

Fru talman! Jag är inte så säker på att vi är fullständigt överens när det gäller vare sig impediment eller urskogar. Jag tror att Gudrun Lindvall delvis missuppfattar mig. Jag har en betydligt större tilltro till att impedimenten har ett värde som skyddade områden. Där delar jag Carl G Nilssons uppfattning. Vi måste se impedimenten som en resurs som redan är frivilligt avsatt. Den är avsatt på grund av att den styrs av skogsvårdslagens paragraf om impediment. I våtmarksimpedimenten finns det väldigt många arter. Däremot finns det hot mot många våtmarker på grund av felaktigt lagda skogsbilvägar och felaktigt lagda trummor.

I urskogsdiskussionen skall vi vara medvetna om att de fjällkommuner som har blivit angripna av aktivistgrupper vid varje avverkningstillfälle faktiskt har en snara om halsen. I dag pågår fortfarande en strid i detta område som icke är tillfredsställande. I en kommun som Arjeplog, där det finns ungefär 232 000 hektar produktiv skogsmark, brukas endast 114 000 hektar. Det innebär att man i princip bara brukar 40 % av allt som finns.

Fråga två får Gudrun Lindvall upprepa. Jag kommer inte ihåg den.

Anf. 157 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag hoppas att vi i alla fall är överens om att vi behöver spara produktiv skogsmark. Det har miljöministern sagt i en del frågesvar. Om 93 % av de 1 662 arterna är beroende av produktiv skogsmark måste vi naturligtvis spara där de hotade arterna finns.

Jag delar Leif Marklunds uppfattning om att många av impedimenten skall sparas. Vi har sagt att vi skall spara 10 % av alla biotoper. Det innebär ju också att vi skall spara 10 % av myrmarkerna, 10 % av hållmarkstallskogarna osv. – dvs. 10 % av alla biotoper som finns. Jag tror alltså att vi kan vara överens om detta.

Min fråga var inte någon polemisk fråga. Västra Skogsägarna sade i dag att de är oroliga för att det finns för litet skog i Sverige. De oroas av att man skall göra avsättningar till naturreservat. De menar nämligen att det i dag finns för litet råmaterial till industrierna. Samtidigt får jag höra att skälet till att man inte har uppnått produktionsmålet är att skogsägare t.ex. i Halland, där jag har varit och tittat, inte får avsättning för gallringsvirket, dvs. det som de gallrar ut. Det är ingen som köper upp det. Jag får inte ihop detta. Hur kan Västra Skogsägarna säga att det inte finns virke och att man därför måste köpa från Baltikum, när många skogsägare säger att de inte når upp till produktionsmålet när det gäller röjning och gallring därför att de inte får avsättning för skog? Jag skulle vilja veta vad Leif Marklund anser om detta.

Anf. 158 LEIF MARKLUND (s) replik:

Fru talman! Jag håller med Gudrun Lindvall i det fall vi talar om produktiv skogsmark och slutar prata om de sista urskogarna. Jag delar totalt uppfattningen att de områden som vi i dag saknar är produktiv skogsmark med relativt gammal, fullvuxen skog i Syd- och Mellansverige. Det är i stort sett där som vi måste sätta in insatser. Men det handlar naturligtvis också om att man måste kunna träffa avtal med den markägare som äger skogen.

När det gäller skogsägarnas resonemang kan vi naturligtvis se problem lokalt. Detta är förstås en prisfråga. Men totalt sett har vi mer skog och mer tillväxt i svensk skog än vad vi avverkar.

Carl G Nilsson nämnde att vi har en tillväxt på 95 000–100 000 kubikmeter, och det stämmer. Vi har en avverkning som 1994/95 låg på 80 miljoner skogskubikmeter som bäst. Det innebär att vi fortfarande ökar vårt skogsförråd. Men ibland är det naturligtvis en prisfråga. Man får kanske tag på billigt virke i Baltikum. Man kan få tag på lövinslag som man har i uppblandningen. Då kan Mönsterås naturligtvis tillfälligt ha så mycket virke att man inte har så stort intresse av att köpa gallringsvirke i ett visst område.

Detta fluktuerar ju över tiden. Men fortfarande skall svenskt skogsbruk ses som en tillgång i ett Europaperspektiv. Det kommer alltid att finnas efterfrågan på jungfrufiber, speciellt i dessa tider när returfibern har blivit så populär i återvinningssystemet. Men man behöver tillskott av jungfrufiber, och den finns i Sverige och i Finland. Där finns de största barrskogstillgångarna i Europa i dag.

Anf. 159 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Vi lever i en märklig ekonomisk tid när man säger att man inte har råd att gallra skogen. Det är vår största exportinkomst som ger 70 miljarder kronor, och så har man inte råd att gallra skogen. Det är en kommentar till tidigare inlägg.

Fr.o.m. den 15 november 1997 får inte föryngringsavverkning ske i sådan utsträckning att mer än hälften av brukningsenhetens produktiva skogsmarksareal kommer att bestå av kalmare och skog yngre än 20 år. Det var tidigare 100 hektar, nu är det 50. Det är ett steg i rätt riktning. Men 20–30 hektar borde vara vårt mål.

Miljöpartiet har också andra krav, bl.a. att slutavverkningsåldern måste höjas igen från 60 år till 80 år.

Vi anser också att köparen inte skall få avverka innan han erhållit lagfart på fastigheten. I dag kan avverkningen vara verkställd innan ett eventuellt överklagande hunnit behandlas, och då är det så dags. Det finns ett behov av en förvärvslagstiftning som en kraftfull åtgärd att ha till hands när förvärvet sker i vinningssyfte eller spekulationssyfte. Glesbygden behöver behålla kontrollen över sina naturtillgångar som en ren överlevnadsstrategi. Annars skövlas hektar efter hektar av våra skogslän och möjligheterna att bo och leva i Norrlands inland försvinner sakta men säkert.

En köpare som inhandlat en bruksenhet, numera på 50 hektar, och säger sig vilja flytta till orten men i stället kalhugger hela fastigheten och sedan säljer eller överlåter den till en familjemedlem eller vän, äger den ju inte längre. Pengarna som deponerats hos myndigheten för återplantering får han tillbaka. Han äger ju inte fastigheten längre. Dessa planteringspengar skall följa fastigheten och inte ägaren. Det är ju fastigheten som skövlas på sitt värde. Jag hoppas nu att detta kommer med i den nya utredningen. Jag vet inte det, men vi kan hoppas.

Ransoneringsbestämmelser behöver också införas för små fastigheter under 100 hektar. Skogsstyrelsen anför att den avser att följa utvecklingen för ett eventuellt ställningstagande för att ändra åldersgränsen för föryngringsavverkning. Det öppnar en liten möjlighet för Miljöpartiets

**Fel! Okänt
växelargument.**

motionsyrkande, men det brådskar faktiskt. Nu avverkas alltför ung skog i accelererande takt, och även gammelskogen som Gudrun Lindvall talat om. Där finns det också risk för avverkning, och det sker på olika platser.

I underlag för fördjupad prövning skall man pröva deponeringen av säkerhet för återplantering. Hittills har Miljöpartiets ställningstagande att den deponerade summan skall följa fastigheten i stället för personen inte verkställts, men hoppet kvarstår.

Jag tog upp en annan stor fråga redan 1988 eller 1989 när jag kom in i riksdagen första gången. Den har varit en följetong, som Leif Marklund säger. Varför har den varit det? Jo, det är naturligtvis därför att man inte har tagit hänsyn till dessa frågor. Jag har också varit på Garpenberg ett otal gånger. Jag har varit på skogsexkursioner från Dalarna upp till Lapp-land och tittat på de här skogarna. Vi vet att det är 10 miljarder *paperpot*-plantor som har planterats. Då är det ju inte frågan om något litet. För varje år som går förlorar man tillväxten i de här skogsområdena. Det blir tjurved, det blir rotsnurr och träden faller för stormar. Jag har sett dem falla som plockepinn och ligga på marken. Det handlar om tre–fyra meter höga furor. Det är faktiskt framför allt furor.

Det påpekas att näringsministern i en interpellationsdebatt i maj 1995 anfört att regeringen anser det bättre att satsa på framtiden när det gäller skogsplantor med rotsnurr än att inventera skogsskadorna. Det är ingen motsättning i detta. Det är klart att man måste inventera skogsskador av den här omfattningen. Vi anser att det är nödvändigt. Det är klart att Skogsvårdsstyrelsen inte är intresserad. De har ju haft en dubbelroll i det här fallet. De har sålt plantor och haft tillsynen över skogen. Det är klart att de inte vill ha någon utredning om detta. Vem kommer att bli ansvarig? Det är väl antagligen preskriberat. Men trots allt behöver det här utredas för framtiden.

Det handlar inte bara om dessa 10 miljarder *paperpot*, utan senare har också stora delar av plantorna gett rotsnurr. Även om man har haft dem i förvar med lister har det ändå snurrat. Det gör inte det på bördiga jordar, men i Norrlands inland där jorden är så mager och förnan så tunn händer det. Det finns olika skäl till detta. Det är felaktigt utvalda plantor och slarviga planteringsmetoder på ackord. Alla har vi väl planterat skog. Det gäller att hinna så många som möjligt. Man bara trampar till och tittar inte efter om plantan kommer snett. Det här har kostat oändligt mycket mer pengar än om man hade gett litet mer tid åt planteringen.

Stora kalhyggen har verkställts på magra jordar i Norrbottens och Västerbottens län. Där har planteringar föregåtts av hyggesplöjning som orsakat erosion och snabb vattenavrinning. Färska exempel har konstaterats vid ett flertal skogsexkursioner, de senaste 1996.

Ännu färskare exempel på erosion och vattenavrinning är förskjutningen av tidigare rotbunden skogsmark. Det hände i Vagnhärad och Sysseleback i Värmland med ras och jordsprickor som fick katastrofala följder för boende i områdena. Geoteknikerna framhåller ofta att tidigare kalhyggen med stubbupptagningar är en av orsakerna till rasen och jordförskjutningarna.

En skogsägare från en nordlig sameby har sagt att 70 % av skogarna i hans sameby har avverkats. Och det är inte en liten by som vanliga byar där människor bor. Samebyarna omfattar ju stora områden. Stora delar har varit omöjliga att återbeskoga av olika skäl, t.ex. erosion, klimatför-

ändringar och rotsnurr. Det jag vill framhålla här är just detta med rotsnurr. Det handlar om tusen och åter tusen hektar som inte har återbeskogats.

Jag har studerat det här problemet i litteratur, vid exkursioner, i samarbete med forskare och i kontakter med skogsarbetare, skogsägare och samer. Sverige förlorar miljarder varje år om inga åtgärder vidtas angående skogsskadorna. Oersättliga naturvärden går till spillo, och stora ytor står oanvända genom många år av kalhyggen som inte kunnat återbeskogas. De blir till ganska värdelösa impediment, för att ta upp det som har diskuterats här i dag. Impediment finns alltså också med i de här tankarna.

Anf. 160 CARL G NILSSON (m):

Fru talman! Jag vill bara påpeka för Ragnhild Pohanka att det som hon påpekar om bristerna i säkerhet för återplantering osv. finns väl täckt i den moderata reservationen nr 8.

Den har jag inte yrkat bifall till hittills, och då är det inte så lätt för Ragnhild Pohanka att rösta på den. Men jag får komplettera mitt yrkande, fru talman, med att yrka bifall även till reservation nr 8. Därmed ger jag möjlighet för fru Pohanka att rätta till det som hon efterlyser.

Jag ber alltså härmed om att få yrka bifall också till reservation nr 8.

Sedan tycker jag att det är ganska oförskämt av Ragnhild Pohanka att stå i talarstolen och beskylla hundratusentals skogsägare och skogsarbetare för att så nonchalant som hon beskriver det sköta sina skogsplanteringar och utföra skogsplantering. Det är faktiskt på det sättet, och det betygas också i den rapport vi har diskuterat, att det finns ett stort ansvar och en stor känsla för varje skogsplanta som sätts på föryngringarna. Så jag tycker att det finns anledning för Ragnhild Pohanka att ta tillbaka och be om ursäkt för den anklagelsen.

Anf. 161 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation nr 7.

Det är inte oförskämt, och jag har aldrig sagt att man inte sköter sin skog efter bästa förmåga. Men om man har blivit lurad av fackkunskapen att plantera fel plantor så får det de här följderna. Jag undanber mig sådana uttalanden om att jag har beskyllt skogsägare för inkompetens – tvärtom.

Anf. 162 CARL G NILSSON (m):

Fru talman! Vi kan ju läsa i protokollet sedan att fru Pohanka sade att man bara sätter ned plantan och trampar till med stöveln så att plantan står snett, och då blir det på det här sättet. Det var ju precis vad fru Pohanka sade, och det tycker jag inte är rättvist.

Anf. 163 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Man har haft skolungdomar som har planterat och som har arbetat på ackord. Det handlar inte om skogsägarna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 mars.)

18 § Trafiksäkerhet m.m.

Föredrogs
Trafikutskottets betänkande 1997/98:TU8
Trafiksäkerhet m.m.

Anf. 164 JEPPE JOHANSSON (m):

Fru talman! I trafikutskottets betänkande nr 8 behandlas trafiksäkerhet. Betänkandet tar upp en rad motioner från den allmänna motionstiden.

Jag vill inledningsvis säga att jag naturligtvis står bakom samtliga moderata reservationer men väljer att endast yrka bifall till reservation nr 1.

Under den här perioden har trafiksäkerhetsfrågorna fått ett allt större utrymme och blivit alltmer uppmärksammade. Detta tycker jag är bra, inte bara därför att det betyder färre dödsfall och färre skador, utan också därför att det betyder att alltfler förstår att trafiksäkerhet är något som går att framgångsrikt påverka – och detta med ganska ringa insatser. Som så mycket annat i livet handlar det nämligen om att ta ett personligt ansvar och visa hänsyn och förståelse för sina medmänniskor, i det här fallet medtrafikanterna.

Nollvisionen, att nå fram till noll döda i trafiken, har vi redan behandlat, och jag avser därför inte att ta upp dessa frågor ännu en gång utan går direkt in på betänkandet.

Trafiksäkerhet kan innebära mycket. För någon betyder det att vi måste tillåta människor att köra fortare på vissa motorvägar. För andra betyder det att man skall köra långsammare, och för ytterligare andra är barns säkerhet den viktigaste trafiksäkerhetsfrågan.

För oss moderater handlar det om att bygga en strategi som omfattar alla delar av trafiksäkerhetsarbetet. Det handlar om förare, trafikanter, fordon, underlag och övervakning för att bara ge några exempel.

Ett skäl till att bilister omkommer i olyckor är att de kör i osäkra och alltför lätta bilar. Vi vet att det ofta är kvinnor, ofta med barn i bilen, som kör dessa mindre säkra bilar. Ett skäl till detta är att skatten är högre på tyngre och trafiksäkrare bilar. Detta anser vi är fel. Vi anser att säkra och miljövänliga bilar i stället borde gynnas skattemässigt. Då skulle fler ha råd att köra dem och då skulle vi kunna undvika många skador. Vi har lyft fram dessa frågor i reservation nr 1. Vi anser att skatten måste sänkas så att säkra och bränslesnåla bilar gynnas.

Samtidigt borde skatten på de moderna dieselbilarna sänkas till en rimlig nivå. I dag kan skatten på en dieseldriven bil vara fyra gånger högre än för samma bil med bensinmotor, trots att den bensindrivna modellen förbrukar nästan dubbelt så mycket bränsle per mil. Målsättningen måste vara att utveckla tekniken så att bensinförbrukningen minskar. Men det är fel att i dagsläget lägga på ännu högre skatter.

Slutligen vill jag ta upp parkeringsfrågorna. Här anser vi att parkeringsregler och andra frågor som rör hur bilar får ställas upp måste följa principen att de skall underlätta trafiken. Vi anser t.ex. att det är fel att kommuner, som här i Stockholm, ser parkeringsavgifterna i huvudsak som en inkomstkälla och inte som ett sätt att underlätta trafiken och parkeringsmöjligheterna. Det finns också exempel på privata parkeringsbolag som bedriver sin verksamhet på ett oseriöst sätt. Detta lyfts fram i

motion T915 av Göthe Knutson. Tyvärr vill inte utskottsmajoriteten ta tag i de i motionen beskrivna problemen.

Fru talman! Vi vill se en översyn av lagen om kontrollavgift vid olovlig parkering genomförd så snart som möjligt. Vi vill säkerställa att parkeringsövervakningen sker på ett seriöst och effektivt sätt vare sig den sköts av kommun eller av privata företag.

Anf. 165 SIVERT CARLSSON (c):

Fru talman! I det här betänkandet behandlas ett stort antal motioner om trafiksäkerhet och vissa andra frågor med anknytning till vägtrafiken. Mycket är vi överens om, somt har vi något olika uppfattning om.

Den regionalpolitiska situation som just nu råder i vårt land, där 19 av 24 län tappar invånare, där mer än 200 av landets kommuner tappar folk och där landsbygden mycket snabbt glesnar och avfolkas, kräver gemensamma, snara och övergripande åtgärder för att utveckla alla de möjligheter och resurser som finns i hela landet. Den kräver med andra ord en aktiv och mycket medveten regional politik. Den kräver samverkan och helhetssyn, inte sektorisering och delbeslut som ibland tenderar att motverka varandra så att den vänstra handen inte vet vad den högra gör.

I detta betänkande tas i flera motioner, bland dem två centermotioner, upp frågan om och bekymret med uppsättning av vägs skyltar. Det är väl inte den allra största regionalpolitiska frågan. Men för väldigt många, både enskilda och bygder, är den av oerhört stor betydelse när det gäller vara eller inte vara, synas och utvecklas eller gömmas och tyna bort.

Dagens ordning och regler underlättar verkligen inte existensen för och den nödvändiga marknadsföringen av de många småföretag och näringsidkare som etablerar sig på landsbygden utanför de stora stråken.

Vägmärkesförordning, vägslag och naturvårdslag reglerar de här frågorna med den följd att länsstyrelser exempelvis med olika medel ofta arbetar för att utveckla en bygd medan Vägverket samtidigt är mycket restriktiv när det gäller skyltning för att marknadsföra verksamheter i bygden och området.

Från Centerns sida menar vi att det nu behövs en omedelbar översyn av Vägverkets regler för vägvisning och skyltning, en översyn med en positiv regionalpolitisk ambition och en landsbygdsvänlig inställning som inte motverkar, men som medverkar till målet om regional balans, utveckling och en levande landsbygd.

Nu pågår en översyn av vägmärkesförordningen och ”enligt vad utskottet erfarit överväger Vägverket att tillåta vägs skyltar för reklam o.d. i glesbygd och turistområden i större utsträckning än för närvarande”.

Jag förutsätter verkligen att Vägverkets ambition inte stannar vid ett övervägande. Det behövs betydligt mer. Det behövs en betydligt generösare och mer regionalpolitiskt inriktad både syn och verkställighet när det gäller de många småföretagens och landsbygdens tillåtelse till marknadsföring via vägs skyltning – självfallet utan att riskera en hög trafiksäkerhet.

Jag avvaktar, och jag har förhoppningar på, resultatet av Vägverkets planer och överväganden och ämnar därför, fru talman, inte i dag framföra något yrkande i den här frågan utan nöjer mig med utskottets positiva inställning och skrivning.

Så till ett annat område i betänkandet. Olika åtgärder måste ständigt vidtas för att minska bilismens miljöskadliga utsläpp. Det kan handla om

*Fel! Okänt
växelargument.*

minskad bränsleförbrukning, miljöklassning av fordon och bränslen, ekonomiska styrmedel, skattebefrielse för infasning av bibränsle eller att kommunerna exempelvis medges utrymme att undanta elbilar från parkeringsavgift på offentlig plats, som vi i det här betänkandet föreslår som en åtgärd i arbetet för en bättre miljö.

Det kan också handla om att minska utsläppen vid kallstarter. Motorvärmare är ett sätt att öka effektiviteten och minska utsläppen. Nu visar dock statistiken att en stor del av den totala körsträckan utgörs av körsträckor mindre än en mil. Oavsett om en bil är utrustad med katalysator eller ej är utsläppen vid kallstarter mycket stora. Därför menar vi att åtgärder som minskar utsläppen vid bl.a. kallstarter bör vidtas. Nya bilar bör förses med motorvärmare och katalysatorvärmare. Den rapport som bl.a. Konsumentverket tagit fram om användning av motorvärmare vid kallstart stöder oss i vår uppfattning. Att minska den miljöförstoring som kallstarter innebär ligger dessutom väl i linje med de miljömål som riksdagen ställt sig bakom.

En annan fråga, fru talman, som berör såväl trafiksäkerhet som miljö är frågan om halkbekämpning. Det är väl ingen tvekan om att de flera hundratusental ton vägsalt som årligen sprids på våra vägar för att öka trafiksäkerheten påverkar miljön negativt samtidigt som rostangreppen på våra bilar ökar. Vägverket, Statens väg- och trafikinstitut, Svenska kommunförbundet och flera kommuner har via olika projekt och försök arbetat för minskad saltanvändning i vinterväghållningen bl.a. genom användning av kalkstenskross och andra kalkprodukter. Kalken motverkar försurningen längs våra vägar och borde bl.a. av detta skäl enligt min mening användas i betydligt större utsträckning. Anslag bör riktas till denna utvecklings- och försöksverksamhet.

Nu arbetar Vägverket för en minskad saltförbrukning och också med att prova nya material för halkbekämpning för att därigenom minska saltförbrukningen och öka trafiksäkerheten, varför jag nu inte skall reservera mig till förmån för centermotionen i detta ärende. Jag vill ändå i ett särskilt yttrande markera min ståndpunkt i denna fråga.

Slutligen, fru talman, ställer jag mig givetvis bakom samtliga centerreservationer men yrkar för tids vinnande bifall enbart till reservation nr 2.

Anf. 166 TORSTEN GAVELIN (fp):

Fru talman! Från Folkpartiets sida får vi vara ganska nöjda med den behandling som våra motionsyrkanden har fått. Vårt yrkande om trafiknykterheten, företrädare för gående vid övergångsställen och den flygande inspektionen har fått en positiv behandling av utskottet. Tyvärr kan vi inte säga detsamma om vårt förnyade krav på att konkurrensutsätta bilbesiktningen. Tillsammans med moderater, centerpartister och kristdemokrater vill vi att riksdagen omprövar sitt tidigare beslut om att Svensk Bilprovning skall ha ensamrätt att utföra kontrollbesiktningar.

Vi vet att bilister som skall utföra besiktningar på sina fordon råkat ut för långa köer och väntetider vid vissa anhopningar, t.ex. vid semestertid. Det är inte acceptabelt. Vi vill därför att bilprovningen konkurrensutsätts. I utskottet framhåller man att det skulle finnas risker vad gäller kvalitet och glesbygder med en konkurrensutsättning. Men vi menar att vi tvärtom skulle kunna få en minst lika bra besiktning kvalitetsmässigt och också

göra det möjligt för glesbygdsbilisterna att utföra sina besiktningar på närmare håll än vad som är möjligt i dag. En konkurrensutsatt fordonsprovning kan medföra lokala lösningar som även tillfredsställer oss glesbygdsbor.

Sivert Carlsson tog upp detta med vägmärken och vägskyltar. Vi har markerat den frågan som en av de verkligt viktiga för landsbygdsutvecklingen. Det är alltså mycket betydelsefullt för småföretagarna på landsbygden att de får bättre möjligheter att inom lagars och förordningars ramar visa upp sin verksamhet för det kundunderlag som passerar förbi på vägen.

Det är bra att utskottet ser positivt på det här. Jag vill bara betona att vi kommer att följa frågan noga och se till att de positiva skrivningar som finns i utskottsbetänkandet följs av handling.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till vår reservation 4 om bilbesiktningar.

Anf. 167 LENA SANDLIN (s):

Fru talman! I kväll behandlar vi här i kammaren ett drygt trettiotal motioner från den allmänna motionstiden rörande trafiksäkerhet. Innan jag går in och i stora drag kommenterar motionerna skulle jag vilja nämna litet om det stora och unika beslut rörande trafiksäkerhet som den här kammaren fattade för inte alltför länge sedan.

Riksdagen antog en ny inriktning för trafiksäkerhetsarbetet. Vi antog i stor enighet den s.k. nollvisionen. Detta beslut menar jag var något av en revolution för synen på trafiksäkerheten. Nollvisionen, visionen om att ingen skall dödas eller skadas allvarligt i trafiken, innebär ett helt nytt sätt att se på trafiksäkerheten och trafiksäkerhetsarbetet.

Nollvisionen bygger på en insikt. Insikten går ut på att det inte är olyckan i sig som är problemet. Problemet är den skada som olyckan förorsakar. När man väl har insett detta ser man också att det finns en lösning. Lösningen på trafiksäkerhetsproblemet är att begränsa styrkan i det våld som människan kan komma att utsättas för i trafiken.

Det är mycket svårt att förutsäga när eller var en olycka kommer att inträffa. Därför är det också svårt att förebygga den. Däremot är det relativt enkelt att förutsäga hur svåra skadorna kommer att bli när en olycka inträffar. Att olyckan sker kan ha hundratals orsaker. Hur svåra skadorna blir bestäms endast av två faktorer: dels hur kraftigt det våld är som människan utsätts för, dels hur stor motståndskraft den enskilde individen har för detta våld. Den här insikten gör att trafiksäkerhetsproblemet plötsligt blir betydligt lättare att hantera.

Fru talman! Det finns inga felfria människor. Det finns inga garanterat felfria maskiner. Det finns ishalka på vintern och vägar med tjälskott. Det finns älgar, slarv, dåliga förare, dimma, ouppmärksamhet, dålig skyltning, dåliga bilar. Det finns rattfyllon, det kan uppstå fel på vindrutetorkarna eller det kan hända att en gammal dam eller ett barn stiger rakt ut på gatan.

Det finns tusen och en oförutsedda händelser. Och alla hänger de ihop. Det är som att spela schack med djävulen. Därför är det också en del människor som viker sig på förhand, som säger att nollvisionen är en flumvision och att det inte går att få ned antalet dödade och svårt skadade till noll.

Jag är mycket glad över att inget av riksdagens partier delar den så inskränkta synen. Jag är mycket glad över att riksdagens samtliga partier ställt sig bakom nollvisionen, att vi delar denna insikt och på så sätt också ser möjligheterna. Det ger oss en gemensam utgångspunkt när vi skall diskutera och fatta beslut i dessa frågor.

Fru talman! Då det inte är alltför länge sedan riksdagen debatterade och fattade beslut om nollvisionen och trafiksäkerhetsfrågor, vill jag i några fall hänvisa till vad riksdagen då sade eftersom ett antal av de motionsyrkanden vi i dag har att ta ställning till liknar dem som vi debatterade och beslutade om vid det tillfället.

I ett antal motioner tar man upp frågan om cykelhjälm. Riksdagen ansåg vid behandlingen av nollvisionspropositionen att det är mycket viktigt att hjälmanvändandet ökar. Vi ansåg att en ökad användning av cykelhjälm borde åstadkommas genom främst information. Vi var vid det tillfället inte beredda att fatta beslut om en tvingande lagstiftning. Utskottet är i dag inte heller berett till en sådan lagstiftning. Vägverket har fått i uppdrag att nogsamt följa utvecklingen på detta område. Från utskottsmajoritetens sida vill vi tydligt deklarerat att vi är beredda att ta till lagstiftning om hjälmanvändandet inte får en godtagbar omfattning. Men i dag är vi, som sagt, inte beredda att ta till någon sådan åtgärd.

Frågan om trafiknykterhet var också uppe till diskussion vid den förra behandlingen. Då liksom nu vill utskottsmajoriteten betona att insatser mot trafiknykterhet på grund av alkohol eller andra droger är mycket angelägna. Det är ju också så att just trafiknykterheten är ett reformområde inom ramen för det nationella trafiksäkerhetsprogrammet. Vägverket har genomfört omfattande kampanjer, information och utbildning inom detta område.

Drograttfylleriutredningen har nu lämnat sitt betänkande *Droger i trafiken*. Frågan är under beredning i Regeringskansliet för närvarande, och enligt vad vi erfar kommer en proposition att läggas fram för riksdagen senare i år. I väntan på den propositionen finner utskottsmajoriteten inte någon anledning att i nuläget vidta några åtgärder.

Fru talman! Moderaterna har motionerat om att skatten på motorfordon bör ändras så att säkra och bränslesnåla bilar gynnas. Jag vill då passa på att informera riksdagen om att en utredning för närvarande arbetar med dessa frågor. Man gör en översyn av vägtrafikens samlade beskattning när det gäller både lätta och tunga fordon. Utredningsuppdraget skall redovisas senast den 30 oktober i år. Med anledning av detta finner utskottsmajoriteten ingen anledning att i dag ta ställning till denna fråga.

Moderaterna tar återigen upp frågan om att privatisera den del av sjukförsäkringen som går till ersättningar i samband med trafikskador. Jag vet inte vilken gång i ordningen som moderaterna för upp denna fråga till debatt i den här kammaren, men jag vet att frågan har behandlats och avfärdats sedan 80-talet, ja, kanske t.o.m. tidigare.

Moderaterna menar alltså att sjukvårdskostnaderna till följd av trafikolyckor skall bort från statsbudgeten. De 4 miljarder som man genom detta sparar skall i stället betalas via trafikförsäkringen. Detta innebär en merkostnad för bilisterna på 1 200 kr per år. Om man vill göra en jämförelse motsvarar det en extra krona litern för bensin.

Fru talman! Vi socialdemokrater har inte tidigare alla de gånger som denna fråga har debatterats varit beredda att genomföra en privatisering

av sjukförsäkringen, och det är vi inte nu heller. Det här är ju egentligen en fråga för socialförsäkringsutskottet, men jag vill ändå deklarerat att vi socialdemokrater anser att en allmän försäkring vid sjukdom och rehabilitering är att föredra, en allmän försäkring som är baserad på inkomstbortfallsprincipen och som uppfyller kraven på trygghet, rättvisa och effektivitet.

Fru talman! Ett antal motioner tar upp frågor rörande parkeringsbestämmelser. De handlar bl.a. om parkering nära gathörn och om de privata parkeringsbolagens verksamhet. Vägverket har haft i uppdrag att se över parkeringslagstiftningen och man lämnade en rapport till regeringen i december förra året. Regeringen bereder för närvarande detta ärende, och i avvaktan på regeringens förslag finner utskottsmajoriteten ingen anledning att i dag fatta beslut i frågan.

I motion T416 framhåller Claes-Göran Brandin och Hans Hoff att bristande säkring av last utgör ett omfattande säkerhetsproblem för landsvägs- och sjötransporter. Motionärerna påtalar att polisen vid en trafikkontroll inte har rätt att gå in i låst eller plomberat utrymme utan att först ha fått beslut om husrannsakan, om man inte vet att lasten innehåller farligt gods. Misstanke om att lasten skulle vara bristfälligt förankrad har inte ansetts som tillräcklig grund för husrannsakan. Motionärerna menar att denna begränsning av polisens kontrollmöjligheter kan leda till att mindre seriösa företag använder låst eller plomberad lastbärare enbart för att undkomma kontroll.

Utskottet menar att god lastsäkring är mycket viktigt från transportsäkerhetssynpunkt, men att frågan också rymmer rättssäkerhetsaspekter. Utifrån detta anser utskottet att regeringen bör göra en avvägning mellan dessa och sedan återkomma till riksdagen med ett samlat förslag.

Fru talman! Det är mycket på gång inom trafiksäkerhetsområdet. Den insikt om trafiksäkerhetsarbetet som nollvisionen har gett oss har också gjort att vi ser helt nya möjligheter. Åtskilliga utredningar arbetar och beredning av olika frågor genomförs just nu inom Regeringskansliet. Detta gör att riksdagen med ro kan bifalla hemställan i detta betänkande och invänta nya förslag från regeringen.

Fru talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 168 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Eftersom jag nyss anmälde mig till debatten får jag nöja mig med de få stipulerade minuterna. Men icke desto mindre är jag alldeles förvissad om att närvarande ledamöter väldigt gärna vill ta del av den argumentering som bl.a. jag för fram i detta ärende.

Vi har en parkeringslagstiftning och en påföljdslagstiftning i Sverige som gynnar sådana som är oseriösa – man kan tala om skojare i branschen. Alla är inte skojare, men för den som vill utnyttja parkeringslagstiftningen – det finns två lagar – går det alldeles utmärkt att tjäna pengar, och detta på trafikanternas bekostnad.

När en bilist med ett par minuter har missat att forsla bilen ifrån den uppställningsplats som man har erbjudits blir resultatet en form av ett bötesstraff. Överskridandet i tid anges i allmänhet till fem minuter, men det är ofta betydligt mindre.

Den s.k. felparkeringsböteslappen som man får kan vara på upp till 700 kr och ännu mera. Då har vederbörande parkeringsfirma gjort sig skyldig till ett brott, därför att det finns ett begränsat högsta s.k. avgiftsuttag.

Fru talman! Detta påtalas gång på gång i riksdagen, i dagstidningars insändarspalter och i den debatt som uppstod vid årsskiftet när en hel hop av parkeringsvakter i Stockholm gav sig ut och lappade bilar en helgnatt. Vi fick då klart för oss att det inte är sunt förnuft och hänsyn som gäller i den branschen. Det gäller helt enkelt att roffa åt sig så mycket som möjligt, vilket de som har ett rymligt samvete gör.

Det är hur enkelt som helst att gå in i den här branschen. Det fordras ingenting annat än att man disponerar ett stycke mark, att man sätter upp skyltar och hänvisar till den lagstiftning som vi i Sveriges riksdag erbjuder precis vilka skojare som helst. De som är seriösa rättar sig naturligtvis efter både det som är *comme-il-faut* och det som anges i regelverket. De andra tar helt enkelt för sig.

Fru talman! Jag har väckt motion till riksdagen om detta i förmodligen tolv år, och det har varit ungefär samma typ av behandling varje gång. Trafikutskottet har sagt att det pågår ett arbete och en översyn, men det har inte kommit till prövning i något av de utskott som sysslar med lagstiftning och med den typ av juridisk behandling som t.ex. lagutskottet skulle kunna ha företagit.

Okej, visst är det trafikanter som berörs av detta. Men hur skulle det vara om det någon gång gjordes en prövning av dem som sysslar med lagstiftning, som kan göra de juridiska bedömningarna och som framför allt tar hänsyn till den rättspraxis som vi har i vårt land?

Jag vill, fru talman, peka på att det finns en motion som heter T915, som jag har skrivit. Den har rubriken *Parkeringsbolag* och innehåller ett antal förslag. Jag skulle vilja påstå att de är mycket noga motiverade av det faktum som jag har nämnt mer summariskt här, nämligen att det är en bransch där skojarna kan göra sig beredda för tjänster. Dessvärre förekommer det. Böteslappar eller parkeringsavgiftslappar är helt enkelt varor som säljs på en marknad som jag tycker blir allt skummare. Kom ihåg att flera av de s.k. parkeringsbolagen har samma kontor som inkasosbyråerna.

Jag förstår inte att inte detta kan få trafikutskottet att mer resolut sätta sig in i problematiken. Svenska folket gör det. Det ser vi på insändarspalterna i tidningarna. Det såg vi när den av mig nyss påtalade händelseutvecklingen i Stockholm blev uppmärksammas. Vi ser att detta är fråga om någonting som gör att väldigt många bilister drabbas på ett ohemult, orättvist sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 mars.)

Anmäldes och bordlades

Proposition

1997/98:112 Reformerat tandvårdsstöd

Motioner

med anledning av prop. 1997/98:82 Europarådets sociala stadga

1997/98:A9 av Ingrid Burman och Hans Andersson (v)

1997/98:A10 av Barbro Johansson (mp)

med anledning av prop. 1997/98:123 Finansiering av vissa trafik-
anläggningar i Stockholms län m.m.

1997/98:T12 av Mats Odell m.fl. (kd)

1997/98:T13 av Kenth Skårvik m.fl. (fp)

1997/98:T14 av Lennart Fremling och Lennart Rohdin (fp)

1997/98:T15 av Karl-Erik Persson m.fl. (v)

1997/98:T16 av Olof Johansson m.fl. (c)

1997/98:T17 av Elisa Abascal Reyes m.fl. (mp)

1997/98:T18 av Per Westerberg m.fl. (m)

1997/98:T19 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m)

med anledning av skr. 1997/98:67 Konsumenterna och miljön – en hand-
lingsplan för hållbar utveckling

1997/98:L12 av Tanja Linderborg m.fl. (v)

1997/98:L13 av Yvonne Ruwaida (mp)

1997/98:L14 av Rolf Dahlberg m.fl. (m)

1997/98:L15 av Rolf Åbjörnsson m.fl. (kd)

med anledning av skr. 1997/98:74 Europa-Medelhavsinterimsavtal mel-
lan Europeiska gemenskapen och Palestinska befrielseorganisationen
(PLO) för den palestinska myndigheten på Västbanken och i Gaza

1997/98:U22 av Eva Zetterberg m.fl. (v)

1997/98:U23 av Ingrid Näslund m.fl. (kd)

1997/98:U24 av Yvonne Ruwaida (mp)

med anledning av skr. 1997/98:103 Kommittéberättelse 1998

1997/98:K27 av Peter Eriksson (mp)

*Fel! Okänt
växelargument.*

20 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 18 mars

1997/98:234 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet
Pierre Schori

Flyktingförläggningen i Flen

1997/98:235 av *Mats Odell* (kd) till statsrådet

Thomas Östros

Taiwan

1997/98:236 av *Birger Schlaug* (mp) till statsrådet

Leif Pagrotsky

Den demokratiska processen och MAI-avtalet

1997/98:237 av *Marianne Samuelsson* (mp) till

miljöministern

Miljökonsekvenserna av MAI-avtalet

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 24 mars.

21 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 17 mars

1997/98:574 av *Ola Rask* (s) till försvarsministern

Kränkning av svenskt luftrum

1997/98:575 av *Carina Hägg* (s) till socialministern

Narconon

den 18 mars

1997/98:576 av *Nikos Papadopoulos* (s) till kommunikationsministern

Det nya körkortet

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 24 mars.

Anmäldes att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 18 mars

**Fel! Okänt
växelargument.**

1997/98:513 av *Göran Hägglund* (kd) till försvarsministern
SOS Alarm och försäljning av nyhetstips
1997/98:514 av *Inga Berggren* (m) till statsrådet Thomas Östros
Fastighetsskatten
1997/98:527 av *Karin Pilsäter* (fp) till statsrådet Thomas Östros
Skattelagstiftning och jämställdhet
1997/98:528 av *Karin Pilsäter* (fp) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Barn tillägg
1997/98:530 av *Karin Pilsäter* (fp) till statsrådet Thomas Östros
Regeringsförklaringen och den statliga beskattningen
1997/98:532 av *Owe Hellberg* (v) till kommunikationsministern
Snabbtåg Gävle–Östersund
1997/98:534 av *Bengt Hurtig* (v) till näringsministern
Försäljning av Enatoraktier
1997/98:536 av *Bertil Persson* (m) till justitieministern
Cigarettsmuggling
1997/98:538 av *Barbro Westerholm* (fp) till socialministern
Forskning om spelberoende
1997/98:543 av *Eva Goës* (mp) till utrikesministern
Zambia
1997/98:545 av *Carina Hägg* (s) till miljöministern
Barns utsatthet för radiostrålar
1997/98:546 av *Rigmor Ahlstedt* (c) till statsrådet Ylva Johansson
Skolbarnsomsorg
1997/98:548 av *Karin Falkmer* (m) till kulturministern
Momsdepositionskrav
1997/98:549 av *Tomas Eneroth* (s) till utrikesministern
Förbud mot antipersonella minor
1997/98:550 av *Marianne Samuelsson* (mp) till socialministern
Nätverk för barn med psykiskt sjuka föräldrar
1997/98:552 av *Lars Hjertén* (m) till jordbruksministern
Blockkartor för skiftesredovisning
1997/98:555 av *Peter Weibull Bernström* (m) till jordbruksministern
Jordbruksverket och EU-ansökningar
1997/98:559 av *Eva Flyborg* (fp) till försvarsministern
Kvinnor och försvaret
1997/98:560 av *Eva Flyborg* (fp) till näringsministern
Kvinnligt företagande
1997/98:561 av *Isa Halvarsson* (fp) till statsrådet Pierre Schori
Sexualupplysning och unga kvinnor
1997/98:562 av *Isa Halvarsson* (fp) till socialministern
Skelettskörhet

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 24 mars.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 14 § anf. 24
(delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 69 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 15 § anf. 93 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. voteringen kl. 15.42,
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.59 och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om interpellationer	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
4 § Förnyad bordläggning.....	1
5 § Beslut rörande utskottsärenden som slutdebatterats den	
11 mars.....	2
SoU20 Tobaksfrågor	2
KrU6 Idrott.....	3
JoU14 Livsmedelskontroll och genteknik.....	4
JoU16 Vissa forskningsfrågor	5
JoU17 Kärnsäkerhet	5
SkU17 Mervärdesskatt	5
SkU18 Vissa punktskattefrågor	7
6 § Vissa ändringar i lagstiftningen om genomförande av	
EG:s försäkringsdirektiv	9
Finansutskottets betänkande 1997/98:FiU12	9
Beslut	9
Meddelade om samlad votering.....	10
7 § Insolvens- och utskökningsrättsliga frågor.....	10
Lagutskottets betänkande 1997/98:LU14	10
Anf. 1 STIG RINDBORG (m).....	10
Anf. 2 PER ROSENGREN (v).....	11
Anf. 3 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd).....	13
Anf. 4 PER ROSENGREN (v) replik.....	15
Anf. 5 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik	15
Anf. 6 CARIN LUNDBERG (s).....	15
Anf. 7 STIG RINDBORG (m) replik	17
Anf. 8 CARIN LUNDBERG (s) replik.....	17
Anf. 9 STIG RINDBORG (m) replik	18
Anf. 10 PER ROSENGREN (v) replik.....	18
Anf. 11 CARIN LUNDBERG (s) replik.....	18
Anf. 12 PER ROSENGREN (v) replik.....	18
Anf. 13 CARIN LUNDBERG (s) replik.....	19
Anf. 14 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd).....	19
(Beslut fattades efter 15 §.)	19
8 § Utvärdering av fastighetsmäklarlagen, m.m.	20
Lagutskottets betänkande 1997/98:LU15	20
Anf. 15 TOMAS HÖGSTRÖM (m).....	20
(Beslut fattades efter 15 §.)	21
9 § Sotningsmonopolet.....	21
Försvarsutskottets betänkande 1997/98:FöU2	21
(Beslut fattades efter 15 §.)	21
10 § SOS Alarm.....	21
Försvarsutskottets betänkande 1997/98:FöU3	21
(Beslut fattades efter 15 §.)	21

*Fel! Okänt
växelargument.*

11 § Kommunal räddningstjänst	21
Försvarsutskottets betänkande 1997/98:FöU4.....	21
(Beslut fattades efter 15 §.)	21
12 § Ersättningsfrågor m.m. i samband med inträffade naturkatastrofer	22
Försvarsutskottets betänkande 1997/98:FöU5.....	22
Anf. 16 LEIF MARKLUND (s)	22
Anf. 17 BIRGITTA GIDBLOM (s)	22
Anf. 18 SIRI DANNAEUS (fp)	23
Anf. 19 ARNE ANDERSSON (m)	23
Anf. 20 LEIF MARKLUND (s)	24
Anf. 21 ARNE ANDERSSON (m)	24
(Beslut fattades efter 15 §.)	24
13 § Beslut om ändring av stadgar för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond	24
Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU8.....	24
(Beslut fattades efter 15 §.)	24
14 § Skolfrågor	25
Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU10.....	25
Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU11	25
Anf. 22 ULF MELIN (m).....	25
Anf. 23 ANDREAS CARLGREN (c)	27
Anf. 24 OLA STRÖM (fp).....	30
Anf. 25 ANDREAS CARLGREN (c) replik	32
Anf. 26 OLA STRÖM (fp) replik.....	32
Anf. 27 ANDREAS CARLGREN (c) replik	33
Anf. 28 OLA STRÖM (fp) replik.....	33
Anf. 29 BRITT-MARIE DANESTIG (v)	34
Anf. 30 ULF MELIN (m) replik.....	37
Anf. 31 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	37
Anf. 32 ULF MELIN (m) replik.....	38
Anf. 33 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	38
Anf. 34 OLA STRÖM (fp) replik.....	38
Anf. 35 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	39
Anf. 36 OLA STRÖM (fp) replik.....	39
Anf. 37 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	40
Anf. 38 GUNNAR GOUDE (mp)	40
Anf. 39 ULF MELIN (m) replik.....	43
Anf. 40 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	44
Anf. 41 ULF MELIN (m) replik.....	44
Anf. 42 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	45
Anf. 43 OLA STRÖM (fp) replik.....	45
Anf. 44 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	46
Anf. 45 OLA STRÖM (fp) replik.....	46
Anf. 46 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	47
Anf. 47 INGER DAVIDSON (kd)	47
Anf. 48 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	50
Anf. 49 INGER DAVIDSON (kd) replik.....	51

Anf. 50	BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	51
Anf. 51	INGER DAVIDSON (kd) replik	51
Anf. 52	ANDREAS CARLGREN (c) replik	52
Anf. 53	INGER DAVIDSON (kd) replik	52
Anf. 54	ANDREAS CARLGREN (c) replik	52
Anf. 55	INGER DAVIDSON (kd) replik	53
Anf. 56	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s).....	53
Anf. 57	ULF MELIN (m) replik.....	56
Anf. 58	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	56
Anf. 59	ULF MELIN (m) replik.....	57
Anf. 60	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	57
Anf. 61	OLA STRÖM (fp) replik.....	58
Anf. 62	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	59
Anf. 63	OLA STRÖM (fp) replik.....	59
Anf. 64	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	59
Anf. 65	ANDREAS CARLGREN (c) replik	60
Anf. 66	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	60
Anf. 67	ANDREAS CARLGREN (c) replik	61
Anf. 68	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	61
Anf. 69	INGER DAVIDSON (kd) replik	61
Anf. 70	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	62
Anf. 71	INGER DAVIDSON (kd) replik	62
Anf. 72	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	62
Anf. 73	GUNNAR GOUDE (mp) replik	63
Anf. 74	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	63
Anf. 75	GUNNAR GOUDE (mp) replik	63
Anf. 76	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	64
Anf. 77	STEN ANDERSSON (m)	64
Anf. 78	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	65
Anf. 79	STEN ANDERSSON (m) replik	66
Anf. 80	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	66
Anf. 81	STEN ANDERSSON (m) replik	67
Anf. 82	ELISA ABASCAL REYES (mp)	67
	(Beslut fattades efter 15 §.)	68
15 §	Högskole- och studiestödsfrågor.....	69
	Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU12	69
	Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU13	69
	Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU14	69
Anf. 83	RUNE RYDÉN (m).....	69
Anf. 84	ANDREAS CARLGREN (c).....	72
Anf. 85	BARBRO WESTERHOLM (fp).....	74
Anf. 86	BRITT-MARIE DANESTIG (v).....	76
Anf. 87	GUNNAR GOUDE (mp)	78
Anf. 88	BARBRO WESTERHOLM (fp) replik.....	81
Anf. 89	GUNNAR GOUDE (mp) replik	81
Anf. 90	BARBRO WESTERHOLM (fp) replik.....	82
Anf. 91	GUNNAR GOUDE (mp) replik	82
Anf. 92	TUVE SKÅNBERG (kd)	82
Anf. 93	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s)	86

Prot. 1997/98:82
18 mars

Anf. 94	RUNE RYDÉN (m) replik	88
Anf. 95	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	89
Anf. 96	RUNE RYDÉN (m) replik	89
Anf. 97	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	89

Anf. 98 TUVE SKÅNBERG (kd) replik	90
Anf. 99 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	90
Anf. 100 TUVE SKÅNBERG (kd) replik	90
Anf. 101 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	90
Anf. 102 GUNNAR GOUDE (mp) replik	91
Anf. 103 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	91
Anf. 104 GUNNAR GOUDE (mp) replik	91
Anf. 105 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	92
Anf. 106 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	92
Anf. 107 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	92
Anf. 108 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	93
Anf. 109 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	93
Anf. 110 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik	93
Anf. 111 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	93
Anf. 112 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik	94
Anf. 113 YVONNE RUWAIDA (mp)	94
Anf. 114 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	96
Anf. 115 YVONNE RUWAIDA (mp) replik	96
Anf. 116 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	97
Anf. 117 YVONNE RUWAIDA (mp) replik	97
Anf. 118 BARBRO HIETALA NORDLUND (s)	97
Beslut	98
LU14 Insolvens- och utökningsrättsliga frågor	98
LU15 Utvärdering av fastighetsmäklarlagen, m.m.	99
FöU2 Sotningsmonopolet	99
FöU3 SOS Alarm	99
FöU4 Kommunal räddningstjänst	99
FöU5 Ersättningsfrågor m.m. i samband med inträffade na- turkatastrofer	99
UbU8 Beslut om ändring av stadgar för Stiftelsen Riksban- kens Jubileumsfond	99
UbU10 Gymnasieskolfrågor	99
UbU11 Grundskolan – ämnen, betygssystem, föräldrainsfly- tande m.m.	102
UbU12 Höskolefrågor	104
UbU13 Vissa utbildnings- och forskningsområden	107
UbU14 Studiestödsfrågor	108
Beslut om uppskjuten votering	109
16 § Jämställdhetsfrågor inom utbildningsväsendet.....	109
Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU15	109
Anf. 119 BEATRICE ASK (m)	109
Anf. 120 MARIE WILÉN (c)	111
Anf. 121 BARBRO WESTERHOLM (fp)	112
Anf. 122 BRITT-MARIE DANESTIG (v)	114
Anf. 123 GUNNAR GOUDE (mp)	114
Anf. 124 INGER DAVIDSON (kd)	116
Anf. 125 TORGNÝ DANIELSSON (s)	117
Anf. 126 BEATRICE ASK (m) replik	119

Anf. 127	TORGNY DANIELSSON (s) replik.....	120
Anf. 128	BEATRICE ASK (m) replik	120
Anf. 129	TORGNY DANIELSSON (s) replik.....	120
Anf. 130	MARIE WILÉN (c) replik	120
Anf. 131	TORGNY DANIELSSON (s) replik.....	121
Anf. 132	MARIE WILÉN (c) replik	121
Anf. 133	ELISA ABASCAL REYES (mp).....	121
	(Beslut skulle fattas den 19 mars.).....	123
17 §	Skogsbruk.....	123
	Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU15	123
Anf. 134	CARL G NILSSON (m).....	123
Anf. 135	LENNART BRUNANDER (c).....	125
Anf. 136	MAGGI MIKAELSSON (v).....	126
	(forts.).....	128
	Ajournering.....	128
	Återupptagna förhandlingar	129
17 §	(forts.) Skogsbruk (forts. JoU15)	129
Anf. 137	CARL G NILSSON (m) replik.....	129
Anf. 138	MAGGI MIKAELSSON (v) replik.....	129
Anf. 139	CARL G NILSSON (m) replik.....	129
Anf. 140	MAGGI MIKAELSSON (v) replik.....	129
Anf. 141	GUDRUN LINDVALL (mp)	130
Anf. 142	CARL G NILSSON (m) replik.....	133
Anf. 143	GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	133
Anf. 144	CARL G NILSSON (m) replik.....	134
Anf. 145	GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	134
Anf. 146	LEIF MARKLUND (s)	135
Anf. 147	CARL G NILSSON (m) replik.....	138
Anf. 148	LEIF MARKLUND (s) replik	139
Anf. 149	CARL G NILSSON (m) replik.....	139
Anf. 150	LEIF MARKLUND (s) replik	139
Anf. 151	MAGGI MIKAELSSON (v) replik.....	140
Anf. 152	LEIF MARKLUND (s) replik	140
Anf. 153	MAGGI MIKAELSSON (v) replik.....	140
Anf. 154	LEIF MARKLUND (s) replik	141
Anf. 155	GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	141
Anf. 156	LEIF MARKLUND (s) replik	142
Anf. 157	GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	142
Anf. 158	LEIF MARKLUND (s) replik	142
Anf. 159	RAGNHILD POHANKA (mp).....	143
Anf. 160	CARL G NILSSON (m).....	145
Anf. 161	RAGNHILD POHANKA (mp).....	145
Anf. 162	CARL G NILSSON (m).....	145
Anf. 163	RAGNHILD POHANKA (mp).....	145
	(Beslut skulle fattas den 19 mars.).....	145
18 §	Trafiksäkerhet m.m.	146
	Trafikutskottets betänkande 1997/98:TU8	146
Anf. 164	JEPPE JOHNSSON (m).....	146

Anf. 165 SIVERT CARLSSON (c).....	147	Prot. 1997/98:82
Anf. 166 TORSTEN GAVELIN (fp)	148	18 mars
Anf. 167 LENA SANDLIN (s).....	149	<hr/>
Anf. 168 GÖTHE KNUTSON (m).....	151	
(Beslut skulle fattas den 19 mars.).....	152	
19 § Bordläggning.....	153	
20 § Anmälan om interpellationer.....	154	
21 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	154	
22 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	155	
23 § Kammaren åtskildes kl. 20.43.....	156	

